

VLADA CRNE GORE

AKCIONI PLAN

ZA POGLAVLJE 23. PRAVOSUĐE I TEMELJNA PRAVA

27. jun 2013

UVODNE NAPOMENE	4
1. POLAZNA OSNOVA.....	4
2. OPIS STRUKTURE AKCIONOG PLANA.....	5
2.1. Opšte napomene.....	5
2.2. Način određivanja ciljeva.....	5
2.3. Način određivanja mjera.....	6
2.4. Način određivanja rokova.....	7
2.5. Način određivanja odgovornih tijela za realizaciju mjera.....	8
2.6. Način određivanja potrebnih finansijskih sredstava.....	8
2.7. Način određivanja indikatora rezultata i uticaja.....	9
2.8. Učešće svih relevantnih aktera u izradi Akcionog plana za poglavlje 23.....	9
2.9. Monitoring.....	11
3. OBLASTI KOJE OBUHVATA AKCIONI PLAN.....	12
4. INOVIRANJE AKCIONOG PLANA.....	13
I PRAVOSUĐE	14
1.1. JAČANJE NEZAVISNOSTI PRAVOSUĐA.....	14
1.2. JAČANJE NEPRISTRASNOSTI PRAVOSUĐA.....	30
1.3. ODGOVORNOST U PRAVOSUĐU.....	37
1.4. PROFESIONALIZAM, STRUČNOST I EFIKASNOST U PRAVOSUĐU.....	41
1.5. PROCESUIRANJE KRIVIČNIH DJELA RATNIH ZLOČINA PRED DOMAĆIM ORGANIMA.....	61
II BORBA PROTIV KORUPCIJE	65
2.1. PREVENTIVNE RADNJE PROTIV KORUPCIJE.....	67
2.2. REPRESIVNE RADNJE PROTIV KORUPCIJE.....	115

III TEMELJNA PRAVA	146
3.1. Jačanje kapaciteta Ombudsmana i njegove uloge kao Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture.....	146
3.2. Uvođenje efikasnog pravnog lijeka u skladu s članom 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama koji se odnosi na kršenje ljudskih prava zagarantovanih konvencijom	154
3.3. Zabrana mučenja ili nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja	157
3.4. Sloboda medija i zaštita novinara.....	178
3.5. Nezavisnost audiovizuelnog regulatora i javnog servisa.....	184
3.6. A - Zabrana diskriminacije.....	185
3.6. B - Rodna ravnopravnost	189
3.6. C - Prava LGBT populacije.....	198
3.7. Pravo osnivanja sindikata.....	206
3.8. A - Prava djeteta.....	208
3.8. B - Prava lica sa invaliditetom.....	222
3.9. Besplatna pravna pomoć.....	226
3.10. A - Zaštita prava manjina i RAE populacije.....	230
3.10. B - Prava raseljenih lica.....	244
3.11. Procesuiranje zločina iz mržnje.....	252
3.12. Zaštita ličnih podataka.....	253
SARADNJA SA NVO	258

UVODNE NAPOMENE

1. POLAZNA OSNOVA

Vlada Crne Gore, na sjednici od 8. marta 2012. godine, donijela je Odluku o obrazovanju Radne grupe za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za oblast pravne tekovine Evropske unije koja se odnosi na Pregovaračko poglavlje 23 – pravosuđe i temeljna prava (u daljem tekstu Radna grupa 23).

Shodno Odluci Vlade, Radna grupa broji 49 članova iz sve tri grane vlasti: zakonodavne, sudske i izvršne, uključujući i pet predstavnika civilnog sektora iz nevladinih organizacija: Udruženje sudija, Centar za razvoj nevladinih organizacija, Centar za građansko obrazovanje, NVO Ikra Rožaje i Institut Alternativa.

Eksplanatorni skringing za Poglavlje 23 pravne tekovine EU koja se odnosi na oblast pravosuđa i temeljnih prava, održan je u Briselu, 26. i 27. marta 2012. godine.

Bilateralni skringing za Poglavlje 23 pravne tekovine EU koja se odnosi na oblast pravosuđa i temeljnih prava, održan je u Briselu, 30. i 31. maja 2012. godine.

Glavni pregovarač ispred Crne Gore je, na kraju bilateralnog sastanka, shodno proceduri, saopštio da Crna Gora prihvata pravnu tekovinu Evropske unije.

Na osnovu bilateralnog sastanka i kompletnog procesa skringinga, Evropska komisija je sumirala rezultate analitičkog pregleda usklađenosti u skringing izvještaj, koji je Radnoj grupi dostavljen 25. decembra 2012. godine.

Kao jedino mjerilo za otvaranje pregovora za Poglavlje 23 – pravosuđe i temeljna prava postavljena je obaveza Crne Gore da donese Akcioni plan, što je jasno navedeno u pismu stalnog predstavnika Republike Kipar u Evropskoj uniji, kao državi članici koja je predsjedavala Unijom u trenutku dostavljanja Skrining izvještaja.

„U ime država članica Evropske unije, informisani ste da, u skladu s tačkama 42 i 43 Pregovaračkog okvira i održanog skrininga pravne tekovine EU u oblasti poglavlja 23, EU smatra da se otvaranje ovog poglavlja može razmatrati nakon što EU potvrdi da je ispunjeno sljedeće mjerilo:

- Crna Gora usvaja jedan ili više detaljnih akcionih planova koji sadrže odgovarajuće rasporede i implikacije o sredstvima i kojima se određuju jasni ciljevi, mjerljivi indikatori i prema potrebi neophodni institucionalni poredak u sljedećim oblastima: Pravosuđe, Borba protiv korupcije i Temeljna prava.”

2. OPIS STRUKTURE AKCIONOG PLANA

2.1. Opšte napomene

Radna grupa 23 je neposredno nakon održanog skrining procesa pristupila pripremama polazne osnove Akcionog plana za poglavlje 23 i, s tim u vezi, kreirala pregled svih obaveza i rokova koji su saopšteni u toku bilateralnog skrininga, kako bi isti postali sastavni dio Akcionog plana. Zvanično, rad na Akcionom planu započet je u decembru, nakon dobijanja Izvještaja o skriningu.

Radnoj grupi za Poglavlje 23 su 24. januara 2013. godine dostavljene i sugestije Evropske komisije, koje sadrže i okvirne smjernice kako treba da izgleda Akcioni plan za Poglavlje 23, u strukturalnom i sadržinskom smislu.

Na osnovu navedenog, Radna grupa 23 pripremila je prvi Nacrt akcionog plana, kao početnu osnovu i materijal koji treba unaprijeđivati u saradnji sa Evropskom komisijom, do njegovog konačnog usvajanja.

2.2. Način određivanja ciljeva

Ciljevi su definisani, imajući u vidu jasne preporuke iz Skrining izvještaja, kao i one koje su date u toku procesa analitičkog pregleda usklađenosti crnogorskog pravnog sistema, s pravnom tekovinom Evropske unije. Takođe, dio ciljeva je definisan uzimajući u obzir potrebu da se dostignu određeni standardi koji su preduslov za ispunjavanje pojedinih ciljeva iz preporuka sadržanih u Skrining izvještaju.

Shodno pravilima pripreme Akcionog plana, kao strateškog i reformskog dokumenta, kao i u skladu sa smjernicama Evropske komisije, Nacrt akcionog plana sadrži pregled aktivnosti u okviru jedinstvenog procesa koji pomaže da se planski i proaktivno pristupa ispunjavanju obaveza na putu evropske integracije, kroz postizanje jasno definisanih ciljeva.

Akcionni plan predstavlja pregled mehanizama i aktivnosti na osnovu kojih je evidentno šta se želi postići u određenom roku, na bazi realnih procjena i u mjeri objektivno mogućeg.

2.3. Način određivanja mjera

Mjere u Akcionom planu za poglavlje 23 osmišljene su u pravcu ispunjavanja preporuka definisanih Izvještajem o skriningu za ovo poglavlje. Sve mjere koje se nalaze u ovom Akcionom planu su usklađene s mjerama iz nacionalnih strateških dokumenata (Strategija reforme pravosuđa, Plan racionalizacije pravosudne mreže, Strategija za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, Strategija za integraciju lica sa invaliditetom, Strategija za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na oblast Konik, Strategija za poboljšanje položaja LGBT osoba i druga relevantna strateška dokumenta iz oblasti ljudskih prava).

Preporuke koje su date u Izvještaju o skriningu i određene kao ciljevi, podijeljene su u mjere. Prilikom propisivanja mjera, vodilo se računa o prioritetima za koje je procijenjeno da predstavljaju preduslov za ispunjavanje određenih drugih ciljeva, odnosno da je njihovo postizanje ocijenjeno kao neophodno u što kraćem roku. U odnosu na prioritete klasifikovane su i mjere, koje su u Akcionom planu predstavljene hronološki u zavisnosti od utvrđenih rokova za njihovu realizaciju.

Mjere koje su propisane mogu se podijeliti u tri grupe: normativno usklađivanje, jačanje institucionalnog i administrativnog okvira, kao i sprovođenje neophodnih edukativnih aktivnosti kadrova i podizanja svijesti građana (*gdje je primjenljivo*), a sve s namjerom što kvalitetnije implementacije pravnog okvira i dostizanja odgovarajućeg standarda, gdje je to potrebno.

Važno je istaći da planirane mjere nijesu koncipirane tako da se vodi računa o njihovom klasičnom ispunjavanju, u dijelu postizanja određenog stepena usklađenosti, već se posebno vodilo računa da, tamo gdje je to moguće, one budu koncipirane na način da se njihovom realizacijom jasno vidi uticaj reforme.

2.4. Način određivanja rokova

Rokovi su određeni u odnosu na realizaciju svake aktivnosti pojedinačno, a koje kao set mjera omogućavaju ostvarivanje postavljenog cilja.

Po svakoj podoblasti Poglavlja 23 aktivnosti su projektovane i predstavljene tako da hronološki prate vremensku dinamiku njihove realizacije, počevši od 2013. U tom kontekstu, određeni su i prioriteti u realizaciji aktivnosti, i to prema sljedećoj strukturi dinamike realizacije:

- **Kratkoročni prioriteti** - obuhvataju aktivnosti koje će biti realizovane u 2013. i 2014. godini;
- **Srednjoročni prioriteti** - obuhvataju mjere koje će biti realizovane u 2015. i 2016. godini;
- **Dugoročni prioriteti** - obuhvataju mjere koje će biti realizovane u periodu od 2017. godine i kasnije.

Za realizaciju mjera iz 2013. i 2014. godine, rokovi su precizno određeni navođenjem mjeseca i godine u kojoj se planira njihovo sprovođenje. Kada su u pitanju srednjoročni prioriteti, realizacija mjera se planira kvartalno, a realizacija dugoročnih mjera se određuje na polugodišnjem nivou.

U odnosu na vremensku strukturu utvrđenih prioriteta, na kraju uvodnog dijela dat je i plan, odnosno predviđena mogućnost za periodično inoviranje Akcionog plana, na bazi polugodišnjeg izvještavanja o realizaciji aktivnosti i projektovanja aktivnosti u mjeri mogućeg.

Intencija je da se kroz strukturiranje rokova na ovaj način omogući što kvalitetnije praćenje uspješnosti realizacije Akcionog plana i stvaranje adekvatnih uslova da Evropska komisija formira pregled mjerljivih rezultata, odnosno u svakom trenutku bude u mogućnosti da kroz svoje sugestije doprinese unaprjeđenju sadržine Akcionog plana.

Treba takođe napomenuti da su rokovi za realizaciju aktivnosti iz već odobrenih projekata IPA, prilagođeni rokovima definisanim samim projektima, a početak realizacije tih aktivnosti će zavisiti od samog početka implementacije projekta. Isto će važiti i za aktivnosti za koje će biti odobrena sredstva iz IPA II (2014-2020).

2.5. Način određivanja odgovornih tijela za realizaciju mjera

Uz svaku pojedinačnu mjeru, posebno je određena i institucija, odnosno tijelo, koje će biti odgovorno za njenu realizaciju.

Kod pojedinih mjera, koje zahtijevaju saradnju više institucija i međuresorsku saradnju, na prvom mjestu je stavljena institucija koja je zadužena da bude nosilac i koordinator realizacije aktivnosti, dok su druge institucije podrška postizanja što kvalitetnijeg i efikasnijeg stepena realizacije. U mjerama koje se odnose na izmjene postojećih i izradu i usvajanje novih zakonskih akata, formiraće se multidisciplinarne radne grupe, u skladu sa materijom tog akta, uz učešće zainteresovanih predstavnika civilnog sektora, shodno Uredbi o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija (Sl. list CG, br. 07/12) i Uredbio načinu i postupku sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona (Sl. list CG, br. 02/12).

2.6. Način određivanja potrebnih finansijskih sredstava

Akcionim planom su definisana sredstva potrebna za realizaciju predviđenih mjera, pri čemu treba istaći da će izvori finansiranja biti u najvećoj mjeri budžet Crne Gore. Budžetska sredstva koja su prikazana kod mjera koje se odnose na izmjene zakona i podzakonskih akata obuhvataju bruto iznos sredstava za redovne plate zaposlenih koji su uključeni u pripremu ovih propisa, kao i redovne troškove javne rasprave i troškove rada Vlade i skupštinskih odbora, u svim fazama od pripreme teksta propisa do njihovog usvajanja. Ovo znači da za ove mjere nisu potrebna dodatna budžetska sredstva nego se ista uvijek iskazuju kao redovna. Imajući u vidu da je za realizaciju pojedinih mjera potrebna ekspertska podrška, predviđeno je angažovanje stranih eksperata kroz mehanizam TAEX podrške. S obzirom da su za realizaciju pojedinih mjera potrebna značajna finansijska sredstva, kao potencijalni izvori finansiranja navedena su već opredijeljena sredstva definisana projektima IPA 2011, 2012 i 2013, kao i obezbijeđene i moguće donacije međunarodnih organizacija ili zemalja članica EU kroz projekte i bilateralne sporazume, kao i planovi za apliciranje za finansiranje kroz IPA programiranje 2014-2020.

Prioritetne aktivnosti iz ovog Akcionog plana, u potpunosti su usklađene s prioritetnim aktivnostima za finansiranje iz IPA II.

Za aktivnosti čija realizacija je planirana u 2013. i 2014. godini, naznačen je tačan iznos troškova realizacije i izvor finansiranja.

Za aktivnosti čija realizacija je planirana za period 2015. i 2016. godine, naznačen je okvirni iznos troškova realizacije (cca.) aktivnosti i izvor finansiranja od kojeg se očekuje novac.

Za aktivnosti čija realizacija je planirana od 2017. godine i u daljem periodu, naznačeno je da će finansijska procjena biti sačinjena u skladu sa pripremom projektnih predloga i tako procijenjenih finansijskih potreba.

2.7. Način određivanja indikatora rezultata i uticaja

Indikatori su postavljeni u odnosu na svaku mjeru pojedinačno. Indikatori su postavljeni tako da olakšavaju način praćenja realizacije Akcionog plana, kako u kvantitativnom, a posebno i u kvalitativnom smislu. U tom smislu, određene su dvije vrste indikatora: indikator rezultata i indikator uticaja, tamo gdje je to moguće. Na taj način teži se projektovanju jasnih rezultata koji će ujedno projektovati i konkretan uticaj u pravcu poboljšanja standarda rada ili uopšte stanja u određenoj oblasti.

Svaki indikator postavljen je tako da ne prati samo realizaciju određene aktivnosti do stepena usklađenosti (indikator rezultata), već na način da se može ocijeniti i stepen primjene (indikator uticaja), odnosno implementacije novog standarda u odnosu na građane i sve zainteresovane strane (na primjer: indikator kod izmjene ili donošenja nekog zakona nije samo njegovo usvajanje, već i, gdje je to moguće, statistički podaci o primjeni zakona, izvještaji, u nekim slučajevima istraživanje i slično, dakle, mjerljivi podaci kojima se ukazuje na ostvarene promjene u društvu).

2.8. Učešće svih relevantnih aktera u izradi Akcionog plana za poglavlje 23

U sadašnjoj strukturi Radne grupe za poglavlje 23 imamo tri predstavnika Ministarstva pravde od kojih je jedan šef Radne grupe, zatim još po tri predstavnika iz Ministarstva finansija, po dva predstavnika iz Ministarstva turizma i održivog razvoja, Vrhovnog suda, državnog tužilaštva, kabineta Predsjednika Vlade, Skupštine, Državne revizorske institucije, Uprave za imovinu, Uprave za javne nabavke, Komisije za sprječavanje sukoba interesa i po jedan predstavnik iz Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva zdravlja, Ministarstva prosvjete, Ministarstva kulture, Ministarstva ekonomije, Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Uprave carina, Poreske uprave, Uprave za nekretnine, Uprave za kadrove, Uprave za antikorupcijsku inicijativu, Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma, Uprave za igre na sreću, Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama Advokatske komore, Centra za obuku nosilaca pravosudne funkcije, Državne komisije za kontrolu postupka javnih nabavki, Pravnog fakulteta, kao i pet predstavnika nevladinog sektora.

Prilikom izrade Akcionog plana konstatovano je da prvobitni sastav Radne grupe ne odgovara potrebama pregovaračkog procesa u ovom poglavlju. Naime zbog sadržaja Screening izvještaja u trenutnom sastavu radne grupe jedan broj predstavnika nije suštinski mogao imati konkretna zaduženja ili predstavnik institucije prema svojim nadležnostima u matičnoj instituciji nije odgovarao potrebama ovog procesa. Iz ovog razloga u toku priprema Akcionog plana bilo je potrebno angažovati jedan broj predstavnika različitih institucija koji nisu formalno bili članovi Radne grupe.

Imajući u vidu navedeno, a posebno iz razloga realizacije Akcionog plana, kao i uspostavljanja efikasnog mehanizma praćenja, odmah nakon utvrđivanja Akcionog plana pristupiće se formalnoj izmjeni sastava Radne grupe kako bi se ista upodobila predstojećim obavezama. U tom smislu Radna grupa će, pored gore navedenih predstavnika, obuhvatiti i predstavnike Zaštitinika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Uprave policije, Tužilačkog savjeta i Sekretarijata sudskog savjeta, a povećaće se broj predstavnika iz Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Uprave za antikorupcijsku inicijativu.

U skladu sa pregovaračkim okvirom, Nacrt akcionog plana je razvijen kroz proces konsultacija glavnih aktera i uz punu međuresorsku saradnju svih odgovornih institucija i tijela, a sve u cilju obezbjeđivanja maksimalne podrške za implementaciju.

Važan doprinos u stručnom dijelu dali su i predstavnici civilnog sektora u Radnoj grupi 23 koji su kroz proces učešća u izradi Akcionog plana i njegovog konačnog koncipiranja u maksimalnoj mjeri bili involvirani.

U dijelu finansijske procjene, kao što je i prethodno navedeno, potreban je ekstenzivniji rok za usaglašavanje, u želji da svaki cilj i mjera budu projektovani tako da finansijski aspekt ne predstavlja ograničenje, već podršku.

Posebna pažnja prilikom koncipiranja ovog Nacrta bila je data težnji da što veći broj eksperata bude uključen u pripremu Akcionog plana. U periodu koji slijedi, do konačnog usvajanja Akcionog plana, planirano je da, shodno zahtjevima koji su upućeni Evropskoj komisiji, budu angažovani eksperti kroz instrument podrške TAIEX, i to za svaku konkretnu podoblast Akcionog plana pojedinačno.

2.9. Monitoring

Prilikom implementacije Akcionog plana posebna pažnja biće posvećena vršenju kontinuiranog monitoringa sprovođenja svih mjera i stepena ostvarenosti projektovanih ciljeva.

U tom dijelu, na najoperativnijem nivou za monitoring i izvještavanje o realizaciji obaveza zadužena je Radna grupa 23, a iznad nje, shodno Odluci o strukturama za pregovore, član Pregovaračke grupe, Glavni pregovarač, Kolegijum i Vlada.

Pri vršenju monitoringa realizacije, posebna podrška se očekuje od strane civilnog sektora, čiji predstavnici su članovi Radne grupe 23 i koji će u značajnoj mjeri, svojim stručnim komentarima i sugestijama, doprinosti poboljšanju realizacije svake aktivnosti, njenog praćenja, ali i održavanju potrebnog nivoa transparentnosti.

Redovan monitoring realizacije utvrđenih obaveza omogućiće da, kroz međuresorsku komunikaciju, kao i u saradnji sa Evropskom komisijom, bude stvoren adekvatan mehanizam i za eventualno inoviranje i revidiranje određenih aktivnosti, u toku same implementacije Akcionog plana.

Konkretno, monitoring implementacije Akcionog plana podrazumijeva postojanje koordinatora za pojedine oblasti Akcionog plana. Koordinatori će direktno sarađivati sa kontakt osobama iz organa nadležnih za realizaciju predviđenih aktivnosti i od njih dobijati informacije o svim pitanjima značajnim za realizaciju. Ovo znači da će biti određeno lice odgovorno za izvještavanje o realizaciji određenih mjera. Te kontakt osobe će svaka tri mjeseca izvještavati koordinate, koji na osnovu tih podataka pripremaju polugodišnji izvještaj o preduzetim aktivnostima. Ovako sačinjen polugodišnji izvještaj odobrava Šef radne grupe i član pregovaračkog tima nakon čega se isti dostavlja Ministarstvu vanjskih poslova i evropskih integracija kao glavnom koordinatoru procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Izvještaj se zatim razmatra od strane Vlade i preko MVPEI dostavlja Evropskoj komisiji.

Izvještaji će, osim podataka o realizovanim mjerama, sadržati i podatke o eventualnim poteškoćama u njihovoj realizaciji i razlozima neispunavanja obaveza iz Akcionog plana.

Pored gore navedenog, "formalnog" načina izvještavanja putem dostavljanja tromjesečnog izvještaja, moguće je i ad hoc, "neformalno" informisanje, na upit šefa, članova Radne grupe, koordinatora za pojedine oblasti, kao i Evropske komisije, odnosno Direktorata za proširenje EU.

3. OBLASTI KOJE OBUHVATA AKCIONI PLAN

U skladu sa stavom država članica Evropske unije i obavještenjem kiparskog predsjedništva, Nacrt akcionog plana je koncipiran tako da pokriva 3 podoblasti: Pravosuđe, Borbu protiv korupcije i Temeljna prava.

Prije predstavljanja ciljeva i mjera za svaku podoblast, u cilju što adekvatnijeg sagledavanja njihove projekcije, dat je kratak opis trenutnog stanja u toj podoblasti, koje predstavlja početnu osnovu za projektovanje daljih aktivnosti.

U okviru svake podoblasti, imajući u vidu širok dijapazon pitanja koja pokrivaju, kao i cilj – da se obezbijedi što lakša preglednost materijala i praćenje realizacije utvrđenih mjera, svaka podoblast podijeljena je na naslove, odnosno teme koje je čine, kao što slijedi:

I. Pravosuđe

1. *Jačanje nezavisnosti pravosuđa*
2. *Jačanje nepristrasnosti pravosuđa*
3. *Odgovornost u pravosuđu*
4. *Profesionalizam, stručnost i efikasnost u pravosuđu*
5. *Procesuiranje ratnih zločina pred domaćim organima*

II. Borba protiv korupcije

6. *Prevenција korupcije*
7. *Represija korupcije*

III. Temeljna /osnovna prava

8. *Jačanje kapaciteta Ombudsmana i njegove uloge kao Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture*
9. *Uvođenje efikasnog pravnog lijeka u skladu s članom 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama koji se odnosi na kršenje ljudskih prava zagantovanih konvencijom*
10. *Zabrana mučenja ili nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja*
11. *Sloboda medija i zaštita novinara*
12. *Nezavisnost audiovizuelnog regulatora i javnog servisa*

- 13. A) *Zabrana diskriminacije*
  - B) *Rodna ravnopravnost*
  - C) *Prava LGBT populacije*
- 14. *Pravo osnivanja sindikata*
- 15. A) *Prava djeteta*
  - B) *Prava lica sa invaliditetom*
- 16. *Besplatna pravna pomoć*
- 17. A) *Zaštita prava manjina i RAE populacije*
  - B) *Prava raseljenih lica*
- 18. *Procesuiranje zločina iz mržnje*
- 19. *Zaštita ličnih podataka*

4. INOVIRANJE AKCIONOG PLANA

Prilikom određivanja prioriteta (kratkoročni, srednjoročni i dugoročni), kao i u toku projektovanja ciljeva i mjera u Nacrtu akcionog plana, vodilo se računa da se sačuva određeni prostor koji omogućava fleksibilnost u planiranju srednjoročnih, a posebno dugoročnih prioriteta.

To iz razloga, što smo imali u vidu sugestiju Evropske komisije da je Akcioni plan – njegova priprema i realizacija, višefazni proces. Naime, kada se realizuje prva faza Akcionog plana – kratkoročni prioriteti, uz paralelno projektovanje i planiranje srednjoročnih prioriteta, imala se u vidu i eventualna potreba za ažuriranjem Akcionog plana, posebno uzimajući u obzir određene nove okolnosti koje mogu da nastupe, u vidu nove legislative Evropske unije, novih informacionih sistema i softvera i sl.

Kako bi se pratilo pismo predsjedništva EU i Izvještaj sa skrininga i Akcioni plan prilagodio dinamičnom procesu razvoja nacionalnog, ali i stepenu razvoja pravne tekovina u okviru poglavlja 23, vršiće se automatsko inoviranje nakon dvije godine, kako bi se pružili detalji za sprovođenje srednjoročnih mjera (2015 – 2016), kao u mjeri mogućeg za dugoročne mjere (2017. i dalje). To će biti prilika da se sagledaju rezultati prethodne faze primjene, stvarni uticaj mjera i njihove posljedice.

1.1. JAČANJE NEZAVISNOSTI PRAVOSUĐA

(Kordinatororka za oblast jačanja nezavisnosti pravosuđa: Nataša Radonjić, Ministarstvo pravde)

UVOD

Nezavisnost sudstva i državnog tužilaštva garantovana je Ustavom i zakonima donijetim na osnovu Ustava. Članom 118 i članom 3 Zakona o sudovima garantuje se princip nezavisnosti sudija tako da su u vršenju svojih dužnosti sudije dužne poštovati samo Ustav, zakone i međunarodne ugovore, a princip nezavisnosti za državne tužioce garantovan je članom 134 Ustava i članom 3 Zakona o državnom tužilaštvu tako da je državno tužilaštvo nezavisan državni organ koji goni počiniocima krivičnih djela i u vršenju svojih dužnosti državno tužilaštvo postupa u skladu sa Ustavom, zakonima i međunarodnim ugovorima. Sudije bira i razrješava Sudski savjet koji je uspostavljen kao samostalan i nezavisan organ od 2008. godine. Predsjednika Vrhovnog suda bira i razrješava Skupština na predlog predsjednika države, Vlade i Skupštine. Državne tužioce bira i razrješava Skupština na predlog Tužilačkog savjeta na vrijeme od pet godina, dok zamjenike državnih tužilaca bira i razrješava Tužilački savjet. Zamjenicima je stalna funkcija, sa izuzetkom zamjenika koji se prvi put biraju u osnovnom tužilaštvu na vrijeme od tri godine. Tužilački savjet bira i razrješava Skupština.

Sudijska funkcija je stalna, i sudija može biti razriješen samo ako je osuđen za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje sudijske funkcije, ako nestručno ili nesavjesno obavlja sudijsku funkciju ili ako trajno izgubi sposobnost za obavljanje sudijske dužnosti. Sudija uživa funkcionalni imunitet koji podrazumijeva da ne može biti pozvan na odgovornost za izraženo mišljenje i glasanje pri donošenju sudske odluke, osim ako se radi o krivičnom djelu i da u postupku pokrenutom zbog krivičnog djela učinjenog u obavljanju sudijske funkcije ne može biti određen pritvor bez odobrenja Sudskog savjeta. Što znači da sudije ne štiti imunitet od izvršenja krivičnih djela i da je potrebno odobrenje Sudskog savjeta samo u slučaju da sudija treba da bude pritvoren za krivično djelo koje je izvršio u vršenju sudske dužnosti. Istovjetan funkcionalni imunitet uživaju državni tužioci.

Izmjenama Zakona o Sudskom savjetu, Zakona o sudovima i Zakona o državnom tužilaštvu iz jula 2011. godine izvršena su određena unapređenja u pravcu jačanja nezavisnosti pravosuđa i otklanjanja prepoznatog mogućeg političkog uticaja na pravosuđe kroz određena zakonska rješenja. Glavne izmjene su sljedeće:

- uključivanje sudske vlasti u postupak izbora predsjednika Vrhovnog suda, tako da će predsjednik Vlade, države i Skupštine na osnovu preporuke tri kandidata od strane Sudskog savjeta, uz prethodno pribavljeno mišljenje Opšte sjednice Vrhovnog suda, predložiti Skupštini kandidata za predsjednika Vrhovnog suda;
- u postupak izbora članova Sudskog savjeta od strane predsjednika države, uključena je sudska vlast kroz propisivanje procedure kako predsjednik dolazi do kandidata na osnovu konsultacija sa Advokatskom komorom i pravnim fakultetima, uz mišljenje proširene sjednice Vrhovnog suda;
- u odnosu na članove Sudskog savjeta iz reda sudija predviđeno je da Komisija za izbor sporovodi postupak i predviđena je proporcionalna zastupljenost svih nivoa sudova po principu pluralizma, i jedan član Sudskog savjeta biće iz reda sudija osnovnih sudova;
- objektivnija i transparentnija procedura izbora sudija koji se prvi put biraju i koji napreduju kroz detaljno propisivanje kriterijuma za izbor i predviđanje pravnih sredstava za zaštitu kandidata;

- razlozi za disciplinsku odgovornost su detaljno propisani zakonom tako da sudija i državni tužilac može odgovarati samo za propuste u radu koji su unaprijed zakonom predviđeni kao razlog disciplinske odgovornosti;
- sastav Tužilačkog savjeta je izmijenjen u smislu da Vrhovni državni tužilac više nije predsjednik Tužilačkog savjeta već samo član, kao i nadležnost Tužilačkog savjeta da imenuje Specijalnog tužioca na predlog Vrhovnog državnog tužioca.

U pogledu implementacije navedenih zakonodavnih promjena usvojeni su novi poslovnici o radu Sudskog i Tužilačkog savjeta, obrazovane Komisije za praćenje primjene etičkih kodeksa od strane sudija i državnih tužilaca, obrazovane nove Disciplinske komisije u Sudskom i Tužilačkom savjetu, postupci za izbor i disciplinsku odgovornost se sprovode u skladu sa novim kriterijumima i obrazovani su u skladu sa novim zakonskim rješenjima, Sudski savjet koji je otpočeo sa radom od juna 2012. godine i Tužilački savjet koji je otpočeo sa radom od avgusta 2012. godine.

Zakonom o Budžetu za 2013. godinu za sudstvo je predviđeno 20.296.979,73€, a za državno tužilaštvo 5.805.672,35€, za Ustavni sud 727.807,96€. U razdjelu budžeta za sudstvo za Sudski savjet opredijeljeno je 678.837,48€, za program sudstvo 10.276.043,64€ i za program administracija 9.342.098,61€. U razdjelu budžeta za državno tužilaštvo za Tužilački savjet opredijeljeno je 137.752,8€, za program tužilaštvo 4.126.678,37€ i za program administracija 1.541.241,10€. Administrativni kapacitet Sekretarijata Sudskog savjeta čini 29 zaposlenih službenika i namještenika, po aktu o sistematizaciji predviđeno je 51 službeničko i namješteničko mjesto u Sekretarijatu Sudskog savjeta. Tužilački savjet nema sekretarijat, ali podršku radu Tužilačkom savjetu pružaju službe obrazovane u Vrhovnom državnom tužilaštvu, i to Služba za pravne, opšte i administrativne poslove (3 službenika), služba za računovodstvo i finansije (3 službenika) i služba za informaciono-komunikacione tehnologije i multimedije (1 službenik). Crna Gora će obezbijediti da budžet za pravosuđe uvijek bude na godišnjem nivou od 08 % do 1% BDP.

Reforma pravosuđa se od 2007. godine sprovodila u skladu sa Strategijom reforme pravosuđa za period 2007-2012. godina i Akcionim planom za implementaciju Strategije. U 2013. godini pristupilo se izradi nove Strategije reforme pravosuđa za period 2013-2018. godina i usvajanje nove Strategije predviđeno je za III kvartal 2013. godine. Na osnovu Strategije biće urađen Akcioni plan za njenu implementaciju za period 2013-2018. Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 23 dokument je koji operacionalizuje preporuke iz Izvještaja o skriningu, višeg je reda i odnosi se na period od minimum 5 i više godina. Dva AP su kompatibilna i usklađena sa nacionalnim i međunarodnim prioritetima reforme pravaosuđa kada je u pitanju Crna Gora. U tom smislu ova dva AP sadrže slične i čak iste mjere, u onom dijelu gdje se prioriteta iz Strategije i Izvještaja o skriningu poklapaju.

Međutim, i pored prethodno navedenih garancija nezavisnosti pravosuđa postoje određene potrebe za unapređenjem prvenstveno kroz izmjene Ustava, naročito u pogledu izbora predsjednika Vrhovnog suda, sastava Sudskog savjeta, izbora državnih tužilaca i Tužilačkog savjeta. Takođe, je prepoznata potreba unapređenja uslova i kriterijuma za izbor sudija i državnih tužilaca, posebno onih koji napreduju i administrativnih kapaciteta Sudskog i Tužilačkog savjeta, kao i obezbjeđivanja finansijskih sredstava za adekvatno ostvarivanje njihovih nadležnosti.

Imajući u vidu navedene nedostatke, kao i Izvještaj o napretku Crne Gore za 2012. godinu i Izvještaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva za Crnu Goru koji se odnosi na poglavlje 23, akcionim planom dat je predlog ključnih ciljeva i mjera koje treba ostvariti za uspostavljanje nezavisnog pravosuđa u Crnoj Gori.

1.1. NEZAVISNOST PRAVOSUĐA						
Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
<p>1.1.1 Preporuka: Crna Gora treba da izmijeni svoj Ustav u skladu s preporukama Venecijanske komisije i evropskim standardima, kako bi se obezbijedila nezavisnost i odgovornost pravosuđa. Izmjene bi, između ostalog, trebalo da obuhvate sljedeća pitanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Najmanje 50% Sudskog savjeta i Tužilačkog savjeta trebalo bi da čine članovi koji dolaze iz pravosuđa. Ove članove trebalo bi da biraju njihove kolege koje predstavljaju različite nivoe pravosuđa, bez miješanja Skupštine (osim isključivo deklarativno). - Tužioce ne bi trebalo da bira Skupština. - Razloge za razrješenje sudija i tužilaca bi trebalo unijeti u Ustav. 						
1.1.1.1	Promjena Ustava u dijelu odredaba koje uređuju pravosuđe u skladu sa mišljenjem Venecijanske komisije, posebno u pogledu: <ul style="list-style-type: none"> - Sastava Sudskog savjeta; - Izbora predsjednika Vrhovnog suda; - Izbora Vrhovnog državnog tužioca i državnih tužilaca; - Sastava Tužilačkog savjeta; - Razloga za razrješenje sudija i državnih tužilaca; - Sastava i načina izbora sudija Ustavnog suda. 	Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Jul 2013.	Nisu potrebna dodatna sredstva	Usvojeni Amandmani na Ustav; Usvojen Ustavni zakon za sprovođenje Amandmana na Ustav.	Pozitivno mišljenje EK (Izveštaj o napretku); Izveštaj ekspertske misije EK; Izveštaj Venecijanske komisije.
<p>1.1.2 Preporuka: Postupak izbora mora biti transparentan i zasnovan na zaslugama. Treba uvesti jedan sistem izbora za cijelu zemlju, koji bi se mogao zasnivati na anonimnim testovima za sve kandidate i obaveznim obukama prije imenovanja sudije/zamjenika tužioca. Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije (CENPF) treba da bude uključen u postupak testiranja.</p>						
1.1.2.1	Izmjena Zakona o Sudskom savjetu u skladu sa izmjenama Ustava, a naročito u pogledu: <ul style="list-style-type: none"> - Postupka izbora članova Sudskog savjeta 	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša)	Septembar 2013 – oktobar	Budžet i pomoć TAIEX-a 59.850€	Usvojen Zakon	Pozitivno mišljenje Evropske komisije (Izveštaj o

	<p>koji nijesu sudije;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uspostavljanja jedinstvenog sistema izbora sudija na nivou države na osnovu postupka koji mora biti transparentan i zasnovan na zaslugama; - Uspostavljanje periodičnog ocjenjivanja rada sudija i predsjednika sudova; - Uvođenje sistema napredovanja na rezultatima rada; - Uvesti kriterijume za trajno upućivanje sudija iz jednog suda u drugi na dobrovoljnoj osnovi. 	Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	2014.			napretku); Izveštaj ekspertske misije EK.
1.1.2.1.1	Uraditi ekspertizu modela uvođenja sistema za jedinstveni izbor sudija na nivou države, trajnog upućivanja sudija na dobrovoljnoj osnovi i kriterijuma za ocjenjivanje sudija i sistema za napredovanje na rezultatima rada	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Oktobar 2013.	Pomoć TAIEX-a 2.700€	Urađena ekspertiza od strane nezavisnog eksperta angažovanog uz podršku TAIEX-a	
1.1.2.1.2	Pripremiti radnu verziju Zakona o Sudskom savjetu od strane multidisciplinarnе radne grupe (predstavnicі suda, Sudskog savjeta, Ministarstva pravde i NVO)	Ministarsvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Novembar 2013. do februar 2014.	Budžet 17.820€	Urađena radna verzija Zakona	
1.1.2.1.3	Utvrđiti Nacrt zakona o Sudskom savjetu	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	April 2014.	Budžet 4.455€	Utvrđen Nacrt zakona	
1.1.2.1.4	Organizovati javnu raspravu	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša)	Maj 2014.	Budžet 3.810€	Organizovana javna rasprava, Program javne	

			Radonjić)			rasprave	
1.1.2.1.5	Pribaviti mišljenje eksperata EU	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Jun 2014.	Ekspertska pomoć TAIEX 2.700€	Mišljenje eksperata EK		
1.1.2.1.6	Utvrditi Predlog zakona o Sudskom savjetu	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Septembar 2014.	Budžet 13.365€	Utvrđen Predlog zakona		
1.1.2.1.7	Usvajanje Zakona o Sudskom savjetu	Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Oktober 2014.	Budžet 15.850€	Usvojen Zakon		
1.1.2.2	Izmjena Zakona o sudovima u skladu sa izmjenama Ustava, a naročito u pogledu: - uslova za izbor sudija u dijelu predviđanja završene obavezne obuke organizovane u okviru Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije; - uvođenja periodične profesionalne ocjene rada sudija i predsjednika suda kao uslova za napredovanje.	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Septembar 2013 – oktobar 2014.	Budžet ukupno 49.549 € Redovna budžetska sredstva 39.694 € TAIEX 2.700€	Usvojen Zakon	Pozitivno mišljenje EK (Izvještaj o napretku); Izvještaj ekspertske misije.	
1.1.2.2.1.	Uraditi ekspertizu modela trajnog upućivanja sudija na dobrovoljnoj osnovi i kriterijuma za ocjenjivanje sudija kao osnova za napredovanje (Veza aktivnost: 1.1.2.1.1)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Oktober 2013.	TAIEX 2.700€	Urađena ekspertiza od strane nezavisnog eksperta /TAIEX/		
1.1.2.2.2	Pripremiti radnu verziju Zakona o sudovima i sudijama od strane multidisciplinarne radne grupe	Ministarstvo pravde(Branka Lakočević, Nataša	Novembar 2013. do februar	Budžet 11.934€	Urađena radna verzija Zakona		

	(predstavnicima suda, Sudskog savjeta, Ministarstva pravde i NVO)	Radonjić	2014.			
1.1.2.2.3	Utvrđiti Nacrt zakona o sudovima i sudijama	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	April 2014.	Budžet 4.455€	Utvrđen Nacrt zakona	
1.1.2.2.4	Organizovati javnu raspravu	Ministarstvo pravde (Nataša Radonjić)	Maj 2014.	Budžet 3.810€	Organizovana javna rasprava Program javne rasprave	
1.1.2.2.5	Pribaviti mišljenje Evropske komisije	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Jun 2014.	TAIEX 2.700€	Mišljenje eksperata EK	
1.1.2.2.6	Utvrđiti Predlog zakona o sudovima i sudijama	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Septembar 2014.	Budžet 8.950€	Utvrđen Predlog zakona	
1.1.2.2.7	Usvojiti Zakon o sudovima i sudijama	Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Oktobar 2014	Budžet 15.000€	Usvojen Zakon	
1.1.2.3	Izmjena Zakona o državnom tužilaštvu u skladu sa izmjenama Ustava, a naročito u pogledu: -Postupka izbora članova Tužilačkog savjeta; -Uspostavljanje jedinstvenog sistema izbora državnih tužilaca i zamjenika državnih tužilaca na nivou države; -Završena obavezna obuka organizovana u okviru CENPF kao uslov za izbor zamjenika državnih tužilaca;	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Septembar 2013 – oktobar 2014.	Budžet ukupno 49.549€; Redovna budžetska sredstva 39.694€, TAIEX 2.700€	Usvojen Zakon	Pozitivno mišljenje EK (Izveštaj o napretku); Izveštaj ekspertske misije.

	-Uvođenja sistema za periodičnu profesionalnu ocjenu rada državnih tužilaca i njihovih zamjenika; -Uvođenje sistema napredovanja na rezultatima rada; -Unaprijediti kriterijume za veću dobrovoljnu mobilnost zamjenika državnih tužilaca.					
1.1.2.3.1	Uraditi ekspertizu modela izbora tužilaca na nivou države, kriterijuma za ocjenjivanje državnih tužilaca i sistema napredovanje zasnovanog na radu	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Oktobar 2013.	Ekspertska pomoć TAIEX 2.700€	Urađena ekspertiza od strane nezavisnog eksperta /TAIEX/	
1.1.2.3.2	Pripremiti radnu verziju Zakona o državnom tužilaštvu od strane multidisciplinarnе radne grupe (predstavnici državnog tužilaštva, Tužilačkog savjeta, Ministarstva pravde i NVO)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Novembar 2013. do februar 2014.	Budžet 11.934€	Urađena radna verzija Zakona o državnom tužilaštvu	
1.1.2.3.3	Utvrđiti Nacrt zakona o državnom tužilaštvu	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	April 2014.	Budžet 4.455€	Utvrđen Nacrt zakona	
1.1.2.3.4	Organizovati javnu raspravu	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Maj 2014.	Budžet 3.810€	Organizovana javna rasprava, Program javne rasprave	
1.1.2.3.5	Pribaviti mišljenje Evropske komisije	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Jun 2014.	TAIEX 2.700€	Mišljenje eksperata EK	

	1.1.2.3.6	Utvrđiti Predlog zakona o državnom tužilaštvu	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Septembar 2014.	Budžet 8.950 €	Utvrđen Predlog zakona	
	1.1.2.3.7	Usvojiti Zakon o državnom tužilaštvu	Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Oktobar 2014.	Budžet 15.000€	Usvojen Zakon	
1.1.2.4		Izmjena Poslovnika Sudskog savjeta u skladu sa izmjenama zakona (Vidi aktivnost 1.1.2.1 i 1.1.2.2)	Sudski savjet (Darko Drašković)	Novembar – decembar 2014.	Budžet 5.130 €	Usvojen Poslovnik o radu	Izveštaj o radu Sudskog savjeta
1.1.2.5		Izmjena Poslovnika Tužilačkog savjeta u skladu sa izmjenama zakona (Vidi aktivnost 1.1.2.3)	Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	Novembar – decembar 2014	Budžet 5.130€	Usvojen Poslovnik o radu	Izveštaj o radu Tužilačkog savjeta
1.1.2.6		Izmjena Zakona o Ustavnom sudu u skladu sa izmjenama Ustava u pogledu: - sastava i izbora sudija Ustavnog suda i predsjednika Ustavnog suda, - funkcionalnog sastava suda za odlučivanje po ustavnim žalbama.	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Septembar 2013 - oktobar 2014.	Budžet ukupno 49.549€; Redovna budžetska sredstva 39.694€, TAIEX 2.700€	Usvojen Zakon	Pozitivno mišljenje EK (Izveštaj o napretku); Izveštaj ekspertske misije.
	1.1.2.6.1	Pripremiti radnu verziju Zakona o Ustavnom sudu od strane multidisciplinarnе radne grupe (predstavnici Ustavnog suda, sudstva, Ministarstva pravde i NVO)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Novembar 2013. do februar 2014.	Budžet 11.934€, TAIEX 2.700€	Urađena radna verzija Zakona o Ustavnom sudu	
	1.1.2.6.2.	Utvrđiti Nacrt zakona o Ustavnom sudu	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	April 2014.	Budžet 4.455€	Utvrđen Nacrt zakona	
	1.1.2.6.3.	Organizovati javnu raspravu	Ministarstvo	Maj 2014.	Budžet 3.810€	Organizovana javna	

			pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)			rasprava, Program javne rasprave	
1.1.2.6.4.	Pribaviti mišljenje Evropske komisije	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Jun 2014.	TAIEX 2.700€	Mišljenje eksperata EK		
1.1.2.6.5.	Utvrditi Predlog zakona o Ustavnom sudu	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Septembar 2014.	Budžet 8.950 €	Utvrđen Predlog zakona		
1.1.2.6.6.	Usvojiti Zakon o Ustavnom sudu	Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Oktobar 2014.	Budžet 15.000€	Usvojen Zakon		
1.1.2.6.7	Usvojiti izmjene Poslovnika o radu Ustavnog suda u skladu sa promjenama zakona	Ustavni sud (Ljiljana Radović)	Novembar - decembar 2014.	Budžet 5.130€	Usvojen Poslovnik o radu	Izveštaj o radu Ustavnog suda	
1.1.3. Preporuka: Treba uspostaviti pravičan i transparentan sistem napredovanja sudija kao i periodičnu profesionalnu ocjenu rada sudija i tužilaca.							
1.1.3.1.	Izmjena Zakona o Sudskom savjetu i Zakona o sudovima (Veza aktivnost 1.1.2.1 i 1.1.2.2)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)					
1.1.3.2	Izmjena Zakona o državnom tužilaštvu (Veza aktivnost 1.1.2.3 za državne tužioce)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)					
1.1.3.3	Na osnovu izmjena zakona uspostavljen sistem za napredovanje sudija i državnih tužilaca na osnovu rezultata rada i napredovanje sudija, odnosno državnih tužilaca iz niže u višu instancu vršiti na	Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović) VDT (Veselin)	I kvartal 2015. i kontinuirano	Budžet 2015. 37.908€, IPA 2012 -2013 (EU RoL)	Postupci napredovanja sudija i državnih tužilaca sprovode se u skladu sa zakonom	Broj sudija koji je napredovao na osnovu dobrih ocjena njihovog rada;	

	osnovu kriterijuma propisanih zakonom.	Vučković/Radmila Čuković)			na osnovu rezultata rada kroz fer, objektivne i transparentne postupke	Broj državnih tužilaca koji je napredovao na osnovu dobrih ocjena njihovog rada; Efikasno funkcionisanje sudskog sistema i visok kvalitet sudskih odluka.
1.1.3.4	Na osnovu izmjena zakona uspostavljen sistem za periodičnu profesionalnu ocjenu rada sudija i predsjednika sudova, odnosno državnih tužilaca i njihovih zamjenika i vršiti profesionalnu ocjenu rada u skladu sa zakonom.	Sudski savjet (Darko Drašković) Tužilački savjet (Rifat Hadrović) VDT (Veselin Vučković/Radmila Čuković)	I kvartal 2015. i kontinuirano	Budžet 2015. 45.684€, IPA 2012-2013 (EU RoL)	Profesionalna ocjena rada sudija i državnih tužilaca sprovodi se u skladu sa zakonom	Izveštaji o ocjenama rada sudija i državnih tužilaca sačinjen od strane Sudskog i Tužilačkog savjeta; Mjere primijenjene (razrješenje, napredovanje) na osnovu izvještaja o profesionalnoj ocjeni rada; Izvještaj sa ekspertskih misija EK.

1.1.4. Preporuka: Potrebno je obezbijediti neophodne administrativne kapacitete i materijalna sredstva za Sudski savjet i Tužilački savjet kako bi nesmetano obavljali svoje nadležnosti.

1.1.4.1	Uspostavljanje Sudskog savjeta u skladu sa usvojenim izmjenama Ustava i Zakona		Predsjednik države	I kvartal 2015.	Budžet 4.512€	Ukaz Predsjednika države	Održana Konstitutivna prva sjednica
	1.1.4.1.1	Izbor članova iz reda sudija	Konferencija sudija (Sanja Kalezić)	I kvartal 2015.	Budžet 2.986€	Izabrani članovi iz reda sudija	Članovi iz reda sudija čine najmanje 1/2 članova
	1.1.4.1.2	Izbor članova koji nijesu iz reda sudija	Predsjednik države, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	I kvartal 2015.	Budžet 1.526€	Izabrani članovi koji nijesu sudije	Članovi izabrani iz reda uglednih pravnik
1.1.4.2	Uspostavljanje Tužilačkog savjeta u skladu sa usvojenim izmjenama u skladu sa usvojenim izmjenama Ustava i zakona		Predsjednik države	I kvartal 2015.	Budžet 4.512€	Ukaz Predsjednika države	Održana Konstitutivna prva sjednica
	1.1.4.2.1	Izbor članova iz reda državnih tužilaca	Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	I kvartal 2015.	Budžet 2.986€	Izabrani članovi	Članovi iz reda državnih tužilaca čine najmanje polovinu članova
	1.1.4.2.2	Izbor članova koji nijesu iz reda državnih tužilaca	Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	I kvartal 2015.	Budžet 1.526€	Izabrani članovi	Transparentan način izbora članova
1.1.4.3	Ojačati administrativne kapacitete Sekretarijata Sudskog savjeta		Sudski savjet (Darko Drašković)	Septembar 2013. kontinuirano	Potrebna dodatna budžetska sredstva 291.858€	Izveštaj o radu Sekretarijata Sudskog savjeta	

1.1.4.3.1	Sprovesti postupke zapošljavanja u Sekretarijatu na osnovu akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji tako da se: - u 2014. godini zaposli 6 novih službenika, i to: 3 službenika u IKT odjeljenu, 1 u odjeljenju za unutrašnju reviziju, 1 u odjeljenju za finansije i 1 u opštoj službi; - u 2015. godini zaposli 9 novih službenika, i to: 6 u IKT odjeljenju, 1 u odjeljenju za unutrašnju reviziju, 1 u opštoj službi i 1 u pravnom odjeljenju.	Sudski savjet (Darko Drašković)	Od septembra 2013. do januara 2016.	Potrebna dodatna budžetska sredstva u 2014. 81.600€, u 2015. 158.400€	U 2014. godini zaposleno 6 novih službenika u Sekretarijatu Sudskog savjeta; U 2015. godini zaposleno 9 novih službenika u Sekretarijatu Sudskog savjeta.	Izveštaj Sudskog savjeta o radu Sekretarijata Sudskog savjeta
1.1.4.3.2	Utvrđiti potrebe za obukama i sprovesti obuke zaposlenih	Sudski savjet (Darko Drašković), Uprava za kadrove (Jadranka Đurković)	Kontinuirano	Budžet 2014. 45.000€, Donatorska pomoć Vlade Kraljevine Norveške (IGM) 5.400€	Identifikovane potrebe za obukama; Sprovedene obuke.	
1.1.4.3.3	Uraditi analizu postojećih administrativnih kapaciteta Sekretarijata Sudskog savjeta	Sudski savjet (Darko Drašković)	III kvartal 2014.	Budžet 729€	Urađena analiza	
1.1.4.3.4.	Ako se u analizi tačka 1.1.4.3.3 utvrdi potreba za povećanjem broja radnih mjesta izmijeniti akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji	Sudski savjet (Darko Drašković), Vlada	I kvartal 2015.	Bužet 729€	Usvojen akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta	
1.1.4.4	Unaprijediti administrativnu podršku radu Tužilačkog savjeta	Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	Jun 2013. do 2015.	Potrebna dodatna		

				budžetska sredstva 196.830€		
1.1.4.4.1	U skladu sa Aktom o unutrašnjoj organizaciji Vrhovnog državnog tužilaštva (VDT) sprovesti postupke zapošljavanja u 2013. godini: - jednog zaposlenog u odjeljenju za računovodstvo, - a u 2014. sprovesti postupak zapošljavanja 3 nova službenika, i to: 2 IT stručnjaka za potrebe razvoja informacionog sistema u državnom tužilaštvu i jednog zaposlenog u opštoj službi.	Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	Jun 2013. do mart 2014.	Potrebna dodatna budžetska sredstva u 2013. 7.290€, u 2014. 48.600€	U 2013. godini zaposlen 1 novi službenik, a u 2014. zaposlena 3 nova službenika	
1.1.4.4.2.	Usvojiti akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta za uspostavljanje Sekretarijata Tužilačkog savjeta na osnovu analize potreba	Tužilački savjet (Rifat Hadrović) , Vlada	I kvartal 2015.	Budžet 729€	Urađena analiza potreba za novim radnim mjestima u Sekretarijatu; Usvojen akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta.	
1.1.4.4.3	Preuzeti zaposlene u VDT-u koji rade na poslovima za potrebe Tužilačkog savjeta i sprovesti postupke zapošljavanja na novim radnim mjestima	Tužilački savjet (Rifat Hadrović) , Uprava za kadrove (Jadranka Đurković)	II kvartal 2015.	Budžet 48.600€	Preuzeti zaposleni iz računovodstvene službe, IT službe i službe za opšte poslove u VDT-u i sprovedeni postupci zapošljavanja	Uspostavljen Sekretarijat Tužilačkog savjeta

						nedostajućeg kadra na osnovu analize potreba.	
	1.1.4.4.4	Utvrđiti potrebe za obukama i sprovesti obuke zaposlenih	Tužilački savjet (Rifat Hadrović), Uprava za kadrove (Jadranka Đurković)	II kvartal 2015. i kontinuirano	Potrebna dodatna budžetska sredstva u 2015. 10.729€	Identifikovane potrebe za obukama	Broj sprovedenih obuka; Broj polaznika obuke; Unaprijeđen rad Tužilačkog savjeta
1.1.4.5		Obezbijediti u budžetu finansijska sredstva za nesmetan rad Sudskog i Tužilačkog savjeta, kao i za sudstvo i državno tužilaštvo	Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović), Ministarstvo finansija (Milanka Otović/Ana Cerović), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Od 2014. kontinuirano	Budžet Sudskog savjeta u 2013. - 678.837,48€ i Tužilačkog savjeta u 2013. - 137.752,88€; Budžet sudstva 19.618.142,25€; Budžet državnog tužilaštva 5.667.919,47€	Obezbijeđena finansijska sredstva u Budžetu za nesmetan rad Sudskog i Tužilačkog savjeta	Obezbijeđena budžetska sredstva za pravosuđe na godišnjem nivou od 0,8% do 1% BDP

1.1.5. Preporuka: Osigurati internu samostalnost sudija i preispitati sistem obavezi uputstava unutar tužilačkog sistema.							
1.1.5.1	Propisati novo krivično djelo nedozvoljeni uticaj na sudije i državne tužioce u Zakonu o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Septembar 2013.	Budžet 39.690 €	Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika	Pozitivno mišljenje E o izmjenama; WEF global o rangiranju nezavisnosti pravosuđa (2011-2012 rang 4,2; 56 pozicija CG od 142)	
1.1.5.1.1.	Utvrđiti Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Maj 2013.	Obezbijeđena budžetska sredstva 24.690€	Utvrđen Predlog zakona		
1.1.5.1.2.	Usvojiti Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika	Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Jul 2013.	Obezbijeđena budžetska sredstva 15.000€	Usvojen Zakon		
1.1.5.1.3	Preduzimati krivično gonjenje i voditi krivične postupke za krivično djelo nedozvoljeni uticaj na sudije i državne tužioce	Državna tužilaštva i sudovi (Sanja Kalezić)	Septembar 2013. i kontinuirano	U ovom momentu nije moguća finansijska procjena jer se ne može znati koliko će ovih slučajeva biti.	Krivični postuci se vode u skladu sa zakonom	Broj sprovedenih krivičnih postupaka za krivično djelo nedozvoljen uticaj na sudiju ili državnog tužioca; Izrečene krivične sankcije	
1.1.5.2.	Pratiti poštovanje Zakona o sudovima u pogledu primjene odredaba o oduzimanju dodijeljenog predmeta u rad sudiji od strane predsjednika suda uz podršku PRIS-a, od	Predsjednici sudova (Sanja Kalezić), Sudski savjet	Mart 2014. i kontinuirano	Redovna budžetska sredstva 810 €	Izveštaji o radu sudova	Broj oduzetih predmeta Broj izjavljenih i usvojenih žalbi na	

	strane predsjednika hijerarhijski neposredno višeg suda	(Darko Drašković)				rješenje o oduzimanju dodijeljenog predmeta u rad; Broj postupaka odgovornosti prema predsjednicima sudova koji ne poštuju zakon u pogledu oduzimanja dodijeljenog predmeta u rad sudija
1.1.5.3	Uraditi analizu datih uputstava za rad i oduzetih predmeta i dati predlog mjera za unapređenje pravila za oduzimanje dodijeljenog predmeta i izmjenu postojećih obaveznih uputstava za rad u cilju jačanje nezavisnosti zamjenika državnih tužilaca	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić) , Vrhovno državno tužilaštvo, Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	Jun 2014.	Redovna budžetska sredstva 5.130€	Urađena analiza datih obaveznih uputstava za rad i oduzetih predmeta	
1.1.5.4	Organizovati seminare za jačanje integriteta članova Sudskog i Tužilačkog savjeta za sudije, predsjednike sudova i državne tužioce i njihove zamjenike na osnovu programa integriteta koji obuhvataju pitanja šta je korupcija, zaštita imidža, konflikt interesa	CENPF (Maja Milošević) , Udruženje sudija (Hasnija Simonović) , Udruženje državnih tužilaca NVO	I kvartal na godišnjem nivou, kontinuirano	Redovna budžetska sredstva 4.500€; Finansijska podrška Vlada Velike Britanije (UNDP) 14.000€	Organizovan seminar u skladu sa Godišnjim programom za edukaciju	Broj organizovanih seminara, tribina, TV- debata; Broj polaznika; Urađena analiza uticaja usvojenih znanja na organizovanim seminarima na osnovu anketiranja polaznika poslije

						održanih seminara
1.1.5.5	Uraditi analizu zakonodavnog okvira i efekata njegove primjene u pogledu nezavisnosti pravosuđa, sa preporukama za unapređenje sistema nezavisnosti pravosuđa	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	IV kvartal 2017.	Budžet TAIEX	Urađena analiza	Izveštaj o napretku Evropske komisije
1.1.5.6	Sprovesti anketu građana o nezavisnosti sudija i anonimnu anketu sudija	NVO (Kancelarija za saradnju s NVO-Danka Latković), Udruženje sudija (Hasnija Simonović)	2013. i 2014. i kontinuirano	Sredstva na godišnjem nivou Udruženja sudija 1.000€ i 5.000€ Građanska alijansa	Sprovedena anketa na odabranom uzoru	Rezultati ankete

1.2. JAČANJE NEPRISTRASNOSTI PRAVOSUĐA

(Kordinatororka za oblast jačanja nepristrasnosti pravosuđa: **Nataša Radonjić, Ministarstvo pravde**)

UVOD

Ustavom Crne Gore propisano je da svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom uspostavljenim sudom, kao i to da sud sudi na osnovu Ustava, zakona i potvrđenih i objavljenih međunarodnih ugovora. Ustavom su takođe obuhvaćeni principi javnosti suđenja, stalnosti sudske funkcije, funkcionalni imunitet, nespojivost sudijske i tužilačke funkcije sa poslaničkom i ostalim javnim funkcijama i profesionalnim obavljanjem drugih djelatnosti.

Zakonom o sudovima je propisano, u okviru osnovnih načela, da se sudijska funkcija ne smije vršiti ni pod čijim uticajem i da niko ne smije da utiče na sudiju u vršenju sudijske funkcije; svako ima pravo na nepristrasno suđenje u razumnom roku; svako ima pravo da u njegovoj pravnoj stvari, nezavisno od stranaka i svojstva pravne stvari, sudi sudija određen slučajem. Zakonom o sudovima je razrađen princip slučajne dodjele predmeta, na način da se predmet dodjeljuje sudiji po dnevnom redosljedu podnošenja zahtjeva za pokretanje sudskog postupka, prema azbučnom redu početnih slova prezimena sudija. Takođe su veoma striktno određeni slučajevi oduzimanja dodijeljenog predmeta, i to samo ako se utvrdi da sudija neopravdano ne postupa u predmetu,

zbog izuzeća ili ako je sudija spriječen da vrši sudijsku funkciju više od tri mjeseca. Predviđena je odgovornost predsjednika suda ukoliko se predmeti dodjeljuju suprotno zakonu. Metod slučajne dodjele predmeta detaljno je uređen Sudskim poslovníkom, a ostvaruje se kroz elektronsku dodjelu predmeta putem pravosudnog informacionog sistema.

Zakonom o Državnom tužilaštvu, u okviru načela nepristrasnosti i objektivnosti propisano je da se funkcija državnog tužioca vrši u javnom interesu radi obezbjeđenja primjene prava, pri čemu se mora obezbijediti poštovanje i zaštita ljudskih prava i sloboda, kao i da se funkcija državnog tužioca mora vršiti nepristrasno i objektivno; državni tužioci moraju se pridržavati Kodeksa tužilačke etike koji utvrđuje Tužilački savjet. Zakonom je uređeno da se dodjela predmeta vrši na način kojim se obezbjeđuje nepristrasnost, nezavisnost i efikasnost u radu. Slučajna dodjela predmeta u radu državnih tužilaca se implementira na način što se kod osnovnih i viših državnih tužilaca za usmjeravanje prekrivičnog postupka, obezbjeđivanje učešća u procesnim radnjama i drugim poslovima prekrivičnog postupka, kao i za druge neophodne radnje organizuje stalno dežurstvo, odnosno pripravnost.

U odnosu na veoma bitnu garanciju za nepristrasno postupanje pravosudnih organa, Zakonikom o krivičnom postupku i Zakonom o parničnom postupku propisani su razlozi za izuzeće sudije ili sudije-porotnika, koji se uglavnom odnose na: sukob interesa, odnosno da sudija nije oštećen krivičnim djelom, zatim niz razloga koji uključuju bračni, rodbinski i drugi odnos sudije sa strankama, ranije učešće postupajućeg sudije u tom predmetu, kao i slučaj postojanja okolnosti koje izazivaju sumnju u nepristrasnost. Pored detaljno navedenih razloga za izuzeće, procesnim zakonima je uređen i postupak za izuzeće. Odredbe o izuzeću sudije i državnog tužioca u praksi se sprovode.

Zakonom o zaradama i drugim primanjima nosilaca pravosudnih i ustavnosudskih funkcija, u primjeni od 2007. godine, znatno je poboljšana materijalna položaj nosilaca pravosudne funkcije.

Zakonom o sprječavanju sukoba interesa propisana je obaveza sudija i državnih tužilaca da u roku od 15 dana od dana stupanja na funkciju podnese Komisiji za utvrđivanje konflikta interesa izvještaj o svojoj imovini i prihodima, kao i o imovini i prihodima supružnika i djece ukoliko žive u zajedničkom domaćinstvu, prema stanju na dan izbora, postavljenja ili imenovanja. U toku vršenja javne funkcije, sudije i tužioci podnose izvještaj jednom godišnje, do kraja februara u tekućoj godini za prethodnu godinu, a u slučaju promjene podataka iz izvještaja koji se odnose na uvećanje imovine preko 5.000€, u roku od 15 dana od dana nastanka promjene.

Konferencija sudija je u julu 2008. godine donijela Kodeks sudijske etike. Kodeksom je predviđeno da sudija ne smije primati poklone i besplatne usluge od stranaka i drugih učesnika u postupku, ali i svih onih zbog kojih bi se mogla izazvati sumnja u njegovu nezavisnost i objektivnost. Sudija ne smije dozvoliti da članovi njegove porodice zaposleni u sudu ili bilo ko podređen autoritetu sudijske dužnosti, prihvati poklon, zajam ili uslugu za ono što bi sudija u obavljanju svoje dužnosti bio dužan učiniti ili je učinio.

Na Konferenciji sudija 1.10.2011. godine formirana je Komisija za praćenje primjene Etičkog kodeksa sudija. Komisija ima predsjednika i dva člana. Komisija za Etički kodeks sudija može podnijeti predlog za utvrđivanje disciplinske odgovornosti sudije i predsjednika suda zbog vrijeđanja ugleda sudijske funkcije u slučajevima utvrđenim zakonom. Lica ovlašćena za pokretanje disciplinskog postupka i/ili sudija može se obratiti Komisiji zahtjevom za mišljenje da li je određeno ponašanje sudije u skladu sa Etičkim kodeksom sudija.

Tužilački savjet je 2006. godine utvrdio Etički kodeks državnih tužilaca i zamjenika državnih tužilaca. Proširena sjednica Vrhovnog državnog tužioca 18.10.2011. izabrala je Komisiju za praćenje Kodeksa tužilačke etike. Komisija za Kodeks tužilačke etike ima predsjednika i dva člana, koji se biraju na vrijeme od četiri godine. Predsjednik se bira iz reda članova Tužilačkog savjeta koji nijesu iz reda državnih tužilaca, a jednog člana bira proširena sjednica Vrhovnog

državnog tužilaštva iz reda državnih tužilaca ili zamjenika, a drugi član je predsjednik Udruženja državnih tužilaca Crne Gore. Međutim, pored navedenih garancija postoji potreba za unapređivanje garancija nepristrasnosti sudija i državnih tužilaca, naročito u pogledu obezbjeđivanja prava na prirodni sudiju u sudovima sa malim brojem sudija, kao i praćenja primjene odredaba zakona u pogledu izuzeća. Takođe, značajno područje za unapređenje je i praćenje sukoba interesa u pravosuđu i praćenja poštovanja etičkih kodeksa koje treba uspostaviti na nivou Komsije za praćenje etičkog kodeksa jer je Zakonom o sudovima i Zakonom o državnom tužilaštvu kao osnov disciplinske odgovornosti predviđeno da sudije, predsjednik sudova, državni tužilac i njegov zamjenik vrijeđaju ugled funkcije ako prihvataju poklone ili ne dostavljaju podatke o imovini i prihodima u skladu sa propisima kojima se uređuje sprječavanje sukoba interesa U cilju otklanjanja navedenih nedostataka predložene su mjere koje treba ostvariti.

1.2. NEPRISTRASNOST PRAVOSUĐA

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
1.2.1. Preporuka: Poboljšati sistem nasumične dodjele predmeta, moguće takođe kroz modernizovanje sudske mreže.						
1.2.1.1	Uspostaviti u svim sudovima slučajnu dodjelu predmeta u okviru PRIS-a u skladu sa važećim propisima	Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković), Predsjednici sudova (Sanja Kalezić), Ministarstvo pravde (Nataša Radonjić)	Jun 2013.	Redovna budžetska sredstva 810 €	Predmeti se dodjeljuju u PRIS-u	Izveštaji o kontroli ovlašćenih službenika za nadzor nad sudskom upravom; Broj sudova u kojima se predmeti dodjeljuju uz podršku PRIS-a
1.2.1.2	U osnovnim sudovima sa tri sudije godišnjim rasporedom poslova omogućiti slučajnu dodjelu predmeta u okviru PRIS-a	Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković), Predsjednici osnovnih sudova (Sanja)	Decembar 2013.	Nisu potrebna sredstva	Usvojeni godišnji rasporedi poslova u sudovima do tri sudije	Sudovi do tri sudije u kojima se primjenjuje slučajna dodjela predmeta

		Kalezić)					
1.2.1.3	Unaprijediti sistem slučajne dodjele predmeta u sudovima sa malim brojem sudija kroz donošenje odluke o najmanjem broju sudija koje treba da ima jedan sud da bi se mogao odorganizovati kao samostalan sud u skladu sa procesnim zakonima da bi mogla da se obezbijedi slučajna dodjela predmeta i odlučivanje u okviru jednog suda u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku (vanraspravno vijeće i sudija za istragu i pravila o izuzeću) i Zakonom o parničnom postupku		Ministarstvo pravde (Nataša Radonjić), Sudski savjet (Darko Drašković)	2015-2017.	Za realizaciju ove aktivnosti Crna Gore će aplicirati za sredstva IPA 2014-2020 <i>(vidi aktivnost 1.4.2.3 i 1.4.2.5)</i>	Usvojen plan reorganizacije sudova. Usvojene izmjene Zakona o sudovima.	Izveštaji o kontroli ovlašćenih službenika za nadzor nad sudskom upravom
1.2.1.3.1	Urađena analiza racionalizacije sudova u kojoj će biti razmatran najmanji broj sudija da bi postojao sud i da bi mogao biti primijenjen sistem slučajene dodjele predmeta (Veza aktivnost 1.4.2.3)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada	IV kvartal 2015.	Budžet	Usvojena analiza		
1.2.1.3.2	Vidjeti aktivnosti tačka 1.4.2.4 i 1.4.2.5	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša	IV kvartal 2016.	Budžet			

			Radonjić), Vlada, Sudski savjet (Darko Drašković)				
	1.2.1.3.3	Metod slučajne dodjele predmeta se primjenjuje u svim sudovima bez obzira na veličinu	Svi sudovi (Sanja Kalezić)	2017. i kontinuirano	Budžet	Svi predmeti se dodjeljuju u PRIS-u	Izveštaji o kontroli ovlašćenih službenika za nadzor nad sudskom upravom
1.2.2. Preporuka: Preispitati postupak za podnošenje zahtjeva za izuzeće i po potrebi izvršiti izmjene.							
1.2.2.1	Izvršiti analizu podnijetih zahtjeva za izuzeće i donijetih odluka po podnijetim zahtjevima na godišnjem nivou i prema rezultatima analize, ako se pokaže potreba, izvršiti izmjene pravila o izuzeću u cilju unapređenja ovog instituta kao značajnog mehanizma za jačanje nepristrasnosti sudija i državnih tužilaca	Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić), Sudski savjet (Darko Drašković), VDT (Veselin Vučković/Petar Kapuci), Tužilački savjet (Rifat Hadrović), Ministarstvo pravde (Nataša Radonjić)	Decembar 2014.	Redovna budžetska sredstva 5.130€	Urađena analiza	Broj predmeta u kojima je usvojen zahtjev za izuzeće sudije ili državnog tužioca	
1.2.3. Preporuka: Izmijeniti pravila o „sukobu interesa“ kako bi se osigurao efikasan nadzor nad prijavljivanjem imovine i mogućnost unakrsne provjere s drugim relevantnim podacima.							
1.2.3.1	Predsjednici sudova, sudije i državni tužioci i njihovi zamjenici da prijavljuju	KSSI (dr Slobodan	Kontinuirano	Nisu potrebna sredstva	Izveštaji Komsije	Broj slučajeva u kojima je utvrđena nepravilnost;	

	imovinu u skladu sa Zakonom o sprječavanju sukoba interesa (Vidjeti aktivnosti: 2.1.2.3, 2.1.2.4 i 2.1.2.5)	Leković/Maja Karas Bošković/Dijana Đukanović)				Broj prekršajnih postupaka pokrenutih protiv sudija i državnih tužilaca zbog povreda Zakona o sprječavanju sukoba interesa prije uspostavljanja mehanizma i poslije; Broj disciplinskih postupaka sprovedenih od strane Sudskog, odnosno Tužilačkog savjeta zbog nepoštovanja obaveze prijavljivanja imovine.
1.2.4. Preporuka: Osigurati efikasno praćenje sprovođenja odredbi etičkih kodeksa.						
1.2.4.1	Izmijeniti Etički kodeks sudija u skladu sa Mišljenjima Konsultativnog savjeta evropskih sudija i Bangalorskim principima ponašanja u sudstvu („Bangalorski principi“) i Preporukom CM/Rec(2010)12 Odbora ministara državama članicama o nezavisnosti, efikasnosti i odgovornosti u sudstvu	Konferencija sudija (Sanja Kalezić), Sudski savjet (Darko Drašković)	Mart 2014.	Redovna budžetska sredstva 5.130€, Podrška Udruženja sudija	Usvojen Etički kodeks; Urađena brošura i dostavljena svim sudijama	Kontinuirane obuke
1.2.4.2	Izmijeniti Etički kodeks državnih tužilaca u skladu sa Mišljenjem Konsultativnog savjeta evropskih tužilaca i Evropskim smjernicama o etici i ponašanju državnih tužilaca (smjernice iz Budimpešte) koje je usvojila Konferencija vrhovnih tužilaca Evrope 31. maja 2005. godine	Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	Mart 2014.	Redovna budžetska sredstva 5.130€, Podrška Udruženja državnih tužilaca	Usvojen Etički kodeks; Urađena brošura i dostavljena svim tužiocima	Kontinuirane obuke
1.2.4.3	Sprovoditi obuke o poštovanju Etičkog kodeksa sudija, odnosno državnih tužilaca	CENPF (Maja Milošević), Udruženje sudija	Kontinuiran o	Budžet, Finasijska podrška UNDP i OEBS u	Obuke se sprovode 2 puta godišnje	Broj obuka; Broj polaznika; Praćenje kretanja broja slučajeva nepoštovanja Etičkog

		(Hasnija Simonović), Udruženje državnih tužilaca		iznosu 7.000 € po obuci za 20 učesnika		kodeksa kroz poređenje broja slučajeva kršenja Etičkog kodeksa u 2013. i 2014. godini i broja slučajeva kršenja za 2015. i 2016. godinu.
1.2.4.4	Komisije za praćenje Etičkog kodeksa sudija i državnih tužilaca da podnose izvještaj o poštovanju etičkih kodeksa Sudskom, odnosno Tužilačkom savjetu svakih šest mjeseci	Komisije za praćene Etičkog kodeksa sudija i državnih tužilaca (Sanja Kalezić)	Kontinuirano	Redovna budžetska sredstva 729€	Izvještaj dostavljen Sudskom, odnosno Tužilačkom savjetu	Praćenje kretanja broja slučajeva nepoštovanja Etičkog kodeksa kroz poređenje broja slučajeva kršenja Etičkog kodeksa u 2013. i 2014. godini i broja slučajeva kršenja za 2015. i 2016. Godinu; Broj izrečenih disciplinskih sankcija zbog nepoštovanja Etičkog kodeksa u odnosu na prethodni period.
1.2.4.5	Raditi godišnju analizu poštovanja etičkih kodeksa na osnovu izvještaja Komisija za praćenje etičkih kodeksa sudija i državnih tužilaca, sa posebnim dijelom o poštovanju pravila o sukobu interesa od strane sudija, odnosno državnih tužilaca	Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	Septembar 2014. i kontinuirano	Redovna budžetska sredstva 729€	Urađena analiza	Rezultati analize
1.2.4.6	Podizanje svijesti građana o mehanizmima kontrole rada sudija i državnih tužilaca u pogledu poštovanja etičkih pravila i na web stranici Sudskog savjeta i Tužilačkog savjeta postaviti obavještenje kako se građani mogu obratiti Komsiji za praćenje etičkog kodeksa i ukazati na nepoštovanje etičkih kodeksa od	Udruženje sudija (Hasnija Simonović), Udruženje državnih tužilaca, NVO	Novembar 2013. i kontinuirano	Nijesu potrebna budžetska sredstva	Izrađene brošure; Ankete građana; Obavjetenje na web stranici Sudskog i Tužilačkog savjeta.	Istraživanje NVO (Udruženje sudija i Udruženje državnih tužilaca, CEMI, Građanska alijansa) o poštovanju etičkih pravila od strane sudija i državnih tužilaca

1.3. ODGOVORNOST U PRAVOSUĐU**(Kordinatororka za oblast odgovornosti u pravosuđu: Tijana Badnjar, Ministarstvo pravde)****UVOD**

Odgovornost u pravosuđu uređena je Ustavom, Zakonom o Sudskom savjetu, Zakonom o sudovima i Zakonom o državnom tužilaštvu, tako da se razlikuje postupak disciplinske odgovornosti i postupak razrješenja. Postupak utvrđivanja disciplinske odgovornosti sudija sprovodi Disciplinska komisija, koju imenuje Sudski savjet za period od dvije godine. Disciplinska komisija ima predsjednika i dva člana. Predsjednik Disciplinske komisije imenuje se iz reda članova Sudskog savjeta koji nijesu sudije, a dva člana iz reda sudija koji nijesu članovi Sudskog savjeta, a koji imaju najmanje 15 godina radnog iskustva. Disciplinske mjere koje se mogu izreći sudijama i predsjednicima sudova su opomena i umanjeње zarade.

Umanjenje zarade se može izreći u visini od 20% u trajanju do šest mjeseci. Sudija, odnosno predsjednik suda kome je izrečena disciplinska mjera umanjeње zarade ne može biti imenovan u sud višeg stepana prije isteka vremena od dvije godine od dana pravosnažnosti odluke kojom mu je izrečena disciplinska mjera.

Sudija disciplinski odgovara ako neuredno vrši sudijsku funkciju ili ako vrijeđa ugled sudijske funkcije u slučajevima propisanim zakonom. Predsjednik suda disciplinski odgovara ako neuredno obavlja funkciju predsjednika suda ili vrijeđa ugled funkcije predsjednika suda.

Sudija se razrješava dužnosti: ako je osuđen za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje sudijske funkcije; nestručno ili nesavjesno obavlja sudijsku funkciju ili ako trajno izgubi sposobnost za vršenje sudijske funkcije (čl. 121 Ustav). Sudija će biti privremeno udaljen od dužnosti, ako se: protiv njega odredi pritvor, dok pritvor traje; protiv njega odredi sprovođenje istrage za djelo koje ga čini nedostojnim za vršenje sudijske funkcije. Sudija može biti privremeno udaljen od dužnosti nakon što Sudski savjet prihvati predlog za pokretanje postupka za razrješenje. Odluku o privremenom udaljenju od dužnosti sudije donosi Sudski savjet. Predlog za razrješenje sudije mogu podnijeti predsjednik suda u kojem sudija vrši sudijsku funkciju, predsjednik neposredno višeg suda, predsjednik Vrhovnog suda, ministar pravde i drugi član Sudskog savjeta.

Predlog za razrješenje sudije dostavlja se Sudskom savjetu. Sudski savjet, u roku od 30 dana od dana prijema predloga, odlučuje ima li osnova za vođenje postupka za razrješenje. Sudski savjet predlog dostavlja sudiji na koga se predlog odnosi sa obavještenjem da ima pravo da angažuje branioca. Sudija ima pravo da se, u roku od osam dana od dana prijema, izjasni o predlogu za njegovo razrješenje. Disciplinska komisija prikuplja podatke i dokaze za ispitivanje osnovanosti predloga. Sudija čije se razrješenje traži ima pravo da prisustvuje radu Disciplinske komisije. Nakon prikupljenih podataka i dokaza Disciplinska komisija podnosi izvještaj Sudskom savjetu u roku koji odredi Sudski savjet. Primjerak izvještaja Disciplinska komisija dostavlja sudiji čije se razrješenje traži. Odluka o predlogu za razrješenje mora biti obrazložena i sadržati pravnu pouku. Protiv odluke može se pokrenuti upravni spor. Protiv odluka o disciplinskoj odgovornosti, razrješenju i privremenom udaljenju sudije može se voditi upravni spor pred Upravnim sudom. Od 2008. godine vođeno je 13 disciplinskih postupaka, izrečene su dvije opomene, četiri umanjeња zarada, četiri predloga su odbijena, dok je u tri slučaja disciplinski postupak prekinut. Na istovjetan način uređena je disciplinska odgovornost državnih tužilaca. Što se tiče tužilaca, disciplinski postupak sprovodi Skupština na predlog Tužilačkog savjeta, dok

postupak za zamjenike tužilaca vodi Tužilački savjet. U državnom tužilaštvu su vođena dva disciplinska postupka koja su okončana disciplinskom mjerom umanjene zarade zamjenicima državnih tužilaca.

Iz prethodno navedenog vidi se da je sistem odgovornosti za sudije i tužioce podijeljen na disciplinski postupak i postupak razrješenja. Disciplinski postupci mogu dovesti do vrlo blagih disciplinskih sankcija i stoga ne uspijevaju postići odgovarajući efekat. Kada je riječ o postupku razrješenja, osnov za razrješenje nije jasno definisan. Od 2008. razriješeno je pet sudija, dok su ostalima izrečene disciplinske sankcije. Disciplinski sistem treba dodatno ojačati i razdvojiti ga u skladu s principom proporcionalnosti. Dvostruku ulogu Disciplinske komisije u ispitivanju i odlučivanju o disciplinskoj odgovornosti treba preispitati u svjetlu načela pravičnog suđenja imajući u vidu navedeno predložene su mjere za unapređenje odgovornosti u pravosuđu.

1.3. ODGOVORNOST U PRAVOSUĐU

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva/ Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
1.3.1. Preporuka: Preispitati pravila disciplinskog postupka i njihovo sprovođenje i izvršiti izmjene gdje je to neophodno.						
1.3.1.1.	Izmjene Ustava u pogledu propisivanja razloga za razrješenje sudija u Ustavu u skladu sa mišljenjem Venecijanske komisije	Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Jul 2013.	Obezbijeđena budžetska sredstva	Usvojeni Amandmani na Ustav; Usvojen Ustavni zakon za sprovođenje Amandmana na Ustav; Pozitivno mišljenje EK.	
1.3.1.2	U skladu sa promjenama Ustava izmijeniti Zakon o Sudskom savjetu i Zakon o sudovima i Zakon o državnom tužilaštvu, tako da u potpunosti zakonom bude uređena: - nadležnost za vođenje postupka disciplinske odgovornosti i postupka razrješenja, - uloga Disciplinske komisije i	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Septembar 2013 - oktobar 2014.	Budžet (opredijeljen u okviru aktivnosti 1.1.2.1, 1.1.2.2 i 1.1.2.3)	Usvojen Zakon o Sudskom savjetu, Zakon o sudovima, Zakon o državnom tužilaštvu	Pozitivno mišljenje EK (Izveštaj o napretku); Izveštaj ekspertska misija.

	- poštovanje principa proporcionalnosti između disciplinskog prekršaja i disciplinske sankcije.					
1.3.1.2.1	Uraditi ekspertizu modela disciplinske odgovornosti	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Oktobar 2013.	Ekspertska pomoć TAIEX	Urađena ekspertiza od strane nezavisnog eksperta, uz podršku TAIEX-a	
1.3.1.2.2.	Pripremiti radnu verziju Zakona o Sudskom savjetu, Zakona o sudovima, Zakona o državnom tužilaštvu	Ministartstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Februar 2014.	Budžet, ekspertska pomoć TAIEX	Urađena radna verzija Zakona o Sudskom savjetu, Zakona o sudovima, Zakona o državnom tužilaštvu;	
1.3.1.2.3.	Utvrđiti Nacrt zakona i organizovati javnu raspravu	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	April - maj 2014.	Budžet	Organizovana javna rasprava; Program javne rasprave	
1.3.1.2.4	Pribaviti mišljenje Evropske komisije	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Jun 2014.	Ekspertska pomoć TAIEX	Mišljenje eksperata Evropske komisije	
1.3.1.2.5	Utvrđiti Predlog zakona o Sudskom savjetu, Zakona o sudovima, Zakona o državnom tužilaštvu	Vlada (MP-Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Septembar 2014.	Budžet	Utvrđen Predlog zakona	
1.3.1.2.6	Usvojiti Zakon o Sudskom savjetu, Zakon o sudovima, Zakon o državnom tužilaštvu	Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna)	Oktobar 2014.	Budžet	Usvojen Zakon	

		Peković)				
1.3.1.3.	U skladu sa zakonodavnim promjenama uspostaviti Disciplinsku komisiju u Sudskom i Tužilačkom savjetu	Sudski savjet(Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	I kvartal 2015.	Nisu potrebna sredstva	Imenovana Disciplinska komisija od strane Sudskog savjeta i Tužilačkog savjeta	Izveštaji o radu Disciplinskih komisija u okviru Izveštaja o radu Sudskog savjeta i izveštaja Tužilačkog savjeta
1.3.1.4	Uspostaviti baze podataka o postupcima utvrđivanja odgovornosti sudija i državnih tužilaca	Sudski savjet(Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	Januar 2014.	Redovna budžetska sredstva 729€	Uspostavljena baza podataka	Svi podaci se unose u baze podataka
1.3.2. Preporuka: Preispitati sistem funkcionalnog imuniteta za sudije i tužioce. Potrebno je osnažiti postupak za skidanje funkcionalnog imuniteta kako bi se osigurala puna odgovornost sudija i tužilaca u skladu s Krivičnim zakonikom.						
1.3.2.1	Pojasniti podustavne odredbe o funkcionalnom imunitetu i obezbijediti efikasnu implementaciju u praksi u skladu sa Ustavnim određenjem funkcionalnog imuniteta sudija i državnih tužilaca u cilju obezbjeđivanja pune odgovornosti sudija i državnih tužilaca za izvršena krivična djela naročito krivičnih djela protiv službene dužnosti kroz izmjene Zakona o Sudskom savjetu i Zakona o državnom tužilaštvu (Vidi aktivnosti 1.1.2.1 i 1.1.2.3) u skladu sa najboljom evropskom praksom	Ministarstvo pravde (Nataša Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	Septembar 2013. do oktobar 2014.	Budžet (iznos iskazan u okviru aktivnosti 1.1.2.1 i 1.1.2.3) IPA 2012 2013 EU RoL	Usvojen Zakon o Sudskom savjetu, Zakon o državnom tužilaštvu	Pozitivno mišljenje EK; Izveštaji ekspertske misije EK.
1.3.2.2	Sporovoditi postupke odgovornosti sudija, odnosno državnih tužilaca u skladu sa zakonom	Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	Kontinuirano	Redovna budžetska sredstva 810 €	Godišnji izvještaji o radu Sudskog, odnosno Tužilačkog savjeta	Izveštaj Sudskog i Tužilačkog savjeta o izrečenim disciplinskim

						mjerama; Broj razriješenih sudija, odnosno državnih tužilaca
--	--	--	--	--	--	---

1.4. PROFESIONALIZAM, STRUČNOST I EFIKASNOST U PRAVOSUĐU

(Kordinatororka za oblast profesionalizma, stručnosti i efikasnosti u pravosuđu: Tijana Badnjar, Ministarstvo pravde)

UVOD

Sudskim poslovnikom uređeno je pitanje izvještaja, evidencije i statistike. Na osnovu evidencija i statističkih podataka u sudu se sastavljaju periodični i povremeni pregledi rada u cilju vršenja nadzora i boljeg organizovanja rada u sudu. Statistiku i evidenciju sud vodi u skladu sa uputstvom predsjednika Vrhovnog suda i organa uprave nadležnog za poslove statistike. Statistički obrasci su sastavni dio uputstava predsjednika Vrhovnog suda.

Prilikom sakupljanja statističkih podataka o ažurnosti suda uzima se u obzir ukupan broj riješenih predmeta i broj riješenih predmeta po jednom sudiji. Svakom sudiji se uzima u obzir vrijeme provedeno na poslu u toku godine i broj predmeta koje treba da riješi za to vrijeme. Prilikom izrade godišnjeg izvještaja o radu suda, u odnosu na neriješene predmete u kojima je odluka suda ukinuta, posebno se iskazuje podatak o godini u kojoj je pokrenut postupak.

U godišnjem izvještaju o radu suda pored stalnih podataka treba da se prikaže i analizira rad suda i iznesu problemi i nedostaci u radu suda i mjere koje se preduzimaju i koje bi trebalo preduzeti da se ostvari potrebna efikasnost u radu, kao i iznos sredstava koja su isplaćena u skladu sa zakonom kojim se uređuje besplatna pravna pomoć.

Pravilnikom o unutrašnjem poslovanju u državnom tužilaštvu uređena su pitanja evidencija, izvještaja i statistika i na istovjetan način se vode i obrađuju podaci u državnom tužilaštvu kao u sudu.

Pravosudni informacioni sistem (PRIS), kao sistem za prikupljanje informacija o predmetu od trenutka njegovog prijema u pisarnici nekog suda pa do okončanja sudskog postupka, može da pruži informaciju o predmetu u radu (kada je isti primljen, tok i preduzete radnje u postupku, dužina trajanja postupka, vrsta i sadržina odluke, izjavljeni redovni i vanredni pravni lijekovi, kao i ishod po tim lijekovima). PRIS je sistem koji obezbjeđuje elektronsku obradu podataka u svim pravosudnim institucijama sudovima, državnim tužilaštvima, zatvoru i Ministarstvu pravde.

Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije (CENPF) je organizovan kao posebna organizaciona jedinica Vrhovnog suda Crne Gore. Zakonom o edukaciji u pravosudnim organima je predviđeno da se sredstva za finansiranje edukacije obezbjeđuju kao posebna stavka u okviru budžeta Vrhovnog suda, kao i putem donacija, poklona i drugih izvora. Smještajući Centar u okviru Vrhovnog suda trebalo je da se obezbijedi finansiranje Centra kroz posebnu budžetsku liniju namijenjenu Vrhovnom sudu. Međutim, usljed nedostatka sredstava za kontinuiranu edukaciju u okviru budžeta Vrhovnog suda Crne Gore, s obzirom na postojeću opštu finansijsku situaciju u Crnoj Gori, Centar već godinama aktivnosti kontinuirane edukacije sprovodi uglavnom kroz saradnju i podršku međunarodnih organizacija, koje su prepoznale važnost i značaj samog rada Centra. Ovdje postoji rizik da Centar usljed izostanka finansijske

podrške međunarodnih organizacija ne bude u mogućnosti da sprovodi planirane aktivnosti.

Centrom rukovodi izvršni direktor. Izvršnog direktora postavlja predsjednik Vrhovnog suda, uz mišljenje Vrhovnog državnog tužioca, po postupku predviđenom za zapošljavanje državnih službenika i namještenika. Za organizovanje i sprovođenje edukacije u pravosudnim organima formirana su posebna tijela u okviru Centra, a to su: Koordinacioni odbor, programski odbori i Ispitna komisija. Administrativno-tehničke i druge poslove za potrebe Koordinacionog odbora, programskih odbora i ispitne komisije obavlja Centar, koji osim izvršnog direktora broji još troje zaposlenih, i to: savjetnika za inicijalnu edukaciju, savjetnika za kontinuiranu edukaciju i tehničkog sekretara. Koordinacioni odbor ima predsjednika i šest članova izabranih od strane svih relevantnih institucija iz oblasti pravosuđa (predstavnici: Vrhovnog suda Crne Gore, Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore, Sudskog savjeta, Tužilačkog savjeta, Ministarstva pravde, Pravnog fakulteta u Podgorici). Predstavlja tijelo sa najvećim ovlašćenjima koje donosi godišnji program edukacije (koji uključuje predviđanje oblasti u kojima se obuka sprovodi, dinamiku i rokove realizacije oduke, strukturu i broj polaznika, strukturu predavača, potrebna sredstva i način evaluacije programa) i bira članove programskih odbora i Ispitne komisije. Za svoj rad Koordinacioni odbor odgovara Sudskom i Tužilačkom savjetu. Programski odbori za inicijalnu i kontinuiranu edukaciju broje po tri člana (razrađuju godišnji program i posebne programe edukacije i utvrđuju plan njegove realizacije). Ispitna komisija, koja broji tri člana, organizuje polaganje Prijemnog i Završnog ispita za inicijalnu edukaciju. Članovi koordinacionog odbora ne mogu biti članovi programskih odbora i ispitne komisije.

Zakonom o edukaciji u pravosudnim organima se pravi jasna razlika između kontinuirane i početne obuke kadrova u pravosuđu, na osnovu posebnih programa obuke, te su programi kontinuirane obuke jednako dostupni svim sudijama i tužiocima, kako novoizabranim, tako i ostalim, dok je program inicijalne edukacije namijenjen za stručne saradnike u pravosudnim organima (sudovima i tužilaštvima), kao i za diplomirane pravnike koji ispunjavaju opšte uslove za rad u državnim organima i imaju položen pravosudni ispit i ima za cilj njihovu pripremu za vršenje pravosudne funkcije.

Zakon ostavlja mogućnost izrade posebnih nastavnih planova i programa za nosioce pravosudne funkcije koji tu funkciju obavljaju manje od 3 godine, ali do sada takve programe nijesmo posebno sprovodili iz razloga nedostatka finansijskih sredstava za njihovu realizaciju.

Sudija vrši sudijsku funkciju u sudu u koji je izabran. Sudski savjet može sudiju, uz njegov pristanak, na vrijeme do jedne godine uputiti u drugi sud istog ili nižeg stepena, ako zbog izuzeća ili spriječenosti sudije tog suda da obavlja sudijsku funkciju ili iz drugih opravdanih razloga bude dovedeno u pitanje redovno vršenje poslova u sudu u koji se sudija upućuje. Sudski savjet može sudiju, uz njegov pristanak, na vrijeme do jedne godine uputiti u sud višeg stepena, ako se u tom sudu privremeno poveća obim posla ili kada postoji veliki broj neriješenih predmeta koji se sa postojećim brojem sudija ne može riješiti. Sudija koji se upućuje mora da ispunjava uslove propisane za izbor sudije suda u koji se upućuje. Sudski savjet donosi odluku o privremenom upućivanju sudije u drugi sud na zahtjev predsjednika suda u koji se sudija upućuje. Prije donošenja odluke o privremenom upućivanju sudije u drugi sud, Sudski savjet obavlja konsultacije sa predsjednikom suda koji je podnio zahtjev, sudijom koji se privremeno upućuje i predsjednikom suda u kojem sudija vrši sudijsku funkciju.

Sudski savjet može sudiju, uz njegov pristanak, na vrijeme do tri godine, uputiti u Ministarstvo pravde, CENPF ili Sekretarijat Sudskog savjeta radi učešća u poslovima tih organa koji se odnose na unaprjeđenje rada sudova, a naročito na uvođenje međunarodnih standarda u rad sudova. Za vrijeme rada u organu u koji je upućen sudija ne vrši sudijsku funkciju. Sudija zadržava zaradu sudije, a troškove nastale usljed upućivanja sudije snosi organ u koji se sudija upućuje. Istovjetna su pravila i za upućivanje zamjenika državnih tužilaca.

U slučaju reorganizacije sudova kojom se smanjuje ili ukida broj sudijskih mjesta, Sudski savjet može premjestiti ili uputiti u drugi sud sudiju bez njegovog pristanka. Troškove nastale usljed premještanja ili upućivanja sudije u drugi sud bez pristanka sudije snosi sud u koji se sudija premješta ili upućuje, osim

zarade koju sudija ostvaruje u sudu iz kojeg je premješten, odnosno upućen.

1.4. PROFESIONALIZAM, STRUČNOST I EFIKASNOST PRAVOSUĐA

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
1.4.1. Preporuka: Obezbijediti pouzdanu i dosljednu pravosudnu statistiku i uvesti sistem praćenja dužine trajanja postupaka.						
1.4.1.1	Uspostavljanje pouzdane i konzistentne sudske statistike prema CEPEJ smjernicama o sudskoj statistici	Ministarsvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Sudski savjet (Darko Drašković)	Septembar 2013. do II kvartala 2015.	Redovna budžetska sredstva 220.000 €	Uspostavljena sudska statistika prema CEPEJ smjernicama	Izvjestaj CEPEJ; Podaci koji se dobijaju uz podršku PRIS-a su pouzdani i konzistentni
1.4.1.1.1	Izrada propisa o postupcima, metodama i rokovima za prikupljanje statističkih podataka u skladu sa CEPEJ smjernicama od strane radne grupe sastavljene od predstavnika Ministarstva pravde i Sudskog savjeta	Ministarsvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Sudski savjet (Darko Drašković)	Septembar 2013. do marta 2014.	Budžet	Obrazovana radna grupa; Pripremljen Nacrt propisa	
1.4.1.1.2	Stručna rasprava o Nacrtu propisa	Ministarsvo pravde (Branka	April do maj 2014.	Budžet	Organizovana stručna rasprava	

			Lakočević, Nataša Radonjić , Sudski savjet (Darko Drašković)				
1.4.1.1.3	Usvajanje propisa o prikupljanju statističkih podataka	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić) , Sudski savjet (Darko Drašković)	Jul 2014				
1.4.1.1.4	Unaprijeđen PRIS za statističko izvještavanje u skladu sa propisom	Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković)	Septembar do decembra 2014.	Potrebna budžetska sredstva	PRIS unaprijeđen		
1.4.1.1.5	Testiranje novog statističkog sisitema	Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković)	I kvartal 2015.	Budžet	Sisitem testiran		
1.4.1.1.6	Propisi ažurirani od strane Ministarstva pravde i Sudskog savjeta	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša	II kvartal 2015	Budžet	Ažurirani propisi	Statistički podaci se dobijaju uz podršku PRIS-a	

			Radonjić), Sudski savjet (Darko Drašković)				
1.4.1.2	Razvijanje indikatora za mjerenje produktivnosti rada sudija i prosječnog vremena za rješavanje određene vrste predmeta, starih predmeta, zaostataka i troškova postupanja	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Sudski savjet (Darko Drašković)	Septembar 2013. do IV kvartal 2015.	Budžet IPA 2012-2013 (EU ROL)	Usvojene smjernice; Uspostavljeni statistički indikatori	Rezultati mjerenja produktivnosti rada; Rezultati prosječnog vremena rješavanja svake vrste predmeta	
1.4.1.2.1	Uspostaviti radnu grupu sastavljenu od 2 predstavnika Ministarstva pravde, dva predstavnika Sudskog savjeta, 2 građanske sudije, 2 krivične sudije, 2 tužioca, 1 statsističar i 1 IT indžinjer da identifikuje relevantne indikatore	Sudski savjet (Darko Drašković)	Septembar 2013. – mart 2014.	Budžet 11.930€	Obrazovana radna grupa		
1.4.1.2.2	Organizovanje stručne rasprave o identifikovanim indikatorima	Sudski savjet (Darko Drašković)	April do maj 2014.	Budžet 3.810 €	Organizovana stručna rasprava		
1.4.1.2.3	Usvojeni propisi o uspostavljanju relevantnih indikatora	Minisatrstvo pravde (Branka Lakočević,	Jul 2014.	Budžet 5.130 €	Usvojeni propisi		

			Nataša Radonjić , Sudski savjet (Darko Drašković)				
1.4.1.2.4	PRIS prilagoditi za statističko izvještavanje prema uspostavljenim indikatorima	Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković)	Septembar 2014. do mart 2015.	Budžet potrebna dodatna sredstva IPA 2012-13 (EU RoL)	Funkcionalan PRIS		
1.4.1.2.5	Testiranje novih statističkih indikatora	Sudski savjet (Darko Drašković)	Mart 2014. do mart 2015.	Budžet IPA 2012-13 (EU RoL)	Popunjeni obrasci od strane sudija		
1.4.1.2.6	Propisi i PRIS ažurirani nakon testiranja	Sudski savjet (Darko Drašković)	III kvartal 2015.	Budžet IPA 2012-13 (EU RoL)	Podaci sakupljeni i analizirani		
1.4.1.3	Uspostavljanje odgovarajućih standarda za opterećenost sudija i standardnih rokova za postupanje u određenim vrstama predmeta i/ ili određenim sudovima	Sudski savjet (Darko Drašković)	Septembar 2013. do II kvartala 2016.	Budžet	Uspostavljeni standardi rada za različite vrste predmeta i za potrebno vrijeme postupanja u različitim vrstama predmeta	Na osnovu uspostavljenih standarda vršiti alokaciju sredstava kako bi se obezbijedilo efikasno funkcinisanje i rješavanje priliva predmeta i zaostalih predmeta	
1.4.1.3.1	Obrazovanje dvije radne grupe, i to: 1. Jedna radna grupa sastavljena od 2	Sudski savjet (Darko Drašković)	Septembar 2013. do juna 2014.	Redovna budžetska sredstva 11.930 € x 2	Obrazovane radne grupe; Urađeni nacrti		

		predstavnik Ministarstva pravde, 2 predstavnika Sudskog savjeta, 2 krivične sudije, 2 građanske sudije, 1 izvršni sudija, 1 upravni sudija, 1 privredni sudija, 1 stečajni sudija, 2 žalbene sudije, 2 tužioca sa zadatkom da uradi nacrt standarda rada za različite vrste predmeta; 2. Druga radna grupa sastavljena od 2 predstavnika Ministarstva pravde, 2 predstavnika Sudskog savjeta, 2 krivične sudije, 2 građanske sudije, 1 izvršni sudija, 1 upravni sudija, 1 privredni sudija, 1 stečajni sudija, 2 žalbene sudije, 2 tužioca sa zadatkom da uradi nacrt standarda za mjerenje vremena postupanja u različitim vrstama predmeta.				standarda	
1.4.1.3.2	Organizovanje stručne rasprave o nacrtu standarda pripremljenih od strane dvije radne grupe	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Sudski	Jul - septembar 2014.	Budžet 3.810€	Organizovana stručna rasprava		

			savjet (Darko Drašković)				
	1.4.1.3.3	Urađena finanlna verzija standarda od strane dvije radne grupe i uspojena od strane Sudskog savjeta i prilagoditi PRIS za korišćenje standarda	Sudski savjet (Darko Drašković)	Decembar 2014.	Redovna budžetska sredstva 11.930 €	Urađena finalna verzija	
	1.4.1.3.4.	Sistem testirati u 6 sudova, i to: 2 osnovna, 1 viši, apelacioni i upravni	Sudski savjet (Darko Drašković)	II kvartal 2015.	Budžet 810€	Uspješno obavljeno testiranje u 6 sudova	
	1.4.1.3.5	Sisitem ažuriran i PRIS u skladu sa rezultatima testiranja	Sudski savjet (Darko Drašković)	IV kvartal 2015.	Budžet	Prilagođen sisitem i PRIS	
	1.4.1.3.6	Sisitem prezentiran na javnoj raspravi zainteresovanim korisnicima	Sudski savjet (Darko Drašković)	I kvartal 2016.	Budžet 3.810€	Organizovana javna rasprava	
	1.4.1.3.7.	Sisitem uspostavljen	Sudski savjet (Darko Drašković)	II kvartal 2016.	Budžet	Sisietm funkcionalan	
1.4.1.4		Jačati administrativne kapacitete potrebne za za razvijanje i održavanje PRIS-a u skladu sa usvojenim strateškim dokumentima za razvoj IKT-a u pravosuđu: - zaposliti u 2014. godini 3 službenika u IT odjeljenju Sekretarijata Sudskog savjeta,	Sudski savjet (Darko Drašković), Vlada	kontinuirano	Budžet IPA 2012- 2013 (EU ROL)	Obezbijedena budžetska sredstva i donatorska podrška; Urađena analiza postojećeg kadra; Povećan broj zapsolenih	

	- zaposliti u 2015. godini 6 službenika u IT odjeljenju Sekretarijata Sudskog savjeta.				na razvijanju i održavanju PRIS-a; Nivo zadovoljstva korisnika PRIS-a koji će se utvrditi na osnovu anketa korisnika; Obuke zaposlenih.	
1.4.2. Preporuka: Preispitati i racionalizovati sudsku mrežu i obezbijediti dovoljno sredstava za efikasno funkcionisanje cjelokupnog sudskog sistema. Dodatno smanjiti broj zaostalih predmeta, pogotovo kad su u pitanju parnični predmeti.						
1.4.2.1	Donijeti Dvogodišnji plan racionalizacije pravosudne mreže u skladu sa zaključcima Analize za potrebe racionalizacije pravosudne mreže koja je usvojena u 2013. godini	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Sudski savjet (Darko Drašković)	Jun 2013.	Ukupno potrebno 662.013,16€; Redovna budžetska sredstva 503.237,66 €; Potrebna dodatna sredstva 158.775,50 €	Usvojen Plan reorganizacije na osnovu Analize iz 2013. Izvjestaj CEPEJ-a	
1.4.2.2	Realizovati mjere iz Dvogodišnjeg plana racionalizacije pravosudne mreže	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet	2013-2015.	Budžet	Sve mjere iz Dvogodišnjeg plana racionalizacije su realizovane	

		(Rifat Hadrović)				
1.4.2.2.1	Izvršiti potrebne promjene propisa u skladu sa Planom racionalizacije	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/ Slavica Mirković/ Vesna Peković)	Decembar 2014.	Redovna budžetska sredstva 135.525 € (iznos iskazan u okviru aktivnosti 1.1.2.1 i 1.1.2.3) + 36.427 €	Usvojene promjene propisa predviđene Planom racionalizacije	
1.4.2.2.2	Spajanje dva privredna suda u jedan sa sjedištem u Podgorici	Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković), Privredni sud u Podgorici	IV kvartal 2014.	Redovna budžetska sredstva 3.793 €	Obrazovan jedan Privredni sud u Podgorici	
1.4.2.2.3	Spajanje dva specijalizovanja odjeljenja pri višim sudovima u jedan u cilju centralizacije nadležnosti za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina pri Specijalizovanom odjeljenju u Višem sudu u Podgorici	Sudski savjet (Darko Drašković), Viši sud u Podgorici (Sanja Kalezić)	IV kvartal 2014.	Redovna budžetska sredstva 3.070 €	Obrazovano jedno Specijalizovano odjeljenje u Višem sudu u Podgorici	Broj završenih predmeta; Dužina trajanja postupka.

	1.4.2.2.4	Promjene u organizaciji Specijalizovanog odjeljenja za borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina pri Vrhovnom državnom tužilaštvu	Vrhovno državno tužilaštvo (Spec.tužila c Đurđina Ivanović)	I kvartal 2015.	Ukupno 662.013,00 €; Redovna budžetska sredstva 503.238 €; Potrebna dodatna budžetska sredstva 158.775€	Promijenjena organizacija Specijalnog tužilaštva	Broj predmeta; Dužina trajanja istrage; Finansijske istrage.
	1.4.2.2.5	Povjeravanje ostavinskih predmeta notarima od strane osnovnih sudova	Predsjednici osnovnih sudova (Sanja Kalezić)	Januar 2014.	Nisu potrebna sredstva	Notari postupaju u ostavinskim predmetima	
	1.4.2.2.6.	Uspostavljanje javnih izvršitelja (vidi aktivnost tačke 1.4.3.1 i 1.4.3.2)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Januar 2014.	Budžet (iznos iskazan u okviru aktivnosti 1.4.3.1 i 1.4.3.2)	Javni izvršitelji počeli sa radom	Veći procenat izvršenih presuda u odnosu na izvršenja od strane suda
1.4.2.3		Uraditi Analizu za potrebe racionalizacije u skladu sa zaključcima Analize iz 2013. i Planom racionalizacije iz 2013- 2015. na osnovu koje će se utvrditi: - kriterijumi za određivanje najmanjeg potrebnog broja sudija koji opravdava postojanje suda, - sagledati rasterećenje sudova u pogledu preuzimanja ostavinskih predmeta od strane notara i	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada	IV kvartal 2015.	Za realizaciju ove aktivnosti MNE će aplicirati kod IPA 2014 - 2020	Usvojena Analiza	

	- pratiti rezultate rada javnih izvršitelja u pogledu preuzimanja izvršnih predmeta od suda.					
1.4.2.4	Usvojiti Srednjoročni plan racionalizacije (2017-2019) na osnovu Analize i utvrđenih indikatora produktivnosti rada u sudu i prosječnog vremena potrebnog za rješavanje određene vrste predmeta na osnovu kojih se može utvrditi raspored ljudskih resursa za potrebe određenog suda prema godišnjem opterećenju, odnosno prema predmetima koji su u radu tog suda u jednoj godini.	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	IV kvartal 2016.	Za realizaciju ove aktivnosti MNE će aplicirati kod IPA 2014 - 2020	Usvojen Plan	
1.4.2.5	Realizacija mjera iz Plana za racionalizaciju	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat	2017-2019.	Za realizaciju ove aktivnosti MNE će aplicirati kod IPA 2014 - 2020	Mjere u skladu sa Planom realizovane	Broj sudijskih mjesta smanjen u odnosu na 2014. godinu; Broj sudova smanjen u odnosu na 2014. godinu; Broj administrativnog osoblja smanjen u odnosu na 2014. godinu.

		Hadrović)				
1.4.2.6	Praćenje zaostalih predmeta u okviru PRIS-a i utvrditi pravila i godišnje programe za rješavanje zaostalih predmeta na nivou svih sudova	Sudski savjet (Darko Drašković), Vrhovni sud i svi sudovi, Mnistarstvo pravde (Nataša Radonjić)	kontinuirano	IPA 2012 2013 EU ROL	Utvrđena pravila za rješavanje zaostalih predmeta; Usvojeni godišnji planovi i programi rješavanja zaostalih predmeta; Broj riješenih zaostalih predmeta i broj predmeta koji nisu završeni.	Broj riješenih zaostalih predmeta i broj predmeta koji nisu završeni na godišnjem nivou; Uspostavljen mehanizam monitoringa rješavanja zaostalih predmeta od strane predsjednika sudova i neposredno viših sudova u okviru PRIS-a.
1.4.2.7	Preduzimati mjere za rješavanje zaostalih predmeta, i to: - dobrovoljno upućivanje sudija koji su manje opterećeni u sud koji ima zaostatke, - delegacija predmeta, - unapređenje i kontrola rada službe dostave i izvršenja, - praćenje rada kroz mjesečno podnošenje izvještaja predsjedniku suda od strane sudija na rješavanju predmeta, - kvartalno podnošenje izvještaja o radu savjetnika u sudu, - alternativni načini rješavanja sporova (posredovanje, sudsko poravnanje, arbitraža).	Sudski savjet (Darko Drašković), Vrhovni sud i svi sudovi, Mnistarstvo pravde (Nataša Radonjić)	kontinuirano	Redovna budžetska sredstva za upućivanje sudija u drugi sud 21.000 €	Mjere se preduzimaju	Broj upućenih sudija; Broj delegiranih predmeta; Izvještaji o rješavanju zaostalih predmeta; Broj predmeta riješen na alternativni način.
1.4.3. Preporuka: Unaprijediti izvršenje presuda u parničnim predmetima.						
1.4.3.1	Uraditi analizu sistema javnih izvršitelja u odnosu na sistem sudskih izvršenja sa aspekta efikasnosti i troškova izvršnog postupka	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević,	Oktoibar 2013.	Budžet 6.947€	Usvojena analiza	Troškovi postupka izvršenja realni

		Nataša Radonjić				
1.4.3.2	Sprovesti sve mjere i radnje u skladu sa Zakonom o izvršenju i obezbjeđenju i Zakonom o javnim izvršiteljima u cilju početka sa radom javnih izvršitelja i preuzimanje izvršnih predmeta iz sudske nadležnosti	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Januar 2014.	Budžet 950€	Usvojena podzakonska akta na osnovu zakona; Imenovani javni izvršitelji	Smanjeni zaostaci; Smanjeno prosječno vrijeme trajanja postupka; Smanjen obim rada sudija
1.4.3.2.1	Donošenje tarife za rad javnih izvršitelja	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada	Jun 2013.	Budžet 5.130€	Usvojena tarifa	Troškovi izvršenja realno postavljeni prema vrijednosti predmeta izvršenja
1.4.3.2.2	Organizovanje obuke za kandidate za javne izvršitelje	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Jun 2013.	OEBS 4.500€	Organizovana obuka za 32 kandidata	
1.4.3.2.3	Donošenje odluke o imenovanju javnih izvršitelja (Pravilnikom predviđeno 32 mjesta)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Novembar 2013.	Budžet 729€	Donijeta odluka	Imenovani javni izvršitelji u svim opštinama
1.4.3.2.4	Utvrđivanje ispunjavanja neophodnih uslova za rad (zakletva, kancelarija)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević,	Decembar 2013.	Budžet 729€	Komisija obišla kancelarije	Utvrđeno ispunjavanje uslova

			Nataša Radonjić javni izvršitelji				
	1.4.3.2.5	Početak rada javnih izvršitelja i uspostavljanje komore javnih izvršitelja	Javni izvršitelji (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	Januar – februar 2014.	Nema troškova iz Budžeta	Javni izvršitelji počeli sa radom	Broj postupaka izvršenja sprovedenih od strane javnih izvršitelja
1.4.3.3	Uraditi analizu efikasnosti funkcionisanja sistema izvršenja, uključujući rad javnih izvršitelja i uticaj reforme na produktivnost sudova nakon početka sa radom javnih izvršitelja		Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	IV kvartal 2015.	Budžet 5.130€	Urađena analiza	
1.4.3.4	Unaprijediti PRIS kako bi se mogli mjeriti stepen naplate, troškovi i trajanje izvršnih postupaka		Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković)	II kvartal 2014.	Redovan budžet 7.290€	Unaprijeđen PRIS	Kretanje stepena naplate, troškova i trajanja izvršnog postupka; Zaostali predmeti
1.4.4. Preporuka: Obezbijediti efikasno funkcionisanje Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije (CENPF).							
1.4.4.1	Uraditi analizu budžetskih sredstava potrebnih Centru za finansiranje inicijalne i kontinuirane edukacije, sa preporukama o budućem modelu organizacije i funkcionisanja CENPF		CENPF (Maja Milošević)	IV kvartal 2013.	Budžet, 2.430€; Tehnička podrška (10.000) Luxemburga/ EIPA Crnoj Gori	Urađena analiza	
1.4.4.	Organizovati kontinuirane edukacije u		CENPF	kontinuiran	Finansijska	Sprovedene obuke u	Broj obuka;

2	pogledu primjene Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o parničnom postupku, kao i o novim institutima materijalnih zakona (Zakona o obligacionim odnosima, Zakona o svojinsko-pravnim odnosima, Porodičnog zakonika, Krivičnog zakonika, Zakona o izvršenju i obezjeđenju)	(Maja Milošević)	o	podrška međunarodnih organizacija (Ambasada USA, OEBS i IRZ) cca 150.000€ u 2013. godini	skladu sa Programom za edukaciju	Broj polaznika; Zadovoljstvo polaznika; Obrasci za evaluaciju edukacija
1.4.4.3	Obezbijediti neophodna budžetska sredstva za finansiranje kontinuirane edukacije	Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić)	2014. i 2015.	Nedostajuća sredstva u Budžetu za 2014. 80.000€ i za 2015. 100.000€	Obezbijedena budžetska sredstva za finansiranje kontinuirane edukacije jednim dijelom iz Budžeta pored međunarodne podrške	Broj sprovedenih kontinuiranih obuka uz finansijsku podršku iz Budžeta
1.4.4.4	Izmijeniti pravni okvir koji će biti osnov za transformaciju CENPF u nezavisnu i samoodrživu instituciju na osnovu rezultata analize iz mjere 1.4.4.1	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Vlada, Skupština (Vlatko Šćepanović/Slavica Mirković/Vesna Peković)	II kvartal 2015.	Budžet, IPA 2012/2013 - Justice and Home Affairs	Usvojen Zakon	Pozitivno mišljenje Evropske komisije o Zakonu
1.4.4.4.1	Pripremiti radnu verziju Zakona o edukaciji u pravosuđu	Ministarsvo pravde (Branka Lakočević, Nataša	II kvartal 2014.	Redovna budžetska sredstva 11.930 € IPA	Urađena radna verzija Zakona o edukaciji u pravosuđu od strane angažovanog eksperta	

			Radonjić), CENPF (Maja Milošević)		2012/2013 - Justice and Home Affairs		
1.4.4.4.2	Obrazovati Radnu grupu za izradu Nacrta zakona o edukaciji u pravosuđu	Ministarsvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), CENPF (Maja Milošević), Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	II kvartal 2014.	Budžet, IPA 2012/2013 - Justice and Home Affairs	Obrazovana Radna grupa		
1.4.4.4.3	Pribaviti mišljenje EK i Savjeta Evrope na Nacrt zakona	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	IV kvartal 2014.	TAIEX 2.700 € x 2	Mišljenje eksperata Evropske komisije; Mišljenje eksperata Savjeta Evrope		
1.4.4.4.4	Utvrđiti Predlog Zakona o edukaciji u pravosuđu	Vlada (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	II kvartal 2015.	Budžet 13.365€	Utvrđen Predlog zakona		

	1.4.4.4.5	Usvojiti Zakona o edukaciji u pravosuđu	Skupština (Vlatko Šćepanović/ Slavica Mirković/Vesna Peković)	III kvartal 2015.	Budžet 15.000€	Usvojen Zakon	
1.4.4.5	U skladu sa usvojenim Zakonom o edukaciji u pravosuđu transformisati Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije		CENPF (Maja Milošević), Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović), Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić)	IV kvartal 2015.	Budžet	Uspostavljena nova organizaciona struktura Centra za edukaciju; Obezbijedena potrebna budžetska sredstva za finansiranje edukacije	
	1.4.4.5.1	Usvojiti akt o unutrašnjoj organizaciji Centra za edukaciju u skladu sa novim Zakonom	CENPF (Maja Milošević)	I kvartal 2016.	Budžet 1.215 €	Usvojen akt o unutrašnjoj organizaciji Centra za edukaciju u pravosuđu	
	1.4.4.5.2	Obezbijediti potrebna budžetska sredstva za finansiranje Centra i inicijalne i kontinuirane edukacije, prostorne i tehničke uslove i zaposliti potreban broj službenika	CENPF (Maja Milošević), MF (Milanka Otović/Ana Cerović),	I kvartal 2016. i kontinuirano	Budžet Cca 700.000€	Obezbijedena potrebna budžetska sredstva, prostorni i tehnički uslovi i zaposleni	

			Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)				
1.4.4.6	Uraditi Analizu potreba zapošljavanja pripravnika u sudovima i državnom tužilaštvu	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović)	I kvartal 2014.	Budžet 4.860€	Urađena Analiza		
1.4.4.7	Utvrđiti i pratiti sprovođenje programa obuke pripravnika u sudu i državnom tužilaštvu	Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić), VDT (Veselin Vučković/Radmila Čuković), CENPF	Kontinuirano	Redovna budžetska sredstva 9.720 € (radna grupa od 6 osoba efektivni rad 2 mjeseca)	Utvrđena pravila; Izvještaji predsjednika sudova o sprovođenju programa obuke		

		(Maja Milošević), UzK (Jadranka Đurković)				
1.4.4.8	Organizovati obuke za zaposlene savjetnike, administraciju	UzK (Jadranka Đurković), Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić), VDT (Radmila Čuković/Ana Lakić)	IV kvartal 2014. i kontinuirano	Budžet 44.550 (5.670 u 2013, 9.720€ u 2014, 9.720€ u 2015, 9.720€ u 2016, 9.720€ u 2017.)	Urađena Analiza; Sprovedene obuke; Evaluacija polaznika obuke.	
1.4.4.9	Analizirati i izmijeniti zakonodavni okvir za polaganje pravosudnog ispita	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić)	IV kvartal 2015.	Budžet 17.820 €	Usvojene izmjene Zakona	
1.4.5. Preporuka: Preduzeti podsticajne mjere koje će doprinijeti dobrovoljnoj mobilnosti sudija i tužilaca.						
1.4.5.1	Usvojiti podsticajne mjere za dobrovoljno privremeno premještanje (do uspostavljanje sistema trajnog premještanja) i trajnog premještanja sudija, odnosno zamjenika državnih tužalca na rad iz jednog suda u drugi, odnosno državno tužilaštavo (dodatak na zaradu, rješavanje stambenog pitanja, napredovanje u karijeri)	Sudski savjet (Darko Drašković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović), MF (Milanka	Jun 2013 - decembar 2014.	Redovna budžetska sredstva za upućivanje sudija u drugi sud 21.000 €	Obezbijedena budžetska sredstva	Broj sudija koji je upućen; Izvještaji Sudskog savjeta o radu sudova u kojima su sudije upućene; Izvještaj Tužilačkog savjeta o radu državnih tužilaštava u kojima su upućeni zamjenici državni tužilaca; Broj riješenih zaostalih

		Otović/Ana Cerović)				predmeta.
1.4.5.2	Nakon izmjena Zakona (vidjeti aktivnost tačke 1.1.2.1 i 1.1.2.2) primjenjivati sistem trajnog dobrovoljnog premještanja sudija između sudova istog niova	Sudski savjet (Darko Drašković)	2015. i kontinuirano	U ovom momentu nije moguća finansijska procjena	Sistem trajnog premještanja sudija uspostavljen	Broj sudija koji je upućen; Efekti na smanjenje broja sudija.

1.5. PROCESUIRANJE KRIVIČNIH DJELA RATNIH ZLOČINA PRED DOMAĆIM ORGANIMA

(Kordinatororka za oblast procesuiranja krivičnih djela ratnih zločina pred domaćim organima: Nataša Radonjić, Ministarstvo pravde)

Nakon konsultacija sa predstavnicima Evropske komisije na sastanku održanom 13. juna 2013. godine u Podgorici sugerisano je da mjere kojima se tretiraju utvrđeni nedostaci u postupanju domaćih organa u predmetima ratnih zločina treba takođe da budu sastavni dio Akcionog plana.

Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o zaštiti svjedoka, Zakon o saradnji sa Međunarodnim krivičnim sudom, Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima i ratifikovani međunarodni ugovori koji tretiraju ratne zločine, a čija je država ugovornica Crna Gora, predstavljaju zakonodavni okvir za postupanje crnogorskih pravosudnih organa u predmetima ratnih zločina.

Krivičnim zakonikom propisana su u posebnoj glavi krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, i to: krivično djelo genocid, zločin protiv čovječnosti, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika, ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, organizovanje i podsticanje na izvršavanje genocida i ratnih zločina.

Zakonikom o krivičnom postupku uređena je zaštita svjedoka u toku krivičnog postupka tako da zaštitu može dobiti svaki svjedok, za koga postoji osnovana bojazan da bi davanjem iskaza ili odgovorima na pojedina pitanja ozbiljno ugrozio svoju ličnu ili imovinsku bezbjednost ili bezbjednost svog bračnog druga ili bliskog srodnika. Postupak za primjenu mjera zaštite svjedoka u toku krivičnog postupka pokreće sam svjedok ili državni tužilac podnošenjem sudu obrazloženog predloga koji je u pisanoj formi ali može biti podnesen i usmeno na zapisnik prije početka saslušanja u istrazi ili na glavnom pretresu.

Zakonikom su propisani posebni načini učestvovanja i saslušanja zaštićenog svjedoka u krivičnom postupku što obuhvata: saslušavanje svjedoka pod pseudonimom, saslušavanje uz pomoć tehničkih uređaja (zaštitni zid, uređaji za promjenu glasa, uređaji za prenos slike i zvuka i slično). Saslušavanje svjedoka pod pseudonimom obuhvata dva načina skrivanja identiteta zaštićenog svjedoka: prikrivanje samo ličnih podataka koje se postiže dodjeljivanjem pseudonima svjedoka kojim se u toku postupka oslovljava. Potpuno prikrivanje svjedokovog identiteta postiže se saslušavanjem svjedoka u odvojenoj prostoriji i komuniciranjem istražnog sudije i lica koje prisustvuje saslušanju sa tim svjedokom putem tehničkog uređaja, pri čemu lik i glas svjedoka moraju biti učinjeni neprepoznatljivim. Na ovaj način Zakonik o krivičnom postupku usklađen je sa članom 24 Konvencije UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala koju je Crna Gora preuzela sukcesijom.

U skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku i Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći može se obaviti i saslušanje putem video konferencije sa državama sa kojima se ima potpisan međunarodni ugovor, kao i pod uslovom uzajamnosti.

Zaštita svjedoka i njemu bliskih lica izvan krivičnog postupka obezbjeđuje se u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka. Zaštita svjedoka izvan krivičnog postupka odnosno njemu bliskog lica sastoji se u primjeni policijskih i drugih mjera, lične i imovinske bezbjednosti (fizička zaštita, preseljenje, prikrivanje identiteta i podataka o vlasništvu i promjena identiteta određenih u skladu sa Programom zaštite svjedoka). Zaštita izvan krivičnog postupka obezbjeđuje se samo onim svjedocima bez čijeg iskaza ne može biti dokazano određeno krivično djelo (protiv Ustavnog uređenja, čovječnosti i međunarodnog prava i svako drugo za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili bi njegovo dokazivanje na drugi način bilo znatno otežano). Zaštita svjedoka izvan krivičnog postupka obezbjeđuje se u skladu sa Programom zaštite svjedoka. Odluku o primjeni, prekidu, prestanku ili produženju primjene Programa zaštite donosi Komisija za primjenu Programa zaštite svjedoka, koju čine: sudija Vrhovnog suda Crne Gore, zamjenik Vrhovnog državnog tužioca i rukovodilac Jedinice za zaštitu. Postupak zaštite svjedoka pokreće se inicijativom za primjenu Programa zaštite koju mogu podnijeti: svjedok, nadležni državni tužilac, sudija koji postupa u predmetu, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i rukovodilac Uprave kriminalističke policije. U Upravi policije obrazovana je specijalizovana jedinica koja je odgovorna za sprovođenje i primjenu Programa zaštite svjedoka. Prilikom izrade Zakona o zaštiti svjedoka korišćena je zakonska regulativa zemalja iz okruženja i zemalja EU jer kao jedan od bitnih faktora saradnje u oblasti zaštite svjedoka sa zemljama iz okruženja je postojanje usaglašenosti zakona i drugih segmenata u ostalim propisima koji se odnose na zaštitu svjedoka. U primjeni Programa zaštite Jedinica za zaštitu obezbjeđuje zaštićenom licu potrebnu ekonomsku, psihološku, socijalnu i pravnu pomoć i pomaže mu ekonomskim i socijalnim mjerama do njegovog ekonomskog osamostaljenja. Međunarodna saradnja u primjeni Programa zaštite ostvaruje se na osnovu međunarodnog ugovora, pojedinačnog sporazuma ili na osnovu uzajamnosti. Jedinica za zaštitu podnosi molbu drugoj državi za prihvatanje zaštićenog lica i primjenu mjera predviđenih Zakonom o zaštiti svjedoka i postupa po molbi druge države za prihvatanje zaštićenog lica i primjenu mjera zaštite u Crnoj Gori.

Zakonom o saradnji sa Međunarodnim krivičnim sudom uređuje se saradnja sa Međunarodnim krivičnim sudom i izvršavanje drugih obaveza, u skladu sa Rimskim statutom Međunarodnog krivičnog suda, kao i druga pitanja u vezi gonjenja učinilaca krivičnih djela iz člana 5 Statuta, odnosno krivičnih djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom koja se odnose na kršenje međunarodnog humanitarnog prava iz Krivičnog zakonika Crne Gore. U skladu sa Zakonom Vlada može sa Međunarodnim krivičnim sudom zaključiti poseban sporazum o pitanjima preuzimanja postupka ili o međusobnoj saradnji. Nadalje, Zakon predviđa učešće Crne Gore u radu Skupštine država članica Međunarodnog krivičnog suda, kao i u radu drugih organa Suda i opredjeljenje sredstava za finansiranje Međunarodnog krivičnog suda koja je Crna Gora dužna da podmiri u skladu sa Statutom, a koja se obezbjeđuju u Budžetu Crne Gore.

Za podršku svjedocima urađen je Informativnik za oštećene/svjedoke u kojem se daju osnovne informacije o postupku i ulozi svjedoka u tom postupku i kontakti službe za podršku oštećenim/svjedocima. Takođe, u sudovima obezbijeđen je poseban prostor za boravak svjedoka za vrijeme trajanja postupka. Prilikom postupaka za ratne zločine u sudu se obezbjeđuje i prisustvo medicinske ekipe.

Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije je organizovao niz seminara o međunarodnom humanitarnom pravu u okviru kontinuirane obuke sudija i državnih tužilaca u skladu sa Godišnjim programom obuke.

U Crnoj Gori ukupno je vođeno 6 postupaka za krivična djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva za događaje iz perioda 1991-1996. koji su u javnosti poznati kao predmeti: „Štrpci“, „Klopuh“, „Bukovica“, „Kaludžerski Laz“, „Deportacija“ i „Morinj“.

U predmetu „Klopuh“ pravosnažno je osuđeno pet lica, a u predmetu „Štrpci“ pravosnažno je osuđeno jedno lice. Predmet „Bukovica“ pravosnažno je okončan oslobađajućom presudom za sve optužene, a zahtjev za zaštitu zakonitosti izjavljen od strane Vrhovnog državnog tužilaštva odbijen je odlukom Vrhovnog suda. Predmet „Deportacija“ pravosnažno je okončan oslobađajućom presudom u odnosu na sve optužene i u ovom predmetu postoji zakonska mogućnost izjavljivanja zahtjeva za zaštitu zakonitosti. U predmet „Kauđerski Laz“ postupak je u toku protiv osam optuženih lica, naredni glavni pretres je zakazan za 24.06.2013. godine. U predmetu „Morinj“ donijeta je pravosnažna oslobađajuća presuda u odnosu na dva lica dok je u odnosu na četiri optužena postupak u toku i naredni glavni pretres je zakazan za 26.06.2013. godine.

1.5. POSTUPCI ZA RATNE ZLOČINE

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
1.5.1.	U cilju sprječavanja nekažnjivosti za krivična djela ratni zločini pripremiti izvještaj koji će sadržati sve podatke i informacije o postupanju u predmetima ratnih zločina po podnijetim krivičnim prijavama i/ili na osnovu neposrednog saznanja državnog tužilaštva	Vrhovno državno tužilaštvo (Lidija Vukčević)	Decembar 2013. i kontinuirano	Budžet 1.500€	Pripremljen izvještaj	Broj pravosnažnih presuda; Postupci i presude u skladu sa međunarodnim humanitarnim pravom i praksom Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju
1.5.2.	Organizovati obavezne obuke sudija i državnih tužilaca o međunarodnom humanitarnom pravu uključujući međunarodne eksperte i uz saradnju sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju	CENPF (Maja Milošević)	Oktobar 2013. i u kontinuitetu dva puta godišnje	Budžet 8.000€	Organizovana obuka za 20 sudija, 10 državnih tužilaca i 5 saradnika u tužilaštvu	Tačna i potpuna primjena međunarodnog humanitarnog prava, kao i domaćeg krivičnog zakonodavstva u postupcima ratnih zločina koji se vode pred domaćim organima
1.5.3.	Obezbijediti zaštitu svjedoka u predmetima ratnih zločina u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku, u toku postupka i van postupka u skladu sa	Viši sudovi (Sanja Kalezić), Vrhovno	Kontinuirano	U ovom momentu nije moguća finansijska	Obezbijedena zaštita	Broj zaštićenih svjedoka; Povjerenje svjedoka u sistem zaštite svjedoka; Povećana spremnost

	Zakonom o zaštiti svjedoka	državno tužilaštvo - Specijalno odjeljenje (Petar Kapuci) , Uprava policije (Darko Vujović)		procjena		svjedoka da svjedoče.
1.5.4.	Obezbijediti zaštitu žrtava krivičnih djela ratnih zločina u skladu sa pravilima Službe za zaštitu oštećenih/svjedoka	Viši sud u Podgorici (Sanja Kalezić) , Viši sud u Bijelom Polju (Sanja Kalezić)	Kontinirano	U ovom momentu nije moguća finansijska procjena	Obezbijeđena zaštita	
1.5.5	Podizanje svijesti kod svjedoka o postojanju sistema zaštite svjedoka	Viši sudovi u Podgorici i Bijelom Polju (Sanja Kalezić) , Vrhovno državno tužilaštvo – Specijalno odjeljenje (Petar Kapuci) , Uprava policije -	kontinuirano	Redovna budžetska sredstva 1.810€	Izrada Brošure; Davanje informacija od strane kontakt osoba; Informacije o zaštiti svjedoka dostupne na sajtu www.sudovi.me	

		Jedinica za zaštitu svjedoka (Darko Vujović)				
1.5.6	Pripremiti izvještaj koji će sadržati sve podatke o postupanju u predmetima za novčanu naknadu štete civilnim žrtvama ratnih zločina	Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić)	Decembar 2013. Kontinuirano	Redovna budžetska sredstva 1590€ na godišnjem novou	Pripremljen izvještaj	Broj podnijetih zahtjeva za novčanu naknadu štete civilnim žrtvama ratnih zločina; Broj civilnih žrtava ratnih zločina kojima je obezbijeđena naknada sa podacima o visini dosuđenog iznosa i vrsti osnova po kojima je naknada dosuđena

II BORBA PROTIV KORUPCIJE

UVOD

Borba protiv korupcije, zahtijevala je brojne reforme kako na normativnom tako i na institucionalnom nivou, pa se pristupilo stvaranju posebnih antikorupcijskih institucija sa preventivnim, represivnim ili kombinovanim nadležnostima. Radi se o organima i tijelima koji su osnivani posebnim zakonima, odnosno Vladinim uredbama i koji kroz svoje nadležnosti, sa svojih posebnih polja djelovanja, doprinose borbi protiv korupcije. Takođe, valja naglasiti da je

Crna Gora pristupila svim relevantnim međunarodnim dokumentima koji se odnose na borbu protiv korupcije.

Nacionalno zakonodavstvo obuhvata više propisa, među kojima su najznačajniji: Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o državnom tužilaštvu, Zakon o sudovima, Zakon o Sudskom savjetu, Zakon o slobodnom pristupu informacijama, Zakon o konfliktu interesa, Zakon o zaštiti svjedoka, Zakon o odgovornosti pravnih lica za krivična djela i drugi. U tom cilju obrazovane su posebne i reformisane postojeće antikorupcijske institucije, sa preventivnim, represivnim ili kombinovanim nadležnostima kao što su: Uprava za antikorupcijsku inicijativu, Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma, Direkcija za javne nabavke, Komisija za kontrolu postupka javnih nabavki, Državna revizorska institucija, Komisija za sprječavanje sukoba interesa. Pored posebnih antikorupcijskih institucija, institucionalna reforma je podrazumijevala i stvaranje posebnih odjeljenja u okviru već postojećih državnih organa, prije svega onih koji se tiču otkrivanja, gonjenja i kažnjavanja učinilaca koruptivnih krivičnih djela, pa su tako u okviru Uprave policije, Vrhovnog državnog tužilaštva i viših sudova formirana posebna odjeljenja koja se bave ovim pitanjima. Tako je Uprava policije nadležna za otkrivanje svih krivičnih djela, pa samim tim i koruptivnih krivičnih djela. U okviru policije postoje posebna odjeljenja za organizovani kriminal, ekonomski kriminal, kao i jedinice za zaštitu svjedoka. Državno tužilaštvo, shodno Zakoniku o krivičnom postupku, nadležno je da, između ostalog, rukovodi pretkrivičnim postupkom izdajući obavezujuće naloge policiji, te da goni učinioce krivičnih djela. U Vrhovnom državnom tužilaštvu formirano je posebno Odjeljenje za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije terorizma i ratnih zločina u čijoj nadležnosti je gonjenje učinilaca koruptivnih krivičnih djela. U Zakonu o sudovima posebno je određeno koja su to koruptivna krivična djela koja su u nadležnosti Odjeljenja, a za ta djela nadležan je Viši sud, odnosno specijalizovana odjeljenja Višeg suda. Takođe, veoma važnu ulogu u sistemu borbe protiv korupcije ima i Uprava za imovinu u čijoj nadležnosti je staranje i upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom.

Novi ZKP stupio je na snagu 26. avgusta 2009. godine. Godinu dana kasnije, 26. avgusta 2010. godine, počela je postepena primjena u postupcima za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, dok je puna primjena počela 1. septembra 2011. godine. Vacatio legis od godinu dana, bio je predviđen u cilju efikasnije primjene Zakonika, čime je data mogućnost svim subjektima budućeg krivičnog postupka da se valjano pripreme za primjenu novih zakonskih normi i mehanizama, kao i da se u psihološkom smislu stvore uslovi za bolje prihvatanje novih rješenja.

U cilju ujednačavanja prakse i specijalizacije za koruptivnu vrstu predmeta, a imajući u vidu da se radi o grupi krivičnih djela koja se teže dokazuju, a za njihovo procesuiranje i presuđenje potrebna su i specijalistička, odnosno dodatna znanja nužno je izvršiti centralizaciju nadležnosti za ova djela i povjeriti ih višim sudovima. Takođe, planirane su promjene u pravcu centralizacije nadležnosti formiranjem posebnog Specijalnog tužilaštva, a koje imaju za cilj ekonomičnost postupka i samih troškova s obzirom na potrebu da sprovođenje pojedinih dokaznih radnji i praćenje toka postupka zahtijeva podršku posebne informatičko-tehničke opreme. Na ovaj način postići će se visok nivo specijalizacije, a i sam postupak će biti mnogo racionalniji.

U cilju pune koordinacije i praćenja sprovođenja reformi u ovoj oblasti, Vlada Crne Gore je usvojila nacionalnu Strategiju borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014) i prateći Akcioni plan (2013-2014). U odnosu na Strategiju i AP čije sprovođenje prati Nacionalna komisija, sastavljena od najviših predstavnika sve tri grane vlasti i NVO sektora, veza sa AP za poglavlje 23 obezbijeđena je na način da će se paralelno sa izvještavanjem po AP za poglavlje 23, dostavljati i izvještaji o realizaciji nacionalnog AP (2013-2014). Strategija i AP dostupni su na engleskom jeziku i mogu se preuzeti na linku: http://antikorupcija.me/en/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=7:&Itemid=91, dok se šestomjesečni izvještaji o sprovođenju AP mogu preuzeti na: http://antikorupcija.me/en/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=22:&Itemid=91.

Nacionalna Strategija za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (2010-2014) definiše: strateške pravce, načela i ciljeve u borbi protiv korupcije i

organizovanog kriminala, prioritete mjere u okviru uspostavljanja efikasnog sistema za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala u javnom, privatnom i civilnom sektoru, ulogu i odgovornost svih subjekata što je osnov za efikasan razvoj održivog sistema za monitoring i evaluaciju sveobuhvatnog nacionalnog odgovora na prijetnje koje korupcija i organizovani kriminal donose. Strategija je predstavljala okvir za donošenje AP za 2010-2012. godinu, u kome su bili određeni ciljevi, mjere, nosioci i dinamika njihovog ostvarivanja u prvoj fazi implementacije Strategije. AP za period 2013-2014. godine otpočinje druga faza sprovođenja nacionalne Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala 2010-2014. Ovim AP operacionalizuju se prioritete Crne Gore u oblasti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala na nacionalnom i međunarodnom planu na planu. Ti prioritete utvrđeni su pomenutom Strategijom, preporukama Nacionalne komisije, preporukama međunarodnih organizacija i institucija, kao i relevantnih institucija Crne Gore. Akcionim planom utvrđeni su ciljevi, mjere, nadležni organi, rokovi, i indikatori za mjerenje uspjeha pri realizaciji aktivnosti resornih ministarstava, organa uprave i institucija nadležnih za sprječavanje i suzbijanje korupcije i organizovanog kriminala. AP sadrži 4 oblasti, i to: Prioritete na suzbijanju korupcije na političkom i međunarodnom planu, Prevencija korupcije u organima za sprovođenje zakona, Organizovani kriminal i Oblasti od posebnog rizika. U okviru navedenih oblasti definisano je 109 ciljeva sa 230 mjera, a za njihovu realizaciju su zadužene 74 institucije.

Akcionim plan za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala za period 2013-2014, je kratkoročni dokument sa rokom važenja 2 godine, sa ciljem operacionalizacije ciljeva definisanih nacionalnom Strategijom za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, dok je Akcionim plan za pregovaračko poglavlje 23 dokument koji operacionalizuje preporuke iz Izvještaja o skriningu, višeg je reda i odnosi se na period od minimum 5 i više godina. Dva AP su kompatibilna i usklađena sa nacionalnim i međunarodnim prioritetima borbe protiv korupcije kada je u pitanju Crna Gora. U tom smislu u ova dva AP postoje slične i čak iste mjere, u onom dijelu gdje se prioritete iz Strategije i Izvještaja o skriningu poklapaju.

2.1. PREVENTIVNE RADNJE PROTIV KORUPCIJE

(Kordinatorica za oblast preventivnih radnji protiv korupcije: Grozdana Laković, Uprava za antikorupcijsku inicijativu)

2.1.1. Preporuka: Ojačati i preispitati institucionalni okvir za borbu protiv korupcije. Nadležnosti UAI moraju biti unaprijeđene, a njeni kapaciteti ojačani.

PRESJEK STANJA:

Postojeći institucionalni antikorupcijski okvir čine više preventivnih (UAI, KSSI), mješovitih (USPNFT) i represivnih organa i tijela. Izmjenama i dopunama Zakona o državnoj upravi i nove Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave, izvršena je racionalizacija i centralizacija organa uprave. Tako je UAI

organ u sastavu Ministarstva pravde sa istim preventivnim nadležnostima (oktobar 2012), a KSSI se sve više profilira u kontrolni organ, posebno poslije marta 2012. godine od sprovođenja posljednjih izmjena i dopuna Zakona o sprječavanju sukoba interesa.

U cilju izrade analiza efikasnosti antikorupcijskih institucija, UAI je tokom 2012. godine pripremila analitička dokumenata: Analizu efekata obrazovanja Agencije za borbu protiv korupcije; Analizu antikorupcijskog insitucionalnog okvira u Crnoj Gori; Prijedlog mjera za unaprjeđenje, jačanje i konkretizovanje modaliteta koordinacije u oblasti prevencije korupcije i Informaciju o efikasnosti sprovođenja anti-korupcijskih zakona kojima su zadnjim izmjenama proširene kontrolne nadležnosti (UJN, USPFNT, KSSI, DRI, DIK), u kojima je zaključeno: "Dalje izmjene antikorupcijskog okvira u Crnoj Gori će zavisiti od pravaca reforme u javnoj upravi, odnosno da li će sadašnja djelimična racionalizacija i centralizacija organa uprave pokazati rezultate, prije svega u pogledu jačanja efikasnosti".

U skladu sa nalazima iz analitičkih dokumenata, a uzimajući u obzir preporuke iz Izvještaja o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva za Crnu Goru (poglavlje 23), kao i relevantne međunarodne konvencije i pravne instrumente: Konvencija UN protiv korupcije, Krivično-pravna konvencija SE o korupciji, Građansko-pravna konvencija SE o korupciji, EPAC standardi antikorupcijskih tijela, i dr. koje, u većini slučajeva, sadrže obavezujuće odredbe da države uspostave i održavaju "neophodnu nezavisnost" antikorupcijskih tijela (ACA), Vlada Crne Gore je donijela zaključak (14. februara 2013.) kojim se zadužuje MP da: "pripremi i predloži model kojim bi se unaprijedila ukupna antikorupcijska politika (prevencija i nadzor primjene zakona), i to obrazovanjem jedinstvenog antikorupcijskog tijela - agencije ili jačanjem kapaciteta (putem zakona i kadrova) postojeće UAI".

U cilju daljeg unaprjeđenja, jačanja i konkretizovanja koordinacije u oblasti prevencije, kao i sprovođenja ovoga cilja, neophodno je pristupiti osnivanju novog, efikasnijeg i djelotvornijeg antikorupcijskog organa, zasnovanog na zakonu. U tom smislu osnovaće se Agencija za antikorupciju kao nezavisno i samostalno antikorupcijsko tijelo (u skladu sa članom 6 UNCAC-a i ACA standardima) koje će objединiti i unaprijediti postojeće nadležnosti UAI, KSSI kao i nadležnosti DIK-a u djelu kontrole finansiranja političkih partija i izbornih kampanja, te nadležnosti Nacionalne Komisije za sprovođenje strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala¹.

Agencija će objединiti ljudske i tehničke kapacitete, UAI i KSSI i dio zaposlenih u stručnoj službi DIK-a, tj. kao i zaposliti jedan broj novih službenika za ispunjavanje novih obaveza iz nadležnosti Agencije. Nadležnosti Agencije odnosiće se na koordinaciju, nadzor i praćenje sprovođenja strateških dokumenata za borbu protiv korupcije sa pratećim akcionim planovima; koordinacija i nadzor nad sprovođenjem planova integriteta; neposredno sprovođenje i primjena Zakona o lobiranju (sertifikacija i registracija lobista, kontrola i nadzor lobiranja); administrativna kontrola u dijelu sprječavanja sukoba interesa i finansiranja političkih partija; zaštita lica koja prijavljuju korupciju i iniciranje zaključivanja međunarodnih ugovora i izmjene propisa u cilju pune primjene međunarodnih antikorupcijskih standarda. Osnivanjem takvog tijela, vrlo brzo, postići će se vidljivi rezultati u okviru dodijeljenih nadležnosti, prije svega ostvarivanjem funkcionalne nezavisnosti i samostalnosti Agencije u dijelu nadzora i kontrole antikorupcijskih Zakona propisanih Zakonom o Agenciji za antikorupciju.

Nakon usvajanja Zakona o Agenciji za antikorupciju, u skladu sa Modelom, Budžet Crne Gore za 2015. predviđjeće adekvatna sredstva za nesmetan rad Agencije (prostor, zaposlene i opremu, i to spajanjem budžetskih sredstava opredijeljenih za UAI i KSSI i dio DIK-a uz određeno procentualno uvećanje do 30%, okvirno budžet Agencije bi iznosio do 710.000€), dok će se dio sredstva, naročito u djelu uspostavljanja i razvoja neophodnih IT sistema, pokušati

¹NK prati implementaciju AP za sprovođenje nacionalne Strategije borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, te usvaja Izvještaje koje zajedno sa preporukama dostavlja Vladi CG na usvajanje.

osigurati kroz međunarodne donacije u projektovanom iznosu od oko 400.000€ za uspostavljanje interfejsa sa bazama podataka drugih institucija u cilju provjere imovinskih kartona funkcionera).

Do formiranja i početka rada Agencije poslove iz njene nadležnosti obavljaće postojeće institucije UAI, KSSI, NK i DIK.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.1.1.1	Izraditi i usvojiti Model za unaprjeđenje institucionalnog i normativnog antikorupcijskog preventivnog okvira (uspostavljanje Agencije za antikorupciju)	MP (Merima Baković) u saradnji sa MF (Milanka Otović/Ana Cerović), UAI (Vesna Ratković) i KSSI (dr Slobodan Leković/Maja Karas Bošković) uz angažovanje eksperta	Septembar 2013.	Ekspertska podrška kroz IPA 2010 "Podrška implementaciji antikorupcijske strategije i AP" Radna grupa 6 članova, 10 radnih dana 2430€	Urađen Model novog antikorupcijskog okvira sa posebnim osvrtom na procjenu uloge i funkcije UAI, KSSI, NK i DIK-a u dijelu nadležnosti vršenja kontrole finansiranja političkih partija i izbornih kampanja, koji sadrži: - ocjenu AP za period 2011-2012; - ocjenu međunarodnih organizacija u odnosu na postignute rezultate i ostvarenu međuinstitucionalnu saradnju; - analizu antikorupcijskog okvira sa pokazateljima efikasnosti rada postojećih organa i stepena njihove koordinacije; - konkretna rješenja u pogledu izrade Nacrta zakona o Agenciji za antikorupciju, u	Definisan pravni okvir za uspostavljanje Agencije za antikorupciju koji treba da obuhvati sadašnje nadležnosti UAI, NK i sadašnje i planirane nadležnosti KSSI i DIK-a u dijelu nadležnosti kontrola finansiranja političkih partija i izbornih kampanja.

					dijelu nadležnosti, međusobnog odnosa sa drugim institucijama koristeći iskustva iz do sada uspostavljenih sličnih modela (Slovenija, Srbija), - organizacionu i kadrovsku strukturu, procjenu potrebnog broja zaposlenih, način i rokove preuzimanja zaposlenih iz postojećih organa kao i neophodna budžetska sredstva, prostor i opremu; neophodnu specijalizaciju i edukaciju zaposlenih.	
2.1.1.2	Pripremiti Plan implementacije modela novog antikorupcijskog okvira	MP (Merima Baković) u saradnji sa MF (Milanka Otović/Ana Cerović), UAI (Vesna Ratković) i KSSI (dr Slobodan Leković/Maja Karas Bošković) i uz	Oktoбар 2013.	Budžet Ekspertska podrška kroz IPA 2010 "Podrška implementaciji antikorupcijske strategije i AP" Veza 2.1.1.1	Utvrđen Plan implementacije modela novog antikorupcijskog okvira u smislu definisanja potrebnih usaglašavanja Predloga zakona o Agenciji za antikorupciju sa Zakonom o sprječavanju sukoba interesa, Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, Zakonom o lobiranju, Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, Zakonom o radu i drugim relevantnim propisima.	Zakon o Agenciji za antikorupciju počeo sa primjenom uz istovremene izmjene i usaglašavanje sa zakonima čije je pojedine nadležnosti preuzeo.

		angažovanj e eksperta				
2.1.1.3	Usvojiti Zakon o Agenciji za antikorupciju, u skladu sa predloženim modelom. Zakon će definisati sljedeće nadležnosti Agencije: koordinacija, nadzor i praćenje sprovođenja strateških dokumenata za borbu protiv korupcije sa pratećim AP, koordinacija i nadzor nad sprovođenjem planova integriteta; neposredno sprovođenje i nadzor Zakona o lobiranju, Zakona o sprječavanju sukoba interesa i Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, zaštita zviždača i iniciranje zaključivanja međunarodnih ugovora i izmjene propisa u cilju pune primjene međunarodnih antikorupcijskih standarda.	MP (Merima Baković) u saradnji sa MF (Milanka Otović/Ana Cerović), UAI (Vesna Ratković) i KSSI (dr Slobodan Leković/Maja Karas Bošković) uz učesće NVO i uz angažovanj e eksperta preko TAIEX	Jun 2014.	Budžet 31.770€ (radna grupa od 8 osoba, efektivni rad 2 mjeseca - Nacrt zakona 12.960€; javna rasprava 3.810€; rad skupštinskih odbora 15.000€; TAIEX 2.700€ (jedan ekspert 5 radnih dana)	Usvojen Zakon o Agenciji za antikorupciju, u skladu sa predloženim modelom i ekspertskim mišljenjem EK; Zakon o Agenciji za antikorupciju će početi da se primjenjuje od 01. januara 2016. godine kada će i Agencija početi sa radom.	Uspostavljen pravni okvir za rad Agencije za antikorupciju sa utvrđenim nadležnostima, i obezbijedena funkcionalna i finansijska nezavisnost i samostalnost Agencije.
2.1.1.3.1	Utvrđiti Nacrt zakona	MP (Merima Baković), UAI (Vesna Ratković), KSSI (Maja Karas Bošković/S	Decembar 2013.	Budžet 12.960€	Utvrđen Nacrt zakona o Agenciji za antikorupciju	

			nežana Bujanja), MF (Milanka Otović/Ana Cerović)				
2.1.1.3.2	Pribaviti ekspertska mišljenje EK	MP (Merima Baković), UAI (Vesna Ratković), KSSI (Maja Karas Bošković/ Milica Nikić), MF (Milanka Otović/Ana Cerović)	Januar 2014.	Potrebna ekspertska podrška TAIEX 2.700€	Dostavljeno mišljenje na tekst Zakona		
2.1.1.3.3	Organizovati javnu raspravu	MP (Merima Baković), UAI (Vesna Ratković), KSSI (dr Slobodan Leković/Maja Karas Bošković), MF (Milanka Otović/Ana	Februar 2014.	Budžet 3.810€	Organizovana javna rasprava		

			Cerović)				
	2.1.1.3.4	Utvrditi Predlog zakona	MP (Merima Baković), UAI (Vesna Ratković), KSSI (dr Slobodan Leković/Maja Karas Bošković)	Mart 2014.	Budžet 15.000€	Utvrđen Predlog zakona	
2.1.1.4	Obezbijediti kadrovska i tehnička sredstva za rad Agencije	finansijska, sredstva za rad Agencije	Agencija za antikorupcij u saradnji sa MF (Milanka Otović/Ana Cerović)	Decembar 2015.	Budžet - sredstva za rad Agencije, godišnje oko 710.000€ od 2016.	Usvojen akt o organizaciji i sistematizaciji nove Agencije za antikorupciju. Popunjena radna mjesta preuzimanjem službenika UAI i KSSI i preuzimanjem dijela zaposlenih u DIK koji su bili nadležni za kontrolu finansiranja političkih partija ili njihovim zapošljavanjem kao i zapošljavanjem novih službenika shodno proširenim nadležnostima. - Razvijen plan specijalizacije i kontinuirane edukacije zaposlenih u skladu sa nadležnostima. - Pripremljen i usvojen Predlog budžeta Agencije od strane Skupštine za 2015.	Poboljšan rejting Crne Gore u izvještajima CPI Transparency International, Svjetskog ekonomskog foruma; Poboljšana ocjena EK u Izvještaju o napretku za 2016.

2.1.1.5	Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lobiranju. Zakon će sadržati jasne procedure lobiranja uključujući i obavezu vođenja javnog registra lobista.	MP (Branka Lakočević) u saradnji sa UAI (Dušan Drakić/Mladen Tomović /Grozdana Laković) / Agencijom za antikorupciju ²	Septembar - decembar 2013.	Budžet (radna grupa od 3 osobe, efektivni rad 1 mjesec - Nacrt zakona 2.430€; javna rasprava 3.810€; rad skupštinskih odbora 15.000€)	Utvrđen Predlog zakona; Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lobiranju.	Precizno definisan pravni okvir za efikasno sprovođenje Zakona o lobiranju. Povećan nivo transparentnosti rada donosioca odluka, smanjenje mogućnosti nezakonitog uticaja na donosiocce odluka.
2.1.1.6	Pratiti primjenu Zakona o Agenciji za antikorupciju	Agencija za antikorupciju	Od I kvartala 2016. jednom godišnje	Budžet (radna grupa, 10 osoba, efektivni rad 2 mjeseca 16.200€ godišnje)	Urađeni i objavljeni izvještaji koji sadrže broj sprovedenih provjera imovinskih kartona, broj sprovedenih kontrola izvora finansiranja političkih subjekata i načito trošenja obezbijeđenih sredstava, broj sprovedenih kontrola lobiranih lica i lobista, broj postupanja Agencije po podnescima lica koja prijavljuju korupciju, broj usvojenih planova integriteta, broj dostavljenih izvještaja o sprovođenju planova integriteta, broj	Povećan broj otkrivenih nepravilnosti u odnosu na nadležnosti Agencije; Broj pokrenutih i utvrđenih prekršajnih, upravnih i krivičnih postupaka u odnosu na prethodni period; Broj i vrsta izrečenih sankcija u odnosu na prethodni period.

²Do trenutka početka rada Agencije za antikorupciju poslove iz nadležnosti lobiranja obavljaće UAI.

					<p>sprovedenih mjera iz planova integriteta i broj preporuka Agencije za unaprjeđenje planova integriteta, broj upućenih inicijativa za izmjene antikorupcijskih propisa.</p> <p>Izveštaj o realizaciji nacionalnih strateških dokumenata u oblasti antikorupcije (lokalni akcioni planovi, AP za osjetljive oblasti)</p>	
--	--	--	--	--	---	--

2.1.2. Preporuka: Poboľjšati sistem prijave imovine, naroĉito kroz jaĉanje nadzornih nadleĉnosti i profesionalnih kapaciteta KSSI kako bi se osigurala efikasna i temeljna provjera imovine i uvele mjere koje sprjeĉavaju da konflikt interesa prevazilazi obavljanje dvije javne funkcije.

PRESJEK STANJA:

Prvi Zakon o konfliktu interesa u Crnoj Gori usvojen je 2004. Kako Zakon o konfliktu interesa nije sadržao adekvatne pravne mehanizme koji bi efikasnije suzbijali sukob interesa, kao ni eksplicitna pravila u širem smislu o nespojivosti funkcija, novi Zakon o sprjeĉavanju sukoba interesa usvojen je krajem 2008. godine.

Shodno odredbama novog Zakona o sprjeĉavanju sukoba interesa Skupština Crne Gore je na sjednici od 29. jula 2009. godine donijela Odluku o izboru predsjednika i šest ĉlanova KSSI ĉime je broj ĉlanova Komisije poveĉan sa ĉetiri na šest (Sl. list CG, br. 51/09), tako da je novoimenovana Komisija zapoĉela rad po odredbama novog Zakona.

Radi usklaĉivanja odredbi Zakona sa evropskim i drugim meĉunarodnim standardima iz oblasti antikorupcijske inicijative i transparentnosti poslovnih transakcija, Komisija je pokrenula postupak izmjene i dopune Zakona o sprjeĉavanju sukoba interesa oktobra 2010. što je rezultiralo stupanjem na snagu izmjena i dopuna Zakona o sprjeĉavanju sukoba interesa (Sl. list CG, br. 41/11 i 47/11), sa poĉetkom primjene jedne odredbe od 1. novembra, a sve ostale od 1. marta 2012. godine. U izmijenjenim odredbama ukljuĉene su i preporuke EK, kao i predlozi GRECO-a (proširenje ovlašćenja KSSI i jaĉanje njene nadzorne uloge, posebno u dijelu provjere podataka koji se podnose od strane javnih funkcionera, zabrana licima neposredno izabranim na izborima da budu ĉlanovi upravnih i nadzornih odbora, izvršni direktori i ĉlanovi menadžmenta, provjera pokretne i nepokretne imovine iskazane u imovinskim kartonima, poveĉanje novĉanih kazni koje izriĉu prekršajni organi, izricanje disciplinskih mjera, suspendovanje i razrješenje i oduzimanje poklona primljenih suprotno odredbama zakona i dr). Ąlanom 12 Zakona je precizno propisana obaveza za javnog funkcionera da da izjavu o postojanju sukoba interesa ukoliko u organu vlasti u kojem vrši javnu funkciju uĉestvuje u raspravi i odluĉivanju u stvari u kojoj on ili povezano lice ima privatni interes, i o tome obavijesti ostale uĉesnike u raspravi i odluĉivanju prije svog uĉešća u raspravi, a najkasnije prije poĉetka odluĉivanja. Organ vlasti u kojem javni funkcioner vrši javnu funkciju

dužan je da izjavu javnog funkcionera o postojanju privatnog interesa unese u zapisnik i o tome zatraži mišljenje Komisije. Javni funkcioner ne može učestvovati u raspravi i donošenju odluke dok Komisija ne da mišljenje o postojanju sukoba interesa. Odluke donijete suprotno odredbama ovog člana nadležni organ vlasti je dužan da stavi van snage, u skladu sa relevantnim zakonom i o tome obavijesti Komisiju.

Komisija za sprječavanje sukoba interesa, kao nezavisno tijelo, utvrđuje postojanje sukoba interesa i preduzima mjere za sprječavanje sukoba interesa.

Mišljenja o postojanju sukoba interesa i odluke o povredi ovog zakona i drugih zakona iz ove oblasti koje Komisija daje, odnosno donosi u skladu sa zakonom, obavezujuća su za javnog funkcionera. Jedna od zakonskih nadležnosti ove Komisije je da saraduje i sa međunarodnim organizacijama i institucijama drugih država koje se bave sprječavanjem sukoba interesa. Provjeru podataka Komisija vrši od 1. marta ove godine, kada je počela sa primjenom ova zakonska odredba i provjeravaju se podaci iskazani u Izvještaju sa podacima drugih organa i pravnih lica, koji raspolažu tim podacima i upoređivanjem prijavljenih podataka iz Izvještaja sa prikupljenim podacima (PU, Uprava za nekretnine, UJN, Komisija za hartije od vrijednosti). Do juna 2013. godine, od ukupno evidentiranih 3571 javnih funkcionera, njih 3364 ili 94,2% dostavilo je Izvještaj o prihodima i imovini za 2012. godinu. Komisija je podnijela 263 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka zbog nedostavljanja imovinskih kartona, i to 191 za lokalne i 72 za državne javne funkcionere. Takođe, Komisija je podnijela 80 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka zbog nepotpunih i netačnih podataka u imovinskim kartonima, te zbog članstva u više upravnih odbora ili članstva u upravnim odborima privatnih kompanija. Dakle, ukupan broj podnešenih prekršajnih zahtjeva po svim osnovama u 2013. je 347. Od ovog broja (347) 190 predmeta je riješeno i ukupan iznos izrečenih kazni sa sudskim taksama je 8 905,00 €. U 2012. godini Komisija je uputila 22 zahtjeva za razrješenje, suspendovanje ili izricanje disciplinske mjere, od čega za 19 lokalnih funkcionera u 11 opština i 3 državna (direktor škole, glavni inspektor i javni funkcioner kojeg bira Skupština Crne Gore), vezano za nedostavljanje imovinskog kartona. Po ovim zahtjevima, razriješen je jedan direktor škole i devet lokalnih funkcionera, dok su četiri javna funkcionera su podnijela ostavku. Dva javna funkcionera su otklonili postupanja suprotno Zakonu, a za dva su prestale funkcije. Takođe u 2012. podnijeto je ukupno 442 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka od čega je ukupno riješeno i kažnjeno 295 funkcionera.

Komisija u skladu sa važećim Zakonom nema automatski pristup bazama podataka u posjedu drugih državnih organa. Komisija u skladu sa važećim Zakonom nema zakonska ovlaštenja da pristupi bankarskim podacima kada su u pitanju javni funkcioneri. U toku je realizacija IPA 2010 kroz koju će se pripremiti Analiza usaglašenosti ovog zakona sa međunarodnim i EU standardima. U skladu sa preporukama Analize namjera je da se obezbijede nova rješenja kojim će se prevazići ograničenja pojedinih zakona, u cilju potpune primjene Zakona o sprječavanju sukoba interesa (Zakon o bankama - provjera bankarskih računa; Zakon o zaštiti podataka o ličnosti - objavljivanje podataka o javnim funkcionerima; Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma - u dijelu praćenja sumnjivih transakcija javnih funkcionera). Uz nastavak zakonskih izmjena neophodno je informaciono umrežavanje kako bi Komisija, odnosno Agencija za antikorupciju, raspolagala svim neophodnim podacima tokom provjere imovine, kao i uspostavljanje sistema praćenja preduzetih sankcija protiv prekršilaca zakona.

Usvajanjem Zakona o Agenciji za antikorupciju nadležnosti i zaposleni KSSI biće preuzeti od strane nove Agencije.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva/ Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.1.2.1.	Pripremiti Analizu procjene usaglašenosti	KSSI (Slobodan	Oktobar	Budžet,	Pripremljena Analiza	Pripremljen predlog

	<p>odredbi Zakona o sprječavanju sukoba interesa sa međunarodnim standardima, a posebno u odnosu na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - definiciju javnog funkcionera, krug i kategorije lica koja su dužna da prijavljuju imovinu kroz eventualne izmjene i dopune Zakona o unutrašnjim poslovima, Zakona o carinskoj službi, Zakona o državnom tužilaštvu, Zakona o sudovima, Zakona o državnim službenicima i namještanicima (npr. određene kategorije zaposlenih u posebnoj državnoj tužilaštvo, kategorije policijskih, carinskih, poreskih i drugih državnih službenika), - potrebu ukidanja naknade za članstvo javnih funkcionera u upravnim odborima javnih preduzeća, - ovlaštenja u dijelu provjere imovinskih kartona uz poštovanje pravila o zaštiti ličnih podataka, - utvrđivanje prepreka za pristup potrebnim bazama podataka za provjeru imovine, - prekršajne sankcije i njihova primjena, - eventualnog uvođenja obrasca izjave o provjeri bankarskog računa javnog funkcionera i dr). 	<p>Leković u saradnji sa MP (Merima Baković), MF (Milanka Otović/Ana Cerović) UZSPNIFT, Agencija za zaštitu ličnih podataka, CBCG uz angažovanje stranog eksperta</p>	2013.	<p>Obezbijedena ekspertska podrška kroz IPA 2010 "Podrška implementaciji antikorupcijske strategije i akcionog plana", ekspertska pomoć ukupno 8.680€</p>	<p>o usaglašenosti u skladu sa ekspertskim mišljenjima uključujući preporuke za izmjenu i dopunu zakona (Zakon o sprječavanju sukoba interesa, Zakon o unutrašnjim poslovima, Zakon o carinskoj službi, Zakon o državnom tužilaštvu, Zakon o sudovima, Zakon o državnim službenicima i namještanicima i dr.)</p>	<p>mjera za izmjenu i dopunu zakona, Pri izradi analize, postignuta usklađenost sa rješenjima iz modela pod mjerom 2.1.1.1 nadležnosti Agencije za antikorupciju u dijelu sprječavanja sukoba interesa.</p>
2.1.2.2	<p>Usvojiti izmjene i dopune Zakona o sprječavanju sukoba interesa u skladu sa preporukama iz Analize koji će posebno definisati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - proširenje kruga i kategorije lica koja su dužna da prijavljuju imovinu, 	<p>KSSI (Slobodan Leković) u saradnji sa MP (Merima Baković), MF (Milanka</p>	Jun 2014.	<p>Budžet 23.454 € (radna grupa od 6 osoba, efektivni rad četvrtinu radnog vremena 1 mjeseca - Nacrt</p>	<p>Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju sukoba interesa;</p>	<p>Omogućen pristup bankarskim računima javnih funkcionera i članova njihovih porodica; Omogućena provjera</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - članstvo javnih funkcionera u upravnim odborima javnih preduzeća, bez naknade, - precizno propisana ovlaštenja u dijelu provjere imovinskih kartona, - nova rješenja u cilju potpune primjene Zakona, a u vezi ograničenja koja propisuju pojedini zakoni (Zakon o bankama - provjera bankarskih računa; Zakon o zaštiti podataka o ličnosti - objavljivanje podataka o javnim funkcionerima; Zakon o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma - u dijelu praćenja sumnjivih transakcija javnih), - jasno precizirane sankcije koje se odnose na povrede pravila o sprječavanju sukoba interesa (posebno u dijelu neprijavlivanja imovine i netačnih podataka u imovinskim kartonima). 	Otović/Ana Cerović UZSPNIFT, Agencija za zaštitu ličnih podataka, CBCG i NVO uz angažovanje stranog eksperta		zakona 1.944€; javna rasprava 3.810€; rad skupštinskih odbora 15.000€; TAEX 2.700 €, jedan ekspert pet radnih dana)	Broj i vrsta donijetih podzakonskih akata potrebnih za sprovođenje zakona.	imovine većeg broja javnih funkcionera, u skladu sa proširenom definicijom javnog funkcionera.
2.1.2.2.1	Utvrđiti Nacrt zakona	KSSI (dr Slobodan Leković/Maja Karas Bošković)	Decembar 2013.	Budžet 1.944€	Utvrđen Nacrt zakona	
2.1.2.2.2	Pribaviti ekspertska mišljenje EK	KSSI (Maja Karas Bošković/Milica Nikić)	Januar 2014.	Potrebna ekspertska podrška 2.700€	Dostavljeno mišljenje EK	
2.1.2.2.3	Organizovati javnu raspravu	KSSI (Maja Karas Bošković/Marija Madžgalj)	Februar 2014.	Budžet 3.810€	Organizovana javna rasprava	
2.1.2.2.4	Utvrđiti Predlog zakona	KSSI (Maja Karas)	Mart 2014.	Budžet 15.000€	Utvrđen Predlog zakona	

			Bošković/Snežana Bubanja)				
2.1.2.3	Pratiti primjenu Zakona i objavljivati izvještaje na internet stranici KSSI / Agencije i Skupštine CG	KSSI (Slobodan Leković) / Agencija za antikorupciju ³	Mart 2014. Mart 2015.	Budžet 7.776€ (radna grupa od 8 osoba, efektivni rad 3 mjeseca petinu radnog vremena)	Pripremljen Godišnji izvještaj objavljen na internet stranicama. Objavljene informacije o utvrđenim kršenjima odredbi Zakona o sprječavanju sukoba interesa.	Povećan broj kršenja odredbi Zakona u odnosu na prethodni period.	
2.1.2.4	Unaprijediti sistem provjere imovinskih kartona: - Proširiti obrazac imovinskih kartona detaljnijim podacima o vrstama, strukturi imovine i načinu sticanja imovine, kao i detaljnije podatke o kreditnim zaduženjima i sredstvima; - Upoređivati podatke iz imovinskih kartona i evidencija PU, Uprave za nekretnine, UJN, MUP-a, Komisije za hartije od vrijednosti Ministarstva pomorstva i saobraćaja, Komisije za kontrolu postupka javnih nabavki, DIK, UZSPNIFT, Centralne banke Crne Gore; - Utvrditi obrazac za praćenje preduzetih mjera od strane nadležnih organa na osnovu izvještaja KSSI i njenih preporuka, zahtjeva i odluka;	KSSI (Slobodan Leković) / Agencija za antikorupciju ⁴	Mart 2014. Mart 2015.	Budžet 4,374 € (2 osobe, efektivni rad 9 mjeseci, trećinu radnog vremena)	Unaprijeđen obrazac imovinskih kartona; Broj javnih funkcionera čiji su izvještaji provjereni u odnosu na tačnost podataka o prihodima i imovini i informacije dostupne u registrima PU, CRPS, Katastra, UJN, DKKPJN; Procenat javnih funkcionera čiji su izvještaji provjereni, u odnosu na ukupan broj javnih funkcionera; Provjera izmijenjenih	Broj imovinskih kartona i izjava o sukobu interesa u odnosu na broj otkrivenih nepravilnosti. Broj pokrenutih i utvrđenih prekršaja, vrste prekršaja u odnosu na prethodni period. Broj i vrsta izrečenih sankcija.	

³Do trenutka početka rada Agencije za antikorupciju poslove iz nadležnosti sprječavanja sukoba interesa obavljaće KSSI.

⁴Do trenutka početka rada Agencije za antikorupciju poslove iz nadležnosti sprječavanja sukoba interesa obavljaće KSSI.

	<ul style="list-style-type: none"> - Pratiti preduzimanje mjera protiv prekršilaca; - Vršiti evaluaciju djelotvornosti uspostavljenog mehanizma na godišnjem nivou. 				<p>podataka u izvjestajima koji se odnose na promjenu imovnog stanja javnog funkcionera (od 2013.);</p> <p>Utvrđen obrazac za praćenje preduzetih mjera od strane nadležnih organa na osnovu izvještaja KSSI i njenih preporuka, zahtjeva i odluka.</p> <p>Broj pokrenutih postupaka zbog utvrđenih kršenja.</p>	
2.1.2.5	<p>Uspostaviti automatsko umrežavanje i pristup Komisije bazama podataka organa i institucija koje posjeduju podatke o imovini i prihodima javnih funkcionera;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obezbijediti osiguranje baze podataka, softvera, kao i njihovo održavanje. 	<p>KSSI (Maja Karas Bošković/Marija Madžgalj) u saradnji sa MID (Mirjana Begović), MUP (Nataša Starovlah Knežević, Darko Simonović), Uprava za nekretnine, PU, UJN (Mersad</p>	Septembar 2014.	<p>Budžet 12.000€</p> <p>Obezbijedena sredstva kroz IPA 2010 "Priprema implementacije antikorupcijske strategije i AP" 8.750€</p> <p>USAID</p> <p>CEMI (ukupna procjena za izradu interfejsa za pristup bazama podataka, procjena IPA</p>	<p>Razvijeno idejno rješenje (interfejs) za pristup bazama podataka;</p> <p>Uspostavljen i operativan interfejs za pristup bazama podataka: PU, Uprave za nekretnine, UJN, MUP-a, Komisije za hartije od vrijednosti, Ministarstva pomorstva i saobraćaja, Komisije za kontrolu postupka javnih nabavki, DIK,</p>	<p>Povećan broj izvršenih provjera podataka;</p> <p>Broj prijava neregularnosti nadležnim organima u odnosu na prethodni period.</p>

		Mujević), Komisija za hartije od vrijednosti, Ministarstvo pomorstva i saobraćaja, MF (Milanka Otović/Ana Cerović)		eksperta 400.000€)	UZSPNIFT, Centralne banke Crne Gore, MF; Izrađena baza podataka i softver.	
2.1.2.6	Pripremiti Program i plan obuka za: zaposlene u KSSI / Agenciji, posebno u dijelu kontrolnih nadležnosti i korišćenja baza podataka i državnih i lokalnih javnih funkcionera u odnosu na obaveze propisane Zakonom o sprječavanju sukoba interesa. Realizacija obuka predviđenih programom i planom.	KSSI (Maja Karas Bošković/Marija Madžgalj/Dijana Đukanović) u saradnji sa UzK (Jadranka Đurković)	Decembar 2013. Januar - decembar 2014.	Budžet 13,000€ (za pripremu programa i plana 4 osobe petinu radnog vremena, efektivan rad mjesec dana za 2013. godinu, sprovođenje programa ukupno 20 predavanja, troškovi po predavanju 650€)	Usvojen godišnji plan obuka. Broj i vrsta realizovanih obuka. Broj i struktura obučenih službenika.	Izvještaj o sprovedenim obukama, broju i funkcijama polaznika
2.1.2.7	Jačanje svijesti građana o institutu sukoba interesa i njegovom uticaju na društvo, potrebi prijavljivanja slučajeva kršenja zakona i ulozi građana. Organizovanje radionica za državne i lokalne javne funkcionere, prisustvo eksperata iz okruženja sličnih institucija, domaći eksperti.	KSSI (Maja Karas Bošković/Dijana Đukanović/Milica Nikić) u saradnji sa NVO, Opštine uz	Jun – decembar 2013. Januar – decembar 2014.	Budžet Potrebna dodatna sredstva iz manjih donacija (2 kampanje godišnje u vrijednosti od po 5.000€)	Broj javnih kampanja realizovanih samostalno i u saradnji sa NVO; Broj organizovanih radionica i broj učesnika; Urađen novi propagandni	Broj prijava od strane građana u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva sukoba interesa, u odnosu na prethodni period; Broj odluka kojima je Komisija / Agencija

		<p>moгуće angažovanje eksperata iz okruženja</p>			<p>materijal.</p>	<p>konstatovala postojanje konflikta interesa od strane javnih funkcionera po prijavama građana.</p>
2.1.2.8	<p>Promovisati etičke kodekse nosilaca zakonodavne, izvršne i pravosudne vlasti; Organizovati okrugle stolove za poslanike, sudije, tužioce i javne funkcionere o značaju poštovanja etičkih kodeksa tužilaca, sudija, poslanika, državnih i lokalnih javnih funkcionera. Veza: mjere 1.2.4.1- 1.2.4.5 2.1.7.10 2.1.8.4 i 2.1.8.5</p>	<p>KSSI (Maja Karas Bošković/Snežana Bubanja) u saradnji sa NVO, Opštine uz mogućće angažovanje eksperata iz okruženja</p>	<p>Januar – decembar 2014.</p>	<p>Budžet 13.000 € (za 2014. godinu, sprovođenje programa ukupno 20 predavanja, troškovi po predavanju 650€)</p>	<p>Broj organizovanih okruglih stolova i broj i struktura učesnika; Urađen novi propagandni materijal.</p>	<p>Smanjen broj kršenja odredbi Etičkih kodeksa u odnosu na prethodni period.</p>

2.1.3 Preporuka: Preispitati poslovnike u državnoj upravi, uključujući imenovanje i unutrašnju kontrolu, kako bi se u potpunosti preduprijedila mogućnost korupcije i konflikta interesa.

PRESJEK STANJA

Marta 2011. godine, Vlada Crne Gore je usvojila Strategiju reforme javne uprave u Crnoj Gori za period 2011-2016 (AURUM), sa AP za njeno sprovođenje <http://www.mup.gov.me/en/library/strategije?alphabet=lat>. Oblasti za koje je planirana dalja reforma su: državna uprava, lokalna samouprava, javne službe i druge organizacije koje vrše javna ovlašćenja. Važni pravci reforme državne uprave u okviru sistema javne uprave, tiču se prije svega:

- strukturnog prilagođavanja sistema državne uprave prema najboljim evropskim standardima, reorganizaciju prema zahtjevima kriterijuma EU, racionalizaciju državne uprave, povećanje efikasnosti i uštedu, poboljšanje koordinacije unutar državne uprave, njenu otvorenost, dostupnost i participaciju građana u vršenju javnih poslova,
- stabilizacije javnih finansija vođenjem jedinstvene politike zarada u javnoj upravi i nagrađivanja prema rezultatima rada, kao i boljim planiranjem i jačanjem kontrole utroška budžetskih sredstava,
- unapređenja službeničkog sistema kroz dalji razvoj i upravljanje ljudskim resursima, primjenu merit sistema kod zapošljavanja i napredovanja, unapređenje

sistema obrazovanja i usavršavanja državnih službenika radi sticanja znanja, vještina i kompetencija, kao i obezbjeđivanje kontinuiranog stručnog usavršavanja,

- ostvarenja većeg kvaliteta propisa i strateških dokumenata kako bi se obezbijedio konzistentan normativni sistem. To naročito podrazumijeva mjere u pogledu obaveznosti izrade analize uticaja propisa na pravni sistem, sprovođenja regulatorne reforme, izradu zakona i strateških dokumenata i bolju koordinaciju javnih politika,

- unapređenja upravnog postupanja u cilju kvalitetnijeg pružanja upravnih usluga građanima i drugim društvenim i privrednim subjektima,

- unapređenje sistema e-uprave u organima državne uprave,

- unapređenja inspekcijskog sistema uspostavljanjem adekvatne organizacije, preciziranjem nadležnosti i jačanjem kadrovskih i tehničkih kapaciteta inspekcijskih organa.

Kao jedan od rezultata realizacije AURUM-a, usvojen je Zakon o državnim službenicima i namještenicima (Sl. list CG, br. 39/11 i 50/11), koji je počeo da se primjenjuje 1. januara 2013. Ovaj zakon propisuje transparentne procedure za zasnivanje radnog odnosa u državnim organima na osnovu objektivnih kriterijuma što je osnovna pretpostavka za uspostavljanje depolitizovane i profesionalne državne službe koja radi efikasno i nepristrasno. Isto tako, Zakon uspostavlja sistem, na zaslugama zasnovanog napredovanja u državnoj službi i doprinosi podizanju nivoa etike državnih službenika i namještenika u borbi protiv korupcije. Na osnovu Zakona o državnim službenicima i namještenicima donijeti su: Uredba o načinu obavezne provjere sposobnosti, bližim kriterijumima i načinu ocjenjivanja kandidata za vršenje poslova radnog mjesta u državnim organima (Sl. list CG, br. 4/13); Pravilnik o načinu praćenja i ocjenjivanja probnog rada državnih službenika i namještenika (Sl. list CG, br. 51/12); Odluka o imenovanju predsjednika i članova Komisije za žalbe (Sl. list CG, br. 11/13); Pravilnik o kriterijumima i načinu sačinjavanja liste članova disciplinske komisije (Sl. list CG, br. 62/12); Pravilnik o sadržini oglasa, načinu ispravke i povlačenja oglasa i načinu prijavljivanja na oglas elektronskim putem (Sl. list CG, br. 8/2013); Uredba o mjerilima za razvrstavanje poslova radnih mjesta državnih službenika u zvanja u okviru nivoa i kategorija (Sl. list CG, br. 12/13). Zakonom se poboljšava zaštita osoba koje prijavljuju moguće slučajeve korupcije i propisuje obaveza usvajanja planova integriteta u državnim organima. UAI je izradila a Ministarstvo pravde usvojilo krajem januara Smjernice za izradu planova integriteta. Takođe su usvojeni i Procjena inteziteta rizika, Obrazac i Nacrt Plana integriteta kako bi se uz zakonski osnov detaljnije regulisala i precizirala obaveza državnih organa da donesu planove integriteta. Kroz projekat IPA 2010 "Podrška implementaciji Strategije i Akcionog plana za borbu protiv korupcije" predviđene su obuke za menadžere integriteta (okvirno 90 menadžera) u cilju izrade ovog dokumenta za sve državne organe. Shodno odredbama Zakona o državnim službenicima i namještenicima svi državni organi su dužni da donesu plan integriteta a kroz gore navedeni IPA projekat obezbijedena je ekspertska pomoć za izradu planova integriteta za četiri pilot institucije UP, UC, Osnovni sud u Podgorici i VDT, koji treba da budu usvojeni do marta 2014. godine, do kada je planiran završetak projekta. U cilju daljeg jačanja integriteta u državnoj upravi, Vlada Crne Gore je na sjednici od 15. marta 2012. godine usvojila Etički kodeks državnih službenika i namještenika (Sl. list CG, br. 20/12), koji je počeo da se primjenjuje 1. januara 2013. godine, a kojim se uređuju pravila i standardi ponašanja kojih se državni službenici i namještenici moraju pridržavati u vršenju poslova državnog organa. Radi praćenja primjene Etičkog kodeksa Vlada je donijela Odluku o obrazovanju Etičkog odbora (Sl. list CG, br. 11/13), koje tijelo predstavlja novinu u našem sistemu i koje treba da doprinese jačanju i promovisanju etičkih standarda i pravila ponašanja službenika i jačanju antikorupcijske kulture samih službenika.

Zahtjevna zakonodavna aktivnost, naročito u posljednje vrijeme uz potrebu usklađivanja propisa sa međunarodnim standardima, zahtijeva stručnost i poznavanje kako domaćih tako i međunarodnih propisa. U pravcu daljeg unaprijeđenja kvaliteta zakonodavnog okvira i njegove efikasne implementacije,

Vlada Crne Gore je Poslovníkom o radu uvela obavezu da se uz svaki prijedlog propisa izvrše i dostave preliminarne analize uticaja propisa i uključivanja zainteresovanih partnera u njihovu izradu. Takođe, UZK je donijela poseban program obuke koji će, u saradnji sa ministarstvima i Sekretarijatom za zakonodavstvom organizovati za službenike koji rade na pripremi propisa.

U cilju unaprijeđenja upravnog postupanja, Vlada Crne Gore je, prepoznajući potrebu usklađivanja zakonodavstva kojim se uređuje opšti upravni postupak sa savremenim društvenim okruženjem i standardima, odnosno zahtjevima evropskog upravnog prostora, kao jedan od ključnih prioriteta u 2013. godini, planirala i pripremu novog Zakona o opštem upravnom postupku - rok IV kvartal 2013. Međuresorsku radnu grupu koja je radila na Nacrtu zakona činili su, pored predstavnika MUP-a, i predstavnici Upravnog suda, Pravnog fakulteta, Fakulteta za državne i evropske studije, Ministarstva pravde, Generalnog sekretarijata Vlade i eksperti SIGMA-e.

Opšti cilj koji se želi postići novim ZUP-om jeste zakon kojim će se obezbijediti kvalitetne i brze usluge, zaštitu prava građana kao i zaštita javnog interesa u cilju smanjenja rizika od pojave korupcije u upravnom postupanju. U tom smislu posebni ciljevi zakona su, između ostalog i:

- pojednostavljenje i ubrzanje opšte upravne procedure;
- smanjenje troškova postupka za sve učesnike u postupku;
- modernizacija procesnih mehanizama ZUP-a;
- stvaranje uslova i otvorenost prema korišćenju modernih informaciono-komunikacionih tehnologija za pružanje upravnih usluga (tzv. e-uprava);
- efikasnija zaštita i javnog interesa i pojedinačnih interesa građana i pravnih lica u upravnim stvarima;
- lakše i potpunije ostvarenje i zaštita kako zakonitosti, tako i sloboda i prava građana u procesu neposredne primjene propisa u upravnoj materiji.

Period od usvajanja zakona do početka njegove primjene, će biti od 12 do 18 mjeseci i iskoristiće se ne samo za obuku službenika koji primjenjuju ZUP, već i za podizanje nivoa svijesti samih građana o novinama u ostvarivanju njihovih prava.

U cilju obezbjeđenja praćenja primjene ZUP-a i Zakona o državnim službenicima i namještenicima potrebno je pojačati administrativne kapacitete Upravne inspekcije. Trenutno, poslove upravne inspekcije obavljaju tri inspektora, do kraja godine zaposleno će biti još tri i do jula 2014. godine u planu je zapošljavanje još tri upravna inspektora. Utvrđivanje posebne metodologije analize rizika u vršenju inspekcijskog nadzora, svakako bi, pored UIP doprinijelo efikasnom djelovanju i upravne inspekcije, u okviru njenih nadležnosti u resorima koji su najranjiviji na pojavu korupcije.

U državnoj upravi Crne Gore postoje tri institucije sa specifičnim mehanizmom unutrašnje kontrole: Uprava policije, Poreska i Uprava carine. U policiji poslove unutrašnje kontrole vrši MUP i oni obuhvataju:

- kontrola zakonitosti vršenja policijskih poslova, a naročito u pogledu poštovanja i zaštite ljudskih prava pri izvršavanju policijskih zadataka i primjeni policijskih ovlašćenja;
- sprovođenje postupka kontraobavještajne zaštite i
- druge kontrole od značaja za efikasan i zakonit rad.

Ovlašćeno službeno lice koje obavlja poslove unutrašnje kontrole, na osnovu sprovedenog postupka (za koji postoje zakonska ovlašćenja) sačinjava pisani nalaz koji sadrži i predlog za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti, kao i predlog za pokretanje odgovarajućih postupaka radi utvrđivanja odgovornosti, ukoliko su kontrolom utvrđene nepravilnosti.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu Uprave carina vrši dvije osnovne funkcije: praćenje realizacije mjera na jačanju integriteta službe i suzbijanju korupcije i

sprovođenje unutrašnjih kontrola u vezi sa povredama radnih obaveza počinjenih od strane carinskih službenika i iniciranje disciplinskih i drugih postupaka. Odjeljenje unutrašnje kontrole Poreske uprave takođe raspolaže preventivnim i represivnim mehanizmima u cilju otkrivanja neetičkih i nezakonitih radnji kako bi se eventualno inicirali disciplinski i drugi postupci.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.1.3.1	<p>Pripremiti izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Strategije reforme javne uprave u Crnoj Gori za period 2011-2016.</p> <p>Pripremiti inovirani AP za period 2014 – 2016.</p>	<p>MF (Milanka Otović/Ana Cerović), MUP (Veselin Vukčević , Danijela Nedeljko vić- Vukčević , Olivera Grbović, Ivan Šikmanović), UZK (Jadranka Đurković) i drugi nadležni nosioci</p>	Decembar 2013.	Budžet 1,620€ (10 ljudi, 2 mjeseca, efektivno 10% radnog vremena)	Usvojen Izvještaj - na internet stranici Savjeta za unaprijeđenje poslovnog ambijenta objavljen Izvještaj o realizovanim mjerama i aktivnostima iz Akcionog plana za implementaciju AURUM-a. Pripremljen inoviran AP (2014-2016).	<p>Broj realizovanih mjera u odnosu na ukupan broj predviđenih u AP;</p> <p>Poboljšan rejting Crne Gore u izvještajima međunarodnih organizacija (SIGMA);</p> <p>Poboljšana ocjena EK u Izvještaju o napretku za 2014.</p>
2.1.3.2	Donijeti novi Zakon o opštem upravnom	MUP	Decembar	Budžet (radna	Utvrđen Predlog zakona o	Obezbijeden normativni

	<p>postupku u skladu sa evropskim standardima i najboljom praksom. Nova zakonska rješenja će se odnositi na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojednostavljenje i ubrzanje opšte upravne procedure; - smanjenje troškova postupka za sve učesnike u postupku; - modernizacija procesnih mehanizama ZUP-a; - stvaranje uslova i otvorenost prema korišćenju modernih informaciono-komunikacionih tehnologija za pružanje upravnih usluga (tzv. e-uprava); - efikasniju zaštitu i javnog interesa i pojedinačnih interesa građana i pravnih lica u upravnim stvarima; - lakše i potpunije ostvarenje i zaštita kako zakonitosti, tako i sloboda i prava građana u procesu neposredne primjene propisa u upravnoj materiji. 	<p>(Vesko Vukčević , Danijela Nedeljko vić – Vukčević)</p>	<p>2013. Jun 2014.</p>	<p>grupa od 9 osoba, efektivni rad 30% na mjesečnom nivou – Nacrt zakona – 2,187€, javna rasprava 3,810€, rad parlamentarnog odbora 15,000€, IPA 2012 ekspert 4,000€ - 13 radnih dana).</p>	<p>opštem upravnom postupku. Usvojen Zakon.</p>	<p>okvir za pružanje kvalitete i brzine usluge, zaštitu prava građana kao i zaštitu javnog interesa.</p>
2.1.3.3	<p>Utvrđiti Program i Plan obuka za primjenu novog ZUP-a.</p>	<p>UzK (Jadranka Đurković), MUP (Veselin Vukčević , Danijela Nedeljko vić- Vukčević</p>	<p>Januar – decembar 2014. (nakon utvrđivanja Predloga zakona)</p>	<p>Obezbijedena sredstva kroz IPA 2012 – 800.000 €</p>	<p>Utvrđen Program i Plan obuka; Broj realizovanih obuka i broj polaznika.</p>	<p>Obezbijedena blagovremena obuka službenika koji primjenjuju ZUP, pravovremeno informisanje javnosti i podizanje nivoa svijesti samih građana o novinama u ostvarivanju njihovih prava.</p>

		)				
2.1.3.4	Podizanje svijesti građana o uvedenim standardima u novom ZUP-u.	UzK (Jadranka Đurković), MUP (Veselin Vukčević), Mirjana Bošković, Danijela Nedeljko vić- Vukčević)	Januar – decembar 2014. (nakon utvrđivanja prijedloga zakona), kontinuirano	Obezbijedena sredstva kroz IPA 2012 - 800.000€	Organizovani stolovi; Organizovane javne tribune; Promotivni materijal.	Obezbijedena blagovremena obuka službenika koji primjenjuju ZUP, pravovremeno informisanje javnosti i podizanje nivoa svijesti samih građana o novinama u ostvarivanju njihovih prava.
2.1.3.5	Organizaciono i administrativno jačati kapacitete upravne inspekcije u cilju pune primjene odredaba Zakona o državnim službenicima i namještenicima koje se odnose na zasnivanje radnog odnosa. - Utvrditi godišnji program kontrola sa posebnim akcentom na: - kontrolu postupka zasnivanja i prekida radnog odnosa, - kontrolu primjene odredaba koje se odnose na karijerni sistem, - efikasno i blagovremeno postupati po pritužbama državnih službenika koje se odnose na povrede iz rada i po osnovu rada, - vršiti nadzor nad radom UzK u odnosu na	MUP / Komisija za žalbe (Vesko Vukčević), Danijela Nedeljko vić- Vukčević)	Jul 2014 – povećan broj inspektora za 6 Godišnji izvještaji mart 2014. i dalje	Budžet: u 2014. budžetski troškovi za 6 novozaposlenih za šest mjeseci iznose 29.160€	Povećan broj upravnih inspektora na ukupno 9; Donijet godišnji program kontrole; Godišnji izvještaj rada Upravne inspekcije i Komisije za žalbe.	Ojačani kadrovski kapaciteti upravne inspekcije; Povećan broj sprovedenih kontrola, broj utvrđenih nepravilnosti u odnosu na prethodni period; Broj postupanja upravne inspekcije po pritužbama; Broj pokrenutih postupaka za utvrđivanje odgovornosti na osnovu izvršenih kontrola i podnijetih pritužbi; Broj redovnih i kontrola po pritužbama postupaka zasnivanja radnog odnosa;

	postupak zapošljavanja.					Broj redovnih i kontrola po pritužbama postupaka napredovanja i ocjenjivanja; Poboljšana ocjena EK u Izveštaju o napretku za 2014.
2.1.3.6	<p>Utvrđiti metodologiju analize rizika u vršenju inspekcijskog nadzora, shodno odredbama Zakona o inspekcijskom nadzoru, sa ciljem proaktivnog djelovanja u prevenciji i ranom otkrivanju koruptivnih radnji i drugih djela sa obilježjima korupcije.</p> <p>Vršiti kontrole u skladu sa utvrđenom metodologijom.</p>	ME (Ivan Kuzman), UIP, UZK (Jadranka Đurković)	I kvartal 2015.	<p>Potrebna ekspertska podrška (SIGMA) 5.740€</p> <p>Budžet: (radna grupa, 8 zaposlenih, efektivno 15 dana: 4.860 € + donacija 2.500€)</p>	Utvrđena metodologija; Broj zapisnika o inspekcijskoj kontroli kojima su uz utvrđene nepravilnosti konstatovane i otkrivene koruptivne radnje i/ili druga djela sa obilježjima korupcije; Godišnji izvjestaj o radu UzIP koji će sadržati podatke o preduzetim aktivnostima i rezultatima Uprave za inspekcijske poslove.	Povećan broj donijetih upravnih mjera na osnovu inspekcijskog nadzora u odnosu na prethodni period; Povećan broj prekršajnih i krivičnih prijava na osnovu izvršenih kontrola i podnijetih pritužbi u odnosu na prethodni period; Poboljšana efikasnost rada Uprave za inspekcijske poslove.
2.1.3.7	<p>Obezbijediti punu transparentnost procesa zapošljavanja i napredovanja na osnovu zasluga i rezultata u državnim organima na osnovu odredbi Zakona o državnim službenicima i namještenicima i pratećih podzakonskih akata.</p> <p>Pratiti sprovođenje odredbi o disciplinskoj odgovornosti državnih službenika i namještenika u cilju jačanja povjerenja građana u rad državne uprave.</p>	UZK (Đuro Nikač) u saradnji sa MUP-om (Veselin Vukčević) i drugim državnim	Mart 2014. I kvartal 2015. i dalje	<p>Budžet: 5 zaposlenih, trećina radnog vremena, 3 mjeseca 3.645€ godišnje, za dvije godine 7.290 €</p>	Redovno ažurirani podaci u CKE; Broj zaposlenih službenika i namještenika; Redovno ažiriranje evidencije internog tržišta rada; Broj slobodnih radnih mjesta; Broj službenika i namještenika koji su na	Uspostavljen sistem redovnog dostavljanja podataka o zasnivanju i prekidu radnih odnosa kao i o napredovanju i ocjenjivanju svakog državnog službenika i namještenika; Broj sprovedenih disciplinskih postupaka i izrečenih sankcija;

		organima			raspolaganju; Broj službenika i namještenika koji su napredovali; Broj službenika i namještenika koji su disciplinski sankcionisani.	Broj sprovedenih disciplinskih postupaka sa koruptivnim elementima; Broj predmeta dostavljenih tužiocu; Poboljšana ocjena EK u Izveštaju o napretku za 2014.
2.1.3.8	Sprovesti obuke za lica odgovorna za pripremu i sprovođenje planova integriteta (90 menadžera za integritet).	UAI (Vesna Ratković), u saradnji sa MP (Merima Baković)	Decembar 2013.	Obezbijeđena ekspertska pomoć kroz IPA 2010 "Podrška implementaciji antikorupcijske strategije i AP" 13.000€	Broj organa koji su formirali radne grupe za donošenje planova integriteta; Izrađen Priručnik o radu za menadžere za integritet. Broj imenovanih i obučeni menadžera za integritet	Službenici odgovorni za pripremu i sprovođenje planova integriteta osposobljeni da sprovedu analize rizika i planove integriteta.
2.1.3.9	Usvojiti planove integriteta u četiri pilot institucije: UP, UC, Osnovni sud u Podgorici i VDT. Usvojiti planove integriteta u ostalim državnim organima shodno Zakonu o državnim službenicima i namještenicima.	MUP-UP (Veselin Vukčević), Dragan Mazić, Biljana Dulović, Sead Frljučkić), UC, Osnovni sud u Podgorici i VDT	Mart 2014. i dalje	Obezbijeđena ekspertska pomoć kroz IPA 2010 "Podrška implementaciji antikorupcijske strategije i AP" – 6.750€ + budžet 9.720€ (ukupno 30 zaposlenih, 2 mjeseca, efektivno 20%)	Sprovedena analiza rizika i donijeti planovi integriteta za pilot institucije: UP, UC, Osnovnom sudu i VDT-u. Broj donijetih planova integriteta.	Broj donijetih planova integriteta u odnosu na ukupan broj državnih organa.

		(Veselin Vučković /Miljana Radović/ Radmila Ćuković) u saradnji sa UAI (Vesna Ratković) Ostali državni organi		Budžet: 60 zaposlenih, 2 mjeseca, 20% efektivnog rada 19.440€		
2.1.3.1 0	Pripremiti funkcionalnu analizu primjene postojećih mehanizama unutrašnje kontrole. Analizom će se obuhvatiti postojeća zakonska ovlašćenja, organizaciona struktura i administrativni kapaciteti UP, PU i UC sa posebnim osvrtom na nadležnosti u primjeni preventivnih i represivnom mehanizama i utvrđene oblike saradnje i razmjene podataka.	Međuresorska radna grupa MUP-UP (Miloš Vukčević , Hermin Šabotić, Veselin Šaranović,	Jun 2014.	Budžet: (ukupno 9 zaposlenih, 1 mjeseca, efektivno 35%) 2.552€, Potrebna ekspertska podrška (TAIEX) 2.700€	Sačinjena funkcionalna Analiza sa presjekom postojećeg stanja primjene mehanizama unutrašnje kontrole i preporukama za dalji rad.	Obezbijeđena normativna ujednačenost ovlašćenja i kompatibilnost nadležnosti drugih organa u borbi protiv korupcije.

		Marina Radonjić, Saša Milić), PU, UC				
--	--	--------------------------------------	--	--	--	--

2.1.4 Preporuka: Unaprijediti sistem finansiranja političkih partija kroz pouzdane izvještaje, efikasnu kontrolu i mogućnost sankcionisanja od strane nezavisnog tijela; ojačati kapacitete nadzornih tijela i osigurati jasnu podjelu zadataka i okvir saradnje. Računovodstvene obaveze političkih partija treba da budu povećane, a sve donacije u naturi prijavljene. Preporuke GRECO bi trebalo slijediti.

PRESJEK STANJA:

Od decembra 2010. i usvajanja GRECO Izvještaja o III evaluaciji za Crnu Goru preduzeti su veliki naponi u cilju ukupnog unaprjeđenja zakonodavnog i institucionalnog okvira za finansiranje političkih partija u Crnoj Gori. Oni su obuhvatali usvajanje novog Zakona o finansiranju političkih partija, njegove izmjene, usvajanje podzakonskih akata, kao i izmjene i dopuna Zakona o prekršajima. Nakon urađenih prvih analiza, kao i usvajanja Izvještaja GRECO-a o usklađenosti Crne Gore, decembra 2012. godine, evidentan je konkretan napredak postignut u ovoj oblasti, čime je detaljnije uređen način sticanja i obezbjeđivanja finansijskih sredstava za redovan rad i izbornu kampanju, kao i način kontrole finansiranja i finansijskog poslovanja partija, u cilju ostvarivanja zakonitosti i javnosti njihovog poslovanja. Između ostalog, a takođe u skladu sa GRECO preporukom, definisana su precizna pravila za utvrđivanje, obračunavanje, i izvještavanje o nenovčanim priložima čime je uspostavljena jasna obaveza za političke partije da izvještavaju o nenovčanim priložima.

Revizija finansiranja političkih partija povjerena je Državnoj revizorskoj instituciji (DRI) u decembru 2011. godine, te je shodno tome DRI je sprovela reviziju godišnjih finansijskih izvještaja političkih partija za 2011. godinu (13 partija) i reviziju primljenih izvještaja o kampanjama za nedavne izbore održane u oktobru 2012, i objavila izvještaje na svojoj internet stranici (www.dri.co.me). U toku je revizija godišnjih finansijskih izvještaja političkih partija za 2012. godinu, kojom će se obuhvatiti 22 političke partije. Nakon potrebnih usaglašavanja Predloga Zakona o Agenciji za antikorupciju sa Zakonom o sprječavanju sukoba interesa, Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, Zakonom o lobiranju i drugim propisima iz ove oblasti, detaljno će biti definisane nadležnosti Agencije za antikorupciju, Državne izborne komisije i DRI, te jasno utvrditi raspoloživi kanali za podnošenje zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka i krivičnih prijava kada se uoče nepravilnosti i nezakonitosti u ovoj oblasti.

U narednom periodu će posebna pažnja biti posvećena implementaciji usvojenih odredbi, njihovo usaglašavanje sa praksom u cilju ispunjavanja preostalih djelimično ispunjenih preporuka GRECO. To se prije svega odnosi na jačanje kapaciteta, institucionalno i zakonodavno, Državne revizorske institucije i Državne izborne komisije kako bi nadzor u oblasti finansiranja političkih partija obavljale u skladu sa zakonom i najboljom praksom, kao i praktično ispitivanje sistema sankcija kako bi se provjerila njihova srazmjernost, zatim da li djeluju odvratajuće i koliko su djelotvorne. U cilju obezbjeđivanja jednobraznosti računovodstvenih evidencija potrebno je pripremiti Pravilnik kojim će se urediti način vođenja poslovnih knjiga političkih partija i utvrditi načela za

iskazivanje njihovih prihoda, rashoda, imovine i obaveza izvora sredstava. Takođe, u okviru IPA 2010 projekta, angažovan je ekspert u cilju izrade analize oblasti finansiranja političkih partija u Crnoj Gori. Analiza se neće baviti samo sadržinom zakonskih normi već i podzakonskih akata za ove oblasti, kao i dosadašnjim rezultatima implementacije. Kao konačni rezultat ove aktivnosti, ekspert će izraditi preporuke za usaglašavanje zakonskih normi sa EU i međunarodnim standardima i njihovu buduću efikasniju implementaciju. Usvajanjem Zakona o Agenciji za antikorupciju, Agencija će preuzeti nadležnost za kontrolu finansiranja političkih partija. Agencija će preuzeti zaposlene DIK-a u dijelu nadležnosti kontrole finansiranja političkih partija i izbornih kampanja.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.1.4.1	Usvojiti Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja u skladu sa GRECO preporukama za njegovu izmjenu (jasno propisane nadležnosti DIK i DRI u sprovođenju zakona, uključanje nezavisnih revizorskih kuća u reviziju dijela izvještaja, propisivanje obaveze trećim licima da na upit nadležnih organa dostave tražene informacije, definisanje istražnih ovlašćenja nadležnih organa i unaprijeđen sistem sankcija).	MF (Maja Jovanović) u saradnji sa DRI (Jadranka Delibašić), DIK (Ivan Kalezić/Milisav Čorić), UAI i NVO	Septembar 2013.	Budžet (radna grupa od 9 osoba, efektivni rad 30% u toku 1 mjeseca - Nacrt zakona 2.187€; javna rasprava 3.810€; rad skupštinskih odbora 15.000€; IPA ekspert 4.000€, jedan ekspert 13 radnih dana)	Usvojen Zakon; Ispunjene preporuke GRECO; Ojačane kontrolne nadležnosti DIK.	U GRECO izvještaju za 2014. naveden broj prihvaćenih preporuka; Izvještaj NVO; Poboljšana ocjena EK u izvještaju o napretku za 2014. Zakon će obuhvatiti odredbe dosadašnjeg Zakona o finansiranju političkih partija i Zakona o finansiranju kampanje za izbor Predsjednika Crne Gore.
2.1.4.2	U skladu sa novim Zakonom o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja usvojiti relevantne podzakonske akte kojim će se urediti:	MF (Maja Jovanović)	Decembar 2013.	Budžet 3,240€ (radna grupa od 2 osobe,	Usvojena podzakonska akta, broj i vrsta podzakonskih akata.	U GRECO izvještaju za 2014. naveden broj prihvaćenih preporuka; Izvještaj NVO;

	<ul style="list-style-type: none"> - korišćenje javnih resursa za aktivnosti političkih subjekata i predizbornih kampanja (GRECO preporuka), - način vođenja poslovnih knjiga političkih subjekata i - utvrditi način redovnog i transparentnog iskazivanja prihoda, rashoda, imovine i obaveza i izvora sredstava političkih subjekata. 			efektivni rad (2 mjeseca)	Izveštaj političkih subjekata.	Poboljšana ocjena EK u Izveštaju o napretku za 2014. Povećan kvalitet finansijskog upravljanja i finansijske evidencije (vođenje poslovnih knjiga) političkih partija.
2.1.4.3	<p>Obezbijediti finansijska, kadrovska i tehnička sredstva za rad stručnih službi DIK i DRI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izmjeniti Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji DIK i DRI kojim će se jasnije precizirati ovlašćenja i nadležnosti zaposlenih (stručne službe) u skladu sa novim zakonskim rješenjima iz ove oblasti; - popuniti predviđena radna mjesta u stručnim službama; - obezbijediti adekvatna budžetska sredstva i opremu za stručnu službu DIK i DRI; - razviti plan specijalizacije i kontinuirane edukacije zaposlenih u skladu sa nadležnostima. 	MF (Milanka Otović/Ana Cerović), DRI (Jadranka Delibašić), DIK (Ivan Kalezić/Milisa Ćorić)	Jun 2014.	Budžet 17.010€ Napomena: u 2014. budžet za 7 mjeseci, troškovi za 3 zaposlena iznose 17.010€	Usvojeni Pravilnici o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji DIK i DRI u skladu sa izmjenama Zakona (ukupno zaposlenih DIK - 2 zaposlena, DRI - 1 zaposleni); Popunjena sva radna mjesta; Popunjena sva sistematizovana radna mjesta; Odobren budžet DIK i DRI od strane Skupštine Program edukacije za zaposlene uključen u program obuka UzK za 2015.	Novim pravilnicima će jasnije biti precizirana ovlašćenja i nadležnosti zaposlenih (stručne službe) u skladu sa novim zakonskim rješenjima.
2.1.4.4	Pratiti primjenu Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja u	DIK (Ivan Kalezić/Milis)	Od januara 2015. za	Nijesu potrebna	Pripremljen i objavljen izvještaj DIK	Izveštaj NVO o primjeni Zakona.

	odnosu na: <ul style="list-style-type: none"> - obaveze podnošenja izvještaja, - provjere izvještaja, - utvrđenih nepravilnosti, pokrenutih postupaka i izrečenih sankcija 	av Ćorić i DRI (Jadranka Delibašić) / Agencija za antikorupciju ⁵	2014. i periodično nakon sprovedeni h izbora	finansijska sredstva	i DRI / Agencije za antikorupciju; Broj sprovedenih kontrola; Broj utvrđenih nepravilnosti i izrečenih sankcija.	Poboljšana ocjena EK u Izvještaju o napretku za 2014. Unaprijeđeno izvještavanje političkih subjekata.
--	---	--	--	-------------------------	--	--

2.1.5 Preporuka: Osigurati efikasnu primjenu pravila o slobodnom pristupu informacijama, između ostalog, u pogledu osjetljivih informacija s ekonomskom vrijednošću. Neophodno je pojasniti odredbe iz Zakona o preovladavajućem javnom interesu. Treba obezbijediti odgovarajući balans između Zakona o slobodnom pristupu informacijama s jedne, i Zakona o zaštiti ličnih podataka i Zakona o tajnosti podataka, sa druge strane.

PRESJEK STANJA:

Nakon sačinjene Analize o implementaciji Zakona o slobodnom pristupu informacijama, sačinjene od strane Evropske komisije, Vlada je formirala Radnu grupu za izradu novog Zakona o slobodnom pristupu informacijama, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti i izmjenama i dopunama Zakona o tajnosti podataka, u cilju usaglašavanja zakona sa evropskim standardima i harmonizacije ova tri zakona.

U izradi Zakona o slobodnom pristupu informacijama, učestvovali su između ostalog i predstavnici Venecijanske komisije, koji su svojim primjedbama i sugestijama doprinijeli konačnom tekstu zakona i ocjeni da je zakon usaglašen sa evropskim standardima i da je postignuta harmonizacija ova tri zakona.

U izradi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti i izmjenama i dopunama Zakona o tajnosti podataka, učestvovali su predstavnici Twinning projekta iz Slovenije, Austrije i Njemačke, koji su ocijenili da se izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, postiže potpuna usklađenost Zakona o zaštiti podataka o ličnosti sa Direktivom Evropskog parlamenta i Savjeta 95/46/EZ o zaštiti građana u vezi sa obradom podataka o ličnosti i o slobodnom kretanju takvih podataka i da je postignuta harmonizacija ova tri zakona, koje je Skupština usvojila u julu 2012. godine.

Zakon o slobodnom pristupu informacijama uvodi drugostepeni postupak; definiše prekršajne odgovornosti kao i širenje prekršajne odgovornosti, dodatno precizira definicije organa vlasti i širenje na sva pravna lica koja se u potpunosti ili djelimično finansiraju iz Budžeta Crne Gore ili gdje država ili lokalna samouprava imaju bilo koji procenat vlasništva; dodatno preciziraju definicije organa vlasti i širenje na sva pravna lica koja se bave poslom od javnog interesa uključujući energetiku, vodosnabdijevanje ili rade sa javnim dobrima uključujući koncesije; utvrđuje obavezu proaktivnog objavljivanja informacija od značaja, kao i obavezu proaktivnog objavljivanja svih onih podataka sa kojih je u skladu sa Zakonom skinuta oznaka tajnosti na sajtovima institucija koje ih posjeduju. Predlogom zakona je predviđeno da se test štetnosti objavljivanja informacija vrši na principu srazmjernosti moguće štete po interes javnosti zbog neobjelodanjivanja informacije i potencijalne štete, odnosno rizika po legitimni interes od njenog objelodanjivanja tražene informacije.

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama predviđeno je da inspekcijski nadzor nad sprovođenjem zakona vrši ministarstvo nadležno za poslove uprave dok je rješavanje u drugostepenom postupku povjereno Agenciji za zaštitu ličnih podataka.

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama je predviđeno da stanje u oblasti pristupa informacijama prati Agencija za zaštitu ličnih podataka. Tako je

⁵Do trenutka početka rada Agencije za antikorupciju nadzor nad primjenom Zakona o finansiranju političkih partija obavlja će DIK.

predviđeno da Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama vodi informacioni sistem kojim se obezbjeđuje baza podataka o:

- o organima vlasti,
- zahtjevima za pristup informacijama, po podnosiocima, organima vlasti, vrstama informacija i traženim načinima pristupa informacijama,
- aktima organa vlasti po zahtjevima za pristup informacijama,
- žalbama na akte po zahtjevima za pristup informacijama, po podnosiocima i organima,
- tužbama protiv rješenja o zahtjevima za pristup informacijama, po podnosiocima tužbi i tuženim organima vlasti,
- odlukama suda po tužbama na rješenja po zahtjevima za pristup informacijama,
- mjerama protiv organa vlasti zbog nepostupanja po zakonu.

Sadržaj i način vođenja informacionog sistema će podzakonskim aktom propisati ministarstvo nadležno za poslove državne uprave.

Zakonom je takođe predviđeno da je Savjet Agencije dužan da, na zahtjev, a najmanje jednom godišnje, podnese Skupštini Crne Gore izvještaj o stanju u oblasti pristupa informacijama.

Zakonom o slobodnom pristupu informacijama (čl. 7) propisano je da je pristup informacijama od javnog interesa i da se može ograničiti samo radi zaštite interesa u slučajevima propisanim zakonom. Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti (čl. 10, stav 2, tačka 4) propisano je da se obrada ličnih podataka vrši bez saglasnosti lica ako je to neophodno radi obavljanja poslova od javnog interesa ili u vršenju javnih ovlaštenja koja su u djelokrugu rada, odnosno nadležnosti rukovodaca zbirke ličnih podataka ili treće strane, odnosno korisnika ličnih podataka. Na ovaj način obezbijedena je interakcija između ova dva zakona.

U cilju efikasne i kvalitetne primjene ovih zakona, neophodna je dalja edukaciju službenika, odgovornih za rješavanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama kako bi se informacije objavljivale blagovremeno, kada postoji zakonski osnov za to.

Poseban kvalitet zakonskog rješenja iz članova 14, 15, 16 i 17 se ogleda u obavezama organa od kojih se traži informacija i Agencije u postupku po žalbi. Ograničenje pristupa informacijama se reguliše članom 14 Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Organ od koga se traži informacija, može ograničiti pristup informaciji ukoliko bi objelodanjivanje informacije značajno ugrozilo interes iz člana 14, odnosno ukoliko bi postojala mogućnost da bi objelodanjivanje informacije izazvalo štetne posljedice po interes koji je od većeg značaja od interesa javnosti da zna tu informaciju. Ukoliko postoji preovlađujući javni interes iz člana 17 informaciju organ mora objelodaniti. Organ vlasti dužan je da omogući pristup informaciji ili dijelu informacije iz člana 14 ovog zakona kada postoji preovlađujući javni interes za njeno objelodanjivanje.

Prilikom odlučivanja o zaštiti trgovinskih i drugih ekonomskih interesa od objavljivanja podataka koji se odnose na zaštitu konkurencije i poslovnu tajnu u vezi sa pravom intelektualne svojine, prvostepeni organi od kojih se informacija traži a posebno Agencija u postupku po žalbi, moraju voditi računa i o tome da se pod plaštom zaštite ekonomskih interesa ne sakriju koruptivne ili neke druge nezakonite radnje, a sa druge strane da se ne ugroze ekonomski interesi od vitalnog značaja za razvoj države i investitora, posebno u dijelu intelektualne svojine

U slučajevima primjene testa štetnosti iz člana 16 neophodno je pažljivo procijeniti da li je javni interes za objavljivanje informacije jači od potencijalne štete koja bi se mogla prouzrokovati objavljivanjem. Npr: javni interes za objavljivanje informacije bi bio veoma jak u situacijama koje se odnose na dokumenta iz kojih bi se moglo utvrditi da se radi o korupciji, nepoštovanju propisa, nezakonitom korišćenju javnih sredstava ili zloupotrebi ovlaštenja u vršenju javne funkcije, da je izvršeno krivično djelo ili postojanje razloga za pobijanje sudske odluke, nezakonito dobijanje ili trošenje sredstava iz javnih prihoda, ugrožavanje javne bezbjednosti, ugrožavanje života, ugrožavanje javnog zdravlja, ugrožavanje životne sredine.

Koncept javnog interesa ne može se u svakom slučaju detaljno definisati Zakonom, jer se javlja u više različitih oblika, te je potrebno da se u svakom slučaju pažljivo odmjeri balans. Prvostepeni organ i Agencija moraju biti stručno osposobljeni da valjano primjenjuju navedene odredbe Zakona, što podrazumijeva da u rješenjima kvalitetno obrazlože stav koji ih je vodio prilikom odlučivanja.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.1.5.1	Sprovoditi obuke za službenike odgovorne za rješavanje po zahtjevima za slobodan pristup informacijama, u skladu sa sudskom praksom i međunarodnim standardima prema utvrđenom godišnjem Programu UzK	UzK (Jadranka Đurković) i Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama (Bojan Obrenović)	Januar – decembar 2013. Januar – decembar 2014.	Budžet: 1.950€ (sprovođenje programa u 2013. ukupno 3 predavanja, troškovi po predavanju 650€), Potrebna ekspertska pomoć (TAIEX) 2.700€	Broj i vrsta sprovedenih obuka; -Broj i struktura polaznika.	Službenici osposobljeni da postupaju prema odredbama Zakona
2.1.5.2	Pratiti primjenu Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Redovno informisanje javnosti o primjeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama kao i o pravima definisanim ovim zakonom.	Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama (Bojan Obrenović)	Decembar 2013. i dalje jednom godišnje u IV kvartalu	Budžet za 4 godine 3.240€ Napomena: u 2013. godišnji budžetski troškovi za 1 zaposlenog iznose za jedan mjesec 810€	Sačinjeni i objavljeni godišnji izvještaji o primjeni Zakona koji sadrži sve informacije iz člana 12, 39, 40 i 41 Zakona.	Odnos između broja primljenih zahtjeva i: - broja rješenja u prvostepenom postupku; - broja riješenih zahtjeva i broja zahtjeva koji nisu riješeni u zakonom propisanom roku; - broja podnijetih, odbačenih i/ili odbijenih žalbi i usvojenih žalbi; - broja podnijetih tužbi Upravnom sudu i broja poništenih rješenja.

2.1.5.3	Pripremiti Analizu primjene Zakona o slobodnom pristupu informacijama sa posebnim osvrtom na: 1. primjenu kriterijuma po kojima se odlučivalo o javnom interesu za otkrivanje informacija ili odbijanje pristupa informacijama; 2. pokrenute postupke i izrečene sankcije; 3. primjenu izuzetaka od primjene načela javnosti, naročito u odnosu na kriterijum „spoljne i ekonomske politike“.	Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama (Bojan Obrenović)	II kvartal 2015. Dvije godine nakon početka primjene	Budžet Portebna ekspertska podrška u pripremi analize 4.120€ (2 zaposlena mjesec dana efektivno 1.620€ + potrebna donacija 2.500 €)	Sačinjena analiza sa eventualnim preporukama za izmjenu zakonskog teksta.	Broj žalbi na rješenja o odbijanju pristupa informacijama po osnovu člana 14 Zakona, kao i ukupan broj odbijajućih rješenja u odnosu na prethodni period. Prilikom pripreme analize uzeti u obzir ocjene i preporuke : - Evropske komisije iz Godišnjeg izvještaja o napretku Crne Gore, - izvještaja NVO, - relevantnih međunarodnih organizacija.
---------	--	--	--	--	---	---

2.1.6 Preporuka: Osnažiti sistem kontrole javnih nabavki i nadzor nad primjenom dodijeljenih ugovora.

PRESJEK STANJA:

Javne nabavke se detaljno tretiraju kroz Poglavlje 5, dok su u ovom AP tretirane antikoruptivne mjere u ovoj oblasti.

U oblasti javnih nabavki usvojena je Strategija razvoja sistema javnih nabavki za period 2011-2014. Donijet je novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za javne nabavke (UJN).

Unaprijeđen je rad Help desk-a za savjetodavne i konsultantske usluge u UJN što je rezultiralo velikim brojem direktnih i konsultacija telefonskim putem na dnevnoj osnovi. Unaprijeđena je procedura za prijavljivanje korupcije UJN od strane trećih lica i otvorena je posebna telefonska linija za prijavu korupcije 00382 20 245 798. Obezbeđen je pristup svim relevantnim dokumentima postavljanjem na sajt UJN. Portal UJN se redovno ažurira, na dnevnoj osnovi i svi relevantni dokumenti su objavljeni na internet stranici www.ujn.gov.me kao i obavještenja posebno: planovi javnih nabavki, podzakonska regulativa, lista naručilaca, lista službenika za javne nabavke, lista ponuđača, mišljenje Uprave za javne nabavke vezano za određena pitanja u vezi Zakona o javnim nabavkama, obavještenja vezana za obuke i polaganje stručnog ispita za službenike za javne nabavke, dnevno se objavljuju pozivi, odluke, kao i ugovori naručilaca. Urađen je novi portal UJN, www.ujn.gov.me na kome je uspostavljanj elektronski sistem javnih nabavki.

Novi Zakon o javnim nabavkama počeo je da se primjenjuje od 01.01.2012. na osnovu kojeg je UJN nadležna za izvještavanje o sprovođenju ugovora jednom godišnje.

Javne nabavke su posebna oblast u ovom AP a što se tiče praćenja i kontrole javnih nabavki na lokalnom nivou, one se sprovode, prate i kontrolišu na isti način kao i javne nabavke na centralnom nivou odnosno na njih se primjenjuju isti propisi.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva /	Indikator rezultata	Indikator uticaja
-----	-------------------	----------------	-----	---------------------	---------------------	-------------------

				Izvor finansiranja		
2.1.6.1	<p>Usvojiti izmjene i dopune Zakona o javnim nabavkama koje će obuhvatiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izmjene načina imenovanja predsjednika i članova DKKPJN (imenovanje od strane Skupštine); - obavezu da najmanje jedan član Komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda mora posjedovati sertifikat o položenom stručnom ispitu za rad na poslovima javnih nabavki; - pravni osnov za donošenje pravilnika kojim će se urediti jasni kriterijumi za postupak i način izbora članova Komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda i njihova ovlaštenja i odgovornosti; - propisati ovlaštenje inspektorima UIP da vrše kontolu sprovođenja dodijeljenih ugovora; - uvođenje negativne reference ponuđača uključujući i: zabranu učešća ponuđačima u postupku javnih nabavki ukoliko su prije toga kršili rokove i/ili druge odredbe ugovora o javnim nabavkama; - unaprijeđen sistem kontrole konflikta interesa u postupku javnih nabavki; - unaprijeđen sistem evidencije koju vode naručioc i sadržaj izvještaja UJN o javnim nabavkama. 	MF (Tanja Janović, Slobodan Marinović) i UJN (Mersad Mujević)	Decembar 2013.	<p>Budžet 23.913 €</p> <p>(radna grupa od 7 osoba, efektivni rad 1 mjesec - Nacrt zakona 5.103€; javna rasprava 3.810€; rad skupštinskih odbora 15.000€)</p>	Usvojene izmjene i dopune Zakona	Smanjen broj nepravilnosti u postupcima javnih nabavki u odnosu na prethodnu godinu
2.1.6.2	Donijeti podzakonski akti za sprovođenje novih rješenja u Zakonu o javnim	MF (Tanja Janović,	Jun 2014.	Budžet 2.430€ (3 zaposlena	Broj i vrsta donijetih podzakonskih akata	

	nabavkama	Slobodan Marinović), UJN (Mersad Mujević) , KKPJN		mjesec dana efektno)		
2.1.6.3	<p>Pratiti unaprijeđenje sistema kontrole postupka javnih nabavki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utvrditi metodologiju analize rizika u vršenju kontrole, sa ciljem proaktivnog djelovanja u prevenciji i ranom otkrivanju koruptivnih radnji i drugih djela sa obilježjima korupcije; - vršiti kontrole u skladu sa utvrđenom metodologijom. <p>Pripremiti godišnji izvještaj UJN.</p>	UJN (Mersad Mujević) u saradnji sa Upravom za inspeksijske poslove (Hivzo Kajević)	Jednom godišnje Jun 2013. Jun 2014.	Budžet 19.440€ Napomena: u 2014. godišnji budžetski troškovi za 2 zaposlena	<p>Utvrđena metodologija. Broj kontrola kojima su uz utvrđene nepravilnosti i otkrivene koruptivne radnje i/ili druga djela sa obilježjima korupcije.</p> <p>Pripremljen Godišnji izvještaj UJN koji sadrži podatke o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zaključenim ugovorima i njihovom sprovođenju; - broj ugovora čije je sprovođenje provjereno; - broj ugovora kod kojih je identifikovano kršenje sprovođenja; - broj raskinutih ugovora; - broj i vrsta izrečenih sankcija; - broj i vrsta izrečenih kazni; - broj ponuđača kojima je privremeno zabranjeno učešće u 	Procenat institucija u kojima je izvršena kontrola na godišnjem nivou u odnosu na ukupan broj naručioca; Broj utvrđenih nepravilnosti u odnosu na prethodni period.

					postupku JN.	
2.1.6.4	Ojačati kapacitete nadležnih organa za nadzor nad sprovođenjem dodijeljenih ugovora kroz povećanje broja ovlašćenih službenika i povećanje broja inspekcijskih kontrola.	UiP (Hivzo Kajević)	Januar 2014.	Budžet - potrebna dodatna sredstva za dva novozaposlena službenika 19.440 € Napomena: u 2013. godišnji budžetski troškovi za jednog zaposlenog iznose 9.720 €	Povećan broj ovlašćenih službenika za inspekcijski nadzor.	Unaprijeđeni kapaciteti službenika za javne nabavke; Povećan broj obavljenih kontrola; Broj izrečenih sankcija u odnosu na broj obavljenih kontrola; Smanjen procenat utvrđenih nepravilnosti.
2.1.6.5	Donijeti godišnji Program i plan obuka za zaposlene koji učestvuju u procesu javnih nabavki i propisati program polaganja ispita za oblast javnih nabavki. Utvrđiti ciljne grupe za obuku i obuhvatiti zaposlene na lokalnom nivou. Sprovoditi obuke u skladu sa utvrđenim planom obuka i organizovati polaganje ispita za poslove javnih nabavki.	UJN (Mersad Mujević) u saradnji sa UzK (Jadranka Đurković)	Od januara 2014. četiri puta godišnje	Budžet 9.720 € (radna grupa do 6 osoba efektivni rad 2 mjeseca)	Donijet godišnji Program i plan obuka; Propisan plan i program polaganja ispita; Broj obuka i broj polaznika; Procenat polaznika u odnosu na ukupan broj službenika za javne nabavke; Broj organizovanih polaganja; Broj kandidata koji su položili stručni ispit; Vođenje evidencija položenih ispita.	

2.1.7. Preporuka: Razviti posebne mjere za sprječavanje korupcije u posebno osjetljivim oblastima, kao što su one utvrđene u nalazima procjene rizika iz jula 2011. Posebne akcijske planove bi trebalo predvidjeti za ove oblasti. Osigurati da se procjene rizika sistemski koriste. Moraju se unaprijediti antikorupcijske mjere na nivou lokalne samouprave.

PRESJEK STANJA:

Oblasti od posebnog rizika su definisane Strategijom za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala 2010-2014, konsenzusom članova radne grupe koji su radili na ovom dokumentu. Čine ih: privatizacija, javne nabavke, urbanizam, obrazovanje, zdravstvo, lokalna samouprava. Javne nabavke su posebna oblast u ovom AP a što se tiče praćenja i kontrole javnih nabavki na lokalnom nivou, one se sprovode, prate i kontrolišu na isti način kao i javne nabavke na centralnom nivou, odnosno na njih se primjenjuju isti propisi.

Strategiju je kao operativni dokument pratio AP za njeno sprovođenje 2010-2012, dok je AP za period 2013-2014 usvojen u maju 2013. Na izradi ovog AP radili su predstavnici državnog i nevladinog sektora, a koji svojim djelokrugom rada pokrivaju oblasti predviđene Strategijom za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (http://antikorupcija.me/en/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=7:&Itemid=91).

Kako bi se izbjeglo administrativno dupliranje obaveza, pisanje većeg broja AP i postigla veća koordinacija i efikasnost u ispunjavanju predviđenih mjera, oblasti od posebnog rizika su već detaljno pokrivene AP 2013-2014 za sprovođenje Strategije borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala (privatizacija 16 mjera, javne nabavke 7 mjera, urbanizam 11 mjera, obrazovanje 14 mjera, zdravstvo 13 mjera i lokalna samouprava 9 mjera) dok će se u ovom AP naći mjere koje omogućavaju mehanizme praćenja postignutih rezultata u cilju odvratanja od vršenja koruptivnih delikata za ove oblasti. U zavisnosti od potreba za daljom razradom mjera predviđenih u AP 2013-2014 za oblasti od posebnog rizika, resorna ministarstva i organi mogu donijeti posebne sektorske AP, kao na primjer za oblast obrazovanja koji je donijelo Ministarstvo prosvjete.

Kako su u izvještaju UNODC „Korupcija u Crnoj Gori - iskustvo građana u podmićivanju“ policijski poslovi prepoznati kao potencijalno rizični po pitanju korupcije, AP 2013-2014 za sprovođenje Strategije borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala sadži posebne mjere za prevenciju korupcije u policiji (9 mjera), te će se ovaj AP skoncentrisati na mjere kojima se omogućava praćenje mjerljivih rezultata u dijelu suzbijanja korupcije u policiji.

Podsjećamo da će šestomjesečni izvještaj o realizaciji nacionalnog AP biti sastavni dio izvještaja o realizaciji AP za poglavlje 23 (pogledati uvod za 2.1.1).

Što se tiče konkretnih rezultata u dijelu otkrivanja i procesuiranja krivičnih djela korupcije u ovim oblastima, oni će se pratiti kroz izvještaj Tripartitne komisije koji je sastavni dio izvještaja o sprovođenju nacionalnog AP 2013-2014.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva/ Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.1.7.1	Pripremiti Analizu uticaja ostvarenih rezultata u odnosu na oblasti od posebnog rizika	UAI (Vesna Ratković) / Agencija za	I kvartal 2015.	Budžet 4.050€ (Sekretarijat NK, 5 zaposlenih,	Usvojena Analiza uticaja na osnovu podataka iz polugodišnjih izvještaja o	Utvrđene mjere u kojima je ostvaren napredak i definisane preporuke za dalje

	(privatizacija, javne nabavke, urbanizam, obrazovanje, zdravstvo, lokalna samouprava i policija), na osnovu Izvještaja o sprovođenju mjera iz AP za sprovođenje Strategije za period 2013-2014.	antikorupcij u ⁶ / Sekretariat NK u saradnji sa Tripartitnom komisijom		mjesec dana efektivno)	sprovođenju AP sa posebnim osvrtom na djelove koji se odnose na oblasti od posebnog rizika (privatizacija, javne nabavke, urbanizam, obrazovanje, zdravstvo, lokalna samouprava i policija) sa izvještajem Tripartitne komisije koji sadrži podatke o analizi krivičnih djela za ove oblasti.	unapređenje stanja i eliminisanje rizika. Urađena analiza rizika kao polazna osnova za dalje strateško planiranje aktivnosti u borbi protiv korupcije u oblastima od posebnog rizika.
PRIVATIZACIJA						
2.1.7.2	Analizirati i unaprijediti pravni okvir koji se odnosi na proces privatizacije	ME (Marko Vujović)	Mart 2014.	Budžet 26.100 € (10 zaposlenih efektivno mjesec dana, Analiza i Nacrt zakona 7.290€; javna rasprava 3.810€; troškovi skupštinskih odbora 15.000€)	Sačinjena i objavljena Analiza primjene Zakona o privatizaciji, Zakona o svojinskoj i upravljačkoj transformaciji i drugih koji se odnose na proces privatizacije, sa preporukama za unapređenje; Utvrđeni predlozi za izmjene i dopune zakona; Donijete izmjene i dopune zakona u skladu sa Analizom.	Smanjen broj nepravilnosti u postupcima privatizacije.
2.1.7.3	Unaprijediti sistem za kontrolu ulaganja u privatizovana preduzeća i izvršavanje ugovorenih obaveza	Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte (Aleksandar	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 14.580€ (radna grupa do 9 osoba efektivni rad 2 mjeseca)	Uspostavljen sistem za kontrolu ulaganja i izvršavanje ugovornih obaveza na godišnjem nivou ili u skladu sa obavezama iz ugovora;	Broj prijava zbog kršenja ugovora o privatizaciji; Broj raskinutih ugovora o privatizaciji; Broj slučajeva koji su

⁶Do trenutka početka rada Agencije za antikorupciju poslove nadzora nad sprovođenjem Strategije i AP obavljaće UAI.

		Tičić			Sačinjen plan kontrola privatizovanih preduzeća; Broj pripremljenih i objavljenih izvještaja; Formirana baza podataka o privatizovanim preduzećima; Broj prekršenih ugovora o privatizaciji; Broj i vrsta aktiviranih mehanizama zaštite iz ugovora o privatizaciji.	proslijeđeni policiji i tužilaštvu; Broj pravosnažnih presuda za slučaj postojanja krivičnih djela. ⁷
URBANIZAM						
2.1.7.4	Efikasno pratiti sistem za prijavu nelegalne gradnje i uspostavljanje jasnih i preciznih procedura za postupanje po žalbama i prijavama građana na rad inspekcije.	UIP (Hajradin Osmanović)	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 2.916€ (godišnje 324€, 2 zaposlena petinu radnog vremena)	Broj prijava od strane građana na nelegalnu gradnju u odnosu na broj procesuiranih prijava; Procenat procesuiranih prijava u odnosu na ukupan broj prijava; Uspostavljene procedure za postupanje po žalbama građana na rad inspekcija; Broj žalbi na rad inspekcija.	Povećan broj prijava građana; Povećan broj procesuiranih prijava; Smanjen broj žalbi na rad inspeksijskih organa.
2.1.7.5	Izvještavati o krivičnim djelima: građenje objekta bez građevinske dozvole i protivpravno priključenje gradilišta na tehničku infrastrukturu.	VDT (Maja Đurasović) i VS (Radule Kojović/Sanja Kalezić)	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 1.620€ (radna grupa do 4 osobe efektivni rad 1 mjesec)	Sačinjen Izvještaj koji sadrži: - broj podnijetih krivičnih prijava; - broj podignutih optužnica; - broj presuđenih predmeta i vrste odluka - broj pravosnažnih sudskih	Povećan broj podignutih optužnica u odnosu na broj podnijetih krivičnih prijava; Povećan broj pravosnažnih sudskih odluka.

⁷Što se tiče konkretnih rezultata u dijelu otkrivanja i procesuiranja krivičnih djela korupcije u ovim oblastima, oni će se pratiti kroz izvještaj Tripartitne komisije koji je sastavni dio izvještaja o sprovođenju nacionalnog AP 2013-2014.

					odluka.	
2.1.7.6	Formirati i redovno objavljivati listu investitora i izvođača radova za koje je utvrđeno da krše propise koji regulišu oblast uređenja prostora.	UIP (Sandra Milić)	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 810,00 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Formirana i objavljena lista na sajtu UIP.	Smanjen broj investitora koji krše propise iz oblasti uređenja propisa.
OBRAZOVANJE						
2.1.7.7	Uspostaviti transparentan sistem kontrole akreditacije i licenciranja obrazovnih ustanova.	Ministarstvo o prosvjete (Mubera Kurpejović), Savjet za visoko obrazovanje	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 810,00 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Javno objaviti sve izdate akreditacije sa izvještajem o ispunjenosti uslova za izdavanje istih; Broj licenciranih obrazovnih ustanova; Broj obrazovnih ustanova koje su izgubile licencu; Broj sprovedenih kontrola ustanova kojima je istekla licenca.	Smanjen broj nepravilnosti u radu obrazovnih ustanova.
2.1.7.8	Unaprijediti online baze podataka u svim visoko-obrazovnim ustanovama (svim fakultetskim jedinicama UCG) o zaposlenom akademskom osoblju i njeno otvaranje za javnost.	Univerzitet Crne Gore (UCG) (dr Biljana Đurićin)	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 810,00 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Uspostavljena i dostupna javnosti baza podataka u visoko-obrazovnim ustanovama koja sadrži: - biografiju svakog angažovanog predavača; - fond časova po predavaču; - godišnju samoevaluaciju rada obrazovne ustanove i eksternu evaluaciju prosvjetne inspekcije;	Transparentni podaci o nastavnom kadru UCG.

					- semestralnu evaluaciju rada predavača od strane studenata, u skladu sa odlukom organa.	
2.1.7.9	Objavljivati godišnje finansijske izvještaje UCG i univerzitetskih jedinica na sajtu UCG.	UCG (dr Biljana Đuričin) Ministarstvo o prosvjete (Mubera Kurpejović)	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 810,00 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Broj objavljenih izvještaja na sajtu UCG, koji pored redovnih stavki sadrže izvještaje o prihodima od profitabilnih aktivnosti Univerziteta i njegovih jedinica.	Povećan nivo transparentnosti finansijskog izvještavanja. Broj i vrsta sankcija odgovornim licima za utvrđene nepravilnosti.
ZDRAVSTVO						
2.1.7.10	Promovisati Etički kodeks Ljekarske komore i organizovati obuke zdravstvenim radnicima o primjeni odredaba Etičkog kodeksa. Pratiti poštovanje Etičkog kodeksa.	Ljekarska komora (Đoko Jočić)	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 810,00 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Broj obuka; Broj polaznika; Broj sprovedenih info kampanja; Broj TV emisija; Etički kodeks objavljen na internet stranicama MZ, LJK i JZU; Broj disciplinskih postupaka; Broj medicinskih radnika koji su prekršili Etički kodeks.	Odredbe Etičkog kodeksa se poštuju i primjenjuju; povećano povjerenje građana.

2.1.7.1 1	Redovno objavljivati izvještaje o javnim nabavkama u zdravstvu.	MZ (Aleksa Miranović), UJN (Mersad Mujević), DKKPJN	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet 2.430€ (radna grupa od 3 osobe efektivni rad 1 mjesec)	Sačinjen i objavljen Godišnji izvještaj o javnim nabavkama u oblasti zdravstva; Broj utvrđenih nepravilnosti od strane inspektora za javne nabavke; Broj poništenih odluka od strane Komisije.	Smanjen broj nepravilnosti u javnim nabavkama u oblasti zdravstva.
LOKALNA SAMOUPRAVA						
2.1.7.1 2	Pripremiti, usvojiti i pratiti sprovođenje AP za borbu protiv korupcije za svaku jedinicu lokalne samouprave na osnovu Modela usklađenog Akcionog plana za borbu protiv korupcije u lokalnoj samoupravi (2013-2014). Strateški ciljevi utvrđeni Modelom na osnovu kojih se dalje razrađuju mjere u AP na lokalnom nivou: - Povećan stepen odgovornosti i profesionalizma rada lokalne samouprave; - poboljšana transparentnost u procesu planiranja, donošenja akata i njihovom sprovođenju uz poštovanje principa participativnosti.	Jedinice lokalne samouprave (Rajko Golubović), MUP (Veselin Vukčević , Olivera Grbović, Radovan Ivanović, Tijana Rabrenović) - Komisija za praćenje realizacije AP za borbu protiv korupcije u lokalnoj samoupravi	Decembar 2013.	Budžet jedinica lokalne samouprave 40.500€ (ukupno 50 zaposlenih-po dvoje po lokalnoj samoupravi + 6 MUP, UAI, Zajednica opština, 1 mjesec efektivno)	Broj usvojenih akcionih planova; Broj izvještaja; Pojačana unutrašnja i spoljašnja kontrola rada lokalne samouprave; Jačanje integriteta jedinica lokalne samouprave i primijena etičkih standarda u lokalnoj samoupravi; Stvaranje uslova i podsticanje civilnog i privatnog sektora da se uključe u borbu protiv korupcije na lokalnom nivou; Objavljivati sve podatke o donacijama, sponzorstvima i subvencijama na internet stranicima lokalnih samouprava.	Povećan stepen odgovornosti i profesionalizma rada lokalne samouprave; Poboljšana transparentnost u procesu planiranja, donošenja akata i njihovom sprovođenju uz poštovanje principa participativnosti.

2.1.7.1 3	Ustanoviti transparentne procedure o javnim nabavkama u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.	Jedinice lokalne samouprave (Rajko Golubović), MUP (Veselin Vukčević , Olivera Grbović, Radovan Ivanović, Tijana Rabrenović) - Komisija za praćenje realizacije AP za borbu protiv korupcije u lokalnoj samoupravi, UJN	Od jula 2013. jedan put godišnje	Budžet jedinica lokalne samouprave 22 opštine, po 3 zaposlena, 2 radna dana po osobi, ukupno godišnje 10.692€	Izveštaj o analizi i reviziji javnih nabavki (sa aspekta rizika od korupcije); Objavljivati sve ugovore o javnim nabavkama na internet stranicama lokalnih samouprava.	Smanjen broj nepravilnosti u postupcima javnih nabavki na lokalnom nivou.
2.1.7.1 4	Sprovoditi reviziju od strane DRI i nezavisne revizorske institucije u svim jedinicama lokalne samouprave.	DRI (Jadranka Delibašić), MUP (Veselin Vukčević , Olivera Grbović,	Od januara 2014. jednom godišnje	Budžet jedinica lokalne samouprave, angažovanje nezavisne revizije za 20 opština godišnje 140.000€	Vršiti reviziju jednom godišnje od strane DRI ili druge eksterne revizorske institucije izabrane po sistemu javnih nabavki. Objavljen revizorski izvještaj na sajtu opština.	80% izvršenih revizija od strane nezavisnih revizorskih kuća i DRI.

		Radovan Ivanović, Tijana Rabrenović) - Komisija za praćenje realizacije AP za borbu protiv korupcije u lokalnoj samoupravi		(revizija po opštini 7.000€, 20 od ukupno 22 opštine)		
POLICIJA						
2.1.7.1 5	Sprovoditi unutrašnju kontrolu rada UP	MUP-UP (Veselin Šaranović , Milan Adžić) i VDT (Veselin Vučković)	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet ukupno 23 zaposlena, 223.560€ godišnje	Sačinjen i objavljen polugodišnji izvještaj koji sadrži; - broj predmeta na osnovu prijava i po službenoj dužnosti; - broj prijava od strane građana koje se odnose na korupciju protiv službenika UP; - broj pokrenutih disciplinskih postupaka na osnovu izvještaja unutrašnje kontrole; - broj i vrsta izrečenih disciplinskih sankcija; - broj pokrenutih istraga protiv službenika UP na osnovu izvještaja unutrašnje kontrole.	Povećan broj podignutih optužnica u odnosu na broj podnijetih krivičnih prijava. Povećan broj pravosnažnih sudskih odluka.
2.1.7.1 6	Istražiti prijave za korupciju u MUP i UP	MUP-UP (Saša Milić , Dragan	Od jula 2013. dva puta	Budžet četiri zaposlena 2 puta godišnje,	Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjim poslovima;	U godišnjem izvještaju o radu UP i MUP utvrđen smanjen broj nezakonitosti u radu

		Radonjić, Veselin Šaranović), VDT, VS (Radule Kojović/San ja Kalezić), UP	godišnje	mjesec dana, pola radnog vremena, 3.240€ godišnje	Broj podnijetih prijava od strane građana, pravnih lica, NVO, medija i po službenoj dužnosti za korupciju u MUP i UP; Vrste odluka po podnijetim prijavama; Broj pokrenutih istraga po prijavama; Broj podignutih optužnica; Broj pravosnažnih sudskih presuda.	službenika.
2.1.7.1 7	Sprovesti mjere za sprečavanje korupciju na visokom nivou u MUP i UP	MUP-UP (Saša Milić , Dragan Radonjić, Veselin Šaranović), VDT, VS (Radule Kojović/San ja Kalezić), UP	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet četiri zaposlena 3.240€ godišnje	Broj pokrenutih istraga za korupciju na visokom nivou u MUP i UP; Broj podignutih optužnica; Broj pravosnažnih sudskih presuda.	Sprovedeno istraživanje javnog mnjenja koje pokazuje povećano povjerenje javnosti u rad službenika MUP i UP.
2.1.7.1 8	Sprovesti stalne kampanje o načinu prijavljivanja korupcije i mjerama za zaštitu građana koji prijavljuju korupciju	MUP-UP, (Tamara Popović , Saša Milić, Dragan Radonjić), VDT	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet četiri zaposlena 3.240€ godišnje	Broj sprovedenih kampanja; Broj prijavljenih slučajeva korupcije od strane građana, NVO i medija; Broj i vrsta odluka o prijavama građana, NVO i medija; Broj istraga u odnosu na broj prijavljenih slučajeva.	Povećan broj otkrivenih slučajeva korupcije na osnovu prijava građana, NVO i medija.

2.1.8. Preporuka: Ojačati ulogu Skupštine u borbi protiv korupcije kroz intenziviranje kontrole izvršne vlasti. Skupština bi, prilikom preispitivanja i unapređivanja pravnog okvira, posebnu pažnju trebala takođe posvetiti pitanjima vezanim za borbu protiv korupcije. Osigurati temeljan sistem integriteta u Skupštini.

PRESJEK STANJA

Kada govorimo o funkcionisanju Skupštine i njene zakonodavne i nadzorne uloge u pitanjima koja uključuju vladavinu prava, ocjena međunarodnih izvještaja je da je postignut napredak u tom pogledu. Implementacija nedavno usvojenog zakonodavstva o izborima je započeta, a stručni i administrativni kapaciteti Skupštine su ojačani.

Skupština je izmijenila svoj Poslovnik u maju 2012. Novi poslovnik predviđa, između ostalog, uspostavljanje samostalnog skupštinskog odbora za antikorupciju. Njegove ključne nadležnosti jesu praćenje i analiza rada državnih organa u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala, praćenje sprovođenja zakona koji se odnose na borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i predlaganje njihovih izmjena i dopuna, kao i predlaganje dodatnih mjera za unapređivanje strategija, akcionih planova i ostalih dokumenata. Postignut je politički dogovor prema kojem će Odborom za antikorupciju predsjedavati predstavnik opozicije.

Kako bi se dalje jačala preventivna uloga Skupštine u borbi protiv korupcije potrebno je intezivnije korišćenje mehanizama koje novim Poslovnikom Skupštine stoje na raspolaganju u cilju kontrole izvršne vlasti. Veoma važno sredstvo za postizanje ovog cilja svakako je otvoren put građanima da podnose predstavke novoosnovanom Odboru za antikorupciju.

Potrebno je preduzimati dalje napore u cilju podizanja administrativnih kapaciteta kako bi Skupština spremno dočekala obaveze koje će biti ispostavljene nastavkom integracionih procesa, naročito u dijelu sposobnosti za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa pravnom tekovinama EU.

Kada je u pitanju prevencija korupcije među članovima Skupštine, Etički kodeks ponašanja trebalo bi da sadrži najbolje standard i prakse a prije svega preporuke GRECO iz IV kruga evaluacije. Jednom donijet Etički kodeks mora biti adekvatno praćen u primjeni uz nezavisno tijelo koje bi izicalo eventualne sankcije za njegovo nepoštovanje.

Pitanje imuniteta poslanika regulisano je Ustavom i Poslovnikom Skupštine Crne Gore. Ustav, u članu 86 propisuje da poslanik uživa imunitet i da ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost ili pritvoren za izraženo mišljenje ili glasanje u vršenju svoje poslaničke funkcije. Protiv poslanika ne može se pokrenuti krivični postupak, niti odrediti pritvor, bez odobrenja Skupštine, osim ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna u trajanju dužem od pet godina zatvora. Prema čl. 58 Poslovnika Skupštine, zahtjev za odobrenje da se pokrene krivični postupak ili odredi pritvor protiv poslanika, predsjednik Skupštine upućuje Administrativnom odboru. Odbor je dužan da svoj izvještaj sa predlogom podnese, po pravilu, na prvoj narednoj sjednici Skupštine, koja je, u skladu sa Ustavom, nadležna da odlučuje o imunitetskim pravima, većinom glasova prisutnih poslanika na sjednici na kojoj prisustvuje više od polovine poslanika.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.1.8.1	Obezbijediti efikasnu primjenu svih	Služba	Od	Budzet 7.290€	Godišnji izvještaj primjene	

	kontrolnih mehanizama Skupštine Crne Gore	Skupštine (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/Vesna Peković)	decembra 2013. jednom godišnje	godišnje (radna grupa od 12 osoba efektivni rad 15 dana)	kontrolnih mehanizama koji sadrži podatke: - broj podnijetih i usvojenih zahtjeva za održavanje konsultativnih saslušanja i broj saslušanih lica; - broj podnijetih i usvojenih zahtjeva za održavanje kontrolnih saslušanja i broj saslušanih lica; - broj podnijetih i usvojenih zahtjeva za pokretanje parlamentarne istrage, broj sastanaka anketnih odbora i broj saslušanih lica; - broj podnijetih i razmotrenih interpelacija o radu Vlade; - broj predloženih i usvojenih zaključaka.	
2.1.8.2	Pripremiti Izvještaj o radu Odbora za antikorupciju. Pratiti postupanje državnih organa po predstavkama građana upućenih skupštinskom Odboru za antikorupciju.	Odbor za antikorupciju (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/Vesna Peković)	Od decembra 2013. jednom godišnje	Budžet 405€ (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od 10 dana)	Godišnji izvještaj rada Odbora koji sadrži podatke: - broj podnijetih predstavki građana; - broj dostavljenih izjašnjenja državnih organa; - broj i vrsta aktivnosti koje su preduzete po predstavkama građana od strane državnih organa; - informacije o državnim organima, institucijama, organizacijama i tijelima za borbu protiv korupcije i organizovanog	Ojačana uloga Odbora za antikorupciju u borbi protiv korupcije kroz povećanu efikasnost i transparentnost rada Odbora.

					<p>kriminala čiji je rad analiziran u izvještajnom periodu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - podatke o razmatranim pitanjima i problemima u sprovođenju zakona koji se odnose na borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i predlozi za njihove izmjene; - predloge za dodatne mjere za unapređenje strategija, akcionih planova i drugih dokumenata koji se odnose na borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala; - broj i vrsta zakona i drugih pravnih akata koji su izmijenjeni kao posljedica korišćenja kontrolnih mehanizama Skupštine; - broj lica protiv kojih su pokrenuti odgovarajući postupci kao posljedica korišćenja kontrolne funkcije Skupštine. 	
2.1.8.3	<p>Donijeti Etički kodeks poslanika koji će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sadržati jasne smjernice poslanicima u odnosu na oblast sukoba interesa, lobiranja i druge povezane oblasti u skladu sa najboljim primjerima prakse i preporukama GRECO-a, - definiše strukturu i sastav tijela za 	<p>Skupština CG u saradnji sa civilnim sektorom (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/V</p>	Decembar 2013.	Budzet 405€ (redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od 10 dana)	Usvojen Etički kodeks poslanika	

	praćenje poštovanja odredbi Kodeksa.	esna Peković)				
2.1.8.4	Uspostaviti tijelo za praćenje poštovanja odredbi Kodeksa	Skupština CG u saradnji sa civilnim sektorom (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/V esna Peković)	Od marta 2014. jednom godišnje	Budžet 4.252€ (radna grupa od 7 osoba efektivni rad 15 dana)	Uspostavljeno tijelo u čijem su sastavu predstavnici Skupštinskih odbora, predstavnici NVO, akademske zajednice; Sačinjen godišnji Izvještaj o praćenju poštovanja Kodeksa sa podacima o preduzetim mjerama sankcionisanja kršenja odredbi Kodeksa.	Smanjen broj kršenja Zakona o sprječavanju sukoba interesa i Zakona o lobiranju u odnosu na prethodni period.
2.1.8.5	Pripremiti Plan integriteta za Skupštinu i redovno pratiti primjenu	Skupština CG (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/V esna Peković)	Jun 2014. nakon usvajanja izvještavanja jednom godišnje	Budžet, 810 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Usvojen Plan integriteta; Određen službenik za Izvještaj o realizaciji plana integriteta.	Službenici odgovorni za pripremu i sprovođenje planova integriteta osposobljeni da sprovedu analize rizika i planove integriteta.
2.1.9. Preporuka: Obezbijediti uključivanje NVO u agendu antikorupcije.						
2.1.9.1	Sprovesti zajedničke kampanje u cilju podsticanja većeg i efikasnijeg učešća građana u borbi protiv korupcije	UAI (Vesna Ratković) / Agencija za antikorupciju u saradnji sa NVO	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet - u zavisnosti od aktivnosti, procjena je 10.000€ godišnje	Broj realizovanih zajedničkih aktivnosti	Povećan broj prijava od strane građana u odnosu na prethodni period

2.1.9.2	Redovno izvještavati o učešću predstavnika NVO u radu radnih grupa koje formiraju državni organi i organi lokalne uprave, organizovanim javnim raspravama i okruglim stolovima za nacрте zakona	Kancelarija za saradnju sa NVO (Danka Latković) u saradnji sa resornim ministarstvi ma	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet: 1 osoba, 810 € godišnje, 10 dana po izvještaju	Broj predstavnika NVO u radnim tijelima na lokalnom i nacionalnom, nivou za izradu antikorupcijskih politika; Broj održanih javnih rasprava i okruglih stolova.	Povećan stepen uključenosti predstavnika NVO u rad radnih grupa koje formiraju državni organi; Povećan monitoring nad radom i transparentnost rada radnih tijela za izradu antikorupcijskih politika; Doprinos kvalitetu antikorupcijskih javnih politika.
2.1.9.3	Uključivanje predstavnika NVO u sastav Odbora za antikorupciju u skladu sa utvrđenim pravilima i procedurama	Skupština Crne Gore Odbor za antikorupciju (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/Vesna Peković)	Od jula 2013. jednom godišnje	Nisu potrebna finansijska sredstva	Broj predstavnika NVO uključenih u rad Odbora	Efikasniji nadzor nad radom svih tijela nadležnih za borbu protiv korupcije.
2.1.9.4	Promovisanje izvještaja relevantnih NVO koje se bave pitanjima korupcije i antikorupcijskim aktivnostima	Ministarstva, državni organi (Kancelarija za saradnju sa NVO- Danka Latković)	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet kao i 2.1.9.2	Broj izvještaja NVO postavljenih na internet stranice državnih organa; Broj okruglih stolova, debata, panela na kojima su promovisani izvještaji NVO.	Povećana informisanost građana o različitim pitanjima iz oblasti borbe protiv korupcije; Povećan kvalitet informacija o različitim pitanjima iz oblasti borbe protiv korupcije.

2.1.9.5	Organizovanje zajedničkih programa edukacije za državne službenike na teme iz oblasti borbe protiv korupcije	UAI (Vesna Ratković), UzK (Jadranka Đurković) u saradnji sa NVO	Od jula 2013. dva puta godišnje	Budžet kao i 2.1.9.2	Broj zajedničkih obuka, treninga i seminara; Broj NVO sa kojima je ostvarena saradnja; Broj polaznika/ca na programima edukacije.	Veći stepen edukacije državnih službenika na različite teme iz oblasti borbe korupcije.
---------	--	---	---------------------------------	----------------------	---	---

2.2. REPRESIVNE RADNJE PROTIV KORUPCIJE

(Koordinatorica za oblast represivnih radnji protiv korupcije: Merima Baković, Ministarstvo pravde)

2.2.1 Preporuka: Obezbijediti nezavisne, učinkovite, specijalizovane organe za istragu / gonjenje.

CILJ 1: Izmjeniti Ustav i zakone u cilju jačanja nezavisnosti pravosuđa i zaštite svih istražnih organa od mogućeg političkog uticaja.

U odnosu na navedenu preporuku Evropske komisije a koja se odnosi na izmjene Ustava i zakona u cilju jačanja nezavisnosti pravosuđa i zaštite svih istražnih organa od mogućeg političkog pritiska date su mjere u dijelu Akcionog plana „Jačanje nezavisnosti pravosuđa“ u okviru cilja 1: „Jačanje nezavisnosti pravosuđa kroz nezavisne izbore Sudskog i Tužilačkog savjeta i uspostavljanje transparentnog i objektivnog sistem izbora i napredovanja sudija i državnih tužilaca“, i to mjera br. 1.1.

CILJ 2: Obezbjedenje odgovarajućih resursa svim istražnim organima koji su uključeni u borbu protiv korupcije uzdižući tako predmete korupcije na nivo prioritetnih. Preispitati definiciju „korupcije na visokom nivou“ u svijetlu nadležnosti Specijalizovanog odjeljenja pri Vrhovnom državnom tužilaštvu.

CILJ 3: Omogućiti tužiocima pristup relevantnim bazama podataka i dovoljno kapaciteta za efikasno sprovođenje Zakonika o krivičnom postupku.

CILJ 4: Preispitati nadležnost Specijalnog istražnog tima i omogućiti mu pristup relevantnim bazama podataka.

CILJ 5: Obezbijediti potrebne obuke, dobro obučeno osoblje i međunarodnu razmjenu znanja kako bi se omogućila efikasna i redovna primjena savremenih istražnih metoda. Slična obuka mora se obezbijediti i za sudske organe.

PRESJEK STANJA: Donošenjem novog Zakonika o krivičnom postupku promijenjen je koncept istrage tako što je povjerena državnom tužilaštvu. Osim tužilačke istrage, koja predstavlja glavnu novinu, novim ZKP-om predviđeni su brojni novi krivično-procesni instituti koji ranije nisu postojali u našem pravnom sistemu, a mnogi već postojeći instituti značajno su modifikovani. U cilju što bolje primjene novog zakonika Vlada Crne Gore je 2009. godine donijela Plan implementacije ZKP-a. Njime su stvoreni uslovi da prvi koraci u primjeni ZKP-a budu uspješni i da se na taj način savladaju prvobitni problemi u primjeni svakog reformskog zakona. Plan implementacije ZKP-a sadržao je više segmenata, i to: uticaj ZKP-a na druge propise, obuka službenih i drugih aktera novog krivičnog postupka, upoznavanje javnosti sa osnovnim normativnim rješenjima ZKP-a, nabavka potrebne tehničke opreme, procjena kadrovskih i prostorno-tehničkih potreba u Državnom tužilaštvu, obrazovanje Komisije za praćenje implementacije ZKP-a, okvirni vremenski raspored

ostvarivanja Plana implementacije i budžet za njegovu realizaciju.

Nova ovlaštenja državnih tužilaca i njihova izmijenjena uloga u krivičnom postupku uticali su na povećanje obima posla, pa je u cilju efikasne primjene ZKP-a predviđeno angažovanje dodatnog broja državnih tužilaca, i to 35 i drugih struktura zaposlenih u državnom tužilaštvu. Kada je u pitanju specijalno odjeljenje pri Vrhovnom državnom tužilaštvu povećan je broj zamjenika specijalnog tužioca, i to sa 2 na 7 zamjenika. Za sve novozaposlene pored zarada obezbijeđeni su i odgovarajući prostorno tehnički uslovi za rad.

Kako se koruptivna krivična djela teže dokazuju i kako su za njihovo procesuiranje i presuđenje potrebna specijalistička znanja, nužno je izvršiti centralizaciju nadležnosti na način što će se rješavabnje ovih predmeta povjeriti jednom sudu, dok će u tužilaštvu biti formirano posebno tužilaštvo nadležno za borbu protiv organozovanog kriminala i korupcije. Ovaj zaključak proizašao je iz Analize mreže pravosudnih organa, a sa ciljem ujednačavanja prakse i specijalizacije za predmete koruptivnih krivičnih djela. Osim ovoga, centralizacija nadležnosti ima za cilj i ekonomičnost postupka i samih troškova obzirom na potrebu da sprovođenje pojedinih dokaznih radnji i praćenje toka postupka zahtijeva podršku posebne informatičko-tehničke opreme. Na ovaj način postići će se visok nivo specijalizacije, a i sam postupak će biti mnogo racionalniji, što je u skladu sa preporukom Komisije za obezbjeđenje djelotvornih i specijalizovanih organa. Radi sprovođenja rezultata Analize mreže pravosudnih organa, u drugom kvartalu 2013. godine, planirano je usvajanje Plana racionalizacije pravosudne mreže. Ovim planom daće se pregled kadrovskih kapaciteta, smještajnih uslova i tehničke opremljenosti pravosudnih organa, definisati obaveze i rokovi i odrediti organi nadležni za njihovu realizaciju. Takođe, još jedan dokument, koji se između ostalog bavi unapređenjem organizacije i pronalaženjem rješenja za unapređenje institucija, je Analiza organizacione strukture, kapaciteta i ovlaštenja državnih organa i organa uprave u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, sa predlogom mjera.

Efikasna borba protiv korupcije podrazumijeva prije svega dobru saradnju svih institucija na nacionalnom i međunarodnom nivou. Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore daje ovlaštenje tužiocu da od svih institucija može prikupljati potrebna obavještenja, odnosno dokaze i podatke neophodne za rasvjetljavanje krivičnih djela. Policija kao organ otkrivanja krivičnih djela obavezna je da postupa po svim nalogima državnog tužioca, te da tužioca o svim preduzetim radnjama obavještava. Kako bi borba protiv korupcije bila efikasnija u Crnoj Gori je formiran zajednički istražni tim, u čijoj nadležnosti je rad na predmetima organizovanog kriminala i korupcije na visokom nivou. Naime, Vrhovno državno tužilaštvo potpisalo je sporazum o formiranju zajedničkog istražnog tima sa Upravom policije, Upravom za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma, Poreskom upravom i Upravom carina. Na ovaj način omogućeno je da tužilac neposredno rukovodi predstavnicima ovih institucija, a sve u cilju bržeg i efikasnijeg pribavljanja dokaza za koruptivna krivična djela. U skladu sa zaključcima Analize za potrebe racionalizacije pravosudne mreže (<http://www.pravda.gov.me/en/library?alphabet=lat>) koja je usvojena u 2013. godini, u narednom periodu planirano je spajanje dva specijalizovana odjeljenja pri višim sudovima u jedan u cilju centralizacije nadležnosti za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina pri specijalizovanom odjeljenju u Višem sudu u Podgorici i promjena organizacije specijalizovanog odjeljenja tužilaštva za borbu protiv organozovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, tako što će se formirati posebno državno tužilaštvo. Detaljne aktivnosti, nadležni organi i rokovi predviđeni su Planom racionalizacije pravosudne mreže 2013-2015 (link će biti dostupan nakon usvajanja na Vladi):

U skladu sa planom implementacije Zakonika o krivičnom postupku, u dijelu koji se odnosi na stvaranje prostorno-tehničkih uslova u državnim tužilaštvima, a imajući u vidu njihova nova ovlaštenja, prije svega njihovu izmijenjenu ulogu u pretkrivičnom postupku koja je uticala na povećanje obima njihovog posla, stvoreni su prostorno-tehnički i kadrovski uslovi za 10 osnovnih tužilaštava kao i dva viša, dio prostora za Osnovno tužilaštvo u Podgorici, kao i dio prostora

za Odjeljenje specijalnog tužilaštva. Međutim, u narednom periodu (2013-2014. godina) nastaviće se stvaranje prostorno-tehničkih uslova tako što će se u Odjeljenju za suzbijanje organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, obezbijediti neophodni prostorno tehnički uslovi i za njihov rad. Međutim, prepoznate slabosti su baze podataka, tj. elektronska razmjena podataka i pristup bazama. Aktivnosti u ovom pravcu predviđene su ovim Akcionim planom, čime se tretira preporuka iz Izvještaja o skrinigu o potrebi poboljšanja saradnje, razmjene informacija između organa uključenih u borbu protiv korupcije.

Zakonik o krivičnom postupku iz 2009. godine u pogledu specijalnih istražnih metoda, uveo je brojne novine. Prije svega, proširena je lista krivičnih djela za koja se mogu odrediti mjere tajnog nadzora, a proširen je i katalog mjera koje se mogu primjenjivati. Tokom rada, svi organi uključeni u borbu protiv kriminala prolazili su obuke kako o primjeni mjera tajnog nadzora, tako i o korištenju dokaza dobijenih njihovom primjenom. Međutim, imajući u vidu da kriminal dobija sve savremenije forme, to je neophodno sprovoditi kontinuirane obuke kako policije o načinima i tehnikama primjene savremenih istražnih metoda, tako i sudija i tužilaca o korišćenju dokaznog materijala dobijenog primjenom tih mjera. Neophodno je istaći da ćemo kroz izmjene Zakonika o krivičnom postupku razmatrati mogućnost dužeg trajanja mjera tajnog nadzora, te mogućnost uvođenja novih mjera, a sve u cilju stvaranja dobrog zakonodavnog okvira za borbu protiv kriminala. Stoga, navedenim mjerama u okviru ovog cilja, stvorićemo dobro obučeno osoblje i međunarodnu razmjenu znanja u primjeni savremenih istražnih metoda.

Mjere za jačanje kapaciteta Uprave policije, detaljno su razrađene u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2 Policijska saradnja i organizovani kriminal.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.2.1.1	<p>Pripremiti sveobuhvatnu Analizu organizacione strukture, kapaciteta i ovlašćenja državnih organa i organa uprave u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije, koja će sadržati:</p> <p>a. pregled normativnog okvira za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala (Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o unutrašnjim poslovima, Carinski zakon i dr);</p> <p>b. organizacionu strukturu i funkcionalni sadržaj državnog tužilaštva, policije, Uprave carina, Poreske uprave i dr;</p> <p>c. posebni dio o oduzimanju imovinske koristi, s posebnim osvrtom na praktične probleme</p>	<p>Vlada Ministarstvo unutrašnjih poslova-UP (Miloš Vukčević, Maja Raspopović, Milan Tomić, Saša Milić, Dragan Radonjić), Ministarstvo</p>	<p>Oktobar 2013.</p>	<p>Budžet Ministarstva pravde 6.029€</p> <p>Projekat OSCE ekspertska podrška IPA 2010 Jačanje tužilačke mreže</p>	<p>Sačinjena Analiza sa preporukama za izmijenu normativnog i institucionalnog okvira u borbi protiv korupcije u skladu sa Programom rada Vlade – prioritete aktivnosti tačka 56</p>	

	<p>prilikom lociranja imovine za prošireno oduzimanje imovinske koristi, razmjenu informacija i nadležnosti Uprave za imovinu u pogledu upravljanja i povraćaja privremeno oduzete imovine;</p> <p>d.posebni dio o strukturi, nadležnostima specijalnog istražnog tima i njegov odnos prema drugim organima;</p> <p>e.postojeće relevantne baze podataka za efikasno sprovođenje ZKP-a i prepoznati tehničke prepreke za pristup bazama podataka Poreske uprave, Uprave carina, Uprave policije, MUP, Uprave za nekretnine, Centralne depozitarne agencije, Lučke kapetanije, Komisije za hartije od vrijednosti, Centralni registar privrednih subjekata, kao i preispitati ulogu postojećeg specijalnog istražnog tima;</p> <p>f. uporedni model Hrvatske i Slovenije, i</p> <p>g.predlog zaključaka za prevazilaženje postojećih normativnih, funkcionalnih i institucionalnih ograničenja.</p>	<p>pravde (Merima Baković)</p>		<p>ekspertska podrška</p>		
2.2.1.2	<p>Donijeti Plan realizacije zaključaka prethodne Analize sa konkretnim mjerama koje treba realizovati, nadležnim organima i rokovima u kojima predviđene mjere treba realizovati, a posebno:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakone koje treba izmijeniti i dopuniti, a naročito Krivični zakonik, Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o unutrašnjim poslovima, Carinski zakon i dr; - promjene koje treba izvršiti u organizacionoj strukturi; 	<p>Vlada Ministarstvo unutrašnjih poslova-UP (Miloš Vukčević, Maja Raspopović, Milan Tomić, Saša Milić, Dragan Radonjić),</p>	<p>Decembar 2013.</p>	<p>Budžet Ministarstva pravde 3.000€</p>	<p>Donijet Plan realizacije zaključaka iz Analize</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> - unapređenje postupaka oduzimanja imovinske koristi i funkcionisanja Uprave za imovinu; - definisati dalju ulogu specijalnog istražnog tima; - uspostaviti jedinstvenu bazu podataka i omogućiti razmjenu informacija između relevantnih organa; - preuzeti najbolja rješenja iz uporednog iskustva. 	Ministarstvo pravde (Merima Baković)				
2.2.1.3	<p>Izvršiti spajanje dva specijalizovana odjeljenja viših sudova u jedan pri Višem sudu u Podgorici u cilju centralizacije nadležnosti za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina</p> <p><i>Napomena: Detaljne aktivnosti, nadležni organi i rokovi predviđeni su Planom racionalizacije pravosudne mreže</i></p>	Sudski savjet (Darko Drašković), Viši sud Podgorica (Sanja Kalezić), Viši sud Bijelo Bolje (Sanja Kalezić), Ministarstvo pravde (Merima Baković)	Novembar 2014.	Budžet Vrhovnog suda Crne Gore 3.824€	Urađena kadrovska i tehnička analiza specijalizovanih odjeljenja; Izmijenjena odluka o broju sudija; Urađen plan preuzimanja predmeta.	Centralizovana nadležnost za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina
2.2.1.4	Formirati posebno Specijalno tužilaštvo za borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina, donošenjem posebnog zakona kojim će se urediti nadležnost (Specijalno državno tužilaštvo biće nadležno za postupanje u svim slučajevima sa elementima korupcije, u okviru kojeg će se obezbijediti specijalizacija za osjetljive oblasti i korupciju na visokom nivou) i organizaciona struktura posebnog tužilaštva za	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Merima Baković), Tužilački savjet (Rifat Hadrović),	Novembar 2014.	Budžet 662.013,16€ Redovna budžetska sredstva 503.237,66€ Potreba	Donijet poseban zakon; Donijete odluke o potrebnom broju državnih tužilaca; Uspostavljeno Specijalno tužilaštvo;	

	<p>postupanje u predmetima organizovanog kriminala i korupcije, s posebnim aspektom na visoku korupciju, kao i stvoriti osnov za uspostavljanje funkcionalne veze između Jedinice za finansijske istrage Uprave policije i multidisciplinarnog tima pri specijalnom tužilaštvu.</p> <p><i>Napomena: Detaljne aktivnosti, nadležni organi i rokovi predviđeni su Planom racionalizacije pravosudne mreže</i></p>	Vrhovno državno tužilaštvo, Specijalizovano odjeljenja za borbu protiv organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i ratnih zločina		<p>dodatna budžetska sredstva 158.775,50€</p>	<p>Izrađen Plan preuzimanja predmeta iz specijalnog odjeljenja Vrhovnog državnog tužilaštva, kao i prostora i inventara.</p>	
2.2.1.5	<p>Uspostaviti poseban informacioni sistem u Odjeljenju za suzbijanje korupcije, organizovanog kriminala, terorizma i ratnih zločina koji će služiti za uspostavljanje baze podataka i sigurnog kanala komunikacije sa sudom, policijom i drugim organima odgovornim za sprovođenje zakaona i omogućiti državnom tužilaštvu i specijalnom istražnom timu pristup bazama podataka neophodnim za efikasno vođenje finansijskih istraga, podataka o oduzetoj imovinskoj koristi, kao i elektronsku razmjenu podataka i informacija.</p> <p><i>Napomena: Veza sa mjerama br. 6.1.8 i 6.2.28 u Akcionom planu za poglavlje 24</i></p>	<p>Vrhovno državno tužilaštvo (Đurđina Ivanović), Ministarstvo unutrašnjih poslova-UP (Nataša Starovlah Knežević, Dejan Đurović, Nikola Rogošić), Ministarstvo pravde (Merima Baković), Ministarstvo za informaciono društvo i</p>	<p>Jun 2014. Septembar 2014.</p>	<p>Obezbijeden a sredstva IPA 2012 Cca 50.000€ / budžetsko finansiranje</p>	<p>Uspostavljen poseban informacioni sistem i sugurnosni kanal za razmjenu informacija; Izvršeno povezivanje baza podataka, i to između tužilaštva i baza podataka Ministarstva unutrašnjih poslova, Poreske uprave, Uprave policije, Centralnog registra privrednih društava, Lučke kapetanije, Uprave carina, Centralne depozitarne agencije, Komisije za hartije od vrijednosti, Uprave za nekretnine, bankarskih računa</p>	<p>Uspostavljena bolja i efikasnija međuinstitucionalna saradnja; Izvještaj o radu državnog tužilaštva za borbu protiv organozovanog kriminala, korupcije terorizma i ratnih zločina; Izvještaj Evropske komisije; Izvještaj MONEYVAL-a.</p>

		telekomunikacije (Mirjana Begović)			poslovnih banaka, Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma, Uprave za imovinu.	
2.2.1.6	Proširenje prostornih uslova za Odjeljenje za suzbijanje korupcije, organizovanog kriminala, terorizma i ratnih zločina	Vrhovno državno tužilaštvo (Radmila Čuković/Đurđina Ivanović)	Decembar 2013.	Nijesu potrebna sredstva	Prošireni prostorni kapaciteti	Obezbjedeđeni uslovi za bolji rad tužilaštva
2.2.1.7	Ojačati kadrovske kapacitete Odjeljenja za suzbijanje korupcije, organizovanog kriminala, terorizma i ratnih zločina zapošljavanjem dva stručna pomoćnika i dva IT stručnjaka	Vrhovno državno tužilaštvo (Radmila Čuković/Đurđina Ivanović)	Septembar 2013 - mart 2014.	IV kvartal 2013 – 7.200 € II kvartal 2014 – 50.400 € 2015. i kontinuirano – 57.600 €	Ojačani kadrovski kapaciteti zapošljavanjem dva stručna pomoćnika i dva IT stručnjaka (u IV kvartalu 2013. godine zaposlen stručni pomoćnik i službenik u IT sektoru, u 2014. zaposlena dva službenika)	
2.2.1.8	Opremanje Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala, Odsjeka za suzbijanje opšteg kriminaliteta i Odsjeka za suzbijanje privrednog kriminaliteta na centralnom i regionalnom nivou materijalno-tehničkim sredstvima u skladu sa EU standardima i analizom iz mjere 6.2.6 (vozila, IT i oprema za zaštitu i prikupljanje dokaza, materijalno-tehnička sredstva, i dr.)	MUP-UP (Saša Milić, Zoran Asanović, Nataša Starovlah Knežević, Dragan Radonjić,	Septembar 2014.	Nabavke ukupno za period 2014-2018: 2.865.000 € 2014-500.000€	Broj obezbijeđenih vozila; Broj nabavljenih računara i prateće opreme; Komunikaciona	Broj pokrenutih istraga shodno dinamici i rokovima obezbijeđenih sredstava

	<p><i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.14</i></p>	<p>Draško Radinović), Ministarstvo finansija (Milanka Otović/Ana Cerović)</p>	<p>IIIQ 2015. IIIQ 2016. IIIQ 2015. IIIQ 2015. IIIQ 2016. IIIQ 2016. IIIQ 2017. IIIQ 2018. od 2017.</p>	<p>2015-600.000€ 2016-350.000€ Aplicirati za IPAI 2015-2016 2015-150.000€ Aplicirati za IPAI 2015 2015-90.000€ 2016-90.000€ Aplicirati za IPAI 2015-2016 2016-190.000€ Aplicirati za IPAI 2016 2017-45.000€ Aplicirati za</p>	<p>oprema; Broj personalnih setova za zaštitu (pancirni prsluk) i rad službenika; Broj metalnih kasa za odlaganje klasifikovanih dokumenata; Broj setova za prikupljanje dokaza.</p>	
--	---	--	---	---	---	--

			godišnje	IPAI 2017 2018- 50.000€ Aplicirati za IPAI 2018 Amortizacija i održavanje opreme: 20% vrijednosti: 2017- 400.000€ 2018- 400.000€		
2.2.1.9	<p>Izmjene i dopune Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva unutrašnjih poslova, sa ciljevima:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. reorganizacije, definisanja nadležnosti i centralizacije linije rada privrednog kriminaliteta; 2. definisanje nadležnosti Odsjeka za suzbijanje privrednog kriminaliteta i Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije u sprovođenju finsijskih istraga. <p><i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.17</i></p>	MUP-UP (Miloš Vukčević, Saša Milić, Dragan Radonjić)	<p>Februar 2014.</p> <p>Decembar 2014.</p>	Budžet 2.430€	<p>Odluka o formiranju radne grupe u kojoj će biti član predstavnik linije privrednog kriminaliteta;</p> <p>Usvojena izmjena i dopuna Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva unutrašnjih poslova.</p>	Broj pokrenutih istraga

2.2.1.1 0	<p>Jačanje kapaciteta ljudskih resursa Uprave policije putem povećanog broja radnih mjesta za državne službenike za realizaciju mjera tajnog nadzora (MTN)</p> <p><i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.32</i></p>	MUP-UP (Milan Tomić, Nikola Rogošić)	<p>Februar 2014.</p> <p>April 2014.</p> <p>Maj 2014.</p> <p>Decembar 2014.</p> <p>Mart 2015.</p> <p>Maj 2015.</p>	<p>Radna grupa 2014- 4.860€</p> <p>Nisu potrebna dodatna budžetska sredstva za plate službenika, realizacija kroz internu relokaciju policijskih službenika.</p>	<p>Formirana radna grupa;</p> <p>Izrađena procjena potrebnog povećanja broja službenika za MTN;</p> <p>Izrađen Nacrt predloga za pravilnik; Usvojena izmjena i dopuna pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Uprave policije;</p> <p>Povećan broj izvršilaca za realizaciju MTN, kroz relokaciju policijskih službenika;</p> <p>Državni službenici koji ispunjavaju uslove zaposleni na neodređeno.</p>	<p>Kapaciteti Odsjeka za posebne provjere omogućavaju sprovođenje najmanje četiri terenske operacije istovremeno.</p>
2.2.1.1 1	<p>Definisanje i organizacija specijalističkih obuka u zemlji i inostranstvu za trenere i službenike za mjere tajnog nadzora i istraživanje i razvoj za oblasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nadzora telekomunikacija i internet, - operativnu tehniku i opservaciju, - novodonijeta uputstva. 	MUP-UP (Nataša Starovlah-Knežević, Darko Simonović, Nikola Rogošić,	Mart 2014.	<p>Kroz odobreni projekat IPA2012 Donator 2014-2015. 200.000€</p>	<p>Pripremljen nastavni plan za obuke (uključujući vrijeme održavanja i sadržaj);</p> <p>Broj organizovanih obuka</p>	Broj obučeni službenika

	<i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.33</i>	Ivan Jokić), Policijska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović), Projekt menadžer za IPA2012	Od aprila 2014. do aprila 2016.	+ ko-finansiranje IPA2012 iz budžeta 2014-20.000€ 2015-10.000€ + Samostalne obuke policije iz budžeta: 2014-20.000€ 2015-20.000€ 2016-10.000€ + trošak za kadrove 2014-16.200€ 2015-16.200€	(kurseva, seminara, radionica, radnih posjeta); Broj sopstvenih trenera.	
2.2.1.1 2	Opremanje Odsjeka za posebne provjere materijalno-tehničkim sredstvima u skladu sa EU	MUP-UP (Nataša	Mart 2014.	Kroz odobreni	Izvršena nabavka;	

	<p>standardima, na osnovu prethodne analize (IT i oprema posebne namjene za sprovođenje istraga i nadzora, audio, video i GPS uređaji, unaprijeđenje sistema za tajni nadzor telekomunikacija i interneta, vozila i materijalno-tehnička sredstva i dr).</p> <p>U skladu sa ekspertskim preporukama, u sistemu za nadzor telekomunikacija unaprijediti mehanizme elektronskog evidentiranja i eksterne kontrole primjene mjera tajnog nadzora.</p> <p><i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.35</i></p>	<p>Starovlah-Knežević, Darko Simonović, Nik ola Rogošić, Ivan Jokić, Ranko Vojinović)</p>	<p>Mart 2014. do septembra 2018. godine</p>	<p>projekat IPA2012 ko- finansiranje iz budžeta Crne Gore za 2014- 250.000€</p> <p>Nabavke ukupno: 2.510.000€ iz budžeta Crne Gore za 2013- 2019: 2014- 1.000.000€ 2015- 760.000€ 2016- 450.000€ 2017- 300.000€ (Aplicirati za IPAI u iznosu od 1.200.000€ za 2015-</p>	<p>Izvršena instalacija opreme.</p>	
--	--	--	---	---	---	--

				2017) + Godišnje održavanje opreme i softvera iz budžeta Crne Gore ukupno 1.270.000€ (za 2013-2018): 2014- 210.000€ 2015- 230.000€ 2016- 250.000€ 2017- 280.000€ 2018- 300.000€		
2.2.1.1 3	<p>Opremanje Jedinice za prikrivene isljednike materijalno-tehničkim sredstvima u skladu sa EU standardima (specijalizovana vozila, IT i oprema za zaštitu i prikupljanje dokaza, materijalno-tehnička sredstva i dr.)</p> <p><i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.41</i></p>	MUP-UP (Aleksandar Radović, Nataša Starovlah Knežević)	<p>Februar 2014.</p> <p>Sept. 2014.</p> <p>Sept. 2015.</p>	<p>Nabavke iz budžeta Crne Gore: 230.000€ (ukupno 2014-2017): 2014. - 70.000€ 2015. -</p>	<p>Pripremljena analiza potreba</p> <p>Broj setova prikuplja nedokazai zaštitu službenika</p> <p>Broj nabavljenih vozila</p>	

			Sept. 2014. Sept. 2015. Sept. 2016. Sept. 2014. Sept. 2016. Sept. 2017. Sept. 2016. Sept. 2017.	70.000€ 2014. - 20.000€ 2015. - 20.000€ 2016. - 20.000€ 2014. - 10.000€ 2016. - 5.000€ 2017. - 5.000€ 2016. - 5.000€ 2017. - 5.000€	Broj nabavljenih računara i pratećeopreme Komunikaciona oprema	
2.2.1.1 4	Odrediti ciljne grupe koje će proći specijalističke obuke o primjeni savremenih istražnih metoda u okviru tužilaštva i suda i definisati i organizovati specijalističke obuke tužilaca i sudija o savremenim istražnim metodama mjera i korišćenju dokaza dobijenih primjenom tih metoda	CENPF (Maja Milošević)	Decembar 2013.	Redovna budžetska sredstva	Određene ciljne grupe u tužilaštvu i sudu i organizovane obuke	Sprovedene obuke; Broj i struktura polaznika; Ocjena uspješnosti obuke kroz evaluacione formulare.
2.2.1.1 5	Nabavka opreme „N Case“, kao i drugih uređaja neophodnih za forenzičko ispitivanje mobilnih telefona i ispitivanje bankovnih računa u okviru grupe za ispitivanje informacionih tehnologija u Forenzičkom centru.	Ministarstvo unutrašnjih poslova-UP (Zoran Tomčić, Jakša Backović)	2015.	Potrebna podrška iz fondova Evropske unije	Broj i vrsta nabavljene opreme	

	<i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.15</i>					
2.2.1.1 6	Sprovesti obuke zaposlenih u grupi za ispitivanje informacionih tehnologija u Forenzičkom centru i to na način što će se dva službenika obučavati iz oblasti forenzičke analize računara, dva službenika iz oblasti forenzičke analize mobilnih telefona, a 1 službenik za analizu bankovnih kartica. <i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.16</i>	Ministarstvo unutrašnjih polova-UP (Zoran Tomčić, Jakša Backović)	2015-2017.	Potrebna podrška iz fondova Evropske unije	Sprovedene obuke; Broj i struktura polaznika; Ocjena uspješnosti obuke kroz evaluacione formulare.	
2.2.1.1 7	Obezbijediti zajedničke obuke za razmjenu iskustava za policiju, tužioce i sudije na regionalnom i međunarodnom nivou o mjerama tajnog nadzora, korišćenju dokaza na sudu, a posebno u slučajevima prikupljanja takvih dokaza u prekograničnoj saradnji	Policajska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović) CEPFN (Maja Milošević)	Od aprila 2014. do aprila 2016.	Kroz odobreni projekat IPA 2012 – EU ROL	Sprovedene obuke; Broj i struktura polaznika; Ocjena uspješnosti obuke kroz evaluacione formulare.	
2.2.1.1 8	Sprovesti obuke policije, tužilaca i sudija o primjeni mjera tajnog nadzora u duhu Zakona o zaštiti ličnih podataka i tajnim podacima	Policajska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović) , CEPFN (Maja Milošević), Agencija za zaštitu ličnih podataka	Od aprila 2014. do aprila 2016.	Kroz odobreni projekat IPA 2012 – EU ROL	Sprovedene obuke; Broj i struktura polaznika; Ocjena uspješnosti obuke kroz evaluacione formulare.	

2.2.2. Preporuka: Izmijeniti Zakonik o krivičnom postupku u dijelu gdje je to potrebno i obezbijediti njegovu efikasnu primjenu.

PRESJEK STANJA: Novi Zakonik o krivičnom postupku predstavlja jedan od najvažnijih reformskih projekata, kojim je istraga izmještena iz suda i povjerena

tužilaštvu. Ustanovljavanje sistema tužilačke istrage je najdalekosežnija promjena buduće krivične procedure. Proširene su mjere tajnog nadzora na sva koruptivna krivična djela, uveden postupak za privremeno oduzimanje imovinske koristi, kao i finansijska istraga radi proširenog oduzimanja imovine čije zakonito porijeklo u krivičnom postupku nije dokazano, a teret dokazivanja prenijet je na okrivljenog.

U odnosu na preporuku da se izmijeni Zakonik o krivičnom postupku i da se obezbijedi njegova efikasna primjena, prvo je planirano sačinjavanje izvještaja o potrebi izmjena i dopuna ZKP-a koje će posebno obuhvatiti oblasti: postupak izvršenja odluke o privremenom oduzimanju, kao i prava savjesnih trećih lica u odnosu na privremeno oduzetu imovinu; odredbe kojima se uređuju MTN u pogledu, subjekata koji ih određuju, obima MTN, krivičnih djela za koja se mogu primijeniti, lica na koja se primjenjuju i njihovog trajanja; odredbe kojima se uređuje odbačaj krivične prijave i kontrola odbačaja; odredbe kojima se uređuju ovlašćenja i radnje policije u izviđaju, a posebno će se razmotriti propisivanje mogućnosti da policija sasluša osumnjičenog po odobrenju državnog tužioca a bez saglasnosti osumnjičenog, zatim dužinu rokova kod lišenja slobode od strane policije, kao i potrebu donošenja odluke od strane policije i dr. Tokom 2014. godine predviđeno je donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.2.2.1	<p>Sačiniti izvještaj o potrebi izmjena i dopuna ZKP-a, naročito u dijelu koji se odnosi na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dodjeljivanje branioca po službenoj dužnosti po redosljedu sa spiska Advokatske komore; - preciznijem određivanjem pravno nevaljanih dokaza u smislu pozivanja na određene članove ZKP-a; - postupak izvršenja odluke o privremenom oduzimanju, kao i prava savjesnih trećih lica u odnosu na privremeno oduzetu imovinu; - odredbe kojima se uređuju MTN u pogledu, subjekata koji ih određuju, obima MTN, krivičnih djela za koja se mogu primijeniti, lica na koja se primjenjuju i njihovog trajanja; - odredbe kojima se uređuje odbačaj krivične prijave i kontrola odbačaja; - odredbe kojima se uređuju ovlašćenja i radnje policije u izviđaju, a posebno će se razmotriti 	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Merima Baković)	Jun 2013.	Redovna budžetska sredstva	Sačinjen izvještaj o obimu potrebnih izmjena i dopuna ZKP-a i donijeta odluka u kom periodu će se pristupiti konkretnim izmjenama i dopunama ZKP-a	

	<p>propisivanje mogućnosti da policija sasluša osumnjičenog po odobrenju državnog tužioca a bez saglasnosti osumnjičenog, zatim dužinu rokova kod lišenja slobode od strane policije, kao i potrebu donošenja odluke od strane policije;</p> <p>- rok za odluku državnog tužioca o zadržavanju, kao i da se propiše rok za žalbu protiv rješenja o zadržavanju, a posebno razmotriti potrebu izmjene vremena zadržavanja za određena krivična djela (organizovani kriminal i korupcija);</p> <p>- odredbe o predlaganju dokaza u istrazi u pogledu propisivanja obaveze državnog tužioca da donese odluku na koju se ima pravo žalbe;</p> <p>- odredbi kojima se uređuje kontrola optužnice u pogledu funkcionalne nadležnosti za potvrđivanje optužnice.</p>					
2.2.2. 2	Izmjeniti Zakonik o krivičnom postupku	Skupština Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Merima Baković)	Oktobar 2014.	Budžet 97.260€, Donacije 2.700€	Formiran radni tim; Utvrđen tekst Radne verzije; Dobijeno stručno mišljenje eksperata Evropske komisije; Izmijenjen Zakonik o krivičnom postupku.	
2.2.2. 3	Sprovesti obuke o izmijenjenim i dopunjenim odredbama ZKP-a svih aktera krivičnog postupka (policije, tužilaštva, sudova, službenika Uprave carina, Poreske uprave, Uprave za sprječavanje pranja novca i finasiranja terorizma, advokata)	CENPF (Maja Milošević) , Policijska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović) , UzK	Novembar 2014 - kontinuiran o u 2015.	Budžet	Sprovedene obuke; Broj i struktura polaznika; Ocjena uspješnosti obuke kroz evaluacione formulare.	

		(Jadranka Đurković), Advokatska komora				
2.2.2.4	Praćenje primjene izmijenjenih odredaba ZKP-a	MP (Branka Lakočević, Merima Baković)	Januar 2015. i kontinuirano	Redovna budžetska sredstva	Donijet plan implementacije ZKP-a koji će sadržati obezbjeđivanje neophodnih tehničkih, administrativnih i finansijskih preduslova za njegovu efikasnu primjenu	Izveštaji o primjeni izmijenjenih odredaba ZKP-a
2.2.2.6	U cilju efikasne primjene Zakonika o krivičnom postupku izmijeniti Zakon o carinskoj službi u smislu razrade ovlaštenja za preduzimanje mjera tokom izviđaja	Ministarstvo finansija (Goran Milonjić-UC)	IV kvartal 2015.	Nijesu potrebna dodatna sredstva – redovni budžet	Donijet Zakon o izmijenama Zakona o carinskoj službi	Efikasnije vođenje pretkrivičnog postupka

2.2.3 Preporuka: Unaprijediti sprovođenje finansijskih istraga moguće kroz osnivanje tima visokokvalifikovanih inspektora za tu oblast.

PRESJEK STANJA: Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, te donošenjem novog Zakonika o krivičnom postupku, u periodu od 2009. do 2011. godine unijeto niz izmjena kojima se poboljšava sistem oduzimanja imovinske koristi, a uveden je i jedan novi institut - institut proširenog oduzimanja imovinske koristi.

Crnogorski sistem, u ovoj oblasti, poznaje sljedeće institute: oduzimanje predmeta, koje se izriče kao mjera bezbjednosti; oduzimanje imovine; prošireno oduzimanje imovinske koristi i privremeno oduzimanje predmeta, imovine i imovinske koristi. Takođe, uvedeno je da nadležni tužilac sprovedi finansijske istrage u cilju proširenog oduzimanja imovinske koristi. Postupak proširenog oduzimanja imovinske koristi odvija se u tri faze: u prvoj, istražnoj fazi (izviđaj i prethodni postupak) utvđuje se imovina i imovinska korist, lociraju se i prikupljaju dokazi o vlasniku. U drugoj, sudskoj fazi, donosi se odluka o trajnom oduzimanju takve imovine, dok u trećoj fazi država dobija mogućnost da raspolaže oduzetom imovinom.

Kako bi postupak finansijskih istraga unaprijedili, potrebno je bolje uspostavljanje funkcionalne veze između organa koji posjeduju neophodne informacije za sprovođenje finansijskih istraga sa tužilaštvom, zapošljavanje određenog broja stručnih lica - analitičara, te razmjenu iskustava na regionalnom i međunarodnom nivou, posebno jer se imovina stečena kriminalom često nalazi na teritoriji različitih država.

Br.	Mjera	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.2.3.1	Ojačati administrativne kapacitete Specijalnog tužilaštva kroz formiranje multidisciplinarnog tima sastavljenog od stručnih pomoćnika u računovođa, stručnjaka za oblast pranja novca, bankarski stručnjaci, stručnjaci za međunarodne bankarske transakcije, poreski stručnjaci	Vrhovno državno tužilaštvo (Radmila Ćuković/Đurđina Ivanović)	Mart 2014.	Budžet	Formiran multidisciplinarni tim	
2.2.3.2	Donijeti poseban zakon kojim će se urediti postupak vođenja finasijskih istraga i institut oduzimanja imovine (matrijalne i procesne odredbe o oduzimanju imovine, odredbe o njenom upravljanju, staranju i povraćaju)	Skupština Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Merima Baković)	Oktobar 2014.	Budžet 97.260€, Donacije 2.700€	Donijet poseban zakon koji će biti usaglašen sa novim FATF preporukama iz 2012. godine	
2.2.3.3	U skladu sa ekspertskim preporukama u okviru Sektora kriminalističke policije kroz izmjene organizacije i sistematizacije formirati specijalizovane organizacione jedinice za: <ul style="list-style-type: none"> - finasijske istrage; - visokotehnološki kriminal; - trgovinu ljudima i - terorizam. <p><i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.18</i></p>	MUP-UP (Miloš Vukčević, Saša Milić, Dragan Radonjić)	Februar 2014. April 2014. Maj 2014. Decembar	Budžet ukupno za period 2014-2018: 528.000€ Radna grupa 2014- 4.860€ Plate novih	Formirana radna grupa; Izrađena procjena potrebnog broja službenika; Izrađen Nacrt predloga za pravilnik; Usvojena izmjena i	

			2014. Mart 2015.	službenika za period 2015-2018: 2015- 132.000 € 2016- 132.000 € 2017- 132.000 € 2018- 132.000€	dopuna pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta; Popunjavanje radnih mjesta.	
2.2.3.4	Jačanje kadrovskih kapaciteta linije rada privrednog kriminaliteta, raspoređivanje novih službenika na nepopunjena radna mjesta. <i>Napomena: Ista mjera je predviđena u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2, mjera br. 6.2.19</i>	MUP-UP (Dragan Radonjić)	Decembar 2014. Januar 2015.	Nijesu potrebna dodatna finansijska sredstva, realizacija kroz internu relokaciju policijskih službenika	Odabir službenika i donošenje rješenja o rasporedu. Donesena Rješenja o rasporedu.	Broj pokrenutih istraga
2.2.3.5	Sprovesti obuke zaposlenih u posebnoj jedinici Uprave policije za sprovođenje finansijskih istraga kao i multidisciplinarnog tima, tužilaca i sudija. <i>Napomena: Veza sa mjerom br. 6.2.20 u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 24 u dijelu 6.2</i>	CENPF (Maja Milošević), Policijska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović)	Maj 2014.	Neophodna finansijska i stručna pomoć EU; Aplikirati za twinning projekat.	Organizovane obuke; Broj realizovanih obuka; Broj i struktura polaznika.	Osposobljeni inspektori za sprovođenje finansijskih istraga, obučeni tužioc i sudije.
2.2.3.6	Razmjena iskustava na regionalnom i međunarodnom nivou kroz organizovanje studijskih posjeta i skupova u oblasti borbe protiv korupcije s posebnim osvrtom na finansijske istrage i	CENPF (Maja Milošević), Policijska akademija	Od aprila 2014. do aprila 2016.	Budžet IPA 2010 Borba protiv organizovanog	Organizovana studijska posjeta na temu: Finansijske	

prikupljanje dokaza na međunarodnom nivou.	(Tanja Tripović/Žana Đurović)	godine	kriminala i istrage; korupcije: Organizovani jačanje stručni skupovi; tužilačke mreže Prezentovani OSCE zaključci.
--	--------------------------------------	--------	--

2.2.4. Preporuka: Poboljšati saradnju i razmjenu informacija između organa koji su uključeni u borbu protiv korupcije, uključujući poreske i druge organe koji su samo posredno uključeni.

PRESJEK STANJA: Tužilac, shodno ovlaštenjima propisanim u Zakoniku o krivičnom postupku, rukovodi prekrivičnim postupkom na način što izdaje obavezujuće naloge Upravi policije ili neposrednim rukovođenjem usmjerava rad policije. Takođe, tokom prekrivičnog postupka, tužiocu su neophodne brojne informacije i od drugih državnih organa, pa tužilac takođe i od njih, shodno odredbama ZKP-a, prikuplja potrebna obavještenja. Svi državni organi dužni su da na zahtjev tužioca dostavljaju tražene informacije.

Imajući u vidu da je neophodno poboljšati razmjenu informacija svih organa uključenih u borbu protiv korupcije Crna Gora će poboljšati ne samo ispunjenjem mjera propisanim u okiru ovog cilja, već će na ispunjenje ovog cilja značajno uticati i ispunjenost cilja 1, podcilj 3, kojim će se omogućiti tužiocima pristup relevantnim bazama podataka, kao i kroz ispunjenost mjere kojom se propisuje uspostavljanje visokokvalifikovanih inspektora za sprovođenje finansijskih istraga i njihovo povezivanje sa Specijalnim tužilaštvom.

Poboljšanje saradnje i razmjene informacija između organa koji su uključeni u borbu protiv korupcije postići će se i uspostavljanjem sigurnosnog kanala za razmjenu informacija između tužilaštva i drugih organa, kao i omogućavanje Specijalnom tužilaštvu pristup relevantnim bazama podataka.

Saradnja i razmjena informacija između organa koji su uključeni u borbu protiv korupcije unaprijediće se i na način što će drugi državni organi (izuzev policije i tužilaštva) zaključiti sporazume o razmjeni informacija kako bi se u prekrivičnom postupku dobili podaci neophodni za rasvjetljavanje koruptivnih krivičnih djela. Važno je napomenuti da je Vrhovno državno tužilaštvo u prethodnom periodu zaključilo sporazume sa zemljama regiona (Srbija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Albanija, Rumunija i Mađarska) kako bi omogućili neposrednu razmjenu dokaza i podataka. Cilj koji se nalazi pred nama svakako će se ostvariti i ako drugi državni organi u tom dijelu budu zaključili sporazume o razmjeni informacija.

Br.	Mjera	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.2.4.1	Potpisati Protokol o saradnji Uprave policije i Vrhovnog državnog tužilaštva kojim će se regulisati saradnja u prekrivičnom i krivičnom postupku	Vrhovno državno tužilaštvo (Veselin Vučković), MUP-UP	U toku	Redovna sredstva iz budžeta oba organa	Potpisan Protokol	Razrađene uloge policije i tužilaštva prilikom sprovođenja radnji u izviđaju u vezi sa koruptivnim i drugim krivičnim djelima

		(Miloš Vukčević, Maja Raspopović, Hermin Šabotić, Milan Tomić, Radovan Ljumović)				
2.2.4.2	Potpisivanje sporazuma između državnih organa Crne Gore i organa drugih država kao što je Poreska uprava, Uprava carina, Lučka kapetanija o razmjeni informacija neophodnih za prikupljanje podataka u prekrivičnom i krivičnom postupku	Poreska uprava (Rade Simonović), Uprava carina, Lučka kapetanija	Januar 2014. i dalje	Nisu neophodna sredstva	Zaključeni sporazumi	Uspostavljena mogućnost razmjene informacija između organa različitih država; Godišnji izvještaj o radu; Izvještaj o napretku EK.
2.2.4.3	Pripremiti analizu organizacione strukture, kapaciteta i ovlašćenja državnih organa i organa uprave u borbi protiv organizovanog kriminala korupcije (isto kao mjera 2.2.1.1)					
2.2.4.4	Donijeti Plan realizacije zaključaka prethodne analize (isto kao mjera 2.2.1.2)					
2.2.4.5	Izmijeniti odredbe Zakonika o krivičnom postupku u dijelu kojima se uređuju ovlašćenja i radnje policije i drugih organa u izviđaju (isto kao mjera 2.2.2.2)	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Merima Baković)				

2.2.5. Preporuka: Unaprijediti jednoobrazne statističke podatke o korupciji.

PRESJEK STANJA: Strategija kojom se uspostavlja pravosudni informacijski sistem bila je dio Strategije reforme pravosuđa, ali imajući u vidu kompleksnost ovog sistema urađena je posebna Strategija za razvoj pravosudnog informacionog sistema za period 2011-2014. godine sa Akcionim planom za

implementaciju strategije. Pravosudni informacijski sistem obuhvata informacijske sisteme Ministarstva pravde, sudova, državnih tužilaštava, prekršaja i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija. Cilj uspostavljanja ovakvog sistema je između ostalog, jedinstvena sistematizacija i klasifikacija podataka, efikasnije pružanje informacija, a sve sa ciljem jedinstvene, brze i tačne razmjene podataka. Jedan od zadataka kojem Pravosudni informacijski sistem mora da odgovori jeste da se uspostavi jedinstveni sistem izvještavanja o predmetima korupcije i organizovanog kriminala. U narednom periodu donijete se novi Akcioni plan za implementaciju Strategije.

Detaljne mjere i podmjere za unapređenje funkcionisanja PRIS-a date su u dijelu 1.4. Profesionalizam, stručnost i efikasnost pravosuđa.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.2.5.1	Izvršiti analizu mogućnosti primjene postojećeg pravosudnog informacionog sistema (PRIS) u odnosu na statističko praćenje krivičnih djela sa elementima korupcije od podnošenja krivične prijave do donošenja pravosnažne presude	Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković) koji je zadužen za praćenje Pravosudnog informacionog sistema, Vrhovno državno tužilaštvo (Radmila Ćuković/Pavić Vlahović)	Decembar 2013.	Budžet	Sačinjena analiza sa posebnim osvrtom na mogućnost uspostavljanja jednoobraznih statističkih podataka o korupciji na nivou svih organa i razgraničenje različitih vrsta krivičnih djela; Omogućena procjena dužine trajanja postupka i ishoda po podnijetim krivičnim prijavama.	
2.2.5.2	Doraditi PRIS u dijelu uspostavljanja jednoobraznih statističkih podataka za praćenje krivičnih djela sa elementima korupcije	Sekretarijat Sudskog savjeta (Darko Drašković) u saradnji sa Vrhovnim državnim	Decembar 2013 .	Projekat IMG	Uspostavljen sistem za vođenje jednoobrazne statistike na svim nivoima u oblasti korupcije; Omogućeno automatsko ažuriranje sistema.	Redovno izvještavanje iz PRIS-a

		tužilaštvom (Radmila Ćuković/Pavić Vlahović)				
2.2.5. 3	Sprovesti obuke lica zaduženih za vođenje, praćenje i izvještavanje o statistici za krivična djela sa elementima korupcije	CENPF (Maja Milošević)	Decembar 2013. i dalje	Budžet	Donijet plan obuka; Sprovedene obuke; Broj realizovanih obuka; Broj i struktura polaznika; Ocjena uspješnosti obuke kroz evaluacione formulare.	

2.2.6 Preporuka: Bliže regulisati postupke zaplijene, konfiskacije i upravljanja imovinom stečenom krivičnim djelom i ojačati profesionalne kapacitete Uprave za imovinu.

PRESJEK STANJA: U odnosu na preporuku da postupci zaplijene, konfiskacije i upravljanja imovinskom koristi stečenom krivičnim djelom trebaju biti bliže regulisani, važno je istaći da je izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika, donošenjem novog Zakonika o krivičnom postupku, u periodu od 2009. do 2011. godine unijeto niz izmjena kojima je unaprijeđen sistem oduzimanja imovinske koristi, a uveden je i jedan novi institut - institut proširenog oduzimanja imovinske koristi.

Crnogorski sistem, u ovoj oblasti, poznaje sljedeće institute: oduzimanje predmeta, koje se izriče kao mjera bezbjednosti; oduzimanje imovine; prošireno oduzimanje imovinske koristi i privremeno oduzimanje predmeta, imovine i imovinske koristi.

Naše zakonodavstvo je izmjenama iz 2009. i 2010. godine uvelo i jedan novi institut, a to je prošireno oduzimanje imovinske koristi, tj. oduzimanje imovinske koristi od okrivljenog, njegovog pravnog sljedbenika, ili lica na koje je prenio imovinu, a za koju ne može dokazati zakonitost njenog porijekla. Prošireno oduzimanje imovinske koristi može doći u obzir samo ako je okrivljeni pravosnažno osuđen za jedno od krivičnih djela za koja Krivični zakonik propisuje mogućnost proširenog oduzimanja imovinske koristi. Ovakav zahtjev tužilac može podnijeti u roku od jedne godine od pravosnažnosti presude kojom je osuđen za jedno od krivičnih djela za koje je moguće prošireno oduzimanje imovinske koristi. U Krivičnom zakoniku određena su djela za koja okrivljeni treba da bude pravosnažno osuđen da bi tužilac imao pravo da predloži prošireno oduzimanje imovinske koristi. To su sljedeće krivična djela: sva krivična djela izvršena u okviru kriminalne organizacije, onako kako je pojam kriminalne organizacije definisan članom 401 a KZ-a; krivična djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom ukoliko su izvršena iz koristoljublja (terorizam, trgovina ljudima, javno pozivanje na izvršenje terorističkih djela, finansiranje terorizma itd.); krivično djelo pranje novca; neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga i krivična djela protiv platnog prometa i privrednog poslovanja i protiv službene dužnosti učinjenih iz koristoljublja za koja je propisana kazna zatvora od 8 godina ili teža.

U narednom periodu više pažnje biće posvećeno unapređenju zakonodavnog okvira i jačanja kapaciteta Uprave za imovinu. Naime, akcenat će biti na donošenju posebnog zakona kojim će se urediti pitanja oduzimanja imovine i finansijske istrage. Donošenje ovog zakona biće uporedo sa izmjenama Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o državnom tužilaštvu. U međuvremenu će se osnažiti kapaciteti Uprave za imovinu, dok će se u toku 2015. godine uspostaviti nezavisni organ koji će upravljati i starati se o privremeno i trajno oduzetom imovinom.

Mjere koje se odnose na obuku policije o oduzimanju imovinske koristi se nalaze u Akcionom planu pregovaračkog poglavlja 24 u dijelu 6.2 Policijska saradnja i organizovani kriminal, kao i u dijelu ovog Akcionog plana koji se odnosi na finansijske istrage. Jačanje kapaciteta Specijalnog tužilaštva takođe je detaljno opisano u okviru preporuke o finansijskim istragama.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva/ Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.2.6.1	U okviru Analize organizacione strukture, kapaciteta i ovlaštenja državnih organa i organa uprave u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije posebno će se analizirati postojeće stanje u dijelu koji se odnosi na postupak oduzimanja imovinske koristi, njeno staranje i upravljanje i predložiti model za unapređenje. <i>Napomena: Vidjeti mjeru br. 2.2.1.1 u okviru preporuke 2.2.1</i>	Ministarstvo unutrašnjih poslova-UP (Miloš Vukčević, Maja Raspopović, Milan Tomić, Saša Milić, Dragan Radonjić), Ministarstvo pravde (Merima Baković)	Oktober 2013.	Nijesu potrebna dodatna sredstva – redovni budžet oba ministarstva; Projekat OSCE ekspertska podrška IPA 2010 Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije: Jačanje tužilačke mreže	Sačinjena analiza sa prikazom postojećeg stanja u predmetima gdje je oduzeta imovinska korist, njeno dalje staranje i upravljanje od strane Uprave za imovinu, detektovanim preprekama i nedostacima prilikom primjene ovog instituta i preporukama za unapređenje.	
2.2.6.2	Donijeti poseban zakon kojim će se urediti postupak vođenja finansijskih istraga i institut oduzimanja imovine (matrijalne i procesne odredbe o oduzimanju imovine, odredbe o njenom upravljanju, staranju i povraćaju)	Skupština Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Merima Baković)	Oktober 2014.	Budžet 97.260€ Donacije 2.700€	Donijet poseban zakon koji će biti usaglašen sa novim FATF preporukama iz 2012. godine	
2.2.6.3	Jačanje administrativnih kapaciteta Uprave za imovinu kroz povećanje broja radnih mjesta za	Uprava za imovinu	Decembar 2014.	Budžet u iznosu 19.440€ za dva	Povećan broj radnih mjesta za državne	Ojačani administrativni

	državne službenike za upravljanje i staranje privremeno i trajno oduzetom imovinom, zapošljavanjem dva službenika	(Milanka Otović)		zaposlena na godišnjem nivou	službenike za upravljanje i staranje privremeno i trajno oduzetom imovinom	kapaciteti Uprave za imovinu za upravljanje i staranje oduzetom imovinom
2.2.6.4	Razviti unutrašnje radne procedure Uprave za imovinu	Uprava za imovinu (Milanka Otović)	Decembar 2013.	Budžet Uprave za imovinu 2.700€	Razvijene radne procedure, određeni kriterijumi za upravljanje različitim vrstama imovine	
2.2.6.5	Uspostaviti elektronski Registar oduzete imovine koji će sadržati: - broj odluke; - naziv suda, odnosno organa nadležnog za vođenje prekršajnog postupka, - vrstu i procijenjenu vrijednost oduzete imovine i - podatke o licu od koga je imovina oduzeta	Uprava za imovinu (Milanka Otović)	Decembar 2013.	Budžet Uprave za imovinu 4.000€	Uspostavljen sistem evidencije oduzete imovine	
2.2.6.6	Redovno izvještavati o staranju i upravljanju oduzetom imovinom	Uprava za imovinu (Milanka Otović)	Polugodišnje	Budžet Uprave za imovinu 400€	Sačinjeni i objavljeni polugodišnji izvještaji na sajtu Uprave za imovinu	Broj slučajeva i vrijednost trajno oduzete imovine
2.2.6.7	Donijeti plan obuka i sprovesti obuke za službenike Uprave za imovinu u oblasti staranja i upravljanja oduzetom imovinom	UzK (Jadranka Đurković) , Uprava za imovinu (Milanka Otović)	Decembar 2013. godine i kontinuirano	Budžet Uprave za kadrove i Uprave za imovinu 3.000 €	Donijet plan obuka; Broj realizovanih obuka; Broj i struktura polaznika.	
2.2.6.	Vršiti obuke službenika Uprave policije,	CENPF	Tokom	Budžet CENPF i	Broj i struktura	

8	državnih tužilaca i sudija o finansijskim istragama, otkrivanju i zamrzavanju imovine stečene krivičnim djelom u skladu sa godišnjim programom obuke	(Maja Milošević), Polijska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović)	2014.	Polijske akademije 3.000€, IPA 2010 Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije: Jačanje tužilačke mreže, Projekat OSCE	polaznika; Broj realizovanih obuka.	
2.2.6.9	Uspostaviti nezavisni organ koji će se starati i upravljati oduzetom imovinom	Ministarstvo o pravde (Branka Lakočević, Merima Baković) i Ministarstvo o finansija (Milanka Otović/Ana Cerović)	2015.	Budžet	Uspostavljen nezavisni organ	

2.2.7 Preporuka: Preduzeti potrebne mjere kako bi sistem zaštite lica koja prijavljuju korupciju bio efikasniji u praksi.

PRESJEK STANJA: U odnosu na preporuku za jačanje efikasnosti sistema zaštite lica koja prijavljuju korupciju, Zakonom o državnim službenicima i namještenicima (Sl. list CG, br. 39/11, 50/11 i 66/12), koji daje glavne osnove za uspostavljanje depolitizovane i profesionalne javne uprave, poboljšava se zaštita osoba koje prijavljuju moguće slučajeve korupcije i propisuje se obaveza usvajanja planova integriteta u javnom sektoru. Takođe, UAI je izradila, a Ministarstvo pravde usvojilo krajem januara Smjernice za izradu planova integriteta.

Rad na jačanju sistema zaštite lica koja prijavljuju korupciju biće nastavljen kroz sačinjavanje analize primjene postojećeg zakonskog okvira i preduzimanje potrebnih aktivnosti u skladu sa zaključcima analize.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva/	Indikator rezultata	Indikator uticaja
-----	-------------------	----------------	-----	--------------------	---------------------	-------------------

				Izvor finansiranja		
2.2.7.1	<p>Analizirati postojeći normativni okvir i primjenu regulative koja se odnosi na zaštitu lica koja prijavljuju korupciju sa informacijama o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ključnim problemima u primjeni regulative; - broju prijava iz privatnog sektora; - broju prijava iz državne uprave; - broju pokrenutih istraga; - broju podignutih optužnica; - broju pravosnažnih sudskih presuda; - broju lica koja su zbog prijavljivanja korupcije snosila posljedice, uključujući i podatke o broju i vrsti izrečenih sankcija protiv tih lica; - broju sankcionisanih rukovodilaca koji koriste mjere zastrašivanja, ograničavanja ili kažnjavanja službenika koji ukažu na korupciju; - vrsti i visini izrečenih sankcija za rukovodice. 	<p>Međuresorska radna grupa</p> <p>MUP-UP (Dragana Đurišić, Danijela Nedeljković- Vukčević, Radovan Ljumović, Saša Milić), VDT (Đurđina Ivanović), Vrhovni sud Crne Gore (Radule Kojović/Sanja Kalezić)</p>	Septembar 2013.	Budžet UP, VDT-a i Vrhovnog suda Crne Gore; Ekspertska podrška	Sačiniti analizu primjene regulative koja se odnosi na zaštitu lica koja prijavljuju korupciju	
2.2.7.2	<p>Obezbijediti krivičnopravnu zaštitu lica koja prijavljuju korupciju kroz izmjene i dopune Krivičnog zakonika kojim će se obezbijediti zaštita lica koja prijavljuju korupciju kroz inkriminisanje lica koja osnovu otkažu ugovor o radu zaposlenom koji je zbog opravdane sumnje da je učinjeno krivično djelo sa obilježjima korupcije podnio prijavu ili se obratio nadležnim licima ili</p>	<p>MP (Branka Lakočević, Merima Baković)</p>	Septembar 2013.	Budžet Ministarstva pravde 39.690€	Donijet Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika	<p>Obezbijeđena krivičnopravna zaštita lica koja prijavljuju korupciju;</p> <p>Broj krivičnih prijava;</p> <p>Broj odbačenih krivičnih prijava;</p> <p>Broj optuženih lica;</p>

	organima					Broj osuđenih lica.
2.2.7.3	<p>Usvojiti Zakon o Agenciji za antikorupciju, u skladu sa predloženim modelom.</p> <p>Zakon će definisati sljedeće nadležnosti Agencije: koordinacija, nadzor i praćenje sprovođenja strateških dokumenata za borbu protiv korupcije sa pratećim AP, koordinacija i nadzor nad sprovođenjem planova integriteta; neposredno sprovođenje i nadzor Zakona o lobiranju, Zakona o sprječavanju sukoba interesa i Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, zaštita zviždača i iniciranje zaključivanja međunarodnih ugovora i izmjene propisa u cilju pune primjene međunarodnih antikorupcijskih standarda.</p> <p><i>Napomena: Ista mjera predviđena je u dijelu preventivne radnje protiv korupcije u okviru preporuke 2.2.1</i></p>	<p>Skupština MP (Branka Lakočević, Merima Baković) u saradnji sa MF (Milanka Otović, Ana Cerović), UAI (Vesna Ratković) i KSSI (dr Slobodan Leković/Maja Karas Bošković) uz učesće NVO i uz angažovanj e eksperta preko TAIEX</p>	Jun 2014.	<p>Budžet 31.770€ (radna grupa od 8 osoba, efektivni rad 2 mjeseca - Nacrt zakona 12.960€; javna rasprava 3.810; rad skupštinskih odbora 15.000€; TAIEX 2.700 € (jedan ekspert pet radnih dana)</p>	Usvojen Zakon o Agenciji za antikorupciju, u skladu sa predloženim modelom i ekspertskim mišljenjem EK	<p>Uspostavljen pravni okvir za rad Agencije za antikorupciju sa utvrđenim nadležnostima, i obezbijedena funkcionalna i finansijska nezavisnost i samostalnost Agencije.</p>
2.2.7.4	Pratiti primjenu i poštovanje mehanizma za prijavu korupcije u odnosu na zaštitu lica koja prijavljuju korupciju	UAI (Vesna Ratković)	Jun 2015. i kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva	Polugodišnji izvještaji koji sadrže: <ul style="list-style-type: none"> - ukupan broj prijava korupcije; - broj prijava korupcije od strane zaposlenih; - broj prijava proslijeđenih državnom tužilaštvu; 	

					<ul style="list-style-type: none"> - broj podignutih optužnica; - broj pravosnažnih osuđujućih sudskih presuda; - broj i vrstu izrečenih kazni. 	
2.2.7.5	Promovisati kanale za prijavu korupcije i mehanizme zaštite, kao i dobre primjere prijavljivanja korupcije	UAI (Vesna Ratković)	Kontinuirano	Nisu potrebna dodatna sredstva	Broj informativnih kampanja; Sprovedena godišnja ispitivanja javnog mnjenja kako bi se pratilo povjerenje građana u institucije koje se bave borbom protiv korupcije; Broj sprovedenih istraživanja.	Procenat povjerenja građana u policiju, državno tužilaštvo i sudstvo, kao i u Upravu za antikorupcijsku inicijativu.

2.2.8 Preporuka: Preispitati sistem imuniteta i uspostaviti efikasnu proceduru za oduzimanje imuniteta.

PRESJEK STANJA: U odnosu na navedenu preporuku Evropske komisije a koja se odnosi na preispitivanje sistema imuniteta i uspostavljanja efikasne procedure za oduzimanje imuniteta date su mjere u dijelu Akcionog plana „Jačanje nezavisnosti pravosuđa“ u okviru cilja 1.3: „Odgovornost u pravosuđu“, i to mjera br. 1.3.5.

Ustavom Crne Gore propisano je da poslanik u Skupštini Crne Gore uživa imunitet, da ne može biti pozvan na krivičnu ili drugu odgovornost ili pritvoren za izraženo mišljenje ili glasanje u vršenju svoje poslaničke funkcije. Takođe, protiv poslanika se ne može pokrenuti krivični postupak, niti odrediti pritvor bez odobrenja Skupštine, osim ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna u trajanju dužem od pet godina zatvora. Pored poslanika ovaj imunitet uživaju i predsjednik Crne Gore, predsjednik i članovi Vlade, predsjednik Vrhovnog suda, predsjednik i sudije Ustanog suda i Vrhovni državni tužilac. Predsjednik i članovi Vlade uživaju imunitet, što znači da ne mogu biti pozvani na krivičnu ili drugu odgovornost ili pritvoreni za izraženo mišljenje ili glasanje u vršenju svoje funkcije. Protiv njih se ne može pokrenuti krivični postupak, niti odrediti pritvor, bez odobrenja Skupštine, osim ako su zatečeni u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna u trajanju dužem od pet godina zatvora.

2012. i 2013. godine Skupština nije donijela nijednu odluku o davanju odobrenja za pokretanje krivičnog postupka protiv poslanika Skupštine Crne Gore. U toku 2012, Administrativni odbor razmotrio je dva zahtjeva, i dostavio Skupštini izvještaj sa predlozima, a u 2013. do sad su nadležni organi dostavili dva

zahtjeva, koji su na dnevnom redu sjednice Administrativnog odbora, zakazanoj za 25 jun.

2.2.9 Preporuka: Preispitati postupak zatvaranja krivičnih predmeta i razmotriti mogućnost za žalbe i pritužbe.

PRESJEK STANJA: Zakonikom o krivičnom postupku uređen je postupak odbacivanja krivične prijave, kojim je dato ovlaštenje državnom tužiocu da obrazloženim rješenjem odbaci krivičnu prijavu ako nađe da prijavljeno djelo nije krivično djelo ili nije djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ako je nastupila zastarjelost ili je djelo obuhvaćeno aktom milosti ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju gonjenje, ili ako ne postoji osnovana sumnja da je izvršeno krivično djelo.

Nakon odbacivanja krivične prijave, državni tužilac je dužan da obavijesti podnosioca prijave i oštećenog, kao i da mu dostavi rješenje o odbačaju krivične prijave. Zakonik o krivičnom postupku daje mogućnost oštećenom da u određenom roku preduzme krivično gonjenje, ukoliko se ne slaže sa odlukom tužioca, a o kojem pravu je državni tužilac dužan da upozna oštećenog. Zakonikom nije propisana mogućnost da podnosilac prijave nema mogućnost da izjavi prigovor na donijeto rješenje o odbačaju krivične prijave, što u sljedećem periodu treba sagledati kroz eventualne izmjene odgovarajućeg zakona (Zakonika o krivičnom postupku ili Zakona o državnom tužilaštvu), posebno u odnosu na krivična djela organozovanog kriminala i korupcije.

Važno je istaći da Vrhovno državno tužilaštvo jednom godišnje vrši kontrolu svih rješenja o odbačaju krivičnih prijava, te ukoliko utvrdi da tužilac nije donio pravilnu odluku, može staviti takvo rješenje van pravne snage i naložiti pokretanje postupka.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva/ Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
2.2.9.1	Unaprijediti sistem analiziranja i praćenja tužilačkih odluka izmjenom ili uvođenjem novih pravila o - Preispitivanju tužilačkih odluka koje se odnose na: 1) odbacivanje ili prihvatanje krivičnih prijava, 2) preliminarne istrage (izviđaj), 3) optuženja; - Vođenju evidencija o preispitanim tužilačkim odlukama iz tačaka 1), 2) i 3).	VDT (Petar Kapuci)	Od septembra do decembra 2013.	Budžet	Unaprijeđen sistem preispitivanja tužilačkih odluka i vođenja evidencija o njima	
2.2.9.2	Izmijeniti Zakonik o krivičnom postupku u dijelu preispitivanja odluke tužioca o odbačaju krivične prijave za sve slučajeve	Ministarstvo o pravde (Branka)	Oktobar 2014.	Budžet 97.260€ Donacije	Stvorena zakonska mogućnost za preispitivanje odluke	Broj pokrenutih postupaka preispitivanja odluke tužioca o

		Lakočević, Merima Baković)		2.700€	tužioca o odbačaju krivične prijave za sve slučajeve	odbačaju krivične prijave i njihov ishod
--	--	---	--	--------	--	---

III TEMELJNA PRAVA

(Koordinatorica za oblast temeljnih prava: Maja Maraš, Ministarstvo pravde)

3.1. Preporuka: Ojačati kapacitete Ombudsmana, a naročito u pogledu njegove uloge kao Nacionalnog mehanizma za prevenciju mučenja.

TRENUTNO STANJE

Ustavom Crne Gore, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman) je ustanovljen kao samostalan i nezavisan organ koji preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda.

Saglasno Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore⁸ Zaštitnik/ca samostalno i nezavisno, na načelima pravde i pravičnosti, preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja, kao i mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije (član 2 stav 2 Zakona). Zaštitnik/ca je ovim zakonom ustanovljen/a kao nacionalni mehanizam za zaštitu lica lišenih slobode od mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (NPM). Pored nadležnosti i ovlašćenja koje je imao prema ranijem zakonu povjereno mu je još i prevencija mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, u skladu sa Opcionim protokolom uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. U vršenju funkcije NPM-a, Zaštitnik neposredno saraduje sa Potkomitetom Ujedinjenih nacija za prevenciju torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Stručne službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda⁹ (na koji je Administartivni odbor Skupštine Crne Gore, dao mišljenje, na sjednici od 20. aprila 2012. godine) predviđeno je, da Zaštitnik u okviru posebne oblasti specijalizovanosti - Nacionalni preventivni mehanizam, zaštita od torture i pravo na suđenje u razumnom roku, obuhvati zaštitu ljudskih prava i sloboda: lica lišenih slobode i lica kojima je ograničeno kretanje, u cilju prevencije-sprječavanja mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja, zaštitu od mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja od strane policije, službenika u organima za izvršenje krivičnih sankcija ili organima,

⁸Zakon je objavljen u Sl. listu CG, br. 42/11, a u primjeni je od 23. avgusta 2011. godine.

⁹Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Stručne službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore stupio je na snagu 15. maja 2012. godine.

organizacijama i ustanovama u kojima su smještena lica kojima je ograničeno kretanje, i zaštitu u slučaju odugovlačenja postupka, očigledne zloupotrebe procesnih ovlaštenja ili neizvršenja sudskih odluka. Na navedenim poslovima (za cijelu oblast), predviđeno je zapošljavanje pet državnih službenika sa visokim obrazovanjem (četiri savjetnika Zaštitnika i jedan samostalni savjetnik). Uz zamjenika Zaštitnika (koji je na ovu funkciju imenovan od strane Skupštine Crne Gore, za ovu oblast, u junu 2012. godine), institucija Zaštitnika, za sada, je kadrovski osposobljena za vršenje poslova prevencije torture i zaštite od torture. Međutim, u narednom periodu potrebno je ojačati kadrovske kapacitete na ovim poslovima sa 2 nova zaposlena. Ukupni budžet Zaštitnika za 2013. godinu iznosi 528.924,32€. Za poslove NPM-a nije opredijeljen poseban razdio u budžetu Zaštitnika već se aktivnosti iz te oblasti finansiraju iz jedinstvenog budžeta Zaštitnika. U 2012. godini je za poslove NPM-a bilo opredijeljeno 101.450,96€ kroz posebni program budžeta Zaštitnika – Prevencija torture. Pravilnikom su sistematizovana ukupno 33 radna mjesta u instituciji Zaštitnika od kojih je popunjeno 22. Napravljen je plan jačanja administrativnih kapaciteta Zaštitnika zapošljavanjem nedostajućih službenika (ukupno 11 za sve oblasti: zaštita od diskriminacije - 3 službenika, prevencija i zaštita od torture - 2, zaštita dječjih prava – 1 službenik, za poslove zaštite ljudskih prava u okviru poslova opšte nadležnosti – 3 i pomoćnih (tehničkih) poslova 2 službenika), što je iskazano kroz mjere 3.1.6, 3.6.1.4 i 3.8.1.8.

Na osnovu ovlaštenja utvrđenih Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zaštitnik je donio Odluku o obrazovanju Savjetodavnog tijela Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za sagledavanje stanja u organima organizacijama i ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje¹⁰ sačinjavaju stručnjaci/kinje iz oblasti penologije, psihijatrije, psihologije, defektologije, sudske medicine i drugih odgovarajućih oblasti. Listu stručnjaka sačinio je Zaštitnik, a prije njenog sačinjavanja pribavio je stručno mišljenje istraživačke ustanove/profesionalne organizacije. Za pojedinačnu aktivnost u okviru poslova NPM-a Zaštitnik rješenjem određuje stručnjake/inje. Predstavnicima/e Savjetodavnog tijela NPM-a sa predstavnicima/ama Zaštitnika, vrše pregled i sagledavaju stanje u organima, organizacijama i ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, sačinjavaju zapisnik o utvrđenom stanju sa stručnim mišljenjem, predlozima, sugestijama, na čijem osnovu izrađuju i izvještaj koji se dostavlja organu, organizaciji i ustanovi u kojem/oj je izvršen obilazak, kao i organu nadležnom za nadzor nad radom tog organa, organizacije ili ustanove.

O utvrđenim slučajevima mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i drugih povreda, Zaštitnik u izvještaju ukazuje na učinjene povrede i daje mišljenje i preporuke organu, organizaciji ili ustanovi u kojem/oj je takva povreda utvrđena.

U cilju potpunog normativnog usaglašavanja sa Opcionim protokolom, Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda i podzakonskim propisom Zaštitnika, potrebno je pored stručnjaka iz različitih oblasti normativno uključiti i predstavnike iz sastava NVO sektora, utvrditi jasne kriterijume za izbor stručnjaka i predstavnika NVO sektora u sastav tijela NPM-a.

Radi obezbjeđenja lakšeg pristupa lica lišenih slobode instituciji Zaštitnika i praćenja stepena zaštite njihovih prava (uključujući i prevenciju i zaštitu od mučenja i drugih oblika surovog, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja), Zaštitnik je u saradnji sa OSCE-om početkom 2012. godine, u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (na objektima u Podgoricii Bijelom Polju) kao i na objektima ustanova u kojima se nalaze lica kojima je ograničeno kretanje, postavio sandučice Zaštitnika preko kojih se ova lica obraćaju Zaštitniku, ako smatraju da su ili mogu biti povrijeđena njihova prava i slobode

¹⁰Odluka o obrazovanju Savjetodavnog tijela Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za sagledavanje stanja u organima organizacijama i ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje, objavljena je u Sl. list CG, br. 54/12.

uključujući i torturu i druge nedozvoljene oblike ponašanja. Ključevi sandučića nalaze se kod ovlašćenih lica Zaštitnika, a preuzimanje pritužbi vrši se jednom u petnaest dana.

Prikaz postupanja Zaštitnika po pojedinačnim pritužbama daje se u godišnjem Izvještaju o radu Zaštitnika, koji se objavljuje na portalu institucije.¹¹

U 2011. godini, Zaštitnik je sagledao stanje policijskih prostorija za zadržavanje Uprave policije i o tome sačinio Poseban izvještaj.¹² Sprovedeno je istraživanje i o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama i o tome sačinjen Poseban izvještaj.¹³ Veliki broj nedostataka na koje su CPT i Zaštitnik ukazali je otklonjen i ostvaren je značajan napredak. Međutim, i dalje je potrebno nastaviti sa praćenjem stanja i poboljšanjem uslova za smještaj i tretman ovih lica u skladu sa datim preporukama.

O realizovanim posjetama Zaštitnik je u septembru 2012. godine sačinio Informaciju o postupanju Uprave policije po preporukama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore datih u posebnom izvještaju iz 2011. godine.¹⁴ Pripremljen je Izvještaj Zaštitnika o stanju u Istražnom zatvoru Podgorica.¹⁵

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.1.1	Donijeti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, usklađen sa propisima i standardima UN i EU i u odnosu na ostvarivanje funkcije NPM-a. Jasnije i potpunije pozicioniranje funkcije Zaštitnika kao NPM-a i ovlašćenih službenika koji vrše poslove u funkciji NPM-a (usvajanje tzv. "ombudsman plus modela", odnosno pored stručnjaka normativno uključivanje i NVO	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava (Blanka Radošević Marović) i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore	Decembar 2013.	Budžet Crne Gore / razdio Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, redovna sredstva u iznosu od 23.260€	Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda usklađen sa pravnom tekovinom EU, pored ostalog, u odnosu na ostvarivanje funkcije NPM-a u skladu sa Opcionim protokolom uz Konvenciju protiv torture i drugih	Priprema i dostavljanje Izvještaja o radu Zaštitnika kao NPM-a Skupštini Crne Gore i objavljivanje na web sajtu institucije.

¹¹ Izvještaji se nalaze na web stranici Ombudsmana <http://ombudsman.co.me/izvjestaji.php>

¹² Izvještaj se nalazi na web stranici Ombudsmana <http://ombudsman.co.me/izvjestaji.php>

¹³ Izvještaj se nalazi na web stranici Ombudsmana <http://ombudsman.co.me/izvjestaji.php>

¹⁴ Informacija se nalazi na web stranici Ombudsmana <http://ombudsman.co.me/izvjestaji.php>

¹⁵ Izvještaj se nalazi na web stranici Ombudsmana <http://ombudsman.co.me/izvjestaji.php>

	sektora u vršenju poslova NPM-a). Potpunije ostvarivanje nezavisne funkcije Zaštitnika kao NPM-a u skladu sa Opcionim Protokolom.	(Budimir Šćepanović)			surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.	
3.1.2	Dopuniti Pravila o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore (izmjene i dopune ili nova pravila u zavisnosti od obima potrebnih izmjena koje proizilaze iz izmijenjenih/novih zakonskih ovlašćenja u dijelu ostvarivanja funkcije NPM-a) Potpunije razraditi pojedinačne aktivnosti u načinu rada i postupanja Zaštitnika, ovlašćenog osoblja i svih drugih zaposlenih u svim oblastima zaštite ljudskih prava i sloboda uključujući i poslove administrativne prirode, a takođe i u dijelu vršenja poslova NPM-a.	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ivan Krkeljić/Zdenka Perović)	Jun 2014. (najkasnije u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona)	Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4.860€ (redovna budžetska sredstva)	Donijeta dopunjena Pravila o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore usklađena sa izmijenjenim i dopunjenim Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda (u zavisnosti od obima izmjena - izmjene i dopune ili nova pravila) i u dijelu koji se odnosi na ostvarivanje funkcije NPM-a uz jasnije definisane procedure postupanja.	
3.1.3	Izmjeniti Odluku o obrazovanju tijela Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za sagledavanje stanja u organima organizacijama i ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje kako bi se pored stručnjaka transparentnom procedurom uključiti i predstavnike NVO sektora.	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ivan Krkeljić/Zdenka Perović)	Jun 2014. (najkasnije u roku od 6 mjeseci od dana donošenja Zakona)	Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4.860€ (redovna budžetska sredstva)	Donijeta dopunjena Odluka o obrazovanju tijela Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za sagledavanje stanja u organima organizacijama i ustanovama u kojima se nalaze lica lišena	Formiran tim - osoblje NPM-a, odnosno određeni stručnjaci i predstavnici NVO sektora u timu za sagledavanje stanja u cilju prevencije torture.

	Jasnije i potpunije definisati obaveze ovlaštenog osoblja koje vrši poslove u funkciji NPM-a, uključujući stručnjake i predstavnike NVO.				slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje (izmjene i dopune ili nova odluka u zavisnosti od obima potrebnih izmjena uslovljenih izmjenama Zakona).	
3.1.4	Sačiniti Analizu sa popisom nadležnosti Zaštitnika kao NPM-a, sa predlozima za utvrđivanje nove organizacije i sistematizacije. Iskazati sve poslove NPM-a, utvrđene Zakonom i podzakonskim aktima, a u skladu sa Opcionim protokolom. Detaljno analizirani i precizirani poslovi su osnov za grupisanje poslova po složenosti i obimu i određivanje potrebnog broja izvršilaca za njihovo obavljanje, sa definisanjem potrebnih pojedinačnih stručnih kvalifikacija za vršenje tih poslova za svako pojedino mjesto. Predložen broj zaposlenog osoblja u funkciji NPM-a u instituciji.	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Petar Ivezić/Ivan Krkeljić)	Jun 2014.	Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4.860€ (redovna budžetska sredstva)	Izrađena Analiza sa popisom nadležnosti Zaštitnika kao NPM-a, sa predlozima za utvrđivanje nove organizacije i sistematizacije. Iskazani svi poslovi NPM-a.	
3.1.5	U skladu sa predlozima iz Analize izmijeniti Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Stručne službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Zdenka Perović/Iva	Jun 2014.	Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4.860€ (redovna budžetska sredstva)	Donijet dopunjen Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji. Sistematizovana radna mjesta za	Formirana posebna organizaciona cjelina za vršenje poslova NPM-a. Vršenje svih poslova NPM-a obezbijeđeno u skladu sa međunarodnim dokumentima.

		n Krkeljić)			vršenje poslova NPM-a i zaštite od torture prilagođena u potpunim nadležnostima Zaštitnika kao NPM-a.	
3.1.6	Na nepopunjena radna mjesta utvrđena Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji zaposliti: - 3 nova službenika za poslove zaštite ljudskih prava u okviru poslova opšte nadležnosti, - 2 nova službenika na poslovima zaštite od torture i prevencije torture, - 2 nova službenika u okviru pomoćnih (tehničkih) poslova. Veza mjere koje se odnose na zapošljavanje u instituciji Zaštitnika 3.6.1.4 i 3.8.1.8	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Zdenka Perović)	Mart 2015. Mart 2016. Mart 2014. Mart 2015. Mart 2015. Mart 2016.	Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, oko 10.000€ za jednog novog zaposlenog u 2014. (dodatna sredstva), oko 34.000€ za 3 zaposlena u 2015. (dodatna sredstva) i za 2 zaposlena u 2016. (dodatna sredstva)	Povećan broj zaposlenih za 1 službenika u 2014, 3 službenika u 2015. godini i 2 službenika u 2016.	
3.1.7	Izraditi Plan osposobljavanja i usavršavanja za poslove prevencije torture i zaštite od torture i u skladu sa Planom sprovesti predviđene obuke za: - trening trenera (za zaposlene u	ZLJPS (Petar Ivezić) u saradnji sa organima, organizacija ma i	Mart 2014. (izrada Plana) April - decembar	Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4 860 € (redovna budžetska	Usvojen Plan osposobljavanja i usavršavanja.	Sačinjene Informacije o realizaciji Plana osposobljavanja i usavršavanja za zaposlene, na poslovima prevencije torture i zaštite od torture u instituciji Zaštitnika i za zaposlene u

	<p>instituciji Zaštitnika koji se bave prevencijom i zaštitom od torture, kao i za stručnjake i predstavnike NVO, članove NPM tima)</p> <p>- za zaposlene u organima, organizacijama i institucijama u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje (kontinuirano, najmanje jednom godišnje).</p>	<p>institucijama u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje</p>	<p>2014. (trening trenera)</p> <p>Januar – decembar 2015. Najmanje jednom godišnje.</p>	<p>sredstva)</p> <p>Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 5.000€ po obuci (redovna budžetska sredstva)</p>	<p>Sprovedene obuke za trenere i za zaposlene u organima, organizacijama i institucijama u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje.</p>	<p>organima, organizacijama i institucijama u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje. Javno dostupne informacije na web stranici Zaštitnika.</p>
3.1.8	<p>Izraditi Plan kampanje za upoznavanje lica lišenih slobode i drugih lica kojima je ograničeno kretanje i građana sa njihovim pravima i ovlašćenjima Zaštitnika u prevenciji i zaštiti od torture. U skladu sa utvrđenim Planom sprovesti kampanje za upoznavanje lica lišenih slobode i drugih lica kojima je ograničeno kretanje i građana sa njihovim pravima i ovlašćenjima Zaštitnika u prevenciji i zaštiti od torture (organizovanje sastanaka sa licima lišenim slobode, održavanje okruglih stolova, distribuiranje flajera i brošura sa potrebnim informacijama).</p>	<p>Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Petar Ivezić) Crne Gore i organi i ustanove u kojima se nalaze lica lišena slobode ili lica kojima je ograničeno kretanje</p>	<p>Septembar 2014.</p> <p>Septembar – decembar 2014. godine</p> <p>Januar – decembar 2015. Najmanje jednom godišnje.</p>	<p>Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4.860 € (redovna budžetska sredstva)</p> <p>Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 6.000 € (redovna budžetska sredstva)</p>	<p>Usvojen Plan kampanje za upoznavanje lica lišenih slobode i drugih lica kojima je ograničeno kretanje i građana sa njihovim pravima i ovlašćenjima Zaštitnika u prevenciji i zaštiti od torture. Sprovedene kampanje u skladu sa Planom. Pripremljena Informacija o realizaciji Plana kampanje. Javno dostupne informacije na web</p>	<p>Unaprijeđena svijest lica lišenih slobode i lica kojima je ograničeno kretanje i građana o njihovim pravima i mogućnosti obraćanja Zaštitniku.</p>

					stranici Zaštitnika.	
3.1.9	<p>a) Izraditi okvirni četvorogodišnji Plan obilaska organa organizacija i ustanova u kojima se nalaze lica lišena slobode i lica kojima je ograničeno kretanje - Planom obuhvaćeni nazivi organa organizacija i ustanova u kojima se nalaze lica lišena slobode i lica kojima je ograničeno kretanje, vrijeme obilaska, tim i učesnici, vremenski okviri, pojedinačne aktivnosti, potrebna sredstva i dr. (uključena okvirno i svaka godina pojedinačno);</p> <p>b) Izraditi godišnji plan obilaska; Planom obuhvaćeni nazivi organa organizacija i ustanova u kojima se nalaze lica lišena slobode i lica kojima je ograničeno kretanje, vrijeme obilaska, tim i učesnici, vremenski okviri, pojedinačne aktivnosti, potrebna sredstva i dr.</p>	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Petar Ivezić)	<p>Decembar 2013.</p> <p>Decembar 2013. i dalje kontinuirano za svaku narednu godinu</p>	<p>Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4.860 € (redovna budžetska sredstva)</p> <p>Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4.860 € (redovna budžetska sredstva)</p>	<p>Usvojen okvirni četvorogodišnji Plan obilaska organa organizacija i ustanova u kojima se nalaze lica lišena slobode i lica kojima je ograničeno kretanje (uključena i svaka godina pojedinačno);</p> <p>b) Usvojen godišnji Plan obilaska organa organizacija i ustanova u kojima se nalaze lica lišena slobode i lica kojima je ograničeno kretanje, konkretizovan za svaku godinu pojedinačno.</p>	Pripremljeni izvještaji Zaštitnika kao NPM-a kontinuirano na osnovu sprovedenih obilazaka Tima NPM-a po utvrđenom planu.
3.1.10	Inovirati metodologiju za postupanje NPM-a prilikom obilaska organa, organizacija i ustanova u kojima se nalaze lica lišena slobode i lica kojima je ograničeno kretanje.	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Petar Ivezić)	Decembar 2013.	Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 4.860 € (redovna budžetska sredstva)	Usvojena metodologija za postupanje NPM-a dopunjena specifičnostima prema vrsti organa, organizacije ili	Omogućeno potpunije sagledavanja stanja i sačinjavanje kompetentnijeg izvještaja sa mišljenjem i preporukama za poboljšanje stanja.

					ustanove čiji se obilazak vrši.	
3.1.1 1	Sačiniti izvještaj o prevenciji torture (u okviru Godišnjeg izvještaja o radu ili poseban izvještaj NPM-a)	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Petar Ivezić)	Mart 2014. Mart 2015. i kontinuirano	Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik, 5.600 € (redovna budžetska sredstva)	Izrađen Posebni Izvještaj ili dio u okviru Godišnjeg izvještaja Zaštitnika kao NPM-a o prevenciji torture, dostavljen Skupštini Crne Gore, sa pregledom stanja, ocjenama, zaključcima i preporukama. Izvjestaji objavljeni na sajtu Zaštitnika.	Poboljšana ocjena stanja ljudskih prava u Crnoj Gori iz Izvještaja Savjeta UN-a, CAT-a i CPT-a. Povećan stepen realizacije preporuka UN-a, CAT-a i CPT-a
3.1.1 2	Akreditacija kod Međunarodnog koordinacionog komiteta (ICC) za dobijanje statusa. Jačanje saradnje sa Savjetom UN-a za ljudska prava, Komitetom UN-a protiv torture (CAT) i Evropskim komitetom za prevenciju torture (CPT)	Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Zdenka Perović/Ivan Krkeljić)	Decembar 2013. (apliciranje) 2014. - i kontinuirano	Sredstva u godišnjim iznosima od oko 10.000€. Budžet Crne Gore / razdio Zaštitnik	Dobijena akreditacija; Sprovedene aktivnosti na uspostavljanju i unaprjeđenju saradnje sa Savjetom UN-a za ljudska prava, Komitetom UN-a protiv torture (CAT) i Evropskim komitetom za prevenciju torture (CPT).	Izvještaj Savjeta UN-a, CAT-a i CPT-a. Ispunjeni Pariski principi za dobijanje statusa pred Međunarodnim koordinacionim komitetom (ICC).

3.2. Preporuka: Uvesti efikasan pravni lijek u skladu s članom 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama koji bi se odnosio na kršenje ljudskih prava zagantovanih Konvencijom.

TREKUTNO STANJE

U členu 20 Ustava Crne Gore svakome se garantuje pravo na pravni lijek (član 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama) protiv

odluke kojom je odlučeno o njegovom pravu ili na zakonu zasnovanom interesu.

Pravo na pravni lijek je bitan element zaštite ljudskih prava i sloboda. Korišćenjem ovog prava pruža se mogućnost da se otklone povrede zakona ili moguće zloupotrebe državnih organa kada odlučuju o pravima i slobodama građana i time doprinosi većoj pravnoj sigurnosti i povjerenju u rad organa državne vlasti.

Svi procesni zakoni u Crnoj Gori obezbjeđuju pravo na djelotvoran pravni lijek kroz redovne i vanredne pravne lijekove, što znači da se u slučaju povrede ljudskih prava zaštita može tražiti u građanskom, krivičnom i upravnom postupku.

Specifično pravno sredstvo za zaštitu ljudskih prava u Crnoj Gori je ustavna žalba, o kojoj odlučuje Ustavni sud. Ustavnu žalbu može izjaviti svako lice koje smatra da mu je pojedinačnim aktom državnog organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave ili pravnog lica koje vrši javna ovlašćenja, povrijeđeno ljudsko pravo i sloboda zajemčeni Ustavom. Ustavna žalba se može podnijeti nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava. Takođe, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda može, povodom pritužbe koja je u radu, podnijeti ustavnu žalbu ako se podnosilac pritužbe sa tim saglasi.

Kada Ustavni sud utvrdi da je osporenim pojedinačnim aktom povrijeđeno ljudsko pravo ili sloboda zajemčena Ustavom, usvojiće ustavnu žalbu i ukinuće taj akt, u cjelini ili djelimično, i predmet vratiti na ponovni postupak organu koji je donio ukinuti akt. Prilikom donošenja novog akta nadležni organ je dužan da poštuje pravne razloge Ustavnog suda izražene u odluci i da u ponovnom postupku odluči u razumnom roku. Kako efikasan pravni lijek ne podrazumijeva samo mogućnost izjavljivanja pravnog lijeka protiv odluke kojom se odlučuje o njegovom pravu ili na zakonom zasnovanom interesu, već i mogućnost stranke da ostvari pravo na suđenje u razumnom roku, koje je zagarantovano čl. 6 st 1 Konvencije, u crnogorski pravni sistem uvedena su pravna sredstva za zaštitu suđenja u razumnom roku. Naime, Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku predvidio je dva pravna sredstva za zaštitu: zahtjev za ubrzanje postupka (kontrolni zahtjev) i tužba za pravično zadovoljenje. Pravo na ovaj vid sudske zaštite imaju stranke u građanskom, krivičnom i upravnom sporu, ukoliko se postupci odnose na zaštitu njihovih prava u smislu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Dužina trajanja razumnog roka utvrđuje se u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. Takođe, mjerila za odlučivanje po pravnim sredstvima preuzeta su iz prakse Evropskog suda, pa se tako razumnost dužine trajanja postupka utvrđuje obzirom na: složenost predmeta u činjeničnom i pravnom smislu, ponašanje podnosioca pravnog sredstva, ponašanje suda i drugih državnih organa, organa lokalne samouprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja i interes podnosioca pravnog sredstva.

Kontrolni zahtjev stranka može podnijeti ukoliko smatra da sud neopravdano odugovlači postupak i odlučivanje u predmetu i podnosi se sudu kod kojeg se predmet nalazi u radu. O kontrolnom zahtjevu odlučuje predsjednik suda. Kad predsjednik suda utvrdi da se neopravdano odugovlači postupak i odlučivanje u predmetu, rješenjem će odrediti rok za preduzimanje određenih procesnih radnji, koji ne može biti duži od četiri mjeseca, kao i odgovarajući rok u kojem ga sudija mora obavijestiti o preduzetoj radnji. Predsjednik suda može naložiti prioritarno rješavanje predmeta ako okolnosti slučaja ili hitna priroda predmeta to nalažu. U slučaju da sudija ne preduzme mjere određene rješenjem po kontrolnom zahtjevu, kao i u drugim slučajevima nepostupanja u skladu sa Zakonom, predsjednik suda može oduzeti dodijeljeni predmet u skladu sa posebnim zakonom.

U slučaju da predsjednik suda odbaci ili odbije kontrolni zahtjev ili ako po kontrolnom zahtjevu stranci ne dostavi u određenom roku rješenje odnosno obavještenje, stranka ima pravo da izjavi žalbu o kojoj odlučuje predsjednik neposredno višeg suda.

Drugo pravno sredstvo koje stranka ima na raspolaganju jeste tužba za pravično zadovoljenje koja se može podnijeti ukoliko je prethodno podnošen kontrolni zahtjev, ali i u slučaju da stranka nije objektivno bila u mogućnosti da podnese kontrolni zahtjev.

Pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku može se ostvariti:

- 1) isplatom novčane naknade za prouzrokovanu štetu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku i/ili
- 2) objavljivanjem presude da je stranci bilo povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku.

Tužba se podnosi Vrhovnom sudu koji odlučuje o njoj u vijeću od troje sudija, a dužan je da odluku donese najkasnije u roku od četiri mjeseca od dana prijema tužbe.

Kad sud utvrdi težu povredu prava na suđenje u razumnom roku može, na zahtjev stranke, pored novčane naknade, odlukom naložiti i objavljivanje presude. Presuda mora biti dostupna javnosti na internet stranici za vrijeme od dva mjeseca, nakon čega se arhivira ili se na zahtjev stranke briše u roku od 15 dana od prijema zahtjeva.

U cilju stvaranja daljih uslova da ustavna žalba postane efikasan pravni lijek predviđene su izmjene Ustava u dijelu koji se odnosi na sastav i izbor sudija Ustavnog suda i predsjednika Ustavnog suda i funkcionalnog sastava suda za odlučivanje po ustavnim žalbama (aktivnost predviđena u oblasti Nezavisnost pravosuđa, mjere 1.1.1.1 i 1.1.2.6).

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.2.1	Vršiti obuke sudija redovnih sudova o dejstvu i praksi odluka Ustavnog suda o ustavnoj žalbi	CENPF (Maja Milošević)	Januar – decembar 2014. i dalje	Redovna budžetska sredstva Centra – 2.000€ Potrebna donatorska sredstva u iznosu od 3.000 €	Broj i vrsta realizovanih obuka; Broj i struktura polaznika.	
3.2.2	Vršiti obuku sudija Ustavnog suda i savjetnika o korišćenju pretraživača prakse Evropskog suda za ljudska prava – HUDOC i relevantnim presudama ovog suda	Ustavni sud (Ljiljana Radović)	Januar – decembar 2014 i dalje	Veza sa mjerom 3.2.1	Broj i vrsta realizovanih obuka; Broj i struktura polaznika.	
3.2.3	Pratiti primjenu Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku	Ministarstvo pravde (Branka)	Januar – decembar 2014 i dalje	Redovna budžetska sredstva - 810 €	Izvještaj Ministarstva pravde	Broj zahtjeva za ubrzanje postupka u odnosu na prethodni period; Broj podnijetih tužbi za pravično

		Lakočević, Tijana Badnjar)		godišnje		zadovoljenje u odnosu na prethodni period.
--	--	----------------------------	--	----------	--	--

3.3. Preporuka: U potpunosti primijeniti preporuke Evropskog komiteta za prevenciju mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). Poboljšati uslove u zatvoru; mogle bi se dodatno ispitati mjere za smanjenje broja zatvorenika, naročito alternativne sankcije i uslovno kažnjavanje.

TRENUTNO STANJE

Zatvorski sistem

Sistem izvršenja krivičnih sankcija uređen je Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija, kao sistemskim zakonom u ovoj oblasti i podzakonskim aktima kojima se na bliži način razrađuju prava i obaveze lica koja izvršavaju krivične sankcije. Pored navedenog, oblast krivičnih sankcija uređena je i Krivičnim zakonikom i Zakonikom o krivičnom postupku. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija već izvjesno vrijeme ne korespondira u punom obimu sa međunarodnim dokumentima i standardima u ovoj oblasti, a takođe i na polju praktične primjene očitava se određenim odstupanjima i nedovoljnom fleksibilnošću. Iz navedenih razloga utvrđena je potreba za novim zakonskim rješenjima koja će na sveobuhvatniji način urediti ovu oblast, inkorporirati međunarodne standarde i omogućiti bolju praktičnu primjenu. U tom smislu, Akcionim planom za unaprjeđenje zatvorskog sistema za period 2011-2012, koji je donijela Vlada Crne Gore u septembru 2011. godine, predviđeno je donošenja dva zakona u oblasti izvršenja krivičnih sankcija, i to: Zakon o izvršenju kazni zatvora i Zakon o izvršenju alternativnih sankcija. U cilju unaprjeđenja postojećeg normativnog i opšteg pravnog okvira i promovisanja alternativnih sankcija, tokom 2011. godine, završen je projekat "Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija". Od januara 2013. godine kroz IPA Twinning projekat „Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija“, nastavlja se set aktivnosti u ovoj oblasti.

U skladu sa potrebama koje proizilaze iz kvalitetnog uspostavljanja institucionalnog okvira, Odsjek za uslovnu slobodu je u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva pravde od 18. februara 2012. godine, popunjen sa tri službenika.

S obzirom na značaj preporuka Komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT), važno je istaći da je delegacija ovog komiteta tokom februara 2013. godine, posjetila Crnu Goru i dala tri preliminarne (urgentne) preporuke koje se odnose na zatvorski sistem <http://www.cpt.coe.int/documents/mne/2013-02-25-eng.htm>. U preliminarnim preporukama CPT-a, kao hitna primjedba istaknuta je potreba za renoviranjem prostorija sa sanitarijama u paviljonu A Kazneno-popravnog doma. Po preporuci je postupljeno i već je raspisan tender za nabavku materijala i određivanje izvođača radova. Druga preporuka se odnosi na osuđeno lice (lice koje se pominje u stavu 68. Izvještaja CPT-a iz 2008. godine) za kojeg je delegacija CPT-a, hitno zatražila da ovo lice bude premješteno u odgovarajuću psihijatrijsku ustanovu. Takođe, i po ovoj preporuci je postupljeno i u toku je transfer (pravna procedura je pri kraju), pomenutog osuđenog lica u psihijatrijsku ustanovu u Srbiji budući da se radi o državljaninu Srbije. Još jedna preporuka se odnosi na osuđeno lice koje je bilo nepokretno i bio mu je onemogućen pristup do nužnika i tuša. U odnosu na ovu preporuku postupljeno je na način što su ovom osuđenom licu kupljena invalidska kolica i određeno lice koje će mu pomagati prilikom kretanja i izlaska iz prostorije u kojoj boravi. Delegacija CPT-a, posljednju preliminaru preporuku uputila je na zdravstvenu zaštitu, i to u dijelu da se ljekarski pregled zatvorenika mora obaviti u roku od 24 sata nakon prijema u zatvor. Delegacija je tokom posjete našla da se pregled novopridošlih zatvorenika obavlja u rasponu od sedam do 30 dana. S tim u vezi, odmah je nakon posjete Delegacije donijeto Uputstvo o radu zdravstve službe Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, kojim je kao

obavezan predviđen pregled zatvorenika u roku od 24 sata od momenta dolaska na izdržavanje kazne.

Do kraja juna 2013. godine, očekuje se redovni Izvještaj CPT-a, čije će se preporuke pratiti kroz ovaj Akcioni plan (mjera 3.3.9).

Takođe, važno je istaći da je u skladu sa preporukama CPT-a Zavod za izvršenje krivičnih sankcija u 2012. godini donio Strategiju o sprječavanju zlostavljanja i nasilja među zatvorenima, koja na sveobuhvatan način predviđa mjere za ispunjenje datih preporuka. Izvještajem CPT-a iz 2008. godine <http://www.cpt.coe.int/documents/mne/2010-03-inf-eng.pdf>, dato je 36 preporuka za zatvorski sistem. Do sada je ostalo neispunjeno 6 preporuka koje su navedene u tabelarnom dijelu ovog Akcionog plana. One se odnose na: 1. Izgradnju Zatvora Bijelo Polje (mjera 3.3.4) i još nekoliko preporuka koje se mogu smatrati ispunjenim tek sa izgradnjom ovog objekta, a odnose se na prostorije za posjetu osuđenim licima, izgradnju sportskih terena i biblioteke; 2. Izvjesne probleme koji se odnose na zdravstvene preglede osuđenih lica (3.3.6); 3. Povećanje broja psihijataru u Kazneno-popravnog domu i Istražnom zatvoru (3.3.5); 4. Povećanje broja zaposlenih u zdravstvenom sektoru u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (3.3.5); 5. Obezbjedivanje programa edukacije i obrazovanja za osuđena lica i službenike Zavoda (3.3.2 i 3.3.3); 6. Posjete vanbračnih partnera osuđenim licima (3.3.1).

U odnosu na preporuke 3 i 4 koje se odnose na angažovanje psihijatra i povećanje broja zaposlenih u zdravstvenom sektoru Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, trenutno je u Zavodu angažovan jedan psihijatar po ugovoru o djelu, a u zdravstvenoj službi je od ukupno 15 sistematizovanih radnih mjesta medicinskih tehničara zaposleno 12. Nedostajući broj medicinskih tehničara i trajno regulisanje radnog odnosa psihijatra biće realizovano do početka 2015. godine.

U prvoj polovini 2013. godine, izvršena je rekonstrukcija Istražnog zatvora i Zatvora za kratke kazne u Podgorici. Na taj način značajno su poboljšani smještajni kapaciteti ovih zatvorskih jedinica. Posebno su renovirani sanitarni prostori i unaprijeđena elektro i vodovodna instalacija, a cijena izvršenih radova je 300 000€ (kapitalni budžet). Ove godine započeće rekonstrukcija poluotvorenog odjeljenja zatvora u Bijelom Polju, za koje su obezbijedena budžetska sredstva (kapitalni budžet) u 2013. godini u iznosu od 100 000€. Takođe, ove godine započinje i adaptacija poluotvorenog odjeljenja u Spužu.

Posebno važan element u ovom segmentu je edukacija i osposobljavanje kadra za obavljanje stručnih poslova u navedenim odsjecima. U tom smislu pored saradnje i permanente obuke koju će sprovoditi partneri u IPA Twinning projektu „Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija“, vršiće se obuke i treninzi u saradnji sa Policijskom akademijom, Centrom za edukaciju nosilaca pravosudnih funkcija i određenim fakultetskim jedinicama. Istovremeno, ostvarena je saradnja i sa kancelarijom UNICEF-a u Crnoj Gori, uz čiju podršku ćemo značajno unaprijediti uslove izvršenja kazne maloljetničkog zatvora.

Sprovedenjem alternativnih sankcija i mjera u zajednici značajno će se doprinijeti smanjenju zatvorske populacije koje će uz izgradnju, rekonstrukciju i proširenje zatvorskih smještajnih kapaciteta doprinijeti da svako osuđeno lice koje se nalazi u zatvoru raspolaže sa minimum 4m² prostora.

U skladu sa Preporukom R (2000) stav 15, koja se odnosi na značaj i ulogu medija u sistemu izvršenja alternativnih sankcija Crna Gora je prepoznajući značaj ovog pitanja, predvidjela pripremu medijske strategija koja umnogome može pomoći da alternativne sankcije kvalitetnije i efikasnije budu sprovedene u praksi.

Ispunjenje preporuka CPT-a iz 2008. godine od strane Uprave policije

Uprava policije je u okviru svojih nadležnosti u periodu od 2008. godine do 2013. godine, intenzivirala aktivnosti i preduzela niz mjera u cilju sprovođenja preporuka iz Izvještaja CPT-a <http://www.cpt.coe.int/documents/mne/2010-03-inf-eng.pdf>. Otkonjen je veliki broj nedostataka u postupanju prema zadržanim licima na koje je Komitet ukazao. Posebno su unaprijeđeni higijensko tehnički uslovi prostorija za zadržavanje lica lišenih slobode. Prostorije su renovirane u većini područnih jedinica i ispostava u skladu sa standardima i preporukama CPT-a. Polazeći od stanja navedenog u Izvještaju CPT-a, učinjen

je ozbiljan napredak u odnosu na: obezbjeđenje potrebnog broja prostorija za zadržavanje prema propisanim standardima; površinu i opremljenost; osvjetljenje prostorija; higijenske uslove; ventilaciju, grijanje i hlađenje; opremljenost sanitarnim čvorom i nesmetanom pristupu vodi za piće; ostvarivanju komunikacije sa zadržanim licima; pokrivenost sistemom video nadzora; obezbjeđenost električnih ormara; opremljenost vozilima; otklanjanje mogućnosti za mučenje i nečovječno postupanje; vođenje propisanih evidencija i broj lica osposobljenih i zaduženih za vršenje poslova zadržavanja.

Ministarstvo unutrašnjih poslova sačinilo je Informaciju o ispunjenosti preporuka CPT-a u kojoj je navedeno da je u područnim jedinicama: Podgorica, Nikšić, Budva, Bar, Herceg Novi, Bijelo Polje, Berane i Pljevlja, kao i ispostavama Ulcinj, Kotor, Tivat, Cetinje, Danilovgrad, Kolašin, Mojkovac, Andrijevića, Plav, Rožaje, Žabljak, Plužine i Šavnik, u svim prostorijama za zadržavanje, u mjeri mogućeg, obezbjeđen: pristup pitkoj vodi, dnevna svjetlost postavljanjem tzv. "anti vandal" stakla – prozora, sistem za ventilisanje i uduvanje toplog i hladnog vazduha (osim Šavnika i Žabljaka), drvene ležaljke, sanitarni čvor, bilo u prostrijama za zadržavanje, bilo kao aneks prostorija. Svakom zadržanom licu uručuje se tzv. "Informativni list za zadržano lice", čiji prijem potvrđuju sva zadržana lica svojeručnim potpisom. Informativni list je štampan na više jezika, na kojem su data na uvid prava zadržanog lica.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je takođe sačinilo Plan aktivnosti za ispunjavanje preporuka i otklanjanje uočenih nepravilnosti tokom posjete CPT-a u 2013. godini, i to:

- da se svi raspoloživi kapaciteti kontrolno nadzornih organa MUP-a – Uprave policije stave u funkciju praćenja poštovanja zakonskih propisa od strane svih službenika Ministarstva, te da se, u slučaju kršenja normi, preduzimaju oštre mjere, što će rezultirati poštovanjem ljudskih prava kada je ova oblast u pitanju;

- da rukovodioci nadležnih organizacionih jedinica preduzmu neophodne mjere u cilju hitnog unaprjeđenja svih uslova u prostorijama za zadržavanje, u skladu sa preporukama iz Preliminarnog izvještaja CPT-a;

- da nadležna Služba MUP-a nastavi sa predloženim ulaganjima u „Projekat prostorija za zadržavanje zadržanih lica“, koji na veoma precizan način sagledava postojeće stanje i daje adekvatne smjernice i određuje prioritete u budućim neophodnim ulaganjima, čime bi se ova problematika u potpunosti dovela na odgovarajući nivo.

- potpisivanje memoranduma o monitoringu prostorija za zadržavanje, zadržanih lica između MUP-a, VDT i jedne ili više NVO, kojim će biti omogućeno da izvrše monitoring prostorija za zadržavanje, izvrše uvid u dokumentaciju o zadržavanju i provjere da li je postupak sproveden u skladu sa normama domaćeg i međunarodnog prava.

Reforma sistema socijalne i dječje zaštite

U skladu sa planiranim procesom reforme sistema socijalne i dječje zaštite, shodno EU i UN standardima, kao jedan od prioritarnih projektnih zadataka, u oblasti socijalne i dječje zaštite postavljena je "Transformacija JU Zavoda Komanski most". Ovaj Plan transformacije se radi u cilju pružanja podrške institucionalnoj, strukturnoj i organizacionoj transformaciji ustanove "Komanski most". Plan se fokusira na prevenciju daljih prijema korisnika i na postepenu deinstitucionalizaciju sadašnjih korisnika smještaja, kroz razvoj vještina za samostalan život i razvijanje adekvatnih alternativnih servisa u okviru porodice i zajednice, a zasniva se i na principima i stavovima Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom.

Imajući u vidu činjenicu da je uspostavljanje novih servisa proces koji iziskuje vrijeme, u JU Zavodu „Komanski most“ su preduzete aktivnosti u cilju odvajanja djece od odraslih. Izvršena je adaptacija i opremanje prostora u krugu Zavoda za boravak djece. Adaptirani prostor obuhvata spavaće sobe, dnevni boravak, trpezariju sa mini kuhinjom, kupatila i mini vešeraj. Prostor je prilagođen potrebama djece. U sklopu dječjeg paviljona postoji posebno

ograđen dječji park, koji je opremljen odgovarajućim mobilijarom. Na ovaj način djeca su u potpunosti odvojena od odraslih, što svakako ne podrazumijeva njihovu izolaciju iz spoljne sredine, jer se kroz sistem posebnog obrazovanja ova djeca uključuju u zajednicu. Sa djecom rade vaspitačice i njegovateljice, koje u radu sa njima koriste metod intenzivne interakcije, za koji su posebno obučene od strane eksperta UNICEF-a. U rad sa djecom su uključeni još i fizioterapeut, psiholog i logoped, koji rade individualno sa svakim djetetom. U „Komanskom mostu“ su u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, centrima za socijalni rad i ekspertima angažovanim od strane UNICEF-a urađeni individualni planovi za djecu, čija revizija se radi na svaka tri mjeseca.

U JU Zavodu „Komanski most“ adaptirani su i paviljoni za smještaj muškaraca, paviljon „A“ kao i paviljon „B“ za žene, a njihovi sadržaji su u potpunosti prilagođeni potrebama korisnika. Stvoreni su uslovi za pozitivno terapijsko okruženje, zaštitu privatnosti, čime su im u velikoj mjeri unaprijeđeni uslovi boravka i poboljšan kvalitet života. Takođe završeno je i opremanje senzorne sobe u paviljonu A, opremanje sobe za izolaciju u paviljonu B, kao i opremanje sale za fizikalnu rehabilitaciju.

Pored adaptacije paviljona za smještaj korisnika, adaptirana je i trpezarija, kuhinja, kao i magacinski prostor. Osim navedenog izvršeno je bušenje bunara i razveden sistem za navodnjavanje. Urađena je kotlarnica za centralno grijanje, a u pripremi je i ugradnja centralnog grijanja, za koje je takođe urađena projektna dokumentacija. Postavljena je javna rasvjeta u krugu i oko Zavoda, kao i video nadzor.

U ustanovi su poboljšani uslovi koji se tiču lične higijene korisnika, kao i prostorija u kojima oni borave. Za ličnu higijenu redovno se nabavlja i koristi potreban higijenski materijal i kozmetički proizvodi. U oba paviljona se nalaze mašine za pranje i sušenje veša. Za održavanje higijene ustanove svakodnevno se koriste profesionalna sredstva, a takođe svakih šest mjeseci se angažuje posebna služba, koja obavlja poslove dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije prostorija.

Zdravstveni nadzor i higijenski tretman korisnika obezbijeđen je u kontinuitetu 24 časa, te je samim tim rad medicinskih sestara i njegovateljica smjenski. Suština primarne zdravstvene zaštite je u sprovođenju higijensko-dijetetskog i medikamentoznog tretmana. Radi sveobuhvatne zdravstvene zaštite Zavod angažuje stručne saradnike, i to: izabranog ljekara, neuropsihijatra, stomatologa, ginekologa, dva puta nedeljno i po potrebi i fizijatra jedan put nedeljno i po potrebi.

Svake godine se rade sistematski pregledi za sve korisnike, što podrazumijeva laboratoriju, RTG i pregled interniste. Krajem 2011. godine otpočela je sa radom ginekološka ambulanta. Angažovani stomatolog pruža redovne stomatološke usluge. Fizikalna terapija je važan segment medicinske terapije za poboljšanje zdravlja osoba sa težim oblikom invaliditeta. Stoga je opremanje sale za fizioterapiju u Zavodu dovelo do značajnog napretka fizičkog zdravlja korisnika, ali i za njihovu psihomotornu stabilnost. Fizioterapeut primjenjuje jedan od oblika fizikalne terapije koji propiše fizijatar.

U Zavodu postoji Protokol o postupku u slučaju krajnje uznemirenosti i agresivnosti korisnika, ali se fiksacija, odnosno fizičko sputavanje korisnika se ne primjenjuje od aprila 2010. godine.

Jedna od redovnih aktivnosti centara za socijalni rad je animiranje roditelja-staratelja i porodica u cilju održavanja kontakata sa korisnicima, o čemu se redovno izvještava na sastancima u Zavodu. Isto tako, u samoj ustanovi ulažu napor da obezbijede uslove za što više ovih posjeta od strane rodbine, obezbjeđujući im putne troškove.

U cilju postizanja kvalitetnije brige o korisnicima i dalje je prioritet povećanje broja zaposlenih. Edukacija zaposlenih u JU Zavodu „Komanski most“ je jedna od osnovnih aktivnosti, koja se kontinuirano odvija u planiranoj reformi Zavoda. Stručno osoblje zajedno je posjetilo nekoliko sličnih ustanova u okruženju,

radi razmjene iskustava i sticanja novih znanja, a organizovana je i studijska posjeta Finskoj. Takođe, u okviru Projekta transformacije JU Zavoda „Komanski most“ redovno se angažuju stručni konsultanti uz pomoć međunarodnih organizacija, koji obezbjeđuju veliki broj edukacija iz domena ljudskih prava, ali i konkretnih stručnih metoda i postupaka vezanih za osobe sa intelektualnim invaliditetom.

Sada stručni nadzor nad radom Zavoda vrši Ministarstvo rada i socijalnog staranja, u odnosu na kompletan rad ustanove, uz poseban naglasak na stručni rad koji se sprovodi i preko redovnih mjesečnih sastanaka sa predstavnicima svih centara za socijalni rad. Pored Ministarstva rada i socijalnog staranja i CPT-a, nadzor nad radom „Komaskog mosta“, redovno obavlja i Ombudsman, ali i Monitoring tim nekoliko NVO, na čelu sa Akcijom za ljudska prava. Primjetna je ocjena napretka postojećeg stanja, u podizanju kvaliteta brige i odnosa prema korisnicima usluga Zavoda, a koji su učinjeni u prethodnom periodu u skladu sa materijalnim mogućnostima države i novim kadrovskim rješenjima. U svrhu još većeg stepena kontrole rada zaposlenih u ustanovi postavljena su i sandučad za žalbe korisnika i njihovih staratelja i roditelja, od strane Ombudsmana.

Zakon o zaštiti prava mentalno oboljelih lica (Sl. list RCG, br. 32/05) usklađen je sa Evropskom poveljom i preporukama Svjetske zdravstvene organizacije i prepoznao je savremene standarde u postupanju i liječenju mentalno oboljelih lica. Kontinuirani proces unaprjeđivanja zaštite prava ovih lica rezultirao je izradom Predloga Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o zaštiti prava mentalno oboljelih lica koji se nalazi u skupštinskoj proceduri donošenja. Predlogom je unaprijeđena zaštita prava ovih lica, od kojih je najvažnija zabrana hirurškog liječenja mentalnih oboljenja, zabrana biomedicinskih istraživanja, vremensko ograničavanje mjere fizičke izolacije. Predlogom su obuhvaćene i preporuke Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja.

Znatno su poboljšani i uslovi boravka u Specijalnoj bolnici Dobrota, pored ostalog i realizacijom twining projekta, u nastojanju da se u uslovima ograničenih sredstava ispoštuju savremeni standardi u liječenju mentalno oboljelih i preporuke EU Komiteta. Međutim, problem koji egzistira već duži niz godina je nemogućnost izmještanja sudskog odjeljenja iz okvira Bolnice, zbog nepostojanja zatvorske bolnice u okviru Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Ovo povlači materijalno iscrpljivanje Bolnice, koja iz svojih sredstava plaća fizičko obezbjeđenje za osuđenike. Bolnica nema kapaciteta za adekvatan smještaj takvih lica. Zato je realizacija projekta izgradnje zatvorske bolnice od suštinskog značaja za implementaciju normativnih rješenja i savremenih standarda u zaštiti prava mentalno oboljelih lica. Poboljšanje uslova traži i multisektorski pristup za kategoriju socijalnih slučajeva koji nemaju gdje da odu i ostaju u Bolnici, a za koju ne postoji dalja potreba liječenja. Stoga su Akcionim planom prepoznate multisektorske aktivnosti čija će realizacija omogućiti poboljšanje uslova liječenja i boravka mentalno oboljelih lica, uz istovremeno djelovanje na svijest građana u cilju smanjivanja stigme.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
PRAĆENJE CPT PREPORUKA IZ 2008. I 2013. GODINE						
3.3.1	Donijeti Zakon o izvršenju kazni zatvora; - Veći stepen inkorporiranosti odredaba “Evropskih zatvorskih pravila” u dijelu	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan	Decembar 2013.	Budžet, IPA 2011 Twinning projekat MN 11 IB JH 01, “Podrška reformi sistema izvršenja	Usvojen Zakon o izvršenju kazni zatvora.	U izvještajima CPT konstatovan veći stepen usklađenosti zakona sa ECHR i Evropskim zatvorskim pravilima, kao i zakonodavstvom EU.

	<p>koji se odnosi na unaprjeđenje sistema posjeta, uvođenja novog vida zaštite prava osuđenih lica kroz višestepenost odlučivanja u upravnom postupku i upravnom sporu i uvođenje novih mjera zaštitnog nadzora nad uslovno otpuštenim osuđenim licima;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Novi koncept Komisije za uslovni otpust; - Posjete vanbračnih partnera osuđenim licima. <p>Preporuka CPT-a iz Izvještaja za 2008. godinu.</p>	Vlaović)		<p>krivičnih sankcija u Crnoj Gori”, EK Budžet: 700.000€, Ko-finansiranje: (ukupno) 45.000€, za ovu komponentu 4.359€; Komponenta unaprjeđenja zakonodavnog okvira 67.808€</p>		
3.3.2	<p>Plan i program edukacije službenika Zavoda za izvršenja krivičnih sankcija iz oblasti primjene Zakona o izvršenju kazni zatvora na osnovu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pripremljene analize stanja i potreba za dodatnom edukacijom u pojedinim segmentima primjene Zakona; - Pribavljeni statistički pokazatelji o trenutnim stručnim kvalifikacijama zaposlenih u ZIKS-u radi izrade; 	<p>Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović) i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija - Centar za obrazovanje kadrova organizacije</p>	<p>Decembar 2013. Januar – decembar 2014. i dalje</p>	<p>Budžet; IPA 2011 Twinning projekat MN 11 IB JH 01, “Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori”, EK Budžet: 700.000 €, Ko-finansiranje: ukupno 45.000 €, za ovu komponentu 8.457 €; Ukupna vrijednost projekta 700</p>	<p>Utvrđen program edukacije; Realizovan plan edukacije službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija iz oblasti primjene Zakona o izvršenju kazni zatvora; Izvještaj o broju službenika koji su prošli edukaciju.</p>	<p>Izvještaj CPT-a, o uslovima u Zatvorima; Izvještaj Komiteta UN o ljudskim pravima; Izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda; Izvještaji NVO koje se bave monitoringom ljudskih prava u zatvorima.</p>

	<p>Realizacija Programa edukacije.</p> <p>Preporuka CPT-a iz Izvještaja za 2008. godinu.</p>			<p>000,00€</p> <p>Komponenta unaprjeđenja zatvorskog menadžmenta i uvođenja dobre prakse – 131 558,00€</p>		
3.3.3	<p>Pripremiti plan obrazovanja stručnog osposobljavanja i radnog tretmana osuđenih lica i maloljetnih lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora na osnovu;</p> <p>analize stanja i potreba za radnim angažovanjem osuđenih lica;</p> <p>analize stanja i potreba za osnovnim i srednjim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem osuđenih lica;</p> <p>analize trenutnog stanja i program opismenjavanja osuđenih lica kod kojih je ova potreba utvrđena.</p> <p>Prema utvrđenom programu realizovati obuke.</p> <p>Preporuka CPT-a iz Izvještaja za 2008. godinu.</p>	<p>Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, Ministarstvo prosvjete (Mubera Kurpejović)</p>	<p>Decembar 2013. Januar – decembar 2014. i dalje</p>	<p>Budžet 4.450€ (radna grupa od 5 osoba, efektivni rad 1 mjesec)</p>	<p>Razrađen i realizovan plan;</p> <p>Statistički podaci o broju osuđenih lica i maloljetnih lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora koja su stekla stručne kvalifikacije;</p> <p>Povećan fond knjiga namjenjen zatvorskoj biblioteci;</p> <p>Izvještaj ZIKS-a, o benefitima ostvarenim kroz radni tretman osuđenih lica;</p> <p>Sprovedena anketa u okviru zatvorske populacije o potrebi za opismenjavanjem;</p> <p>Dobijeni sertifikati/diplome o stečenom osnovnom i srednjem obrazovanju,</p>	<p>Izvještaj CPT-a, o uslovima u Zatvorima;</p> <p>Izvještaj Komiteta UN o ljudskim pravima;</p> <p>Izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda;</p> <p>Izvještaji NVO koje se bave monitoringom ljudskih prava u zatvorima.</p> <p>Postignut veći stepen stručnog osposobljavanja i radnog tretmana osuđenih lica i maloljetnih lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora u odnosu na prethodni period.</p>

					kao i o stečenom stepenu stručnog obrazovanja.	
3.3.4	<p>Izgradnja Zatvora Bijelo Polje.</p> <p>Takođe, izgradnjom se realizuje još nekoliko preporuka što je objašnjeno u uvodnom dijelu.</p> <p>Predviđen broj mjesta – 150.</p> <p>Napomena: Vođena jedna runda pregovora sa Razvojnog bankom Savjeta Evrope. Slijedi do kraja godine tehnička misija o izradi studije izvodljivosti u cilju definisanja obima i troškova ove investicije.</p> <p>Preporuka iz Izvještaja CPT-a za 2008. godinu.</p>	<p>Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)</p>	<p>I kvartal 2015. – početak prve faze izgradnje</p>	<p>Okvirna procjena troškova ~ 5.950.000€, Opština Bijelo Polje obezbijedila zemljište (plac); Potrebna dodatna finansijska sredstva potencijalno kroz kredit kod Razvojne banke Savjeta Evrope.</p> <p>NAPOMENA: Nakon izrađene studije izvodljivosti možemo dati dinamiku i izgradnje Zatvora Bijelo Polje.</p>	<p>Izgrađen Zatvor Bijelo Polje; Smanjena pretrpanost u zatvoru i poboljšani uslovi života i rada osuđenih lica koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora; Izgrađene radionice, objekti za sportske aktivnosti i biblioteka za osuđena lica.</p>	
3.3.5	<p>Jačati kapacitete zdravstvene službe u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija zapošljavanjem preostalog nedostajućeg medicinskog osoblja, i to:</p> <p>1 ljekara – psihijatra, 3 medicinska tehničara.</p>	<p>Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), ZIKS</p>	<p>IV kvartal 2015.</p>	<p>Potrebna dodatna budžetska sredstva u 2014. za tri novozaposlena.</p> <p>Napomena: u 2013. godišnji budžetski troškovi</p>	<p>Regulisan radno pravni status ljekara – psihijatra; Zaposlena tri medicinska tehničara.</p>	<p>Ispunjene preporuke 3 i 4 CPT-a iz 2008. godine.</p>

	Preporuka iz Izvještaja CPT za 2008. godinu.			za jednog zaposlenog iznose 6.144,00 €		
3.3.6	Sprovoditi inicijalne i tematske obuke za sve službenike policije o zabrani torture prilikom hapšenja, policijskog pritvaranja i naknadnog ispitivanja kako bi se obezbijedila „nulta tolerancija na zlostavljanje“. Preporuka iz Izvještaja CPT-a za 2008. godinu.	Policijska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović)	Januar-decembar 2014. i dalje	Redovna budžetska sredstva	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika.	Smanjen broj pritužbi na postupanje policijskih službenika prilikom hapšenja, policijskog pritvaranja i naknadnog ispitivanja.
3.3.7	Sprovoditi istrage po prijavama zbog prekoračenja policijskih ovlašćenja i nezakonite upotrebe sredstava prinude u policijskim prostorijama. Preporuka iz Izvještaja CPT-a za 2008. godinu.	Uprava policije i Ministarstvo unutrašnjih poslova – Odjeljenje unutrašnje kontrole rada policije (Veselin Šaranović, Milan Adžić)	Januar 2014. i dalje	Redovna budžetska sredstva	Sačinjen i objavljen godišnji izvještaj koji sadrži: - broj predmeta na osnovu prijava i po službenoj dužnosti; - broj prijava od strane građana koje se odnose na prekoračenja policijskih ovlašćenja i nezakonite upotrebe sredstava prinude u policijskim prostorijama protiv službenika UP; - broj pokrenutih disciplinskih postupaka; - broj i vrsta izrečenih disciplinskih sankcija.	Broj sankcionisanih policijskih službenika u odnosu na broj podnijetih prijava.

3.3.8	Donijeti Uputstvo o zdravstvenom pregledu u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija. Preporuka iz Izvještaja CPT-a za 2008. godinu - veza sa urgentnom preporukom CPT-a iz 2013.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), ZIKS	Jun 2013.	Budžet- 810 €	Donijeto Uputstvo o zdravstvenom pregledu. – Realizovano.	Ispunjena preporuka CPT-a. Pregledi lica koja dolaze na izvršavanje kazni zatvora u roku od 24 sata od momenta dolaska u zatvor shodno preporuci CPT. Postignut veći stepen zdravstvene zaštite osuđenih lica.
3.3.9	Adaptacija Paviljona A u Kazneno-popravnog doma za duge kazne u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija Spuž. Urgentna preporuka CPT iz 2013.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), ZIKS, Direkcija javnih radova	Maj/jun 2013.	Obezbijeđena sredstva iz Budžeta za 2013. – 9.000€	Renovirane i adaptirane prostorije sa sanitarijama koje koriste osuđena lica.	Ispunjena preporuka CPT-a, poboljšani uslovi života osuđenih lica.
3.3.10	Premjestiti osuđeno lice (državljanin Srbije) u odgovarajuću psihijatrisku ustanovu u Srbiji. Urgentna preporuka CPT iz 2013.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), ZIKS	Oktobar 2013.	Redovna budžetska sredstva - 250€	Izvršen premještaj osuđenog lica.	Ispunjena preporuka CPT-a iz 2008, kao i urgentna preporuka iz 2013.
3.3.11	Pratiti primjenu preporuka CPT iz redovnog Izvještaja za 2013. godinu	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), ZIKS	Kontinuirano do sljedećeg redovnog Izvještaja	Redovna budžetska sredstva - 810 € godišnje	Pripremljen izvještaj o stepenu realizacije preporuka CPT-a – jednom godišnje.	Ispunjenje preporuke CPT-a.

UNAPREĐENJE USLOVA U ZATVORIMA						
3.3.1 2	Donijeti Pravilnik o kućnom redu za izvršenje kazni zatvora; - Inkorporirani međunarodni standardi koji regulišu život i rad osuđenih lica sa posebnim osvrtom na prebukiranost kapaciteta; - Ostvaren veći stepen radnog tretmana osuđenih lica.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Jul 2014.	Budžet - 810 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Usvojen Pravilnik o kućnom redu za izvršenje kazni zatvora; Učinjen dostupnim svakom osuđenom licu koje se nalazi na izdržavanju kazne zatvora.	Postignut veći stepen jednakosti među zatvorskom populacijom; Statistički podaci o radno angažovanim osuđenim licima koja se nalaze na izdržavanju kazne zatvora; Izveštaj o benefitima ostvarenim od radnog angažmana osuđenih lica.
3.3.1 3	Donijeti Pravilnik o uslovima koje moraju zadovoljavati prostorije u kojima se smještaju i koje koriste osuđena lica.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Jul 2014.	Budžet - 810 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Usvojen Pravilnik o uslovima koje moraju zadovoljavati prostorije u kojima se smještaju i koje koriste osuđena lica.	Izveštaj CPT-a, o uslovima u Zatvorima; Izveštaj Komiteta UN o ljudskim pravima; Izveštaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda; Izveštaji NVO koje se bave monitoringom ljudskih prava u zatvorima.
3.3.1 4	Donijeti Pravilnik o uniformi, zvanjima i oznakama zvanja pripadnika Sektora obezbjeđenja u ZIKS-a.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Septembar 2013.	Budžet - 810 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Usvojen Pravilnik o uniformi, zvanjima i oznakama zvanja pripadnika Sektora obezbjeđenja u ZIKS-u.	
3.3.1 5	Donijeti Uputstvo o vođenju matične knjige i ličnog lista osuđenih, prekršajno kažnjenih i pritvorenih lica.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Jul 2014.	Budžet - 810 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Usvojeno Uputstvo o vođenju matične knjige i ličnog lista osuđenih, prekršajno kažnjenih i pritvorenih lica.	

3.3.1 6	Donijeti Uputstvo o izradi i upotrebi uniformi za lica koja se nalaze na izdržavanju kazni lišenja slobode; Obezbijediti uniforme za lica koja se nalaze na izdržavanju kazni lišenja slobode.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Jul 2014. Decembar 2014. nabavka uniformi	Budžet, 810,00 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Usvojeno Uputstvo o izradi i upotrebi uniformi za lica koja se nalaze na izdržavanju kazni lišenja slobode; Nabavljene uniforme.	Sprovedena anketa među zatvorskom populacijom o korišćenju uniformi; Postignut veći stepen jednakosti u okviru zatvorske populacije.
3.3.1 7	Utvrđiti plan i program edukacije službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija o izvršenju maloljetničkog zatvora na osnovu; analize stanja i potreba za dodatnom edukacijom u pojedinim segmentima primjene Zakona; pribavljenih statističkih pokazatelja o trenutnim stručnim kvalifikacijama zaposlenih u ZIKS-u; Prema utvrđenom programu realizovati obuke.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), ZIKS – Centar za obrazovanje kadrova Zavoda	Jun 2013. Januar – decembar 2014.	Budžet; Obezbijedena dodatna sredstva UNICEF - 14 000,00 €	Detaljno razrađen i realizovan plan o edukaciji službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija o izvršenju maloljetničkog zatvora; Broj i vrsta realizovanih obuka; Broj i struktura polaznika.	Izveštaj CPT-a, o uslovima u Zatvorima; Izveštaj Komiteta UN o ljudskim pravima; Izveštaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda; Izveštaji NVO koje se bave monitoringom ljudskih prava u zatvorima; Postignut veći stepen saradnje sa Kancelarijom UNICEF u Crnoj Gori.
3.3.1 8	Sprovođenje efektivnih istraga navoda o zlostavljanju u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), ZIKS i drugi nadležni organi za sprovođenje	Decembar 2013. Decembar 2014. i dalje	Budžet 38.880€ (godišnji budžet za četiri zaposlena)	Broj lica koja su eventualno bila zlostavljana tokom boravka u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija; Izveštaj o sprovedenoj istrazi o eventualnom zlostavljanju lica koja su boravila ili borave u	Spriječen svaki oblik eventualnog daljeg zlostavljanja lica koja borave u ZIKS-u; Preduzete zakonske mjere prema svim licima koja su na bilo koji način učestvovala u zlostavljanju osuđenika; Poboljšana ocjena stanja u narednom CPT izvještaju.

		ovog vida istraga			Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.	
3.3.19	Potpisati sporazume o saradnji sa nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava u cilju omogućavanja monitoringa zatvorskih jedinica i učešća u reintegraciji i readaptaciji osuđenih lica za život u zajednici od strane civilnog sektora.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Decembar 2013. Decembar 2014. i dalje	Nisu potrebna sredstva	Broj potpisanih sporazuma o saradnji sa NVO sektorom i drugim pravnim licima u cilju transparentnog načina izvršavanja krivičnih sankcija i pružanja pomoći u ovom segmentu; Izvještaj o realizovanim aktivnostima na osnovu potpisanih sporazuma.	Povećan broj lica kod kojih je postignuta reintegracija i readaptacija za život u zajednici u odnosu na prethodni period; Povećan broj osuđenih lica koja se nalaze na tretmanu odvikavanja od narkotika, koji realizuju pojedine nevladine organizacije u saradnji sa nadležnim ustanovama.
3.3.20	Adaptacija i opremanje zatvorske kuhinje	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), ZIKS, Direkcija javnih radova	Septembar – decembar 2013.	Obezbijedena sredstva iz Budžeta za 2013. – 150.000,00€	Adaptirana zatvorska kuhinja; Povećan nivo kvaliteta hrane; Povećan nivo kontrole prehrambenih artikala; Kupljena nova oprema za pripremanje hrane.	
3.3.2	Izgradnja stacionarne	Ministarstvo	2015.	Okvirna procjena	Izgrađena stacionarna	

1	zdravstvene zatvorske jedinice - Spuž; Predviđen broj mjesta – 40.	pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović); ZIKS		troškova ~ 2.700.000€ Potrebna finansijska sredstva kroz IPA II programiranje za 2014 - 2020	zdravstvena zatvorska jedinica- Spuž; Poboljšan sistem zdravstvene zaštite i pružanja medicinske pomoći usklađen sa evropskim standardima; Izveštaj o smanjenju troškova liječenja osuđenih lica u odnosu na period prije izgradnje.	
3.3.2 2	Izgradnja paviljona A u Kazneno-popravnog domu za duge kazne u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija Spuž.	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović); ZIKS	Od marta 2014. početak prve faze izgradnje	Ukoliko kandidovana sredstva budu odobrena iz Kapitalnog budžeta- 695.000€, početak radova predviđen za 2014.	Izgrađen paviljon A u Kazneno popravnog domu za duge kazne u ZIKS-u Spuž.	Obezbijeđeni bolji uslovi za smještaj osuđenih lica.
UNAPREĐENJE SISTEMA ALTERNATIVNIH SANKCIJA I MJERA						
3.3.2 3	Donijeti Zakon o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu kojim će se obezbijediti usklađenost sa "Evropskim probacionim pravilima" posebno u odnosu na: Pružanje postpenalne pomoći osuđenom licu i preduzimanje mjera u cilju reintegracije i	Ministarstvo pravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Decembar 2013.	Budžet, sredstva iz IPA 2011 Twinning projekat MN 11 IB JH 01, "Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori", EK Budžet: 700.000 €, Ko-finansiranje:	Usvojen Zakon o izvršenju alternativnih sankcija.	U izvještajima CPT konstatovan veći stepen uskladenosti zakona sa ECHR i Evropskim probacionim pravilima, kao i zakonodavstvom EU;

	<p>readaptacije u zajednici; Humaniji i ekonomičniji način izvršenja krivičnih sankcija kroz izvršenje kazne rada u javnom interesu; Pružanje pomoći oštećenom i žrtvi krivičnog djela; Stručna kontrola, pružanje pomoći i sprovođenje zaštitnog nadzora nad uslovno otpuštenim osuđenim licem.</p>			<p>ukupno 45.000 €, za ovu komponentu 4.359€; Komponenta unaprijeđena zakonodavnog okvira 67.808,00€</p>		
3.3.2 4	<p>Implementacija Zakona o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu: - potpisati sporazume sa pravnim licima kod kojih će se izvršavati kazna rada u javnom interesu i pratiti njihovu primjenu; - obezbijediti stručnu kontrolu, pružanje pomoći i sprovođenje zaštitnog nadzora nad uslovno otpuštenim osuđenim licem.</p>	<p>MP (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)</p>	<p>Decembar 2014.</p>	<p>Budžet, IPA 2011 Twinning projekat MN 11 IB JH 01, "Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori", EK Budžet: 700.000 €, Ko-finansiranje: ukupno 45.000 €, za ovu komponentu 10 007€; Komponenta unaprijeđena rada Direkcije za uslovnu slobodu (probaciona služba)</p>	<p>Potpisani sporazumi sa pravnim licima kod kojih će se izvršavati kazna rada u javnom interesu; Statistički podaci o broju lica na izvršenju kazne rada u javnom interesu. Statistički podaci o smanjenju zatvorske populacije i broju povratnika u izvršenju krivičnih djela; Statistički podaci i izvještaji Odsjeka za uslovnu slobodu o cijeni koštanja izvršenja alternativnih sankcija; Godišnji izvještaji o benefitima ostvarenim kroz alternativne načine</p>	<p>Broj izrečenih alternativnih sankcija u odnosu na ukupan broj osuđenih lica; Smanjena zatvorska populacije i broj povratnika u izvršenju krivičnih djela u odnosu na prethodni period; Povećan procenat zaposlenosti lica koja su na uslovnoj slobodi.</p>

				155.672,00€	izvršenja krivičnih sankcija; Statistički podaci o zaposlenju lica koja su na uslovnoj slobodi.	
3.3.2 5	Pripremiti Pravilnik o obavljanju probacionih poslova.	MP (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Jul 2014.	Budžet – 810 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Usvojen Pravilnik o obavljanju probacionih poslova; Statistički podaci o broju lica uključenih u probaciju; Statistika i evidencija pravnih lica, kao i drugih organa i organizacija uključenih u poslove probacije.	
3.3.2 6	Pripremiti Pravilnik o službenoj legitimaciji službenika Odsjeka za uslovnu slobodu.	MP (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović)	Jul 2014.	Budžet - 810 € (Redovne aktivnosti jednog službenika u trajanju od mjesec dana)	Usvojen Pravilnik o službenoj legitimaciji službenika Odsjeka za uslovnu slobodu.	
3.3.2 7	Izrada medijske strategije o alternativnim sankcijama i sprovođenje kampanje u cilju zaključivanja sporazuma sa pravnim licima i drugim organima i organizacijama radi izvršenja kazne rada u javnom interesu.	MP (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), NVO	Decembar 2013.	Budžet; Potrebna dodatna donatorska sredstva IPA 2011 Twinning projekat MN 11 IB JH 01, "Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj	Izrađena medijska strategija o alternativnim sankcijama; Statistički podaci o broju pravnih lica i drugih organa i organizacija angažovanih u procesu izvršenja kazne rada u javnom interesu.	Unaprijeđena svijest građana o značaju i prednostima alternativnog kažnjavanja; Godišnji izvještaji o benefitima ostvarenim izvršavanjem alternativnih sankcija.

				Gori", EK Budžet: 700.000 €, Ko-finansiranje: ukupno 45.000 €; (Predviđena aktivnost pripreme komunikacione strategije/akcionog plana za jačanje javne svijesti o probacionoj službi, vrijednost – 14.994,00 €)		
KOMANSKI MOST						
3.3.2 8	Uvećati kadrovske potencijale u JU Zavodu "Komanski most" dodatnim zapošljavanjem po jednog ljekara opšte prakse, defektologa, medicinskih sestara i drugih stručnih radnika.	MRSS (Mirjana Đurić) i JU Zavod "Komanski most"	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015. Decembar 2016.	Budžet - redovna sredstva 25.000€ Budžet - dodatna sredstva 38.800€ Budžet - dodatna sredstva 38.800€ Budžet - dodatna sredstva 38.800€	Uvećan broj zaposlenih	

3.3.2 9	Sprovesti edukaciju zaposlenih u JU Zavodu "Komanski most", dnevnim centrima za rad sa djecom i odraslima sa intelektualnim invaliditetom, centrima za socijalni rad, kao i pružiocima različitih usluga zaposlenim u NVO sektoru, u skladu sa standardima u ovoj oblasti.	MRSS (Mirjana Đurić), JU Zavod "Komanski most, dnevni centri, centri za socijalni rad, NVO koje pružaju usluge djeci sa smetnjama u razvoju i odraslim osobama sa intelektualnim invaliditetom	Decembar 2013. Decembar 2014. i dalje kontinuirano	Budžet - dodatna sredstva / međunarodne organizacije - UNICEF, UNDP 10.000€ Budžet - dodatna sredstva 10.000€	Broj i vrsta realizovanih obuka; Broj i struktura polaznika.	Osposobljen kadar za rad sa licima sa intelektualnim invaliditetom u cilju povećanja vještina i kompetencija za rad sa specifičnim potrebama korisnika.
3.3.3 0	Obezbijediti individualni tretman i praćenje planiranih ciljeva iz Individualnih planova zaštite lica sa invaliditetom, koja borave u JU Zavodu "Komanski most".	MRSS (Mirjana Đurić), JU Zavod "Komanski most, centri za socijalni rad, roditelji / staratelji,	Septembra 2013. i dalje svake godine	Budžet - redovna sredstva 3.535€	Urađeni individualni planovi sa kratkim rokom evaluacije; Urađen Izvještaj JU "Komanski most" o rezultatima individualnog tretmana.	Godišnji Izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama; Izvještaj monitoring tima NVO o stanju u ustanovama socijalne i dječje zaštite.

		sami korisnici u skladu sa njihovim mogućnostima				
3.3.3 1	Izraditi plan za transformaciju Zavoda „Komanski most“ u ustanovu za podršku odraslima koji nemaju ličnih potencijala za potpuno samostalan život kako bi se uveo širi spektar usluga koje pruža JU Zavod “Komanski most“, kojima će se obezbijediti stručna podrška ostalim lokalnim servisima u radu sa djecom sa smetnjama u razvoju i odraslim osobama sa intelektualnim invaliditetom.	MRSS (Mirjana Đurić) i JU Zavod “Komanski most”	Decembar 2013.	Budžet - redovna sredstva 6.480€	Usvojen plan transformacije ustanove; Sproveden veći broj konsultacija i sprovedene mjere stručne podrške i supervizije u odnosu na druge pružaoce usluga u lokalnim zajednicama namijenjene licima sa intelektualnim invaliditetom.	Godišnji Izvještaj o radu ustanove; Godišnja Informacija o sprovođenju Akcionog plana Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori.
3.3.3 2	U skladu sa mjerama iz Plana transformacije uvesti usluge Dnevnog centra za odrasla lica sa intelektualnim invaliditetom u lokalnoj zajednici.	MRSS (Mirjana Đurić), JU Zavod “Komanski most”, lokalne samouprave, NVO koji se bavi licima	I kvartal 2016. godine i dalje (u zavisnosti od kapaciteta lokalnih samouprava i NVO	Budžet - redovna sredstva 15.000€ na godišnjem nivou	Odrasla lica sa intelektualnim invaliditetom koriste usluge Dnevnog centra u svojim lokalnim zajednicama.	Godišnji Izvještaji o radu ustanova; Godišnja Informacija o sprovođenju Akcionog plana Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori.

		sa invaliditetom	za razvoj servisa podrške)			
3.3.3 3	Razviti druge usluge podrške licima sa intelektualnim invaliditetom, u skladu sa mjerama iz Plana transformacije (kao što su, podržano stanovanje, zaštitne radionice) u lokalnim zajednicama u cilju prevencije institucionalizacije i povećanja kapaciteta lica sa intelektualnim invaliditetom za integraciju u zajednicu.	MRSS (Mirjana Đurić) , lokalne samouprave centri za socijalni rad, NVO koji se bavi licima sa invaliditetom	IV kvartal 2013. i dalje (u zavisnosti od kapaciteta lokalnih samouprava i NVO za razvoj servisa podrške)	Sredstva od raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za sufinansiranje planova i programa za oblast zadovoljenje potreba lica sa invaliditetom 900.000€ / sredstva koja ostvaruju NVO i javne ustanove preko drugih programa i projekata / sredstva međunarodnih organizacija: UNICEF, UNDP i sl.	Izveštaj o realizaciji mjera iz Plana transformacije koje se odnose na druge usluge podrške licima sa intelektualnim invaliditetom; Godišnja Informacija o sprovođenju Akcionog plana Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori.	Uvećan broj novootvorenih servisa za usluge podrške u zajednici; Veći broj lica sa intelektualnim invaliditetom koriste servise podrške u svojoj lokalnoj zajednici.
Specijalna bolnica DOBROTA						
3.3.3 4	Poboljšati uslove boravka pacijenata u SB Dobrota kroz poboljšanje smjestajnih, tehničkih i higijenskih uslova	Specijalna bolnica Dobrota (dr Aleksandar Tomčuk), MZ	Decembar 2013 - decembar 2014.	31.000€ - redovna sredstva iz Budžeta, Potrebna dodatna sredstva iz donacija 5.000€	Nabavljen agregat, renovirana kupatila, osposobljena prostorija za prijem posjeta, stvoreni uslovi za privatnost pacijenata.	Godišnji izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda o stanju ljudskih prava u SB Dobrota.

3.3.3 5	Otvoriti Dnevnu bolnicu kao nove organizacione jedinice u SB Dobrota	SB Dobrota (dr Aleksandar Tomčuk), MZ	Januar 2014.	Potrebna dodatna budžetska sredstva - plate zaposlenih, 48.000 €	Formirana Dnevne bolnica kao nova organizaciona jedinica u SB Dobrota	
3.3.3 6	Formirati Resursni centar za mentalno zdravlje u SB Dobrota u cilju realizacije kontinuirane medicinske edukacije iz oblasti mentalnog zdravlja i buduće međunarodne saradnje iz ove oblasti	SB Dobrota (dr Aleksandar Tomčuk), MZ	Decembar 2014. godine	Obezbijedena sredstva EU / Twinning light projekat – 15.000€	Formiran Resursni centar za mentalno zdravlje u SB Dobrota	
3.3.3 7	Sprovoditi kampanje za zdravstvene radnike sa ciljem afirmisanja rada sa psihijatrijskim pacijentima	MZ (Ljiljana Vujišić), SP Bolnica Dobrota (dr Aleksandar Tomčuk), Klinika za psihijatriju KC Crne Gore, Psihijatrijsko odjeljenje Niksic, centri za mentalno zdravlje	Jun - decembar 2013. Januar - decembar 2014.	Budžet; Potrebna dodatna sredstva iz donacija – 5.000€	Broj tv emisija, izdate brošure; Obezbijeden dodatak na mjesečni dohodak svih zaposlenih u SB Dobrota, u iznosu od 15% zbog težine i uslova rada.	Povećan broj zdravstvenih radnika angažovanih u SB Dobrota

3.4. Preporuka: Osigurati zaštitu novinara od prijetnji i nasilja, naročito kroz efikasne istrage prethodnih napada i odvratajuće kazne. Ponovo ispitati i izmijeniti zakonsku regulativu i institucionalni okvir za zaštitu slobode medija.

TRENUTNO STANJE

U odnosu na preporuke, u oblasti slobode izražavanja realizovane su aktivnosti koje su u značajnoj mjeri doprinijele stvaranju povoljnijeg ambijenta za ostvarivanje ovog prava.

Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika iz jula 2011.godine dekriminalizovana je kleveta i uvreda. Satisfakcija za ovo djelo sada se ostvaruje isključivo u građanskom postupku.

Opšta sjednica Vrhovnog suda Crne Gore 29.03.2011. donijela je sljedeći Načelni pravni stav: „Ukoliko se nađe da postoji osnov odgovornosti novinara i medija sud odmjerava visinu pravične naknade zbog povrede prava ličnosti (ugleda, časti i dr.) vodeći računa o svim okolnostima konkretnog slučaja, a naročito: o značaju povrijeđenog dobra i posljedicama koje su iz toga proistekle, trajanju duševnih bolova, cilju kome služi nematerijalna šteta, kao i tome da visina dosuđene naknade po pravilu treba da bude u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, te da dosuđena naknada ne bude u iznosu koji bi obeshrabrujuće uticao na novinare i medije u obavljanju njihove uloge u očuvanju demokratskih vrijednosti društva“.

Ustavom se jemči sloboda štampe i drugih vidova javnog obavještanja, a cenzura je zabranjena. Ako je neophodno da bi se očuvao teritorijalni integritet Crne Gore, nadležni sud može spriječiti širenje informacija i ideja putem sredstava javnog obavještanja. Ova odredba ne može dovesti do “nedopuštenog organičavanja slobode izražavanja“, jer je propisana samo za izuzetnu situaciju i nije obligatorna, već je sudu ostavljeno da procijeni da li će spriječiti širenje informacija i ideja. Ovom odredbom Ustav pravi ravnotežu između osnovnih ljudskih prava i sloboda sa jedne strane, a sa druge strane štiti teritorijalni integritet, kao jednog od osnovnih činilaca države.

Svi krivični slučajevi klevete i uvrede započeti prije dekriminalizacije klevete i uvrede pravosnažno su riješeni.

Kada su u pitanju statistički podaci vezano za predmete nasilja nad novinarima koji su u radu kod crnogorskih sudova, ukupno je u radu bilo 6 predmeta nasilja nad novinarima protiv 8 lica. Krivični postupak je završen u 4 predmeta protiv 4 lica. Donijete su 4 osuđujuće presude. Pred crnogorskim sudovima u toku su prvostepeni postupci u 3 predmeta protiv 5 lica, od kojih su 2 predmeta iz 2012. godine (vidjeti podatke za 2012. godinu) i jedan predmet protiv 1 lica iz 2013. godine.

Kada su u pitanju statistički podaci vezano za parnične postupke u kojima su tuženi mediji, u 2009. godini, kod crnogorskih sudova ukupno je u radu bilo 17 predmeta naknade nematerijalne štete. Riješeno je 17 predmeta, u 3 predmeta tužbeni zahtjev je usvojen i dosuđene naknade u visini 3000€ (u dva predmeta) i 4000€. U 8 predmeta tužbeni zahtjev je odbijen kao neosnovan, dok je u 6 predmeta tužba povučena. U 2010. godini ukupno je u radu bilo 11 predmeta naknade nematerijalne štete u kojima su tuženi mediji. Riješeno je 11 predmeta, u 5 predmeta tužbeni zahtjev je usvojen i dosuđene naknade u visini 1500, 2500, 3000, 3500 i 4000€. U 4 predmeta tužbeni zahtjev je odbijen kao neosnovan, dok je u 2 predmeta tužba povučena. Sudske odluke su pravosnažne u 9 predmeta. U 2011. godini, ukupno je u radu bilo 19 predmeta naknade nematerijalne štete u kojima su tuženi mediji. Riješeno je 15 predmeta, u 1 predmetu tužbeni zahtjev je odbijen kao neosnovan, dok je u 14 predmeta tužba povučena. Sudske odluke su pravosnažne u 11 predmeta. U 2012. godini ukupno je u radu bilo 15 predmeta naknade nematerijalne štete u kojima su tuženi mediji. Riješeno je 6 predmeta, dok je u 9 predmeta parnični postupak u toku. Od šest završenih predmeta u 3 predmeta tužbeni zahtjev je odbijen kao neosnovan, dok je u 3 predmeta tužba povučena.

Sudske odluke su pravosnažne u 4 predmeta. Do maja 2013. godine, u radu je bilo 11 predmeta naknade nematerijalne štete u kojima su tuženi mediji, od kojih su 9 predmeta iz 2012. godine i 2 predmeta iz 2013. godine. U svih 11 predmeta prvostepeni postupak je u toku.

Shodno prereporukama 12 i 13 Nacionalne komisije za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, ovlašćeni policijski službenici Uprave policije u kontinuitetu preduzimaju planske mjere i radnje na rasvjetljavanju napada na predstavnike medija i pokušaje njihovog zastrašivanja, i otkrivanju izvršilaca i nalogodavaca i njihovog procesuiranja nadležnom državnim tužiocu. U skladu sa zakonskim ovlašćenjima i obavezama, koji se tiču zaštite bezbjednosti građana i imovine, Uprava policije će u narednom periodu vršiti analizu procjene rizika, a koji se odnosi na zaposlene u javnim servisima, i u skladu sa tim usmjeravati svoj rad i preduzimati adekvatne mjere i radnje u cilju sprječavanja takvih nezakonitosti, kao i intezivirati rad na nerazsvjetljenim slučajevima napada na pripadnike novinarske profesije. Od samog prijavljivanja događaja preduzimane su intezivne mjere i radnje u cilju identifikovanja i procesuiranja izvršilaca nadležnom državnim tužiocu. Nakon ukidanja krivičnih djela kleveta i uvreda, novim Zakonom o amnestiji lica koja su bila osuđena pravosnažnom sudskom odlukom za ta krivična djela su amnestirana.

U cilju jačanja slobode medija i nezavisnosti profesionalnog novinarstva, od strane medijskih kuća i medijskih udruženja konstituisana su tri samoregulatorna tijela u oblasti medija, i to: Medijski savjet za samoregulaciju kojem je pristupilo 19 medija, Savjet za štampu kojem su pristupila 3 medija i Samoregulatorni savjet za lokalnu i periodičnu štampu kojem je pristupilo 11 medija. Ovim je zaokružen institucionalni okvir u oblasti medija, jer sa jedne strane, politički, institucionalno i finansijski nezavisno funkcioniraju regulator za oblast elektronskih medija – Agencija za elektronske medije u skladu sa Zakonom o elektronskim medijima, dok su, sa druge strane, uspostavljena tri samoregulatorna tijela za oblast elektronskih i štampanih medija koja imaju za cilj uspostavljanje mehanizama za poštovanje etičkih pravila i novinarskih kodeksa od strane medija koji su njihovi članovi.

U cilju očuvanja pluralizma medijske scene u Crnoj Gori, u 2011. godini, definisan je trogodišnji Program državne pomoći emiterima/elektronskim medijima na osnovu kojeg je utvrđena dinamika preuzimanja duga koji komercijalni emiteri imaju prema Agenciji za elektronske komunikacije (EKIP) i Radio-difuznom centru (RDC) u iznosu od 4.447.639,61€. Obaveze za 2011. i 2012. godinu u iznosu od 2.148.174,81€ i 1.512.197,48€ su u potpunosti realizovane. U procesu realizacije je i preostala obaveza za 2013. godinu.

U kontekstu stvaranja osnovnih tehničkih uslova za funkcionisanje Medijskog savjeta za samoregulaciju, definisan je trogodišnji transparentan i nezavisan model finansiranja ovog samoregulatornog tijela. Shodno definisanom modelu, obaveza za 2012. godinu je izvršena prema utvrđenoj dinamici.

U cilju dosljedne primjene pravne prakse Evropskog suda za ljudska prava, Centar za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije realizovao je godišnji program obuke sudija kojim je obuhvaćena i oblast slobode izražavanja.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.4.1	Izmjene i dopune Krivičnog zakonika u cilju propisivanja isključenja postojanja krivičnih odgovornosti za krivična djela iz čl. 172 do 176 Krivičnog zakonika (u	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević,	Septembar 2013.	Redovna budžetska sredstva	Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika kojim je isključeno postojanje	Isključenje postojanja odgovornosti za ova djela ima za cilj podsticanje istraživačkog novinarstva i doprinos

	slučaju povrede tajnosti pisma i drugih pošiljki, neovlašćenog prisluškivanja i snimanja, neovlašćenog fotografisanja, neovlašćenog objavljivanja i prikazivanja tuđeg spisa, portreta i snimka, neovlašćenog prikupljanja ličnih podataka) ukoliko je preduzimanjem radnji izvršenja nekog od tih djela spriječeno ili otkriveno krivično djelo za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna.	Merima Baković		Kalkulacija napravljena u mjeri 1.1.5.1	krivičnih odgovornosti za krivična djela iz čl. 172-176. Broj lica protiv kojih nije pokrenut krivični postupak ili su oslobođena odgovornosti na osnovu nove odredbe KZ.	kvalitetnijem i potpunijem izvještavanju o osjetljivim pitanjima u društvu.
3.4.2	Formirati Vladinu Komisiju za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama starih i nedavnih slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima i ubistava novinara sačinjenu od predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, tužilaštva, policije, NVO i medija, koja će imati za cilj da kroz saradnju sa nadležnim organima prikupi i razmotri svu relevantnu dokumentaciju na osnovu koje će istražiti razloge za nerasvjetljena ubistva novinara.	Multidisciplinarni tim - komisija (MUP-UP - Miloš Vukčević), VDT, NVO i predstavnici medija	Decembar 2013.	Nisu potrebna sredstva	Donijeta Odluka o Formiranju multidisciplinarne Komisije za istraživanje ubistava novinara; Donijet Poslovnik o radu Komisije kojim se utvrđuje organizacija, način rada i postupak donošenja odluka Komisije; Obezbijeđen prostor i sredstva za rad Komisije.	Izveštaji Komisije o istragama; Ocjena stanja u oblasti zaštite novinara u Godišnjem izvještaju o napretku Crne Gore; Izveštajima UN (UPR).
3.4.3	Redovno pripremati i podnositi Izvještaj o istragama starih i nedavnih slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima Vladinoj komisiji iz mjere 3.4.2	MUP-UP (Miloš Vukčević , Milan Tomić), VDT (Veselin Vučković)	Januar – jun 2014, jul - decembar 2014. i dalje	Redovna budžetska sredstva (2 službenika, na godišnjem nivou	Dostavljen izvještaj Vladinoj komisiji; Status predmeta u postupku; Broj riješenih zaostalih predmeta.	Broj riješenih predmeta u odnosu na ukupan broj u prethodnom periodu

				3.240€)		
3.4.4	<p>Uvesti sistem mjera i radnji koje Uprava policije preduzima u cilju zaštite novinara od prijetnji i nasilja.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sistem preventivnih mjera koje se preduzimaju u cilju zaštite novinara: <ul style="list-style-type: none"> - analiza rizika ugroženosti zaposlenih u sredstvima javnog informisanja; - izradu bezbjedonosne procjene za novinare i članove njihovih porodica; - obezbjeđenje u slučaju ugroženosti, policijska pratnja i zaštita članova porodice i objekata u kojima žive i u kojima su profesionalno angažovani; - operativne provjere na terenu u odnosu na lica koja su registrovana kao izvršioc napada na novinare. <p>Sistem represivnih mjera koje se preduzimaju u cilju zaštite novinara:</p> <ul style="list-style-type: none"> - policijski službenici u skladu sa svojim ovlašćenjima iz Zakonika o krivičnom postupku i Zakona o unutrašnjim poslovima, a uz rukovođenje izviđajem od strane nadležnih tužilaca, u slučajevima napada na novinare preduzimaju mjere i radnje na rasvjetljavanju tih djela, identifikaciji izvršilaca i nalogodavaca i njihovom procesuiranju nadležnom 	MUP-UP (Milan Tomić, Miloš Vukčević, Draško Radinović)	Decembar 2013. Januar – decembar 2014. i dalje	Redovna budžetska sredstva; Procjena finansijskih sredstava nije moguća.	Stvoren sistem mjera i radnji koji se sprovodi kroz svakodnevne aktivnosti službenika Uprave policije (sistem preventivnih i represivnih mjera)	Povećan stepen zaštite novinara od prijetnji i nasilja; Ocjena stanja u oblasti zaštite novinara u Godišnjem izvještaju o napretku Crne Gore; Izvještajima UN (UPR).

	tužiocu.					
3.4.5	<p>Pripremiti Izvještaj o implementaciji profesionalnih i etičkih standarda u crnogorskom novinarstvu.</p> <p>Objavljivanje izvještaja o poštovanju Kodeksa novinara u medijima</p>	SSR (Miloš Lalević-MK)	Decembar 2013. Decembar 2014.	Sredstva Medijskog savjeta za samoregulaciju (na godišnjem nivou 1.620€)	Usvojen izvještaj o implementaciji profesionalnih i etičkih standarda u crnogorskom novinarstvu; Izvještaji objavljeni na web stranicama Medijskog Savjeta.	Broj žalbi na rad medija (podnesenih i riješenih)
3.4.6	<p>Izraditi program obuka za novinare iz oblasti ljudskih prava sa posebnim osvrtom na član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima - Sloboda izražavanja sa ciljem upoznavanja sa evropskim standardima u pogledu izvještavanja o poštovanju ljudskih prava sa posebnim osvrtom na oblast slobode izražavanja;</p> <p>Sprovoditi obuke po utvrđenom program.</p>	Samoregulatorna tijela (Miloš Lalević-MK), NVO, mediji, potrebna ekspertska podrška (TAIEX)	Decembar 2013. Realizacija obuka od januara 2014. i dalje	Potrebna sredstva iz stranih donacija – acc. 6.000€ po seminaru – acc. 12.000€ za realizaciju programa na godišnjem nivou	Pripremljen program obuke za novinare; Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika.	
3.4.7	<p>Sprovoditi obuke za sudije i tužioce u oblasti slobode izražavanja i primjene prakse Evropskog suda za ljudska prava o:</p> <ul style="list-style-type: none"> - visini naknade nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda učinjene putem medija, - nezavisnom pravosuđu, slobodi medija 	CENPF (Maja Milošević)	Od januara 2014. i dalje; 3 seminara na	Redovna budžetska sredstva 6.000 € Potrebna dodatna sredstva iz stranih	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika.	Ocjena uspješnosti obuke kroz evaluacione formulare.

	i poštovanju ljudskih prava, - odnosu medija i pravosuđa, - slobodi izražavanja prema praksi Evropskog suda za ljudska prava – sa osvrtom na član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima.		godišnje m nivou	donacija za realizaciju programa na godišnjem nivou– 12,000€ (acc. 6,000€ po seminaru)		
3.4.8	Pripremiti program obuke za novinare u kontekstu izvještavanja o posebnim kategorijama ličnih podataka i izvještavanja o maloljetnicima	Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama (Bojan Obrenović) Samoregulatorna tijela (Miloš Lalević-MK) Mediji NVO	Od januara 2014. i dalje 3 seminara na godišnjem nivou	Potrebna dodatna sredstva iz stranih donacija acc. 6,000 €	Utvrđen program obuke; Broj i vrsta realizovanih obuka; Broj i struktura polaznika.	Realizovan program obuke za novinare u kontekstu izvještavanja o posebnim kategorijama ličnih podataka i izvještavanja o maloljetnicima.
3.4.9	Izrada priručnika i drugog edukativnog materijala koji će sadržati standarde „dužne novinarske pažnje“, srazmjernog	Ministarstvo kulture (Miloš	Od januara 2014. i	Obezbijeđen a sredstva Ministarstva	Publikovan materijal i distribuiran svim sudovima i medijima u	

	dosuđivanja naknade štete, zaštite privatnosti na osnovu slučajeve iz prakse Evropskog suda za ljudska prava u kontekstu slobode izražavanja	Lalević Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić) Samoregulatorna tijela (Miloš Lalević) NVO	dalje 3 seminara na godišnjem nivou	kulture 5.000 €, Potrebna dodatna sredstva iz stranih donacija za Vrhovni sud acc.5.000€	Crnoj Gori.	
--	--	---	--	---	-------------	--

3.5. Preporuka: Osigurati nezavisnost audiovizuelnog regulatora javnog servisa.

TRENUTNO STANJE

Zakonom o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore garantovan je izbor i nezavisnost u radu članova Savjeta javnog radio-difuznog servisa RTCG u skladu sa Preporukom (96)10 o garantovanju nezavisnosti servisa javne radio difuzije. Predmetno rješenje ocijenjeno je pozitivnim od strane eksperata koji su učestvovali u izradi zakona (OSCE i Article 19).

Zakonom o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore uređuje se djelatnost javnih radio-difuznih servisa, Radija Crne Gore i Televizije Crne Gore. Ovaj zakon usaglašen je sa Preporukom br.R (96)10 Komiteta ministara državama članicama o garantovanju nezavisnosti javnog servisa radio difuzije i ostalim međunarodnim dokumentima iz ove oblasti. Njime se garantuje politička, institucionalna i finansijska nezavisnost javnog radio-difuznog servisa RTCG.

Zakonom o elektronskim medijima uređuju se prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica koja obavljaju djelatnost proizvodnje i pružanja audiovizuelnih medijskih usluga (u daljem tekstu: AVM usluga), usluga elektronskih publikacija putem elektronskih komunikacionih mreža; nadležnosti, status i izvori finansiranja Agencije za elektronske medije kao nezavisnog regulatora za oblast elektronskih medija; sprečavanje nedozvoljene medijske koncentracije, podsticanja medijskog pluralizma i druga pitanja od značaja za oblast pružanja AVM usluga, u skladu s međunarodnim konvencijama i standardima. Ovaj zakon, u najvećoj mogućoj mjeri, je usklađen sa Direktivom 2010/13/EU Evropskog parlamenta i Savjeta EU od 10. marta 2010. godine, o audiovizuelnim medijskim sevisima (AVMS).

Pitanja nezavisnosti audiovizuelnog regulatora i javnog servisa biće detaljnije obrađena u poglavlju 10 – Informaciono društvo i mediji.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor	Indikator rezultata	Indikator uticaja
-----	-------------------	----------------	-----	---------------------------	---------------------	-------------------

				finansiranja		
3.5.1	Pripremiti izmjene i dopune Zakona o elektronskim medijima u cilju potpunog usaglašavanja sa Direktivom o audiovizuelnim medijskim uslugama iz 2010.	Ministarstvo kulture (Miloš Lalević) u saradnji sa Agencijom za elektronske medije	IV kvartal 2015.	Redovna budžetska sredstva (5 službenika, mjesec dana efektivnog rada – 4.050€; javna rasprava - 3.810€; rad skupštinskih odbora - 15.000€)	Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim medijima	Pripremljen izvještaj o primjeni zakona godinu dana nakon usvajanja
3.5.2	Pratiti realizaciju Strategije RTCG 2011-2015 http://www.rtcg.me/sw4i/download/files/article/Strategija_RTCG_2011-2015_1.pdf?id=93	RTCG (Miloš Lalević-MK)	Od juna 2013. do IV kvartal 2015. dva puta godišnje	Budžet RTCG. Procjena finansijskih sredstava nije moguća.	Izvještaj o realizaciji Strategije RTCG 2011-2015	

3.6. A - Preporuka: Preduzeti konkretne korake da se osigura primjena nediskriminacije u praksi, uključujući jačanje nadzornih tijela i efikasnije reagovanje organa za sprovođenje zakona na moguća kršenja.

TREKUTNO STANJE

Pravni okvir u domaćem zakonodavstvu kojim se treba zakonski zaštititi ispunjavanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i sloboda, dat je već u prvim članovima Ustava, tačnije u članu 6 kojim se određuje opšta garancija zaštite ljudskih prava i sloboda kao nepovredivih kategorija; članu 7 kojim se propisuje zabrana izazivanja mržnje ili netrpeljivosti po bilo kojem osnovu; i članom 8 kojim se propisuje zabrana diskriminacije, kao opšteg preduslova za uživanje svih ljudskih prava i sloboda.

S obzirom na ovaj postojeći, opšti zakonski okvir, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava preduzelo je zakonodavne aktivnosti na donošenju posebnih zakona kojima se definiše oblast zaštite od svih oblika diskriminacije, a to su, prije svega, Zakon o zabrani diskriminacije i Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda.

Nakon usvajanja ovih Zakona, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, donijelo je Plan implementacije antidiskriminatornog zakonodavstva koji je sadržao: Plan edukacije u oblasti pružanja zaštite od diskriminacije i Plan promocije antidiskriminatornog

ponašanja i prakse, u okviru kojih su se posebni seminari i radionice, odnosno, televizijski spotovi, novinski oglasi, plakati, flajeri i drugi propagandni materijali, odnosili na LGBT populaciju.

Edukacija i promocija antidiskriminatorskog ponašanja označene su kao kontinuirane aktivnosti Ministarstva, od vremena usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije, sa ciljem osposobljavanja što većeg broja onih koji su posredno i/ili neposredno uključeni u pružanju zaštite od diskriminacije.

Plan edukacije, u proteklom periodu obuhvatio je aktivnosti na sprovođenju vrlo kompleksne obuke iz oblasti antidiskriminacije, sa ciljem jačanja svijesti, senzibiliteta i, prije svega, osposobljenosti u pružanju zaštite od diskriminacije, predstavnike državne administracije, policije, pravosuđa, nevladinih i drugih nezavisnih institucija, zatim, predstavnike lokalne samouprave, kao i predstavnika svih Područnih jedinica i Ispostava policije u Crnoj Gori.

Plan promocije obuhvatio je medijsku kampanju o anti-diskriminatorskom ponašanju osmišljenu s ciljem stvaranja humanijeg i tolerantnijeg okruženja, kao i upoznavanje najšire javnosti sa pravima koja su im garantovana Zakonom, i, u prvoj fazi, imala je za temu najranjivije društvene grupe.

Urađen je vizuelni identitet medijske kampanje koja je, dakle, bila posvećena ključnim diskriminacijama: po osnovu invaliditeta, rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Kampanja je trajala tokom 2011. godine, a obuhvatila je televizijske spotove, (1045 emitovanih spotova ili 62 700 sekundi), novinske oglase, insertacije flajera (letaka) kroz cjelokupni tiraž sve tri dnevne novine u Crnoj Gori (204 000 flajera) i veliki broj bilborda (ukupno 64), širom Crne Gore. Odštampano je 204 000 letaka (flajera) sa antidiskriminatorским porukama i izvodima iz zakona koji upućuju na zabranu i zaštitu od diskriminacije, a koji su insertovani u cjelokupni tiraž svih dnevnih novina u Crnoj Gori.

Sve ove aktivnosti poduzimaju se u cilju djelotvornog i kvalitetnog sprovođenja zakonske regulative, povećanja nivoa tolerancije i senzibilisanja stručne i najšire javnosti.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.6.1.1	Usvojiti Izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, prema preporukama EK (Izmjene će se odnositi na definisanje način izbora i reizbora Zaštitnika, nadležnosti, imunitet i način razrješenja); (Izmjenama i dopunama Zakona postignuta je usaglašenost sa EU i SE standardima i to: promocija jednakosti, u skladu sa	MLiMP (Blanka Radošević Marović), ZLJPS (Marijana Laković)	Decemb ar 2013.	Budžet 54.410 € (dvije radne grupe od 5 osoba, efektivni rad 2 mjeseca - Nacrt zakona 8.900€; javna rasprava 3.810€; rad skupštinskih	Usvojene Izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda; Pripremljen izvještaj o primjeni zakona godinu dana nakon usvajanja; Broj evidentiranih slučajeva	U izvještajima SE i UN i Izvještaju o napretku za 2013. konstatovan stepen usaglašenosti sa navedenim standardima i Direktivama.

	Konsolidovanim tekstom Ugovora o EU 2012/C 326/01; koncept direktne i indirektno diskriminacije; Direktiva o rasama Savjeta 2000/43/EZ, 2000/78/EC, 2004/113/EZ, 2006/54/EZ, ECRI-Opšta preporuka br. 7, posebni oblici diskriminacije u skladu sa Direktivom Savjeta 2004/113/EZ).			odbora 15.000€)	diskriminacije kod redovnih sudova, državnih tužilaštava, organa za prekršaje, organa nadležnih za policijske poslove i inspeksijskih organa.	
3.6.1.2	Sprovoditi edukaciju iz oblasti antidiskriminatornog ponašanja kroz kontinuirano sprovođenje seminara/radionica i treninga prema utvrđenom Planu implementacije antidiskriminatornog zakonodavstva na godišnjem nivou. Teme se odnose na: - Pojam i priroda diskriminacije, - Opšti pravni režim zaštite od diskriminacije, - Posebne oblike diskriminacije prema osobama sa invaliditetom, LGBT populaciji, ženama, inficiranim HIV-om i oboljelima od hepatitisa C. Sve obuke baziraju se na standardima definisanim Evropskom poveljom o ljudskim pravima, EKLJP Savjeta Evrope, Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom i relevantnim	MLJiMP (Blanka Radošević Marović), CENPF (Maja Milošević) UzK (Jadranka Đurković) PA	April – novembar 2013.	Budžet MLJiMP obezbijeđena sredstva (3.000€) Strani donatori Misija OEBS-a u Crnoj Gori obezbijedjena sredstva (13.200€)	Broj i vrsta realizovanih obuka; Ukupni broj i struktura polaznika koji su dobili sertifikat za pružanje zaštite od diskriminacije.	Sprovedeno istraživanje javnog mnjenja kao monitoring mehanizam o stanju ljudskih prava pokazuje smanjen stepen diskriminacije prema najranjivijim društvenim grupama.

	konvencijama UN.					
3.6.1.3	<p>Promovisati antidiskriminatorno ponašanje i praksu kroz odvijanje medijske kampanje o pravima i mogućnostima marginalizovanih društvenih grupa (tv-spotovi, novinski oglasi, flajeri, bilbordi...) o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja.</p> <p>Sve kampanje baziraju se na standardima definisanim Evropskom poveljom o ljudskim pravima, EKLJP Savjeta Evrope, Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom i relevantnim konvencijama UN.</p>	MLJiMP (Blanka Radošević Marović) u saradnji sa NVO	Jun 2013 - mart 2014.	Budžet MLJiMP, 20.000€; Obezbijedena donatorska sredstva - Misija OEBS-a u Crnoj Gori (80.000€)	Broj emitovanja TV spotova, novinskih oglasa, flajera i drugog propagandnog materijala; Procenat praćenja efekata medijske kampanje u javnosti.	Sprovedeno istraživanje javnog mnjenja kao monitoring mehanizam o stanju ljudskih prava pokazuje procenat praćenja efikasne medijske kampanje u javnosti i stepen promjena stavova javnog mnjenja u odnosu na diskriminaciju. Objavljivanje rezultata istraživanja u mjerljivim kategorijama.
3.6.1.4	<p>Na nepopunjena radna mjesta utvrđena Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore zaposliti 3 nova službenika na poslovima zaštite od diskriminacije.</p> <p>Veza mjere koje se odnose na zapošljavanje u instituciji Zaštitnika 3.1.6 i 3.8.1.8</p>	ZLJPS (Zdenka Perović)	Decembar 2013. Jun 2014. II kvartal 2015.	Budžet Crne Gore /razdio Zaštitnik, 12.000€ za 1 novog zaposlenog u 2013. (obezbijedena sredstva), 12.000€ za 1 zaposlenog u 2014. (dodatna sredstva) i za 1 zaposlenogu 2015. 10.000€ (dodatna	Povećan broj zaposlenih za 1 službenika u 2013. godini, 1 službenik u 2014. godini i 1 službenik u 2015.	

				sredstva)		
--	--	--	--	-----------	--	--

3.6. B - Preporuka: Preduzeti konkretne korake da se osigura primjena rodne ravnopravnosti u praksi, uključujući jačanje nadzornih tijela i efikasnije reagovanje organa za sprovođenje zakona na moguća kršenja, kao i kroz veće podizanje svijesti i mjere podrške, naročito pri zapošljavanju i javnoj zastupljenosti žena.

TRENUTNO STANJE

Ustavom Crne Gore, u poglavlju Ljudska prava i slobode, utvrđeno je da država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti. Uvođenje posebnih mjera (pozitivne akcije koje imaju za cilj postepenu eliminaciju istorijski uslovljenih nejednakosti) neće se smatrati diskriminacijom. Garancije date najvišim pravnim aktom Crne Gore razrađene su nizom zakona kojima su uređeni radni odnosi, zapošljavanje, penzijsko i invalidsko osiguranje, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita, zaštita na radu, porodični odnosi, krivična djela i dr. Zakon o rodnoj ravnopravnosti (Sl. list RCG, br. 46/07) je usvojen jula 2007. godine. Zakonom je ustanovljen organ državne uprave nadležan za poslove u vezi ostvarivanja rodne ravnopravnosti, a to je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava. Zakonom o rodnoj ravnopravnosti su propisani mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti. U cilju eliminacije diskriminacije po osnovu pola i postizanja rodne ravnopravnosti, Zakonom su utvrđene obaveze državnih organa, organa državne uprave i lokalne samouprave, javnih ustanova, javnih preduzeća i drugih pravnih lica koja vrše javna ovlašćenja. U Zakonu je istaknuta i uloga civilnog sektora i dat značajan prostor za djelovanje nevladinih organizacija u ukupnim aktivnostima na postizanju rodne ravnopravnosti.

U Crnoj Gori su, do sada, osnovana dva institucionalna mehanizma za postizanje rodne ravnopravnosti. Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Republike Crne Gore je osnovan 11. jula 2001. godine. Vlada Crne Gore je osnovala Kancelariju za ravnopravnost polova na sjednici održanoj 27. marta 2003. godine. Kancelarija danas funkcioniše kao Odjeljenje za rodnu ravnopravnost u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava. Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda (Ombudsman) je nezavisna i samostalna institucija i predstavlja mehanizam za borbu protiv diskriminacije, pa samim tim i važan mehanizam za borbu protiv diskriminacije po osnovu pola. Shodno Zakonu o rodnoj ravnopravnosti, ministarstva i organi uprave su odredili službenike/ce koji/e obavljaju poslove koordinatora/ki aktivnosti u vezi pitanja rodne ravnopravnosti iz svoje nadležnosti, i učestvuju u pripremi i sprovođenju Plana aktivnosti. Takođe, sa 14 opština u Crnoj Gori je uspostavljena saradnja na implementaciji politika rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou, te su u tri opštine osnovane kancelarije za rodnu ravnopravnost (Cetinje, Pljevlja i Bijelo Polje).

Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti (PAPRR) kao temeljni dokument za postizanje rodne ravnopravnosti je usvojen u januaru 2013, sa Programom sprovođenja za 2013-2014. godinu. PAPRR je utvrdio sledeća područja djelovanja: Unaprjeđenje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti; Rodno osjetljivo vaspitanje i obrazovanje; Rodna ravnopravnost u ekonomiji; Rodno osjetljiva zdravstvena zaštita; Rodno zasnovano nasilje; Mediji i kultura; Ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu; Međunarodna politika i saradnja; i Institucionalni mehanizmi za primjenu rodne ravnopravnosti.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, prvi specijalizovani zakon koji reguliše oblast porodičnog nasilja (Sl. list CG, br.46/10), stupio je na snagu u avgustu 2010. godine. Ovaj zakon definiše nasilje u porodici kao „činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, seksualni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice, bez obzira na mjesto gdje je učinjeno” (član 2). Zakon uređuje zaštitu žrtava nasilja u prekršajnom postupku i propisuje pet zaštitnih mjera kao vrste prekršajnih sankcija (član 20 i član 26): udaljenje iz stana, zabrana prilaženja žrtvi, zabrana

uzenemiravanja i uhođenja, obavezno liječenje od zavisnosti i obavezan psihosocijalni tretman. Predviđeno je i načelo hitnosti u postupcima koji se odnose na zaštitu od nasilja. Strategija zaštite od nasilja u porodici je usvojena 2011. godine, dok je iste godine potpisan i Protokol o postupanju u slučajevima nasilja u porodici između relevantnih institucija. U oblasti zaštite od nasilja u porodici i nasilja nad ženama je neophodno raditi na jačanju međusektorske saradnje kako bi sve žrtve nasilja dobile neophodnu podršku i pomoć.

U cilju povećanja učešća žena u političkom životu, uvedena je klauzula u Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izboru odbornika i poslanika (2011), kojom se sve političke partije obavezuju da na izbornim listama imaju najmanje 30% kandidata manje zastupljenog pola. Crnogorska Skupština, po Ustavu, ima 81 predstavnika/cu naroda. U sadašnjem sazivu od 81 poslanika je 14 žena ili 17,2%, što predstavlja uvećanje u odnosu na prethodni saziv Skupštine u kojem je bilo 13,5% žena. Predsjednik i potpredsjednici Skupštine su muškarci. U Vladi Crne Gore, žene su na čelu tri ministarstva i to Ministarstvo nauke, Ministarstvo odbrane i ministarka bez portfelja. Žene su značajno zastupljene na pomoćničkim mjestima i to među pomoćnicama ministara sa 40,3% i pomoćnicama direktora sa 44,8%. U Crnoj Gori ima 21 opština. Samo je u jednoj žena predsjednica opštine, dok su u dvije opštine žene predsjednice skupština opština. Učešće žena među odbornicama je 14%. U ovoj oblasti je neophodno i dalje raditi na povećanju učešća žena na mjestima odlučivanja, kako bi dosegli međunarodni standard od 30%.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.6.2.1	Jačati kapacitete Odjeljenja za rodnu ravnopravnost u cilju bolje koordinacije, implementacije i praćenja sprovođenja politika rodne ravnopravnosti na nacionalnom nivou	MLJMP (Irena Bošković)	Mart 2014. (jedan izvršilac) II kvartal 2017. (jedan izvršilac)	Potrebna dodatna budžetska sredstva za jednog zaposlenog; Napomena: u 2013. godišnji budžetski troškovi za jednog zaposlenog iznose 9.720 €.	Povećan broj zaposlenih za dva izvršioca.	Godišnji izvještaji o radu Odjeljenja koji će prikazati stepen povećanja aktivnosti Odjeljenja u odnosu na prethodni period.
3.6.2.2	Nastaviti saradnju i podršku opštinama u cilju efikasnije primjene politika rodne	MLJMP (Irena Bošković),	Jun – decembar 2013.	Budžet i sredstva iz donacija - Projekat u	Broj osnovanih lokalnih kancelarija/savjeta	Izvještaji o realizovanim aktivnostima

	ravnopravnosti na lokalnom nivou	Opštine	II i III kvartal 2014. II i III kvartal 2015. II i III kvartal 2016.	partnerstvu sa OSCE „Jačanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou“ 10.000 € godišnje	za rodnu ravnopravnost, broj usvojenih lokalnih akcionih planova	
3.6.2.3	U 4 pilot opštine sprovesti programe obuke i mentorstvo za žene koje otpočinju privatni biznis, u cilju jačanja rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou	MLJMP (Irena Bošković) , 4 pilot opštine	Jun-decembar 2013.	Obezbijeđena sredstva iz IPA 2010 Program rodne ravnopravnosti 30.000 €	Broj registrovanih preduzetnica u 4 pilot opštine	Izveštaji o realizovanim aktivnostima
3.6.2.4	U 4 pilot opštine podsticati diversifikacije ruralnih ekonomija kroz osnivanje ženskih biznisa u oblasti starih zanata, suvenira, ručne radinosti i sl), u cilju jačanja rodne ravnopravnosti u ruralnim područjima	MLJMP (Irena Bošković) , 4 pilot opštine	Jun-decembar 2013.	Obezbijeđena sredstva iz IPA 2010 Programa rodne ravnopravnosti 30.000 €	Broj registrovanih preduzetnica u 4 pilot opštine koje se bave starim zanatima, suvenirima i ručnom radinošću	Izveštaji o realizovanim aktivnostima
3.6.2.5	Ojačati saradnju sa ženskim NVO u primjeni i praćenju implementacije međunarodnih i domaćih standarda za rodnu ravnopravnost	MLJMP (Irena Bošković) u saradnji sa NVO	Jun - decembar 2013. II kvartal 2014. II kvartal 2015. II kvartal 2016.	Budžet i potrebna dodatna sredstva iz donacija 20.000 € godišnje	Broj zajednički realizovanih aktivnosti	Izveštaji o realizovanim aktivnostima; Izveštaji NVO.

3.6.2.6	Sprovoditi edukativne programe za nastavni kadar u obrazovnim institucijama od vrtića do srednjih škola u cilju eliminacije rodni stereotipa	MLJMP (Irena Bošković) Ministarstvo prosvjete (Mubera Kurpejović)	Jun 2013. Jun 2014. II kvartal 2015. II kvartal 2016.	Budžet potrebna sredstva donacija; Priprema i organizacija jednog seminara godišnje 3.203 €.	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika.	Podignuta svijest zaposlenih u školstvu o rodnoj ravnopravnosti; Poboljšana ocjena stanja u oblasti rodne ravnopravnosti u Godišnjem izvještaju o napretku Crne Gore; Izvještajima UN (UPR); Izvještaji CEDAW Komiteta.
3.6.2.7	Sprovoditi edukacije sudija i tužilaca, kao i advokata na temu rodne ravnopravnosti, sa posebnim osvrtom na CEDAW Konvenciju	MLJMP (Irena Bošković), CENPF (Maja Milošević)	III kvartal 2014. III kvartal 2015. III kvartal 2016.	Budžet potrebna sredstva donacija; Priprema i organizacija jednog seminara godišnje 3.203 €.	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika.	Ojačani kapaciteti nosilaca pravosudnih funkcija i advokata za primjenu rodne ravnopravnosti u praksi; Izvještaji CEDAW Komiteta; Godišnji izvještaj o napretku Crne Gore; Izvještaji UN (UPR) i Savjeta Evrope.
3.6.2.8	Sprovoditi edukacije novinara/ki u medijskim kućama o rodnoj ravnopravnosti	MLJMP (Irena Bošković) u saradnji sa NVO i medijima	Septembar 2013. Decembar 2014. IV kvartal 2015. IV kvartal 2016.	Budžet potrebna sredstva donacija; Priprema i organizacija jednog seminara godišnje 3.203€.	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika.	Broj novinskih članaka i priloga koji afirmišu rodnu ravnopravnost.
3.6.2.9	Sprovoditi kampanje podizanja svijesti o međunarodnim i domaćim	MLJMP (Irena Bošković)	Mart 2014. I kvartal 2015.	Potrebna dodatna sredstva priprema	Broj medijskih nastupa; Broj izvještaja	Izvještaji CEDAW Komiteta; Izvještaji UN (UPR) i Savjeta Evrope.

	instrumentima za zaštitu ljudskih prava žena	u saradnju sa NVO i medijima	I kvartal 2016.	kampanje 4.450 € (5 osoba, efektivni rad 1 mjesec) realizacija kampanje 8.000 € godišnje	medija.	
3.6.2.10	Prikupiti podatke o slučajevima diskriminacije po osnovu pola i njihovim ishodima i učiniti ih dostupnim javnosti	MLJMP (Irena Bošković), Ombudsman (Marijana Laković), MUP-UP (Draško Radinović, Ljilja Đonaj)	Jun 2014. II kvartal 2015. II kvartal 2016.	Jedna osoba, efektivni rad 10 dana 405 € godišnje	Broj prijavljenih i riješenih slučajeva diskriminacije po osnovu pola.	Godišnji izvještaji Ombudsmana i NVO
3.6.2.11	Organizovati edukacije za političke partije o međunarodnim standardima i uporednim modelima uključivanja žena u javnom i političkom životu	Skupštinski odbor za rodnu ravnopravnost (Vlatko Šćepanović/ Slavica Mirković/Vesna Peković) u saradnji sa MLJMP (Irena Bošković)	Maj - jun 2013. Maj - jun 2014.	Sredstva iz donacija UNDP i OSCE 10.000 € godišnje	Broj i vrsta obuka na nacionalnom i lokalnom nivou; Broj i struktura polaznika.	Procenat žena na rukovodećim pozicijama u javnom i političkom životu

		i NVO				
3.6.2.1 2	Organizovati kampanje podizanja svijesti o potrebi većeg uključivanja žena u javnom i političkom životu	Skupštinski odbor za rodnu ravnopravnost (Vlatko Šćepanović/ Slavica Mirković/ Vesna Peković) u saradnji sa MLJMP (Irena Bošković), opštinama i NVO i medijima	Oktobar 2013. Oktobar 2014. III kvartal 2015. III kvatal 2016.	Budžet i sredstva iz donacija UNDP 10. 000 € godišnje	Broj medijskih nastupa; Broj tematskih skupova na nacionalnom i lokalnom nivou; Broj izvještaja medija.	Procenat žena na rukovodećim pozicijama u javnom i političkom životu
3.6.2.1 3	Sprovoditi evaluaciju implementacije Strategije zaštite od nasilja u porodici 2011-2015 http://www.mrs.gov.me/biblioteka/strategije	MRSS (Svetlana Sovilj) MLJMP (Irena Bošković) u saradnji sa NVO	Februar 2014. I kvartal 2015. I kvartal 2016.	Budžet 4.450 € (radna grupa od 5 osoba, efektivni rad 1 mjesec)	Izvještaji o implementaciji Strategije usvojeni na Vladi	Stepen realizacije Strategije
3.6.2.1 4	Izraditi analizu stanja i identifikovati ključne probleme u socijalnoj i drugoj zaštiti žrtava porodičnog nasilja i izvršiti procjenu kapaciteta neophodnih za efikasnu podršku žrtvama	MRSS (Svetlana Sovilj)	Mart 2014.	Potrebna dodatna sredstva iz donacija angažovanje TAIEX eksperta 2.700 €	Izrađena analiza sa preporukama	Utvrđena struktura i broj neophodnih kadrova, utvrđeni optimalni kapaciteti za smještaj žrtava porodičnog nasilja

	porodičnog nasilja					
3.6.2.1 5	Redovno praćenje rada multidisciplinarnih timova za zaštitu od porodičnog nasilja na lokalnom nivou	MRSS (Svetlana Sovilj), MUP/UP (Draško Radinović, Ljulja Đonaj), MLJMP (Irena Bošković), Pravosuđe, Vijeće za prekršaje u saradnji sa NVO	Februar 2014. I kvartal 2015. I kvartal 2016.	Potrebna dodatna sredstva iz donacija angažovanje TAIEX eksperta 2.700 € godišnje	Godišnje urađena evaluacija rada timova	Broj i vrsta pružene podrške timova na lokalnom nivou
3.6.2.1 6	Uspostaviti besplatnu i jedinstvenu SOS liniju za prijave slučajeva nasilja u porodici sa 24h dežurstvom	MLJMP (Irena Bošković), MRSS (Svetlana Sovilj), MUP/UP (Vojislav Dragović), u saradnji sa NVO	Do septembra 2014. uspustavljen a linija	IPA Gender Program 2010 UNDP Potrebna dodatna budžetska i sredstva iz donacija za rad linije 60.000 € godišnje	Uspostavljena jedinstvena i besplatna SOS linija	Broj korisnika linije, vrsta pruženih usluga.
3.6.2.1 7	Razviti jedinstvenu bazu podataka o nasilju u porodici (po polu, po godinama, po vrsti nasilja, po broju	MRSS (Svetlana Sovilj) u saradnji sa	Do septembra 2014.	IPA Gender Program 2010 UNDP 5.000 €	Uspostavljena jedinstvena baza podataka; Izveštaj sa	Broj prijavljenih i riješenih slučajeva nasilja u porodici.

	podnesenih prijava, po broju podignutih optuženja, po broju presuda i po izrečenim zaštitnim mjerama)	MLJMP (Irena Bošković) , MUP/UP (Nataša Starovlah-Knežević) , Draško Radinović, Vojislav Dragović, Ljulja Đonaj), MZ, Pravosuđe, Vijeće za prekršaje, NVO			statističkim podacima objavljeni na web stranici Ministarstva.	
3.6.2.1 8	Sprovoditi istraživanja o nasilju nad ženama i nasilju u porodici i uključiti podatke iz državnih institucija	MLJMP (Irena Bošković) , MRSS, MUP/UP (Draško Radinović) , MZ, Pravosuđe, Vijeće za prekršaje, NVO	Novembar 2013. Decembar 2014.	IPA Gender Program 2010 UNDP i potrebna dodatna sredstva iz donacija 6.000 godišnje	Broj istraživanja; donešene preporuke.	Broj prijavljenih slučajeva nasilja; Percepcija građana o ovom problem.
3.6.2.1 9	Obilježavanje Kampanje 16 dana aktivizma borbe protiv	MLJMP (Irena	Novembar - decembar	IPA Gender Program 2010	Sprovedene kampanje;	Broj prijavljenih slučajeva nasilja nad ženama i nasilja u porodici;

	nasilja nad ženama i nasilja u porodici	Bošković , Skupštinski odbor za rodnu ravnopravnost(Vlatko Šćepanović/ Slavica Mirković/Vesna Peković) i Ombudsman (Marijana Laković) u saradnji sa NVO i MO (Radmila Đakonović)	2013. i 2014. IV kvartal 2015. IV kvartal 2016.	UNDP, OSCE priprema kampanje 4.450€ (5 osoba, efektivni rad 1 mjesec) realizacija kampanje 8.000€ godišnje	Medijski nastupi; Press clipping.	Razvijena svijest građana o ovom problem.
3.6.2.2 0	Izraditi, štampati i osigurati dostupnim široj javnosti edukativnog materijala o nasilju u porodici, sa adresarom ustanova, organizacija i drugih institucija kojima se žrtve nasilja mogu obratiti kako bi im bila pružena pomoć, podrška i zaštita	MLJMP (Irena Bošković), MRSS u saradnji sa NVO	Novembar 2014.	Potrebna dodatna sredstva iz donacija 3.000€ godišnje	Broj i vrsta promotivnog materijala; Promocija u javnosti.	Broj prijavljenih slučajeva nasilja nad ženama i nasilja u porodici; Razvijena svijest građana o ovom problem.
3.6.2.2 1	Sprovoditi edukaciju članova/ica multidisciplinarnih timova u cilju efikasnije primjene	MLJMP (Irena Bošković), MRSS	Jun 2014. II kvartal 2015. II kvartal	IPA Gender Program 2010 UNDP, 20.000€ godišnje;	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika obuke.	Broj prijavljenih slučajeva nasilja; Broj riješenih slučajeva nasilja.

	Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Protokola o postupanju	u saradnji sa NVO	2016.	Budžet - priprema i organizacija jednog seminara godišnje 3.203€		
3.6.2.2 2	Izraditi i realizovati program obuke za nosioce pravosudnih funkcija na temu nasilja u porodici	MLJMP (Irena Bošković) CENPF (Maja Milošević) u saradnji sa NVO	Maj 2013. Jun 2014. II kvartal 2015. II kvartal 2016.	IPA Gender Program 2010 UNDP, 20.000€ godišnje; Budžet - priprema i organizacija jednog seminara godišnje 3.203€	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika obuke.	Broj prijavljenih slučajeva nasilja; Broj riješenih slučajeva nasilja.
3.6.2.2 3	Izraditi i realizovati program obuke nastavnika/ca građanskog vaspitanja o nasilju u porodici	MLJMP (Irena Bošković), MP (Duška Velimirović), Zavod za školstvo, NVO	Novembar 2013. I i II kvartal 2014.	IPA Gender Program 2010 20.000€ godišnje	Obučeno 100 nastavnika/ca građanskog vaspitanja	Broj prijavljenih slučajeva nasilja; Broj riješenih slučajeva nasilja.

3.6. C - Preporuka: Naročitu pažnju bi trebalo posvetiti okončavanju diskriminacije pripadnika LGBT populacije.

TREKUTNO STANJE

Afirmacija vrijednosti koje su zaštićene međunarodnim pravnim standardima, a posebno ljudskih prava i sloboda i borba protiv diskriminacije, pa i na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, jesu prioritetni ciljevi. U dosadašnjem periodu, Vlada Crne Gore razvijala je čitav set politika u oblasti promocije i zaštite prava i sloboda LGBT osoba, te jasnih smjernica u borbi protiv diskriminacije i povećanja vidljivosti LGBT osoba u društvu. Riječ je o ozbiljnom društvenom procesu, čije rezultate nije moguće postići *ad hoc* aktivnostima ili preko noći.

Ovaj proces je u toku i trenutno stanje se opisuje kroz sljedeće akcije:

Aktivnost Savjeta za zaštitu od diskriminacije Vlade Crne Gore, na čijem čelu je predsjednik Vlade, a u čijem radu učestvuju resorni ministri, savjetnik

predsjednika Vlade i predstavnici civilnog društva. Savjet naglašava ključnu ulogu koju smo preuzeli na suzbijanju svih oblika diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatorne politike u Crnoj Gori.

Crna Gora je prva zemlja korisnik LGBT projekta Savjeta Evrope, koji je započeo sa realizacijom u septembru 2011. godine i traje do decembra 2013. godine. Projekat podrazumijeva podršku zemljama u pripremi mjera i sprovođenju akcija u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, u cilju implementacije Preporuke CM/Rec(2010)5.

Vlada Crne Gore kontinuirano radi na obuci sudija, tužilaca, policijskih službenika, branitelja ljudskih prava i državnih službenika, pruža podršku i razvija dijalog i širok spektar konsultacija sa civilnim društvom, i radi na podizanju nivoa svijesti među opštom populacijom u odnosu na LGBT problematiku. U regionu i šire, Crna Gora je danas prepoznata po inicijativama i modelima obuke koje razvija za predstavnike sudskih organa, tužilaštva, policijskih i državnih službenika, i branioca ljudskih prava, a u cilju unapređenja njihovog znanja i senzitivnosti u pogledu zaštite i postovanja LGBT prava. Prepoznati smo i po diskusijama o potrebi da se LGBT zajednica otvoreno izrazi, uključujući vladinu podršku većoj vidljivosti LGBT populacije u društvu.

Vlada Crne Gore je najenergичnije osudila paljenje zastave koja simbolizuje prava LGBT populacije.

Savjet za zaštitu od diskriminacije najoštrije je osudio govor mrznje i napade na LGBT populaciju.

Radna grupa, koju je na sjednici od 7.11.2012. godine obrazovao Savjet za zaštitu od diskriminacije, završila je rad na izradi finalnog nacrtu Strategije o unapređenju položaja LGBT osoba 2013 – 2018. Proces konsultacija na izradi Strategije, uključujući aktivnu ulogu i doprinos od strane civilnog društva i LGBT zajednice trajao je 16 mjeseci. Vlada Crne Gore je na sjednici od 09. maja utvrdila Strategiju i prateći Akcioni plan (<http://www.minmanj.gov.me/biblioteka/strategije>). Strategijom se potvrđuje direktna podrška procesu, kako bi se pružio podstrek i podržala željena kulturna i društvena promjena, inicijative kao što su kampanje u javnosti o štetnosti homofobije, obuke službenika u nadležnim organima o zaštiti prava LGBT osoba, naročito u policiji i tužilaštvu, kao i kontinuirana saradnja sa LGBT zajednicom. Strategija uključuje i Akcioni plan za 2013. godinu.

Nadležno Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava formiralo je timove koji rade na usaglašavanju nacionalnog zakonodavstva i preporuka Evropske komisije u odnosu na Zakon o Zaštitniku ljudskih prava Crne Gore i Zakon o zabrani diskriminacije.

Izmjenama Krivičnog zakonika predviđeno je da će se, kao otežavajuća okolnost za odmjerenje kazne, cijeniti okolnost ukoliko je krivično djelo učinjeno iz mrznje zbog pripadnosti rasi, vjeroispovjesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica (veza mjera 3.11.1).

Konačno, poštovanje ljudskih prava i sloboda ne zavisi samo od osnovnog, kvalitetnog zakonskog i institucionalnog okvira, već jednako važno i od uspostavljenog obrazovanja, načina razmišljanja, kulture, minimuma ekonomskog blagostanja i ukupnog dostignuća društva. Jednakost pred zakonom i ravnopravnost svih građana, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju i rodni identitet, u crnogorskom društvu treba da se podrazumijeva. Kroz definisanje LGBT politike Vlada potvrđuje riješenost da Crna Gora počiva na principima slobode, demokratije, vladavini prava i poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ovakvim osnovnim društvenim vrijednostima dodatno se afirmiše evropska politika i privrženost zemlje načelima na kojima počiva Evropska unija.

Imajući u vidu značaj ove oblasti, dio mjera koje će unaprijediti politike zaštite od diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta predviđene su i u dijelu akcionog plana koji se odnosi na antidiskriminacionu politiku (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika).

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.6.3.1	<p>Usvojiti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije u cilju unapređenja jednakosti i borbe protiv diskriminacije, transfobije i homofobije.</p> <p>Napomena: Ista mjera je predviđena u 3.6.1.1</p>	Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava (Blanka Radošević Marović)	Decembar 2013.	Veza sa mjerom: 3.6.1.1	Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije	Izvještaj o primjeni Zakona godinu dana nakon usvajanja; Izvještaj međunarodnih i nevladinih organizacija u čijoj nadležnosti je monitoring LGBT prava; Izvještaj o napretku CrneGore.
3.6.3.2	<p>Jačati kapacitete i promovisati antidiskriminatorско ponašanje kroz kontinuirano sprovođenje seminara/radionica i treninga prema utvrđenom Planu implementacije.</p> <p>Napomena: Ista mjera je predviđena u 3.6.1.2</p>	MLJMP (Blanka Radošević Marović), CENPF (Maja Milošević), UZK (Jadranka Đurković)	April – Decembar 2013.	Veza sa mjerom: 3.6.1.2.	Broj i vrsta realizovanih obuka; Ukupni broj i struktura polaznika koji su dobili sertifikat za pružanje zaštite od diskriminacije	Obučene ciljne grupe
3.6.3.3	Pripremiti analizu o standardima tri različita modela zakona o registrovanom partnerstvu, kao pretpostavke za definisanje političkih uslova kod izbora modela koji najbolje odgovara crnogorskim uslovima kroz poseban projekat	Savjet za zaštitu od diskriminacije (Jovan Kojičić), MLJMP (Blanka Radošević Marović) –	Septembar 2013 - decembar 2014.	Redovna budžetska sredstva 5.000 € (za 2014.) TAIEX ekspert 2.700 €	Urađena analiza o standardima tri različita modela Zakona o registrovanom partnerstvu; Definisane preporuke za izbor modela koji najbolje odgovara	

					crnogorskim uslovima.	
3.6.3.4	Publikovati materijal o presudama Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa LGBT problematikom i postavljanje publikovanog materijala na veb stranici nadležnih organa	Savjet za zaštitu od diskriminacije (Jovan Kojičić)	Jun 2013 - decembar 2013.	Obezbijeđena sredstva iz IRZ; Ukupna sredstva za realizaciju mjera 3.6.3.4. i 3.6.3.5. iznose: 28.800€	Publikovan materijal o presudama Evropskog suda za ljudska prava	
3.6.3.5	Organizovati regionalni stručni skup pravnika, advokata, predstavnika tužilačke i pravosudne vlasti, kako bi se diskutovalo o predmetnoj problematici u kontekstu presuda Evropskog suda za ljudska prava, i publikovani materijal učinio vidljivim	Savjet za zaštitu od diskriminacije (Jovan Kojičić) , MLJMP (Blanka Radošević – Marović)	Jun 2013 - decembar 2013.	Veza sa mjerom 3.6.3.5	Održan regionalni stručni skup; Publikovan materijal o presudama Evropskog suda za ljudska prava i postavljen na veb stranici nadležnih organa.	
3.6.3.6	Obezbijeđiti pristup HELP programu Savjeta Evrope (www.coe.int/help)	CENPF (Maja Milošević)	Jun 2013 - decembar 2013.	LGBT projekat Savjeta Evrope (kancelarija u Strazburu)	Obezbijeđen pristup HELP programu	
3.6.3.7	Organizovati školske kampanje o nenasilju i nediskriminaciji na svim nivoima, uključujući društvene mreže – kampanja Savjeta Evrope „Borba protiv govora mržnje na internetu”	Ministarstvo prosvjete (Mubera Kurpejović) , NVO	U toku do marta 2014.	Redovna budžetska sredstva 2.000€	Broj škola u kojima su realizovane kampanje o nenasilju i nediskriminaciji, na svim nivoima, u skladu sa ciljevima kampanje SE	Smanjen nivo nasilja i diskriminacije u školama
3.6.3.8	Pripremiti i publikovati analizu o	Ministarstvo	Jun 2013 –	Finansijska	Pripremljena i	Povećana dostupnost analiza i

	stanju i preporukama povodom strateških dokumenata, školskih programa i udžbenika u kontekstu zastupljenosti LGBT problematike	prosvjete (Mubera Kurpejović) , NVO	decembar 2013.	pomoć Savjeta Evrope; Ukupna sredstva za realizaciju mjera 3.6.3.8. i 3.6.3.9. 12.000€	publikovana Analiza sa preporukama i objavljena na sajtu nadležnih organa	podataka i kontekstu zastupljenosti LGBT problematike
3.6.3.9	Promovisati principe i mjere Strategije među profesionalcima i opštom populacijom: raditi sa stručnim službama u školi, kreirati priručnik, obučiti nastavnike	Ministarstvo prosvjete (Mubera Kurpejović) , NVO	Jun 2013 – decembar 2013.	Finansijska pomoć Savjeta Evrope (Veza sa mjerom 3.6.3.8)	Broj obučenih nastavnika i stručnih službi u školama; Kreiran i distribuiran priručnik; Broj škola kojima je distribuiran.	Obučeni nastavnici i stručne službe
3.6.3.10	Poboljšati smještajne kapacitete LGBT skloništa i pratećih servisa	MLJMP (Blanka Radošević – Marović) , Savjet Evrope, NVO	Jun 2013 – decembar 2013.	Obezbijeđena finansijska pomoć Savjeta Evrope 13.000€	Pružena finansijska podrška	
3.6.3.11	Podržati razvoj društvene lezbijske mreže	MID (Radule Novović) NVO	Jun 2013.	Redovna budžetska sredstva za rad dva programera u trajanju od dva mjeseca 3.240€	Formirana društvena lezbijska mreža	
3.6.3.12	Obučavati socijalne i stručne radnike u centrima za socijalni rad i ustanovama socijalne i dječje zaštite, u cilju razumijevanja i unapređenja kvaliteta života LGBT	MRSS (Budimirka Đukanović) , NVO	Septembar 2013 - kontinuirano	Potrebna dodatna sredstva iz stranih donacija 10.000 €	Obučeni socijalni i stručni radnici u centrima za socijalni rad i ustanovama socijalne i dječje	

	osoba u porodici i zajednici				zaštite	
3.6.3.1 3	Potpisati Memorandum o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBT osobama sa lokalnim vlastima	MLJMP (Blanka Radošević Marović) , nadležni organi lokalne samouprave	Oktobar 2013.	Redovna budžetska sredstva 3.880€	Potpisan memorandum o razumijevanju sa lokalnim vlastima	
3.6.3.1 4	Obučiti policijske službenike za senzibilan rad sa LGBT zajednicom	Policijska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović) , NVO	Do jula 2013. godine	Obezbijeđena sredstva od Ambasade Kraljevine Holandije 35.385,00€ Nosilac projekta: LGBT Forum Progres Obezbijeđena sredstva: 2000€ Nastaviti sa aktivnostima od 2014. godine Na godišnjem nivou potrebna redovna budžetska sredstva u iznosu od 6.500€	Broj i struktura obučanih policijskih službenika obuhvaćenih projektom; Uspostavljen tim povjerenja između LGBT zajednice i policijskih službi; Publikovani primjeri dobre prakse; Uspostavljena aktivna saradnja između LGBT zajednice i policijskih službi.	
3.6.3.1	Izvršiti analizu postojećih	MLJMP	Jun –	Obezbijeđena	Izvršena analiza	

5	evidencija podataka o zločinima iz mržnje i diskriminacije. Provjeriti nacionalne strukture i procedure za istrage kršenja prava LGBT osoba	(Blanka Radošević Marović), Savjet za zaštitu od diskriminacije (Jovan Kojičić) NVO	decembar 2013.	finansijska pomoć Savjeta Evrope 7.500€	evidencija nadležnih organa; Završen i publikovana analiza sa preporukama i recenzijom i predstavljene dalje smjernice.
3.6.3.1 6	Identifikovati i imenovati kontakt osobe za rad sa LGBT zajednicom u područnim jedinicima policije, uzimajući u obzir iskustvo na bazi realizovanih obuka	MUP-UP (Nikola Janjušević)	Decembar 2013.	Nisu potrebna sredstva	Imenovane kontakt osobe za rad sa LGBT zajednicom u područnim jedinicima policije
3.6.3.1 7	Vršiti obuke zdravstvenih radnika i medicinskog osoblja i unapređivati servis za rad sa LGBT zajednicom u cilju razumijevanja i unapređenja kvaliteta života LGBT osoba	MZ (Senka Klikovac), Institut za javno zdravlje, Javne zdravstvene ustanove - JZU (domovi zdravlja, bolnice i Klinički centar Crne Gore), NVO	Kontinuirano	Redovna budžetska sredstva Od jula do decembra 2013. godine – 58.800€ Na godišnjem nivou od 2014. godine – 117.600€ Potrebne strane donacije i ekspertska podrška	Broj i vrsta realizovanih obuka; Broj i struktura obučeni zdravstvenih radnika i medicinskog osoblja i Izvještaj NVO koje se bave monitoringom LGBT prava o kvalitetu pružanja medicinskih usluga LGBT zajednici.

				5.000€ (sredstva još nisu obezbijeđena)		
3.6.3.1 8	Institucionalizovati odnose zdravstvenih vlasti sa LGBT zajednicom kroz potpisivanje sporazuma o saradnji i razvijanje zajedničkih inicijativa	MZ (Senka Klikovac), Institut za javno zdravlje, Javne zdravstvene ustanove JZU (Domovi zdravlja, bolnice i Klinički centar Crne Gore), NVO	Novembar 2013.	Redovna budžetska sredstva – 5.000€	Potpisan sporazum o saradnji i definisane zajedničke inicijative; Izveštaj NVO o sprovođenju ciljeva definisanih Sporazumom.	
3.6.3.1 9	Kreirati bazu LGBT eksperata i aktivista u cilju mobilizacije za konsultacije povezane sa procesom donošenja odluka	Ministarstvo zdravlja (Senka Klikovac), NVO	Decembar 2013.	Strane donacije 3.000€ (sredstva još nisu obezbijeđena)	Uključeni autentični LGBT predstavnici u proces konsultovanja i donošenja odluka u vezi sa pitanjima od interesa za LGBT zajednicu	
3.6.3.2 0	U saradnji sa LGBT zajednicom pripremiti i usvojiti Pravilnik o prijemu i tretmanu transrodnih osoba u vezi sa procesom njihove rodne konfirmacije	Ministarstvo zdravlja (Senka Klikovac), NVO	Maj- oktobar 2013. godine	Redovna budžetska sredstva 1000€, Ambasada Ujedinjenog Kraljevstva 4000€ (sredstva	Usvojen Pravilnik o prijemu i tretmanu transrodnih osoba u vezi sa procesom njihove rodne konfirmacije	

				još nisu obezbijeđena)		
--	--	--	--	---------------------------	--	--

3.7. Preporuka: Preduzeti korake kako bi se osigurala potpuna transparentnost reprezentativnosti sindikata i pravo na osnivanje novih sindikata, u skladu s odgovarajućim nacionalnim propisima.

TRENUTNO STANJE

Jedan od vidova ostvarivanja prava na udruživanje je i osnivanje sindikata. Izmjenama i dopunama Zakona o reprezentativnosti sindikata, čije je usvajanje planirano za 2013. godinu, unaprijediće se transparentnost reprezentativnosti i pravo na osnivanje novih sindikata.

Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o reprezentativnosti sindikata, koji je Vlada utvrdila 21. juna 2012. godine, upućen je u skupštinsku proceduru.

Osnovni cilj koji će se postići donošenjem ovog zakona je:

- omogućavanje sindikatima osnovanim kod poslodavca da brzo i efikasno ostvare pravo na reprezentativnost. Propisivanjem prava na prigovor i odlučivanjem Odbora za reprezentativnost u drugostepenom postupku o pravu na reprezentativnost sindikata kod poslodavca će se postići mogućnost da sindikati osnovani kod poslodavca brže ostvare pravo na reprezentativnost od strane Odbora, kao nepristrasnog organa, koji čine predstavnici socijalnih partnera;
- brže odlučivanje o pravu, a samim tim i osvarivanje prava na reprezentativnost sindikata. Skraćenjem roka za donošenje rješenja za ostvarivanje prava na reprezentativnost sindikata na granskom i na nacionalnom nivou sa 15 na 8 dana, sindikati će na brži način ostvariti svoje pravo;
- smanjivanje bespotrebnih administrativnih postupaka. Rokovi koji su predviđeni za preispitivanje prava na reprezentativnost sindikata u važećem zakonu su kratki pa se pristupilo njihovoj izmjeni, tako što je rok koji je predviđen za preispitivanje reprezentativnosti kod poslodavca produžen sa tri mjeseca na dvije godine, a rok za preispitivanje reprezentativnosti sindikata na granskom nivou sa dvije godine na tri godine, i na nacionalnom nivou sa dvije godine na četiri godine;
- omogućavanje tajnosti podataka brisanjem odredbe zakona koja se odnosi na traženje u dokaznom postupku podataka o jedinstvenom matičnom broju zaposlenih, članova sindikata, a samim tim se izbjegava mogućnost njihove zloupotrebe.

Na ovaj način Zakon će biti usklađen sa članom 8 Povelje o osnovnim pravima Evropske unije, koji se odnosi na zaštitu ličnih podataka.

Nacionalno zakonodavstvo Crne Gore je usklađeno sa članom 11 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i sa članom 5 Evropske socijalne povelje.

Naime, članom 53 Ustava Crne Gore (Sl. list CG, br. 1/07) jemči se sloboda sindikalnog i drugog udruživanja bez odobrenja uz upis kod nadležnog organa. Isto tako, ovo pravo je predviđeno članom 155 Zakona o radu (Sl. list CG, br. 49/08, 59/11 i 66/12), kao i članom 1 Zakona o reprezentativnosti sindikata (Sl. list CG, br. 26/10).

Pitanja sindikalnih prava i reprezentativnosti sindikata detaljnije će biti obrađena u poglavlju 19 – Socijalna politika i zapošljavanje.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva /	Indikator rezultata	Indikator uticaja
-----	-------------------	----------------	-----	---------------------	---------------------	-------------------

				Izvor finansiranja		
3.7.1	Pripremiti tabelu usklađenosti Zakona o reprezentativnosti sindikata sa Poveljom o temeljnim pravima i analizu uticaja novih rješenja u zakonu na unapređenje ostvarivanja sindikalnih prava	MRSS (Tijana Prelević)	Mart 2014.	Budžet – 7.217 € (3 osobe efektivni rad 9 mjeseci, trećinu radnog vremena)	Pripremljena Tabela uskladjenosti sa ocjenom uticaja i dostavljenja EK	
3.7.2	Učiniti dostupnim javnosti Registar sindikalnih organizacija i Registar reprezentativnih sindikata	MRSS (Tijana Prelević)	Decembar 2013.	Budžet – 21.400€ (2 osobe efektivni rad, petinu radnog vremena za 6 mjeseci 2013. iznos od 1.950€; za 2014. iznos od 3.890€; za 2015. iznos od 3.890€; za 2016. iznos od 3.890€; za 2017. iznos od 3.890€; za 2018. iznos od 3.890€	Objavljeni registri na veb stranici Ministarstva; Redovno ažuriranje.	
3.7.3	Učiniti dostupnim javnosti nacionalnih propisa i međunarodnih standarda kojima se uređuju pravo na osnivanje i postupak registracije sindikata i utvrđivanje	MRSS (Tijana Prelević)	Decembar 2013.	Budžet – 21.400 € (2 osobe efektivni rad,	Objavljeni propisi i međunarodni standardi na veb stranici Ministarstva;	

	reprezentativnosti sindikata			petinu radnog vremena za 6 mjeseci 2013. iznos od 1.950€; za 2014. iznos od 3.890€; za 2015. iznos od 3.890€, za 2016. iznos od 3.890€, za 2017. iznos od 3.890€; za 2018. iznos od 3.890€	Redovno ažuriranje.	
--	------------------------------	--	--	--	---------------------	--

3.8. A - Preporuka: Poboljšati zaštitu i primjenu prava djece, uključujući jačanje relevantnih savjeta i nastavak deinstitucionalizacije gdje je to moguće.

TREKUTNO STANJE

U grupi ljudskih prava i sloboda koje jemči Ustav Crne Gore, posebno mjesto zauzima zaštita prava djeteta, u smislu da su roditelji obavezni da brinu o djeci, da ih vaspitavaju i školuju, da djeca rođena van braka imaju ista prava i obaveze kao djeca rođena u braku, da djeca uživaju prava i slobode primjereno njihovom uzrastu i zrelosti, kao i da se djetetu jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe, pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na školovanje pod jednakim uslovima.

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta usvojena 1989. godine, bila je prvi obavezujući međunarodni instrument koji je sadržao niz odredbi relevantnih za prava djece u sukobu sa zakonom. Potvrđivanjem konvencije oktobra 2006, Crna Gora je u obavezi da podržava i da uključi odredbe Konvencije u sve zakone, postupke i procedure koje se tiču djece.

U nacionalnom zakonodavstvu prava i interesi djeteta štite se kroz niz zakonskih propisa donijetih u krivičnopravnoj oblasti, oblasti porodičnih odnosa, socijalne i dječje zaštite, oblasti obrazovanja, zdravstva i radnih odnosa.

Osim zakonskog okvira, pitanje zaštite prava djeteta tretirano je i kroz niz strateških dokumenata koje je usvojila Vlada Crne Gore.

Komitet UN za prava djeteta je 13. oktobra 2010. usvojio Izvještaj za Crnu Goru sa setom preporuka. Shodno preporukama usvojen je Zakon o postupanju sa maloljetnicima u krivičnom postupku, a u fazi donošenja je Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti. Zatim, počeo je rad na izradi sveobuhvatne baze podataka za dječju zaštitu i rad na izradi novog Nacionalnog plana akcije za djecu (2013-2017). Prepoznata je neophodnost uvećanja budžetskih sredstava za

socijalnu i dječju zaštitu, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje, osnaživanje rada Savjeta za prava djeteta, jačanje uloge zamjenika Ombudsmana za dječja prava, jačanje socijalnih službi za rad sa djecom i porodicom (posebno preventivnih), transformacija ustanova dječje i socijalne zaštite i razvoj usluga podrške porodici i usluga koje predstavljaju zamjenu za porodicu, kao i razvoj usluga u lokalnoj zajednici. Započeti proces reforme sistema dječje i socijalne zaštite stvara uslove za stalno unapređivanje prava djeteta u Crnoj Gori i ispunjavanje preporuka.

Crna Gora aktivno učestvuje u kampanji Savjeta Evrope "Jedan od petoro" koja ima za cilj podizanje svijesti javnosti o temi seksualnog nasilja nad djecom i jedna je od zemalja osnivača Globalnog saveza protiv onlajn seksualne zloupotrebe djece (Global Alliance against Child Sexual Abuse Online), koja predstavlja zajedničku inicijativu Evropske unije i Sjedinjenih Američkih Država za borbu protiv seksualnog zlostavljanja djece na internetu, koja treba da pomogne donosiocima odluka u svojim zemljama da identifikuju i na adekvatan način pruže pomoć žrtvama i procesuiraju počinioce krivičnih djela.

Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku stupio je na snagu 6. januara 2012. godine i počeo je da se primjenjuje od 1. septembra 2012. godine. U cilju stavljanja uslova za početak primjene ovog zakona Vlada je usvojila Plan implementacije. U skladu sa obavezama iz Plana implementacije usvojena su podzakonska akta, poseban program za obuku sudija i državnih tužilaca za maloljetnike, organizovana obuka za sudije i državne tužioce, policiju, socijalne radnike, zaposlene u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija i organizovano posebno odjeljenje za maloljetnike u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, a u toku je obrazovanje stručnih službi u Vrhovnom državnom tužilaštvu i u Višim sudovima u Podgorici i Bijelom Polju. U svim sudovima, tužilaštvima i Upravi policije su određeni sudije, tužioci i policajci za postupanje prema maloljetnicima. Zakon sadrži posebne odredbe o zaštiti maloljetnih lica kao žrtava krivičnih djela.

Najznačajnije novine zakona su: uvođenja novih alternativnih mjera, opomene pored vaspitnih naloga. Opomena se primjenjuje za krivična djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine; proširena primjena vaspitnih naloga za krivična djela – kazna zatvora do 10 godina; obrazovanje stručnih službi koje će pružati stručnu podršku sudovima i državnim tužilaštvima; nove vaspitne mjere - posebne obaveze koje imaju sličnost sa vaspitnim nalogima; unapređivanje tretmana maloljetnika prilikom izvršavanja institucionalnih vaspitnih mjera i maloljetničkog zatvora i izvršavanje institucionalne mjere upućivanje u ustanovu zavodskog tipa i maloljetničkog zatvora u okviru posebne organizacione jedinice Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Posvećuje se posebna pažnja primjeni alternativnih postupaka i alternativnih sankcija čime se daje primat restorativnoj pravdi prema maloljetnim izvršiocima krivičnih djela. Implementacija Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku se ostvaruje kroz projekat "Pravda za djecu" IPA 2011.

Što se tiče krivičnopravne zaštite djece u radnoj verziji Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika predviđeno je dalje usaglašavanje sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, a sve u cilju zaštite djece.

Nacrtom zakona o naknadi štete žrtvama krivičnih djela predviđeno je da se, radi zaštite i pomoći žrtvama krivičnih djela nasilja izvršenih sa umišljajem, novčana naknada štete obezbjeđuje u budžetu Crne Gore.

Crna Gora je potpisala III Opcioni protokol o komunikacijskim procedurama (žalbenom postupku) uz Konvenciju o pravima djeteta februara 2012. godine u Ženevi. Opcioni protokol će osnažiti Konvenciju o pravima djeteta i njene postojeće protokole. Na ovaj način je nakon više od dvadeset godina, djeci data mogućnost za pristup pravdi na međunarodnom nivou, kroz novousvojeni žalbeni postupak. U toku je postupak potvrđivanja III Opcionog protokola.

Iako u Crnoj Gori oko 320 djece boravi u hraniteljskim porodicama, nesrodnično hraniteljstvo nije dovoljno razvijeno, što predstavlja značajnu prepreku u procesu deinstitucionalizacije. Vlada je prepoznala ovaj problem, te je 2012. godine usvojena Strategija razvoja hraniteljstva 2012-2016 po kojoj se planira

razvoj hraniteljstva i povećanje broja hraniteljskih porodica.

Osim toga, u predlogu novog Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti, definisana je obaveza svih koji rade na poslovima dječije zaštite da ulože maksimalne napore da pomognu ostanak djeteta u porodici kroz pružanje podrške porodici, a ako to nije moguće ili nije u najboljem interesu djeteta, kroz pružanje porodičnog smještaja-hraniteljstva. Predlog novog Zakona, propisuje da se djetetu mlađem od tri godine života ne obezbjeđuje smještaj u ustanovu, te da se smještaj djeteta u ustanovu, obezbjeđuje isključivo kada su iscrpljene sve druge mogućnosti i preispituje se najmanje jednom u šest mjeseci.

U cilju deinstitucionalizacije, u toku je izrada Operativnog plana transformacije Dječijeg doma u Bijeloj, jedine ustanove u Crnoj Gori za smještaj djece bez roditeljskog staranja, kako bi se smanjio pritisak na instituciju i djeca vratila u porodice, izmjestila u alternativne oblike zaštite, tj. hraniteljsku porodicu ili druge usluge u okviru lokalne zajednice. Započeta je i izrada intersektorskog Protokola za prevenciju institucionalizacije djece sa naglaskom na djecu do 3 godine.

Kako bi se omogućilo što bolje evidentiranje i praćenje ostvarivanja prava i zaštite izrađena je elektronska baza dječje zaštite koja će omogućiti i evidentiranje i praćenje sve djece koja su po bilo kom osnovu u sistemu socijalne i dječje zaštite, uključujući i djecu bez roditeljskog staranja.

U okviru Centra za djecu i mlade "Ljubović" postoji prihvatna stanica kroz koju prolaze djeca u stanju socijalne potrebe, djeca zatečena u skitnji, djeca koja se pojavljuju kao izvršiocri krivičnih djela i sl. U prihvatnoj stanici borave što je kraće moguće, a najduže do 30 dana. Kroz Prihvatilište Centra prolaze i maloljetni stranci čiji je broj u tekućoj godini u značajnom porastu. U skladu sa preporukama CPT-a, sredinom 2012. godine, završeni su svi objekti za smještaj djece - ukupno šest:

- a) Objekat za opšte poslove (kuhinja, trpezarija, magacin, štrikerska radionica, domar, filmskuturna sala, ambulanta i drugo),
- b) Institucionalni tretman (mjera od 6 mjeseci do 2 godine - dječaci),
- c) Institucionalni tretman mjera od 6 mjeseci do 2 godine - djevojčice),
- d) Prihvatna stanica (kratkotrajni boravak najduže do 30 dana),
- e) Prihvatilište (boravak do okončanja krivičnog postupka),
- f) Maloljetni strani državljani (boravak do povratka u matičnu državu).

Izveštajem CPT iz 2008. godine, kao i Izveštajem Agencije za ljudska prava iz 2011. godine, u Centru „Ljubović“ nije zabilježen nijedan slučaj torture, niti pak zlostavljanja djece koja borave u Centru.

Pitanja zaštite prava djeteta u medijima regulišu Zakon o medijima i Zakon o elektronskim medijima. U Zakonu o medijima se definiše obaveza zaštite integriteta maloljetnih osoba kao i obaveza da programski sadržaj medija koji može ugroziti zdravstveni, moralni, intelektualni, emotivni i socijalni razvoj djeteta mora biti unaprijed jasno i vidno označen kao takav i distribuiran na način za koji je najmanje vjerovatno da će ga dijete koristiti. Zakon o elektronskim medijima, saglasno Direktivi o AVM uslugama, propisuje zabranu objavljivanja informacije kojom se otkriva identitet maloljetnika do 18. godine života, uključenog u slučajeve bilo kojeg oblika nasilja, bez obzira da li je svjedok, žrtva ili izvršilac, kao i iznošenje pojedinosti iz porodičnih odnosa i privatnog života djeteta. Ova zabrana se odnosi i na elektronske publikacije (internet stranice i/ili portali koji sadrže elektronske verzije štampanih medija i/ili informacije iz medija). Pitanja zaštite maloljetnih lica detaljnije su razrađena podzakonskim aktima - Pravilnikom o programskim standardima u elektronskim medijima kao i Pravilnikom o komercijalnim audiovizuelnim komunikacijama. Kada su djeca sa smetnjama u razvoju u pitanju, ono što su najveći izazovi jeste veliki procenat ove djece u grupaciji djece koja su na smještaju u rezidencijalnim ustanovama, zatim nedovoljna razvijenost servisa

podrške roditeljima i djeci u lokalnim zajednicama u kojima žive i/ili u koje bi se djeca iz institucija vratila, kao i nepostojanje pouzdane evidencije odnosno broja djece sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori.

Na polju razvoja alternativnih usluga, radi se na osnivanju i razvoju mreže dnevnih centara za djecu sa najtežim smetnjama u razvoju. Dosad su dnevni centri osnovani u 6 od 21 opštine u Crnoj Gori, a sprovode se aktivnosti da se uspostave u svim opštinama.

Dalje, radi se na izgradnji i osnivanju prvih malih grupnih kuća maksimalnog kapaciteta do šestoro djece, za djecu sa smetnjama u razvoju. Takođe, planiran je i razvoj specijalizovanog hraniteljstva.

Kako bi se omogućilo što bolje evidentiranje i praćenje ostvarivanja prava i zaštite izrađena je elektronska baza dječje zaštite koja će omogućiti i evidentiranje i praćenje sve djece koja su po bilo kom osnovu u sistemu socijalne i dječje zaštite, uključujući i djecu sa smetnjama u razvoju.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Ombudsman) je ustanovljen kao samostalan i nezavisan organ koji preduzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore (Sl. list CG, br. 42/11, a u primjeni je od 23. avgusta 2011. godine) uređeni su nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika u zaštiti ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, zakonom, potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i druga pitanja od značaja za njegov rad.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Stručne službe Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, predviđeno je, da Zaštitnik u okviru posebne oblasti specijalizovanosti - Druga osnovna grupa poslova – oblast dječjih prava, prava mladih i socijalnog staranja, obuhvata zaštitu ljudskih prava i sloboda u oblastima: prava djeteta, prava mladih, socijalne zaštite i srodnim oblastima. Za vršenje poslova u ovoj oblasti pored zamjenika Zaštitnika, u Stručnoj službi Zaštitnika sistematizovana su tri službenička mjesta. Dva mjesta su popunjena a za jedno još nijesu obezbijeđena finansijska sredstva. Očekuje se da će i ovo mjesto biti popunjeno u 2014. godini.

Prema izvještajima Zaštitnika¹⁶, Vlada Crne Gore je preduzela značajne mjere u cilju poboljšanja položaja djece sa smetnjama u razvoju i djece smještene u institucijama socijalne zaštite. Porastao je stepen tolerancije i otvorenosti prema ovoj djeci, što je dovelo do njihovog većeg uključivanja u redovan obrazovni sistem i značajno podiglo stepen socijalne inkluzije. I pored preduzetih mjera, određeni broj djece živi ispod granice siromaštva i nema obezbijeđene osnovne uslove za pravilan rast i razvoj. Posebno su ugrožena djeca Roma, Aškalijska i Egipćana, raseljenih lica, kao i djeca koja žive u nepotpunim porodicama. Određeni broj djece koja žive ispod granica siromaštva nerijetko je izložen riziku da postanu žrtve različitih oblika zloupotrebe i eksploatacije (prosjačenje, prostitucija, trafiking i sl). Istraživanje Ombudsmana pokazuje da je problem dječjeg prosjačenja u Crnoj Gori izražen. Crnogorskim zakonodavstvom obezbijeđena je zaštita djece od zlostavljanja i zanemarivanja, ali postojeće mjere ne pružaju adekvatnu zaštitu žrtvama nasilja. Još uvijek postoji visok stepen tolerancije na različite oblike nasilja i zloupotrebe, kako u samoj porodici tako i van nje. Nedostaju ustanove i razvijene usluge socijalne zaštite koje bi pružile pomoć i podršku djeci žrtvama nasilja. Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku uspostavljen je sistem maloljetničkog pravosuđa i stvorene su normativne pretpostavke za unaprjeđenje položaja djece koja su u sukobu sa zakonom i

¹⁶Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama <http://ombudsman.co.me/izvjestaji.php>

Poseban izvještaj o dječjem prosjačenju u Crnoj Gori <http://www.ombudsman.co.me/djeca/page.php?id=258>

Istraživanje u okviru projekta "Nasilje nad djecom", Izvještaji o radu za 2010. i 2011. godinu i dalje, <http://ombudsman.co.me/izvjestaji.php>

djece u riziku. Međutim, za dosljednu primjenu Zakona potrebno je sprovesti edukacije sudija, tužilaca, advokata i policijskih službenika, kao i obezbijediti efektivni rad službi i servisa. Generalno posmatrano, zakonodavstvo u oblasti prava djeteta je usaglašeno sa međunarodnim standardima ali je radi njegove potpune implementacije neophodno ojačati kapacitete institucija koje se bave dječjim pravima radi što većeg stepena ostvarivanja prava djece i njihove što bolje zaštite.

Institucija Zaštitnika u dosadašnjim aktivnostima na promociji, prevenciji i zaštiti prava djece ostvarila je značajni napredak. U toku 2011. i 2012. godine organizovan je i sproveden veliki broj edukativnih radionica sa djecom uključujući njihove redovne posjete Zaštitniku - organizacionoj cjelini koja se bavi pravima djeteta, kao i redovne posjete ovlašćenih službenika ove organizacione cjeline Zaštitnika, osnovnim školama i ustanovama. Obezbiđen je nesmetani kontakt sa djecom smještenom u ustanovama, djecom školskog uzrasta i ostalom djecom, koja se pritužbom ili odgovarajućim zahtjevom u vezi ostvarivanja njihovih prava, mogu neposredno obratiti i kontaktirati Zaštitnika. Formirana je posebna veb stranica za dječja prava, na kojoj se, prilagođene djeci, u vidu flajera, pamfleta, malih brošura i jasnih obavještenja, praćenih slikovnim prikazima, nalaze sve informacije od značaja za osvarivanje njihovih prava. Značajan udio u kreiranju web stranice i njenog sadržaja imaju upravo djeca kroz njihove predloge i sugestije. Takođe, svi izvještaji o postupanju Zaštitnika, sa ocjenom stanja, mišljenjima i preporukama, kao i o stepenu ispunjenosti preporuka, javno su dostupni na veb stranici Zaštitnika, odnosno posebnoj veb stranici koja se odnosi na prava djeteta. Putem ove stranice odvija se i neposredna komunikacija sa organizacionom cjelinom Zaštitnika za prava djeteta, pa je ustanovljena i grupa prijatelja i saradnika Zaštitnika od oko 1000 lica koji svakodnevno međusobno i sa Institucijom Zaštitnika komuniciraju. Institucija Zaštitnika izdala je i objavila (na posebnoj veb stranici o dječjim pravima) više publikacija namijenjenih djeci kao što su: "Vodič o pravima djeteta", "Vodič o pravima iz osnovnog obrazovanja", "Vodič o pravima djece sa posebnim obrazovnim potrebama" i dr. Strip o pravima djeteta usvojen je kao pomoćno sredstvo za učenike četvrtog, petog i šestog razreda u okviru predmeta "Poznavanje društva" i "Građansko obrazovanje". Pokrenute su dvije promotivne kampanje i to: "Djecu obratite se Zaštitniku" i "Djecu pišite Zaštitniku. Promotivni materijali dostavljeni su svim osnovnim školama u Crnoj Gori.

Zaštitnik je od 2006. godine član ENOC mreže institucija ombudsmana za djecu i aktivno je uključen u aktivnosti ove mreže, a takođe, od 2006. godine, član je CRONSE mreže, kojom od 2012. godine i predsjedava.

Iako je ostvaren napredak u podizanju nivoa vještina, znanja i svijesti stručnih lica zaposlenih u pravosuđu o pravima djece u sukobu sa zakonom, promjene predviđene Zakonom o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku nameću potrebu među stručnim licima za specijalizacijom stručnih lica i podrškom u ovladavanju novom praksom i za izradom stručnih smjernica i kodeksa prakse za primjenu odredaba tog zakona.

Neophodni su i dodatni napor na unapređenju postojećeg i izradu novih programa rehabilitacije za rad sa djecom u sukobu sa zakonom koja su smještena u poluotvorenim ustanovama i ustanovama rezidencijalnog tipa. I na kraju, iako su uloženi značajni napor na promovisanju alternativa krivičnom gonjenju, neophodne su dalje aktivnosti kako bi se povećala praktična primjena i povećala svijest stručnjaka u oblasti maloljetničkog pravosuđa o prednostima alternativnih mjera i sankcija za maloljetna lica u smislu promovisanja njihove rehabilitacije i resocijalizacije.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
-----	-------------------	----------------	-----	--	---------------------	-------------------

3.8.1.1	<p>Izmjene i dopune Krivičnog zakonika u dijelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - inkriminacije svih oblika torture i drugog nehumanog i ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja djece, s posebnim akcentom na djecu koja žive u ustanovama dječije i socijalne zaštite i djecu lišenu slobode uz garanciju podnošenja pritužbi na tretman; - inkriminacije prodaje djece u svrhe seksualne eksploatacije, prodaje organa u cilju sticanja profita, prinudnog rada i nelegalnog usvojenja; - inkriminacije mamljenja djeteta u cilju vršenja krivičnih djela protiv polne slobode; - inkriminacije korišćenja seksualnih usluga maloljetnog lica; - izmjene krivičnog djela dječije pornografije; - propisivanja gonjenja ex officio za krivično djelo obljava nad nemoćnim licem; - inkriminacije zaključenja prinudnih brakova. 	<p>Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Merima Baković), Skupština (Vlatko Šćepanović / Slavica Mirković/ Vesna Peković)</p>	<p>Septembar 2013.</p>	<p>Budžet Ministarstva pravde za 2013. i 2014.</p>	<p>Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika u skladu sa standardima EU, i to Direktivom 92/11 i Okvirnom odlukom Savjeta 2004/68 JHA, Konvencije Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja djece, Konvencije o računarskom kriminalu i CEDAW konvencije; Obezbijeđen veći stepen krivičnopravne zaštite prava djeteta.</p>	
3.8.1.2	<p>Donošenje novog Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti kojim će biti regulisani mehanizmi</p>	<p>MRSS (Svetlana Sovilj),</p>	<p>Jul 2013.</p>	<p>Redovna sredstva iz Budžeta za</p>	<p>Usvojen Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti i prateći podzakonski akti:</p>	

	stručnog nadzora nad radom ustanova socijalne i dječije zaštite, kao i inspekcijski nadzor i izrada pratećih podzakonskih akata	Skupština (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/ Vesna Peković)		2013.	1.Pravilnik o minimalnim standardima kvaliteta usluga socijalne i dječije zaštite, 2. Pravilnik o porodičnom smještaju / hraniteljstvu, 3. Pravilnik o radu centara za socijalni rad, 4. Pravilnik o regulatornim mehanizmima (licenciranje i akreditacija), 5. Pravilnik o materijalnim davanjima, 6. Pravilnik o evidencijama.	
3.8.1.3	Donijeti Zakon o potvrđivanju III Opcionog protokola o komunikacijskim procedurama (žalbenom postupku) uz Konvenciju o pravima djeteta	MRSS (Svetlana Sovilj), Skupština (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/ Vesna Peković)	Jul 2013.	Redovna sredstva iz Budžeta za 2013.	Usvojen Zakon o potvrđivanju III Opcionog protokola o komunikacijskim procedurama (žalbenom postupku) uz Konvenciju o pravima djeteta, čime je djeci data mogućnost za pristup pravdi na međunarodnom nivou, kroz novousvojeni žalbeni postupak	
3.8.1.4	Donošenje i primjena novog Nacionalnog plana akcija za djecu (NPA) 2013-2017	MRSS (Svetlana Sovilj), MPS (Mubera Kurpejović)	Jun 2013.	Redovna sredstva iz Budžeta za 2013. 14.460€ (radna grupa od 8 osoba,	Usvojen NPA za djecu; Planirana i obezbijeđena budžetska sredstva za primjenu NPA; Savjet za prava djeteta prati, nadgleda, koordinira i	Redovno praćenje i ažuriranje indikatora uticaja iz NPA za djecu u svim oblastima; Izvještaj UN Komiteta za prava djeteta.

		), MZ, UNICEF		efektivni rad dva mjeseca, 12.960€, javna rasprava 1.500€)	podstiče primjenu NPA.	
3.8.1.5	Usvojiti Strategiju razvoja socijalne i dječje zaštite za period 2013-2017	MRSS (Svetlana Sovilj), Ministarstv o prosvjete (Mubera Kurpejović) , MZ, MK (Borka Vuković), NVO, UNICEF	Decembar 2013.	Redovna sredstva iz Budžeta za 2013. 14.460€ (radna grupa od 8 osoba, efektivni rad dva mjeseca, 12.960€, javna rasprava 1.500€)	Usvojena Strategija razvoja socijalni i dječje zaštite; Izveštaj o napretku EK.	
3.8.1.6	Donijeti novu odluku o formiranju Savjeta za prava djeteta kojom će se proširiti nadležnosti Savjeta; Proširiti nadležnosti Savjeta za prava djeteta na sve oblasti definisane UN Konvencijom o pravima djeteta i opcionim protokolima, osigurati učešće NVO sektora i djece u radu Savjeta.	MRSS (Svetlana Sovilj)	Jun - decembar 2014.	Nisu potrebna sredstva	Formiran Savjet za prava djeteta; Uspostavljena radna grupa koja pruža stručnu i tehničku podršku Savjetu za prava djeteta.	Savjet prati i izvještava o sprovođenju preporuka UN Komiteta za prava djeteta; Savjet održava najmanje 4 redovne sjednice u toku godine; Izveštaj UN Komiteta za prava djeteta.
3.8.1.7	Organizovati specijalističke obuke za sudije i državne tužioce za maloljetnike u cilju jačanja dijaloga među sudijama	CENPF (Maja Milošević), TAIEX	Od januara 2014. i dalje	Redovna budžetska sredstva 6.000 €,	Usvojen Poseban program obuke; Godišnji izvještaj Centra za obuku;	

	zemalja regiona i razmjene iskustava sa zemljama EU	Workshop 2014	3 seminara na godišnjem nivou	Potrebna dodatna sredstva iz stranih donacija za realizaciju programa godišnjem nivou – 12.000€ (acc. 6.000€ po seminaru)	Broj planiranih obuka; Evaluacioni izvjestaji o sprovedenim obukama; Organizovana TAIEX radionica u cilju razmjene iskustava sudija regiona i zemalja EU.	
3.8.1.8	Zaposliti jednog službenika na poslovima zaštite dječjih prava u instituciji Zaštitinika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Veza mjere koje se odnose na zapošljavanje u instituciji Zaštitinika 3.1.6 i 3.6.1.4	ZLJPS (Zdenka Perović)	Mart 2014.	Potrebno povećanje budžeta za 10.000€ za 2014.	Zaposlen jedan službenik	
3.8.1.9	Formirati "Mrežu zlatnih savjetnika Zaštitnika" uključenih u aktivnosti Zaštitnika o promociji i zaštiti prava djece (u mrežu uključena sva djeca srednjoškolskog uzrasta). Obezbijeđena održivost rada mreže (redovni sastanci, pripremljena mišljenja, neposredni kontakti sa predstavnicima Zaštitnika). Izdate brošure i drugi materijali.	ZLJPS (Nevenka Stanković) u saradnji sa srednjim školama	Decembar 2014. kontinuirano	Budžet ZLJPS (potrebno povećanje sredstava za 5.500 €), Poželjna pomoć/projekat donatora EU, SE, UN i sl.	Formirana "Mreža zlatnih dječjih savjetnika Zaštitnika", od predstavnika djece srednjih škola; Pripremljeni izvještaji o radu mreže; Organizovana godišnja konferencija.	Broj škola koje imaju predstavnike u Mreži; Izvještaji dostupni na veb portalu Institucije.
3.8.1.1	Sprovesti kampanju za	ZLJPS	III kvartal	Budžet ZLJPS	Sprovedena kampanja i	

0	<p>upoznavanje djece i građana sa njihovim pravima i ovlaštenjima Zaštitnika u prevenciji, promociji i zaštiti njihovih prava (distribuiranje potrebnih materijala i flajera, kao i tematskih publikacija o pravima djece). Kampanjama naročito obuhvaćena djeca sa invaliditetom i smetnjama u razvoju, posebno djevojčice, njihove asocijacije koje se bave dječjim pravima, djeca iz socijalno ugroženih porodica i šira javnost.</p>	<p>(Nevenka Stanković/ Duška Šljivančani) u saradnji sa organima, organizacijama i institucijama (uključeni eksperti za dječja prava)</p>	<p>2015. i kontinuirano</p>	<p>potrebno povećanje sredstava za 5.000 €), Poželjna pomoć / projekat donatora EU, SE, UN i sl.</p>	<p>izrađena Informacija o realizaciji kampanje za upoznavanje djece i građana sa njihovim pravima i ovlaštenjima Zaštitnika u promociji, prevenciji i zaštiti prava djeteta i starijih lica.</p>	
3.8.1.1 1	<p>Utvrđiti Strategiju razvoja socijalne i dečje zaštite sa pratećim akcionim planom u cilju reforme centara za socijalni rad, reorganizacije njihovog procesa rada i primjene nove metodologije rada</p>	<p>MRSS (Svetlana Sovilj) u saradnji sa MLJMP (Irena Bošković), ZLJPS (Milica Kovačević), NVO, Potrebna ekspertska podrška UNICEF</p>	<p>Decembar 2013. Izveštavanje o realizaciji jednom godišnje</p>	<p>Budžet 14.460€ (radna grupa od 8 osoba, efektivni rad dva mjeseca, 12.960€, javna rasprava 1.500€)</p>	<p>Utvrđena Strategija i Akcioni plan i pripremljen izvještaj o realizaciji Akcionog plana.</p>	

3.8.1.1 2	Utvrđiti i pratiti primjenu nove metodologije rada službenika centara utvrđene na osnovu Strategije	MRSS (Svetlana Sovilj)	Jul 2014.	Budžet, Obezbijeđena sredstva kroz IPA 2011 31.000€	Utvrđena metodologija Metodologija vođenja slučaja pilotirana u odabranim centrima za socijalni rad Broj centara koji primjenjuju novu metodologiju Izveštaj o radu centara	Efikasniji rad centara Smanjen broj pritužbi Smanjen broj žalbi nadležnim organima
3.8.1.1 3	Pripremiti plan transformacije rezidencijalne ustanove socijalne i dječje zaštite koji će sadržati: - Broj potrebnih malih kućnih zajednica i hraniteljskih porodica potrebnih za izmještanje djece smještene u dječjem Domu Bijela; - Broj zaposlenih; - Iznos i način obezbjeđivanja sredstava za izmještanje; - Nadležne organe; - Potencijalne izvore finansiranja	MRSS (Svetlana Sovilj)	Decembar 2013.	Obezbijeđena sredstva kroz IPA 2011 29.500€	Utvrđen plan	Smanjen broj djece u rezidencijalnim ustanovama socijalne i dječje zaštite za 30 % (do 2017. nema djece uzrasta 0-3 u rezidencijalnim ustanovama)
3.8.1.1 4	Sprovesti kampanju za podizanje svijesti javnosti o značaju porodice za dijete, prednostima i značaju instituta hraniteljstva	MRSS (Svetlana Sovilj), UNICEF	2013-2014.	Budžet, Obezbijeđena sredstva kroz IPA 2011 71.500€	Organizovana javna kampanje za podizanje svijesti javnosti o prednostima i značaju hraniteljstva	
3.8.1.1 5	Organizovati posebne obuke za službenike u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija za izradu pojedinačnih programa za	MP (Slavica Rabrenović, Miljan)	Jun 2013 – januar 2014.	Budžet, IPA 2011 i UNICEF 14.000€	Usvojeni Posebni programi obuke; Broj planiranih obuka; Evaluacioni izvještaji o	

	postupanje prema maloljetnicima kojima je izrečena krivična sankcija	Vlaović), ZIKS, Policijska akademija (Tanja Tripović/Žana Đurović), Uprava za kadrove (Jadranka Đurković), MRSS			sprovedenim obukama; Službenici edukovani u skladu sa međunarodnim standardima	
3.8.1.1 6	Raditi godišnje analize pojedinačnih programa tretmana maloljetnika, naročito u pogledu obrazovanja maloljetnika i njihove resocijalizacije i na osnovu rezultata analize dati preporuke za unapređenje pojedinačnih programna tretmana maloljetnika	Ministarstvo opravde (Slavica Rabrenović, Miljan Vlaović), MRSS, ZIKS, Centar za djecu i mlade "Ljubović"	Kontinuirano	Budžet, IPA 2011 i UNICEF 14.000€	Urađena analiza Broj preporuka Izveštaji o realizaciji preporuka; Unaprijeđen program tretmana maloljetnika u skladu sa međunarodnim standardima	
3.8.1.1 7	Unapređenje rada i postupanja prema maloljetnicima koji se nalaze u pritvoru i kojima je izrečena krivična sankcija saglasno najboljim praksama i relevantnim međunarodnim standardima	ZIKS (Slavica Rabrenović), Policijska akademija (Tanja	Jun 2013 – januar 2014.	Budžet, IPA 2011 i UNICEF 14.000 €	Usvojeni i primjenjuju se posebni programi obuke za rad sa maloljetnicima u ZIKS-u; Službenici ZIKS-a edukovani za rad sa maloljetnicima u skladu sa posebnim	100% djece u ZIKS-u imaju izrađen individualni program rehabilitacije i reintegracije i ima pristup obrazovanju; 100% službenika u ZIKS-u koji imaju kontakt i rade sa djecom obuceni saglasno programu

		Tripović/Žana Đurović), UzK (Jadranka Đurković), MRSS			programima međunarodnim standardima; Maloljetnici koji borave u pritvoru i izdržavaju kaznu zatvora odvojeni od odraslih lica; Maloljetnicima koji borave u pritvoru i koji izdržavaju kaznu zatvora omogućeno obrazovanje i radno osposobljavanje shodno uzrastu i interesovanjima.	i obuke.
3.8.1.1 8	Jačati kadrovske kapacitete u vaspitnoj službi Centra za djecu i mlade „Ljubović“ putem zapošljavanja dva specijalna pedagoga	MRSS (Svetlana Sovilj), Centar za djecu i mlade „Ljubović“	Jun 2013 – januar 2014.	Potrebno povećanje budžeta za 3.240€ u 2014. godini za dva novozaposlena	Zaposlena 2 specijalna pedagoga u vaspitnoj službi	
3.8.1.1 9	Nastavak edukacije stručnih radnika zaposlenih u Centru za djecu i mlade „Ljubović“	MRSS (Svetlana Sovilj)	Jun 2013 – januar 2014. kontinuirano	Budžet, IPA 2011 i UNICEF 14.000€	Broj organizovanih edukacija i edukovanog kadra; Evaluacija rada stručnih radnika od strane smještenih korisnika putem anketa.	
3.8.1.2 0	Uspostaviti elektronsku bazu podataka o broju maloljetnika kao izvršilaca krivičnih djela, njihovom uzrastu, vrsti krivičnih djela i visini i vrsti izrečenih	Ministarstvo opravde (Slavica Rabrenović, Miljan	Jun 2014.	IPA 2011 i UNICEF 13.000€	Uspostavljena i ažurirana elektronska baza podataka i elektronska kaznena evidencija	Dostupni statistički podaci o broju maloljetnika kao izvršilaca krivičnih djela, njihovom uzrastu, vrsti krivičnih djela i visini i vrsti izrečenih sankcija i vaspitnim

	sankcija u okviru PRIS-a Uspostaviti posebnu elektronsku evidenciju o vaspitnim mjerama i maloljetničkom zatvoru	Vlaović), Sudski Savjet (Darko Drašković), VDT (Radmila Ćuković/N ataša Gospić/An a Lakić)				mjerama i maloljetničkom zatvoru
3.8.1.2 1	Razviti mrežu dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju u saradnji sa NVO	MRSS (Svetlana Sovilj), Lokalne samouprave, NVO	Januar 2014 - 2017.	Budžet, IPA 2011 i UNICEF 69.000€	Izgrađeni i uspostavljeni dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju u svim opštinama; Broj opština u kojima su razvijeni dnevni centri.	Povećan broj djece koja koriste usluge dnevnih centara i malih grupnih kuća
3.8.1.2 2	Osnivati male grupne kuće za djecu bez roditeljskog staranja i sa smetnjama u razvoju	MRSS (Svetlana Sovilj), Lokalne samouprave	2013 - 2017.	Budžet, IPA 2011 i UNICEF Ambasada SAD 330.000€ 44.000€	Broj osnovanih i funkcionalnih malih grupnih kuća u 5 opština	Povećan broj djece koja koriste usluge dnevnih centara i malih grupnih kuća
3.8.1.2 3	Nastaviti sa razvojem inkluzivnog predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja djece sa smetnjama u razvoju u zajednicama u kojima žive	Ministarstvo prosvjete (Vesna Vučurović) , NVO	2013. i dalje	Budžet, IPA 2011 i UNICEF 28.500€	Djeca sa smetnjama u razvoju obuhvaćena sistemom predškolskog vaspitanja. Djeca sa smetnjama u razvoju obuhvaćena sistemom redovnog vaspitanja i obrazovanja.	Povećan broj djece sa smetnjama u razvoju uključene u sistem obrazovanja u odnosu na prethodni period
3.8.1.2	Sprovoditi dalju edukaciju	Ministarstvo	2013 -	Budžet,	Obučeni članovi svih	

4	članova komisija za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama	o prosvjete (Vesna Vučurović)	2017	IPA 2011 i UNICEF 4.800€	komisija za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama shodno prepoznatim potrebama jačanja kapaciteta	
---	---	-------------------------------	------	--------------------------	---	--

3.8. B - Preporuka: Poboljšati zaštitu i primjenu prava lica s invaliditetom, uključujući jačanje relevantnih savjeta i nastavak deinstitucionalizacije gdje je to moguće.

TREKUTNO STANJE

U oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom, uspostavljen je i nacionalni zakonski okvir, a relevantne međunarodne konvencije su ratifikovane. Zakon o borbi protiv diskriminacije lica sa invaliditetom je na snazi, ali ima nedostataka, pa se očekuju izmjene naročito u pogledu definicija i sankcija.

Preporuka da se predvidi obaveza poslodavaca da obezbijedi razumne adaptacije radnog mjesta u skladu sa članom 5 Direktive 2000/78/EC, ugrađena je u Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, gdje su u članu 15 propisani opšti i posebni uslovi zapošljavanja. Ovim članom definisano je da se pod prilagođavanjem poslova podrazumijeva prilagođavanje radnog procesa i radnih zadataka, a pod prilagođavanjem radnog mjesta podrazumijeva se tehničko-tehnološko opremanje radnog mjesta, sredstava za rad, prostora i opreme, u skladu sa mogućnostima i potrebama lica sa invaliditetom. Istim Zakonom (član 36) regulisano je da poslodavac koji zaposli lice sa invaliditetom ima pravo na subvencije, koje se odnose na: bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za zapošljavanje lica sa invaliditetom; kreditna sredstva pod povoljnim uslovima za kupovinu mašina, opreme i alata potrebnog za zapošljavanje lica sa invaliditetom; učešće u finansiranju ličnih troškova asistenta (pomagača u radu) lica sa invaliditetom; subvencije zarade lica sa invaliditetom koje zaposli.

U cilju praćenja implementacije novih zakonskih okvira i unaprjeđenja institucionalnog sistema važnu ulogu ima Savjet za brigu o licima s invaliditetom, u kojem učestvuju predstavnici Vlade i NVO. Zadatak Savjeta je: zaštita i unaprjeđenje prava lica s invaliditetom u oblastima socijalne i zdravstvene zaštite, vaspitanja i obrazovanja, radnog osposobljavanja i zapošljavanja; iniciranje donošenja propisa za razvoj i unapređivanje njihovih prava; predlaganje mjera za poboljšanje kvaliteta života; informisanje javnosti o pravima, mogućnostima i potrebama u cilju uklanjanja predrasuda i barijera u odnosu na ova lica, kao i ostvarivanje drugih prava od značaja za njihov status.

U toku je primjena Strategije za integraciju osoba sa invaliditetom (2008-2016). Analizu primjene Strategije na godišnjem nivou rad i radna grupa predstavnika relevantnih ministarstava i nevladinog sektora. Kao najveći napredak ocijenjeno je usvajanje navedenog seta zakona i sprovedeno veliki broj kampanja za podizanje svijesti građana uz medijsku pokrivenost svih dešavanja, koji su doprinijeli boljoj opštoj inkluziji OSI u svim oblastima društvenog života.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor	Indikator rezultata	Indikator uticaja
-----	-------------------	----------------	-----	---------------------------	---------------------	-------------------

				finansiranja		
3.8.2.1	Izraditi Inicijalni Izvještaj o sprovođenju UN Konvencije o pravima lica sa invaliditetom	MRSS (Mirjana Đurić) u saradnji sa resornim ministarstvim a, NVO sektorom i ZLJPS (Dina Knežević)	Decembar 2013.	Budžet - redovna sredstva 7.776€	Izrađen Izvještaj, dostavljen Komitetu UN za praćenje Konvencije o pravima lica sa invaliditetom	Poboljšana ocjena stanja u Izvještaju UN o Crnoj Gori
3.8.2.2	Izraditi i usvojiti Akcioni plan Strategije za integraciju osoba sa invaliditetom u Crnoj Gori za 2014. i 2015. godinu sa prioriternim mjerama i aktivnostima za zaštitu od diskriminacije i poboljšanje položaja lica sa invaliditetom u oblastima zdravstvene, socijalne i dječje zaštite, obrazovanja, zapošljavanja, pristupačnosti, kulture, sporta i medija, kao i oblasti koja se odnosi na organizacije koje se bave pitanjima lica sa invaliditetom.	MRSS (Mirjana Đurić) u saradnji sa resornim ministarstvim a, NVO sektorom i ZLJPS (Marijana Laković)	Mart 2014.	Budžet - redovna sredstva 4.860€	Usvojen Akcioni plan	Godišnji Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana za praćenje Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori
3.8.2.3	Izraditi Strategiju inkluzivnog obrazovanja za period 2014-2018	Ministarstvo prosvjete u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog	Decembar 2013.	Budžet - redovna sredstva 14.460€ (radna grupa od 8	Usvojena Strategija i AP	Izvještaj o realizaciji mjera iz AP

		staranja (Mirjana Đurić) , Ministarstvo m zdravlja i NVO sektorom		osoba, efektivni rad dva mjeseca, 12.960€, javna rasprava 1.500€)		
3.8.2.4	Izmijeniti Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom u pogledu definicija i kaznenih odredbi (sankcija) usklađen sa EU i UN standardima u pogledu definicija diskriminacije, kao i jasnije normiran dio koji se odnosi na sankcije	MRSS (Mirjana Đurić) u saradnji sa resornim ministarstvim a i NVO sektorom	Decembar 2014.	Budžet - redovna sredstva 4.860€	Izmijenjen Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom	Godišnji izvještaj Zaštitnika ljudskih prava sa brojem podnijetih tužbi po osnovu diskriminacije, kao i brojem procesuiranih slučajeva i kaznama
3.8.2.5	Izmijeniti Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata u cilju uvođenja pojačane obaveze svih subjekata kontrole u procesu praćenja ispunjenosti uslova za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti, kao i sa ciljem brže, lakše i jeftinije izgradnje objekata (pristupnih rampi, liftova i slično), jer će se izgradnja istih, tretirati kao izgradnja privremenih objekata	MORT (Danilo Gvozdenović) , NVO osoba sa invaliditetom	Septembar 2013.	Budžet - redovna sredstva 4.860€	Izmijenjen i dopunjen Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata	Godišnja Informacija o sprovođenju Strategije o osobama sa invaliditetom – dio koji se odnosi na pristupačnost
3.8.2.6	Izmijeniti Pravilnik o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti	Ministarstvo održivog razvoja i turizma	Decembar 2013.	Budžet - redovna sredstva 2.430€	Broj izvršenih inspeksijskih kontrola u procesu praćenja	Godišnja Informacija o sprovođenju Strategije o osobama sa invaliditetom – dio koji se odnosi na pristupačnost

		(Danilo Gvozdenović) NVO osoba sa invaliditetom			ispunjenosti uslova za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti; Broj izdatih dozvola za gradnju u skladu sa uslovima za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti; Broj izrečenih kazni u procesu praćenja ispunjenosti uslova za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti.	
3.8.2.7	Uključiti lica sa invaliditetom u mjere aktivne politike zapošljavanja kroz profesionalno informisanje i savjetovanje, opremu radnog mjesta, subvencije za zapošljavanje lica sa invaliditetom i sl.	MRSS (Mirjana Đurić), ZZCG, NVO koja se bavi licima sa invaliditetom	Decembar 2013. i dalje svake godine najmanje u ovom iznosu	Budžet – redovna sredstva 300.000€	Uvećan broj sprovedenih mjera aktivnih politika zapošljavanja; Uvećan broj realizovanih programa.	Povećan broj lica sa invaliditetom kojima je pružena usluga; Povećan broj lica sa invaliditetom uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja; Povećan broj zaposlenih lica sa invaliditetom.
3.8.2.8	Sprovoditi mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije lica sa invaliditetom shodno ocjeni i mišljenju lokalnih Komisija za profesionalnu rehabilitaciju, kroz upućivanje u odgovarajući modul	MRSS (Mirjana Đurić), ZZCG, NVO koja se bavi licima sa invaliditetom	Decembar 2013. i dalje kontinuiran o svake godine	Budžet – redovna sredstva 150.000€	Povećan broj lica sa invaliditetom uključenih u pojedine mjere i aktivnosti profesionalne	Godišnja Informacija o sprovođenju Strategije o osobama sa invaliditetom – dio zapošljavanje

	profesionalne rehabilitacije prema potrebi lica sa invaliditetom				rehabilitacije	
3.8.2.9	Pripremiti Predlog pravilnika za finansiranje posebnih organizacija za zapošljavanje i finansiranje grant šema; Finansirati grant šeme za podsticanje zapošljavanja lica sa invaliditetom i podržati razvoj preduzetništva lica sa invaliditetom.	MRSS (Mirjana Đurić), ZZZCG, NVO koja se bavi licima sa invaliditetom	Decembar 2013. i dalje kontinuiran o svake godine najmanje u ovom iznosu	Budžet – redovna sredstva 55.000€	Pripremljen Pravilnik; Povećan broj zapošljivih lica sa invaliditetom: na otvorenom tržištu rada; pod posebnim uslovima; nezapošljivih lica sa invaliditetom; Povećan broj odobrenih kredita; Broj realizovanih programa i projekata; Povećan broj uključenih lica; Povećan broj zaposlenih nakon sprovedenih mjera i aktivnosti.	Godišnja informacija o sprovođenju Strategije o osobama sa invaliditetom – dio zapošljavanje

3.9. Preporuka: Osigurati efikasno funkcionisanje sistema besplatne pravne pomoći, takođe, kroz raspodjelu dovoljnih finansijskih sredstava.

TRENUTNO STANJE

Usvajanjem Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći koji je počeo da se primjenjuje od 1. januara 2012. godine stvoreni su uslovi da loše imovinsko stanje stranku ne može ograničiti u ostvarivanju i zaštiti nekog svog prava. Pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju fizička lica slabog imovnog stanja, a bez procjene imovnog stanja, pravo na besplatnu pravnu pomoć ostvaruju korisnici prava iz oblasti socijalne zaštite, lica sa posebnim potrebama, djeca bez roditeljskog staranja i žrtve krivičnog djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici i žrtve trgovine ljudima. Ovo pravo se može ostvariti u postupku pred sudom, državnim tužilaštvom, Ustavnim sudom i vansudskog rješavanja sporova, i za pisanje predstavke pred Evropskim sudom za zaštitu ljudskih prava.

Oblici besplatne pravne pomoći koji mogu biti odobreni su pravno savjetovanje, sastavljanje pismena i zastupanje, a odobravanje nekog od oblika besplatne pravne pomoći podrazumijeva i oslobađanje od plaćanja troškova postupka za koji je odobrena besplatna pravna pomoć. Osnovni sudovi odobravaju besplatnu pravnu pomoć i u svakom osnovnom sudu obrazovane su Službe za besplatnu pravnu pomoć (15 službi od kojih je trenutno 6 službi u potpunosti i istovjetno tehnički opremljeno, a u toku je unaprjeđenje tehničkih predušlova za punu operativnost preostalih devet službi u sudskim zgradama) koje su nadležne za stručne i administrativne poslove u postupku odobravanja besplatne pravne pomoći i pravno savjetovanje. Besplatnu pravnu pomoć pružaju advokati sa spiska koji sačinjava Advokatska komora. U okviru projekta podrške uspostavljanju i implementaciji sistema besplatne pravne pomoći, podržanom od strane Ujedinjenih nacija / UNDP, Vlada Kraljevine Norveške i Kraljevine Holandije, pružena je podrška u izgradnji infrastrukture, promociji instituta i obuci pružalaca besplatne pravne pomoći. U prethodnom periodu organizovane su dvije obuke za ukupno 87 učesnika (savjetnika u službama, predsjednika sudova, sudija, advokata, predstavnika državne uprave i NVO sektora).

Takođe, procesnim zakonima garantuje se tzv. siromaško pravo odnosno pravo siromašnom licu da bude oslobođeno plaćanja troškova postupka, koji obuhvataju troškove plaćanja takse i predujma troškova za izvođenje dokaza, kao i stvarnih izdataka advokata kada sud na zahtjev te stranke odredi da je zastupa advokat.

Sudovi su organizaciono postavljeni tako da obezbjeđuju građanima da se koriste pravom na pristup sudu. U građansko procesnopravnom smislu, stranka ima pravo da angažuje advokata, ali može i sama podnijeti odgovarajuće pravno sredstvo i na lak način pristupiti bilo kojem sudu, a sud je dužan stranku, koja nema kvalifikovanog punomoćnika i koja se iz neznanja ne koristi pravima koja joj pripadaju po zakonu, upozori na radnje koje može preduzeti.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.9.1	Uraditi godišnje analize odobrenih slučajeva besplatne pravne pomoći i potrebnih sredstava za finansiranje na godišnjem nivou, a poseban predmet analize da budu slučajevi odobrene besplatne pravne pomoći za lica čije imovno stanje se ne procjenjuje: a to su lica sa posebnim potrebama, korisnici prava iz socijalne zaštite, djeca bez roditeljskog staranja, žrtve krivičnog djela trgovine ljudima i nasilje u porodici i porodičnoj	MP (Branka Lakočević , Nataša Radonjić), Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić), Sudski savjet	Oktobar 2013. za prethodnu godinu i kontinuirano	Budžet Ujedinjene nacije/UNDP, Vlada Kraljevine Norveške	Urađena analiza i obezbijeđenja finansijska sredstva za odobrene slučajeve	

	zajednici	(Darko Drašković)				
3.9.2	U budžetu obezbijediti potrebna finansijska sredstva za besplatnu pravnu pomoć za tekuću godinu	Sudski savjet (Darko Drašković), Ministarstv o finansija (Milanka Otović/Ana Cerović)	Kontinuirano za svaku budžetsku godinu	Budžet	Obezbijedena sredstva u budžetu za besplatnu pravnu pomoć; Procenat obezbijedenih sredstava u odnosu na odobrene slučajeve	Na osnovu rezultata analiza iz mjere 1 u budžetu obezbijediti potrebna finansijska sredstva za besplatnu pravnu pomoć
3.9.3	Podizanje svijesti građana o pravu na besplatnu pravnu pomoć i načinu ostvarivanja	Ministarstv o pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić), sudovi	Septembar 2013. i kontinuirano	Ujedinjene nacije / UNDP, Vlada Kraljevina Norveške brošure i kampanja – 36.000€	Brošura o pravu na besplatnu pravnu pomoć dostupna građanima u svim sudovima, na veb sajtu Ministarstva pravde i sudova; Posebna TV emisija; Objavljeni oglasi u dnevnim novinama.	Podizanje svijesti građana o pravu na besplatnu pravnu pomoć i načinu ostvarivanja
3.9.4	Sprovoditi obuke o primjeni Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, namjenjene za za službenike za besplatnu pravnu pomoć, predsjednike sudova, sudije i	Ministarstv o pravde (Branka Lakočević, Nataša	Decembar 2013. i kontinuirano	Ujedinjene nacije / UNDP, Vlada Kraljevina Norveške,	Broj sprovedenih obuka; Broj i struktura polaznika; Godišnji izvještaj	Smanjen broj pokrenutih upravnih sporova u ptedmetima za odobravanje besplatne pravne pomoći.

	advokate, predstavnike državne uprave i predstavnike NVO (40 učesnika)	Radonjić , CENPF (Maja Milošević) , UzK (Jadranka Đurković)		OEBS obuke – 24.000 €	CENPF i UzK.	
3.9.5	Unaprijediti infrastrukturu Službi za besplatnu pravnu pomoć / opremiti preostalih 9 službi za besplatnu pravnu pomoć; Izraditi posebnu bazu podataka za besplatnu pravnu pomoć u okviru Pravosudnog informacionog sistema (PRIS) koja će omogućiti vođenje evidencije o broju, vrsti, troškovima i kategoriji lica kojima je pružena besplatna pravna pomoć.	Ministarstvo pravde (Branka Lakočević, Nataša Radonjić) , Vrhovni sud (Radule Kojović/Sanja Kalezić)	April 2013. i kontinuirano	Ujedinjene nacije/ UNDP, Vlada Kraljevina Norveške kroz projekat “Poboljšanje efikasnosti pravosuđa i pristupa pravdi kroz primjenu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i unaprjeđenje posredovanja” -9 službi za besplatnu pravnu	Broj Službi za besplatnu pravnu pomoć rekonstruisanih i opremljenih namještajem i IT opremom; Uspostavljena baza podataka za besplatnu pravnu pomoć u okviru Pravosudnog informacionog sistema (PRIS) funkcionalna.	Sve službe za besplatnu pravnu pomoć potpuno i istovjetno tehnički opremljene; Kroz PRIS dostupni podaci o broju, vrsti, troškovima i kategoriji lica kojima je pružena besplatna pravna pomoć.

				pomoć sa kompjuterim a 40.000€ -baza podataka 10.000€		
--	--	--	--	--	--	--

3.10. A - Preporuka: Preduzeti konkretne mjere da bi se spriječila diskriminacija manjina. Osigurati dalju registraciju RAE populacije, kao i njihov jednak pristup ekonomskim i socijalnim pravima i njihovu odgovarajuću zastupljenost u državnim organima. Posebnu pažnju treba obratiti na poboljšanje uslova života najsiriomašnjeg dijela RAE populacije.

TRENUTNO STANJE

Crna Gora je ustavno definisana kao građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava. Nosioc suverenosti je građanin koji ima crnogorsko državljanstvo. Ustav Crne Gore daje pravnu osnovu za promovisanje, jačanje i unapređenje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda i potvrđuje obavezu Crne Gore da poštuje međunarodne standarde u tom kontekstu. Gotovo polovina članova Ustava (68 od 158) se odnose na ljudska prava i slobode, čime je normativno potvrđen njihov značaj. Pored osnovnih ljudskih prava i sloboda, u cilju zaštite ukupnog nacionalnog identiteta, Ustav i zakoni Crne Gore manjinama daju i set dodatnih prava. Ustav u Dijelu drugom, u članovima 79 i 80 pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemči prava i slobode, koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima, a zabranjuje asimilaciju pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Država je dužna da zaštiti pripadnike manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica od svih oblika nasilne asimilacije.

Zakonom o manjinskim pravima i slobodama na bliži način uređuje set manjinskih prava i mehanizme zaštite tih prava. Zakon se odnosi na očuvanje nacionalnog identiteta manjina, tj. zaštita od asimilacije manjina, kao i omogućavanje djelotvornog učešća manjina u javnom životu. Shodno definiciji iz zakona, manjinski narodi i druge manjinske nacionalne zajednica je svaka grupa državljana Crne Gore, bročano manja od ostalog preovlađujućeg stanovništva, koja ima zajedničke etničke, vjerske ili jezičke karakteristike, različite od ostalog stanovništva, istorijski je vezana za Crnu Goru i motivisana je željom za iskazivanjem i očuvanjem nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Pored Zakona o manjinskim pravima i slobodama, pravni okvir kojim su regulisana prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica čine zakoni i drugi akti kojim se reguliše ostvarivanje prava iz pojedinih oblasti, kao što su obrazovanje, informisanje, kultura, upotreba jezika i pisma itd.

U pojedinim oblastima društvenog života značajnim za očuvanje identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica preduzete mjere rezultiraju punim poštovanjem međunarodnih standarda i dostignuća modernih multinacionalnih demokratija. Naša težnja je da se i u onim oblastima u kojima nijesu postignuti željeni ciljevi dosegnu nivoi koji će legitimisati Crnu Goru i njenu posvećenost daljem unapređenju tradicionalno dobrih međunacionalnih, međukonfesionalnih i međukulturalnih odnosa. Jedna od oblasti u okviru koje nam predstoji ozbiljan rad je upravo zastupljenost manjina u javnoj vlasti. U toku 2011. godine je od strane ovog Ministarstva pripremljena Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave u Crnoj Gori. To je, po prvi put, jedno ozbiljno i

sveobuhvatno istraživanje o sprovođenju ustavne i zakonske garancije prava na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave.

Na institucionalnom planu posljednjih godina su u našem društvenom ambijentu zaživjele tri veoma važne institucije sa aspekta unaprjeđenja i zaštite manjinskih prava i sloboda, a to su manjinski savjeti, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina. Na predlog Vlade Crne Gore, Skupština je u februaru 2008. godine donijela Odluku o osnivanju Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Fond je osnovan radi podrške aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etičkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, etičkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Od svog osnivanja, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je posebna budžetska potrošačka jedinica. U dosadašnjem djelovanju ove institucije bilo je izvjesnih problema u uspostavljanju kontrole namjenskog trošenja sredstava (monitoring i evaluacija projekata koji se finansiraju iz sredstava Fonda), pa je potrebno sagledati način da se ovi problem riješe.

Za razliku od drugih manjinskih naroda i manjinskih nacionalnih zajednica, koji su uključeni u savremene tokove crnogorskog društva, Romi i Egipćani su najugroženija i najmarginalizovanija manjinska nacionalna zajednica u Crnoj Gori. Niska ekonomska moć, nizak stepen obrazovanja, veoma mali broj zaposlenih, neadekvatni stambeni uslovi, socijalna neprihvaćenost sa reslovima etničkih stereotipija i predrasuda, specifičan način življenja i druge karakteristike, samo su neki od uzroka njihovog teškog položaja u društvu. Sistematski odgovor Vlade Crne Gore problemima romske i egipćanske populacije je počeo još poslije regionalne konferencije "Romi u proširenoj Evropi", nakon čega je i Crna Gora prihvatila projekat "Dekada romske inkluzije 2005-2015". Vlada Crne Gore je krajem 2007. godine usvojila Strategiju za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori 2008-2012. Strategija je predstavljala skup konkretnih mjera i aktivnosti u četvorogodišnjem periodu, pravnog, političkog, ekonomskog, socijalnog, urbanističko-komunalnog, obrazovnog, zdravstvenog, kulturno-informativnog i svakog drugog neophodnog karaktera. Strategijom su bili definisani nosioci aktivnosti, rokovi i finansijski troškovi, kao i način praćenja realizacije projekata i obaveza jednogodišnjeg informisanja Vlade Crne Gore. Do sada preduzete mjere i aktivnosti u cilju unaprjeđenja položaja Roma i Egipćana rezultirale su veoma značajnim i vidnim, ali ne i posve dovoljnim, pozitivnim promjenama. Iako su postignuti određeni rezultati u primjeni Akcionog plana Dekade Romske inkluzije u Crnoj Gori i Strategije za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori 2008-2012, očekivani pomaci u pogledu poboljšanja ukupnog položaja romske i egipćanske zajednice kao kolektiviteta su izostali. Zbog toga je Vlada Crne Gore 5. aprila 2013. godine usvojila novi strateški dokument – Strategiju za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016, koja se oslanja na Evropski okvir za nacionalne strategije integracije Roma do 2020, u pogledu četiri definisana cilja integracije.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.10.1.1	Afirmisanje načela građanskog obrazovanja i vaspitanja, kao i humanitarnih vrijednosti u duhu tradicije, kulture i istorije	Ministarstvo o prosvjete (Vesna Vučurović)	Decembar 2014.	Redovna budžetska sredstva Ministarstvo	Broj programa u osnovnom i srednjem obrazovanju	Afirmisana načela građanskog obrazovanja i vaspitanja, inkorporirani nastavni sadržaji o tradiciji, kulturi i istoriji manjina, podignut stepen

	manjina u nastavnim i vaspitnim sadržajima	, Zavod za školstvo, Savjeti manjina		a prosvjete		tolerancije
3.10.1.2	Pospješivanje i pomaganje amaterizma manjina u kulturnom stvaralaštvu, posebno u oblasti muzike i folkloru, kao i podrška za objavljivanje periodike, sa posebnim naglaskom na književnost manjina	MK (Dobriša Popović), Fond za ostvarivanje i zaštitu manjinskih prava (FZM), Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina (CEKUM)	Decembar 2013, Decembar 2014, IV kvartal 2015, 2016. i 2017.	Redovna budžetska sredstva MK, FZM i CEKUM	Broj podržanih programa Iznos sredstava	Podržane aktivnosti značajne za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjina
3.10.1.3	Nastavak kreiranja programskih radio i TV sadržaja o manjinama i na jezicima manjina, koji su od značaja za razvoj nauke, kulture i informisanja	Ministarstvo kulture (Miloš Lalević), LRDS MK (Ana Vučković)	Decembar 2013. Decembar 2014. IV kvartal 2015, 2016. i 2017.	Redovna budžetska sredstva RTCG i LS	Nastavljeno kreiranje i finansiranje programskih radio i TV sadržaja o manjinama i na jezicima manjina, koji su od značaja za razvoj nauke, kulture i informisanja	Povećan stepen zastupljenosti programskog radio i TV sadržaja o manjinama i na jezicima manjina, razvijanje interkulturalnosti i tolerancije
3.10.1.4	Ispisivanje imena organa koji vrše javna ovlašćenja, naziva jedinice lokalne samouprave, naziv naseljenih mjesta, trgova i ulica, ustanova, poslovnih i	LS (Rajko Golubović), državni organi	Decembar 2014.	Redovna budžetska sredstva LS i državnih organa	Imena organa koji vrše javna ovlašćenja, nazivi jedinica lokalne samouprave, nazivi naseljenih mjesta, trgova	Ispunjenje ustavnih (član 79, tačka 8) i garancija datih Zakonom o manjinskim pravima i slobodama (član 11 stav 4)

	drugih firmi i toponima na jeziku i pismu manjine				i ulica, ustanova, poslovnih i drugih firmi i toponima ispisani na jeziku i pismu manjine	
3.10.1.5	Ustanoviti sistem kadrovskih evidencija u organima lokalne samouprave i javnih službi, obezbjediti punu ažurnost Centralne kadrovske evidencije i evidencije nosilaca pravosudnih funkcija	UzK (Milena Purtija), MLJMP (Gezmond Cuca i Fikret Ljuljanović), LS, VDT (Radmila Ćuković/Ana Lakić), SS	Decembar 2014.	Nijesu potrebna sredstva	Ustanovljen sistem kadrovskih evidencija u organima lokalne samouprave i javnih službi, ažurirana Centralna kadrovska evidencija i evidencija nosilaca pravosudnih funkcija	Obezbeđeno praćenje nivoa ostvarivanja prava na srazmjernu zastupljenost manjina u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnih službi
3.10.1.6	Periodična istraživanja o zastupljenosti manjina u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnih službi	MLJMP (Sabahudin Delić), UzK (Jadranka Đurković), NVO	Jun 2013. Decembar 2014. IV kvartal 2015. IV kvartal 2016. IV kvartal 2017	Budžetska sredstva MLJMP i UZK 3.240€ godišnje, Ukupno 16.200 €	Broj periodičnih istraživanja o zastupljenosti manjina u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnih službi	Praćenje promjena stanja u ostvarivanju prava na srazmjernu zastupljenost manjina u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnih službi
3.10.1.7	S obzirom na zakonske ingerencije savjeta manjina, potpisati memorandume o saradnji između savjeta	MZLJMP (Sabahudin Delić), Savjeti	Maj 2014.	Nijesu potrebna sredstva	Memorandum potpisani	Ostvarena zakonska ingerencija savjeta manjina u dijelu upisne politike na Univerzitetu i kadrovske politike u sistemu državne uprave

	manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i Uprave za kadrove i Univerziteta	manjina, UzK (Jadranka Đurković), UCG (dr Biljana Đuričin)				
3.10.1.8	Uraditi analizu normativnog okvira za rad Fonda za ostvarivanje i zaštitu prava manjina	Odbor za ljudska prava i slobode – Skupština Crne Gore (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/Vesna Peković), MLJMP (Gezmend Cuca i Fikret Ljuljanović)	Februar 2014.	Budžetska sredstva MLJMP 1.620 €	Urađena analiza; Izmijenjen normativni okvir u skladu sa analizom.	Preporuke iz analize sprovedene u praksi i unaprijeđen rad Fonda
3.10.1.9	Uspostaviti kontrolu namjenskog trošenja sredstava (monitoring i evaluacija projekata koji se finansiraju iz sredstava Fonda)	Odbor za ljudska prava i slobode – Skupština Crne Gore (Vlatko	Mart 2014. Mart 2015. i dalje	Nijesu potrebna sredstva	Kontrola namjenskog trošenja sredstava uspostavljena; Godišnji izvještaj Fonda.	Sredstva Fonda se troše namjenski, uz monitoring projekata

		Šćepanović /Slavica Mirković/Vesna Peković), FZM				
3.10.1.10	Ojačati administrativne kapacitete Fonda za ostvarivanje i zaštitu prava manjina	FZM (Valerina Devdukaj), MF (Milanka Otović/Ana Cerović)	Mart 2014. Mart 2015.	Budžetska sredstva FZM 12.000€ u 2014. godini, 24.000€ u 2015. godini, 24.000€ u 2016. godini, 24.000€ u 2017. godini, ukupno 84.000€	Ojačani administrativni kapaciteti kroz zapošljavanje dva službenika, jednog 2014. drugog 2015.	Efikasniji rad Fonda
3.10.1.11	Razviti plan i izvršiti upis djece RAE populacije, obezbijediti besplatan boravak i ishranu u vrtićima za RAE djecu iz porodica koje se nalaze u stanju socijalne potrebe	Ministarstvo prosvjete (Vesna Vučurović), MLJMP (Sokolj Beganaj i Fikret Ljuljanović)	Decembar 2013. Decembar 2014. IV kvartal 2015. IV kvartal 2016.	Budžetska sredstva Ministarstva prosvjete Donatorska sredstva	Broj djece iz RAE populacije koja su obuhvaćena predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem; Godišnji izvještaj Ministarstva prosvjete.	Povećan broj djece u predškolskim ustanovama, poboljšana spremnost za pohađanje osnovne škole

		), MRSS, ZZZI, NVO				
3.10.1. 12	Smanjiti segregaciju učenika RE populacije	Ministarstvo prosvjete (Vesna Vučurović) u saradnji sa LS i lokalnim socijalnim službama	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015.	IPA 2011 500.000€	Broj djece koja se upisuju u gradske škole i broj uključenih gradskih škola, broj radionica i uključenih roditelja, broj angažovanih medijatora	Omogućen jednak pristup obrazovanju i eliminisanje segregacije
3.10.1. 13	Obezbijediti udžbenike i školski materijal za RAE djecu	Ministarstvo prosvjete (Vesna Vučurović), MLJMP (Sokolj Beganaj i Katarina Pecović)	Septembar 2013. Septembar 2014. Septembar 2015. Septembar 2016. Septembar 2017.	Budžetska sredstva MLJMP i Ministarstva prosvjete 50.000€ godišnje, ukupno 250.000€	Obezbijeđeni udžbenici i školski pribor za 100% ciljne grupe djece iz RAE populacije Godišnji izvještaj MPS	Pomoć djeci i roditeljima za redovno pohađanje škole, smanjen drop-out
3.10.1. 14	Obezbijediti odgovarajući broj stipendija za srednjoškolce i student	Ministarstvo prosvjete (Mubera Kurpejović), MLJMP (Sokolj Beganaj i Katarina)	Septembar 2013. Septembar 2014. Septembar 2015. Septembar 2016. Septembar	Budžetska sredstva MLJMP 75.000€ – 2013, 80.000€ – 2014, 85.000€ – 2015,	Stipendije obezbijeđene; Broj srednjoškolaca i studenata koji primaju stipendije.	Stimulacija za nastavkom školovanja, povećan broj djece i omladine u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama.

		Pecović)	2017.	90.000€ – 2016, 95.000€ – 2017, ukupno 425.000€		
3.10.1. 15	Sprovoditi kampanje i školske aktivnosti i projekte i koristiti primjere afirmisanih i uspješnih, visokoobrazovanih pripadnika RAE populacije	Ministarstv o prosvjete (Vesna Vučurović) , MLJMP (Sokolj Beganaj i Fikret Ljuljanović), NVO	Decembar 2013. Decembar 2014. IV kvartal 2015. IV kvartal 2016.	Budžetska sredstva Ministarstv a prosvjete -10.000€ na godišnjem nivou - ukupno 40.000€	Broj emisija (TV i radio) na temu afirmacije školovanja RAE populacije; Broj prezentacija visokoobrazovanih pripadnika RE populacije za školsku djecu i roditelje.	Afirmisan značaj školovanja RAE populacije (djece i roditelja); Povećana motivacija za obrazovanjem, povećan broj pripadnika RAE populacije na svim nivoima obrazovanja.
3.10.1. 16	Sprovoditi program funkcionalnog opismenjavanja odraslih	Ministarstv o prosvjete (Vesna Vučurović) , Centar za stručno obrazovanj e	Decembar 2013. Decembar 2014. IV kvartal 2015. IV kvartal 2016. i 2017.	Budžetska sredstva Ministarstv a prosvjete -10.000€ na godišnjem nivou - ukupno 50.000€	Broj programa i broj polaznika	Procenat povećanja uključenih lica u programe obrazovanja i osposobljavanja odraslih
3.10.1. 17	Sprovesti informativne kampanje o pravima i obavezama u oblasti zapošljavanja; Informativni razgovori za	ZZZCG (Sanja Rabrenovi ć), MRSS,	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar	Sredstva iz Budžeta za realizaciju mjera aktivne	Broj sprovedenih kampanja; Broj objava u medijima; Broj novoprijavljenih lica (sa procentualnim	Podignut nivo znanja RAE populacije o pravima i obavezama u oblasti zapošljavanja

	novoprijavljena lica na biroima rada; Informaciono-motivacioni seminari (radionice)	NVO	2015. Decembar 2016. Decembar 2017.	politike zapošljavanj a- 2.000€ na godišnjem nivou - ukupno 10.000€	učešćem žena); Broj obavljenih informativnih razgovora (sa procentualnim učešćem žena); Broj učesnika u radionicama; Broj urađenih planova zapošljavanja.	
3.10.1. 18	Organizovati programe za sticanje prve kvalifikacije za zanimanje, za lica koja nemaju stručnu spremu	ZZZCG (Sanja Rabrenović) CSO	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015. Decembar 2016. Decembar 2017.	Sredstva iz Budžeta za realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanj a - 10.000€ na godišnjem nivou - ukupno 50.000€	Broj sprovedenih programa; Broj obuhvaćenih lica, sa procentualnim učešćem žena (uključujući starosnu i regionalnu strukturu)	Povećan broj lica RAE populacije sa stečenom prvom kvalifikacijom
3.10.1. 19	Organizovati programe obrazovanja i osposobljavanja za poznatog poslodavca	ZZZCG (Sanja Rabrenović) UPCG	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015. Decembar 2016. Decembar 2017.	Sredstva iz Budžeta za realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanj a - 5.000€ na godišnjem	Broj realizovanih programa i projekata; Broj obuhvaćenih lica; Broj zaposlenih lica.	Povećan broj osposobljenih lica RAE populacije i povećanje zaposlenosti

				niovu ukupno 55.000€ projektne aktivnosti		
3.10.1. 20	Sezonsko zapošljavanje lica RAE populacije sa evidencije ZZZCG, u skladu sa potražnjom i stručnom spremom tih lica u oblasti turizma, građevinarstva i poljoprivrede	ZZZCG (Sanja Rabrenović)	Oktobar 2013. Oktobar 2014. Oktobar 2015. Oktobar 2016.	Budžetska sredstva ZZZCG, redovna aktivnost posredovana na tržištu rada nije moguća finansijska procjena	Broj lica na sezonskom radu u toku godine (sa procentualnim učešćem žena, uključujući starosnu i regionalnu strukturu)	Povećan broj lica uključenih na sezonskim poslovima
3.10.1. 21	Realizovati Program subvencioniranog zapošljavanja, u skladu sa Uredbom o subvencijama za zapošljavanje određenih kategorija nezaposlenih lica	MRSS (Budimirka Đukanović), ZZZCG	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015. Decembar 2016.	Budžetska sredstva - 40.000€ na godišnjem nivou, Ukupno 160.000€	Broj realizovanih programa i projekata; Broj lica koja su obuhvaćena subvencioniranim zapošljavanjem.	Povećano interesovanje poslodavaca za zapošljavanje RAE populacije
3.10.1. 22	Sprovoditi monitoring zdravstvenog stanja i zdravstvenih potreba Roma i Egipćana	MZ (Veselinka Marković) Institut za javno zdravlje, JZU (KCCG, OB, DZ)	Decembar 2013. Decembar 2014. III kvartal 2015. IV kvartal 2016.	Budžetska sredstva MZ, Instituta za javno zdravlje i javnih zdravstveni	Broj prvih i kontrolnih pregleda, broj preventivnih pregleda, broj uputa na sekundarni i tercijarni nivo.	Utvrđen stepen korišćenja zdravstvenih usluga RAE populacije

				h ustanova		
3.10.1.23	Organizovati edukativno-informativne radionice, distribucija edukativnog materijala, javni pozivi u oblasti zdravlja i zdravstvenih potreba	MZ (Veselinka Marković), Institut za javno zdravlje, JZU (KCCG, OB, DZ)	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015. Decembar 2016.	Budžetska sredstva MZ, Instituta za javno zdravlje i JZU, Donatorska sredstva, Projekti NVO	Broj edukativno-informativnih radionica; Vrsta i broj edukativnog materijala; Broj javnih poziva.	Povećano znanje o mogućnostima korišćenja zdravstvenih usluga
3.10.1.24	Uraditi informativno-edukativne brošure, za žene, mlade i djecu i distribuirane ovoj populaciji, koje se odnose na ljudska prava, pravo na zdravlje i zaštitu zdravlja, pravo na reproduktivno zdravlje, pravo na život bez nasilja i slično edukacija o načinu zaštite zdravlja, o seksualnosti, objektivnom vremenu za stupanje u brak, bezbjednom seksu, bezbjednoj trudnoći i sl.	MZ (Veselinka Marković) Institut za javno zdravlje, JZU (KCCG, OB, DZ) NVO	Decembar 2013. Decembar 2014.	Budžetska sredstva MZ, Instituta za javno zdravlja i javnih zdravstvenih ustanova Donatorska sredstva Projekti NVO	Broj djece do 15 godina RE populacije koja imaju izabranog doktora za djecu – pedijatra, izabranog doktora za odrasle; Broj pripadnica od 15 do 65 godina koje imaju izabranog doktora – ginekologa, kao i broj djece kod kojih je obavljena obavezna vakcinacija.	Povećano znanje o značaju zdravstvene zaštite, povećan broj vakcinisane djece i djece za izabranim pedijatrom, povećan broj lica sa izabranim doktorom za odrasle, povećan broj žena sa izabranim ginekologom
3.10.1.25	Organizovati informativne kampanje u romskim i egipćanskim naseljima o pravima i načinu ostvarivanja socijalne i dječije zaštite	MRSS (Budimirka Đukanović), NVO	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015.	Budžetska sredstva MRSS - 3.000€ na godišnjem nivou, Donatorska	Broj radionica i učesnika na godišnjem nivou u svakom naselju; Broj godišnjih najava u elektronskim medijima.	RAE populacija upoznata o pravima i načinu ostvarivanja socijalne i dječije zaštite

				sredstva, Projekti NVO		
3.10.1. 26	Edukacija roditelja, djece, RAE aktivistkinja, službenika/ca državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkih prisilnih brakova među romskom populacijom	MLJMP (Sabahudin Delić), MRSS, CENPF (Maja Milošević), NVO	Mart 2014. II kvartal 2015, 2016. i 2017.	Budžet i potrebna dodatna sredstva iz donacija 10.000€ godišnje	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika obuke.	Broj prijavljenih slučajeva nasilja, broj podnesenih zahtjeva, vrsta pružene pravne pomoći
3.10.1. 27	Organizovati kampanje u romskim naseljima o problemu nasilja nad ženama i prisilnim brakovima RE djevojčica	MLJMP (Sabahudin Delić), NVO	Novembar 2013, IV kvartal 2014, 2015, 2016, 2017.	Potrebna dodatna sredstva 5.000 € godišnje	Broj događaja na temu maloljetničkih prisilnih brakova, broj medijskih nastupa	Broj podnesenih krivičnih prijava iz KZCG
3.10.1. 28	Organizovati edukacije za mlade pripadnice nacionalnih manjina i Romkinja kako bi se osnažile za bavljenje politikom. Veza mjera 3.6.2.13	MLJMP (Sabahudin Delić), Skupština Crne Gore (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/V esna Peković), NVO	IV kvartal 2014, 2015, 2016. i 2017.	Budžet i donacije 4.000€ godišnje	Broj polaznica obuka	Broj pripadnica RAE populacije koje se bave politikom
3.10.1. 29	Obezbijediti proizvodnju i emitovanje zakonom utvrđenih programskih sadržaja na	RTCG (Miloš Lalević-	Decembar 2013. Decembar	Budžetska sredstva RTCG -	Radio Crne Gore - broj emisija; TVCG - broj emisija.	Produkcija i emitovanje programskih sadržaja na RTCG, povećana informisanost romske populacije

	romskom jeziku na javnom servisu RTCG	MK)	2014. Decembar 2015. Decembar 2016.	45.000€ na godišnjem nivou, Donatorska sredstva		
3.10.1.30	Lokalne samouprave u kojima funkcionišu lokalni radio-difuzni servisi obezbijediće da u godišnjim ugovorima obaveznih programskih sadržaja od javnog interesa budu precizno navedeni i programi za RAE	MK (Ana Vučković), LS, LRD servisi	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015. Decembar 2016.	Budžetska sredstva LS LRDS Donatorska sredstva Projekti NVO	Broj ugovora sa precizno navedenim programima za Rome i Egipćane	Lokalni radio-difuzni servisi emituju programe za RAE populaciju, povećana informisanost romske populacije na lokalnom nivou
3.10.1.31	Pripremiti Predlog zakona o socijalnom stanovanju kojim će se definisati osnovni instituti socijalnog stanovanja, nadležnosti, precizirati lica koja imaju pravo na rješavanje stambenog pitanja, definisati izvori finansiranja, definisati najširi dijapazon mogućnosti za razvoj socijalnog stanovanja, odnosno da se da zakonski okvir pomoću koga se u sistem socijalnog stanovanja može uključiti veliki broj učesnika, radi omogućavanja rješavanja stambenih potreba svih lica, odnosno domaćinstava koja na tržištu ne mogu riješiti	MORT (Marko Čanović)	Decembar 2013.	Budžetska sredstva MORT - 15.000€	Donešen Zakon o socijalnom stanovanju; Izvještaj o primjeni zakona godinu dana nakon usvajanja; Broj nelegalno podignutih objekata u vlasništvu RAE populacije.	Utvrđen zakonski okvir za obezbjeđivanje adekvatnog standarda stanovanja za sva domaćinstva koja sa stanovišta zarada imaju problem u ostvarivanju pristupa pristojnom stanovanju na tržištu

	stambenu potrebu					
3.10.1.32	Uspostaviti saradnju sa lokalnim samoupravama na polju izrade i sprovođenja lokalnih akcionih planova za Rome i Egipćane (Berane, Bijelo Polje i Ulcinj)	MLJMP (Sabahudin Delić), LS	Septembar 2013.	Budžetska sredstva MLJMP - 2430€ OEBS	Uspostavljena saradnja sa lokalnim samoupravama; Broj usvojenih akcionih planova u opštinama.	Utvrđivanje i sprovođenje politika za socijalnu integraciju RAE na lokalnom nivou
3.10.1.33	Obezbjedenje poštovanja definisanih zakonskih mjera afirmativne akcije prilikom zapošljavanja lica romske i egipćanske nacionalnosti u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnim službama	MLJMP (Sabahudin Delić), UZK (Jadranka Đurković)	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015. Decembar 2016.	Nijesu potrebna sredstva	Broj zasnovanih radnih odnosa u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnim službama	Sprovođenje ustavnih i zakonskih garancija, povećanje zapošljavanja RAE u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnim službama
3.10.1.34	Obezbjedivanje neophodnih administrativnih i organizacionih kapaciteta u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava za rad sa RAE populacijom	MLJMP (Sabahudin Delić)	Mart 2014. Mart 2015.	Budžetska sredstva MLJMP 12.000€ u 2014. i 12.000€ u 2015. godini 24.000€ u 2016. godini, 24.000€ u 2017. godini, ukupno 84.000€	Ojačani administrativni kapaciteti kroz zapošljavanje dva službenika, jednog u 2014. drugog u 2015. godini	Povećanje efikasnosti u kreiranju i sprovođenju politika prema RAE populaciji

--	--	--	--	--	--	--

3.10. B - Preporuka: Osigurati dalju registraciju raseljenih lica, kao i njihov jednak pristup ekonomskim i socijalnim pravima. Posebnu pažnju treba obratiti na poboljšanje uslova života raseljenih lica.

TREKUTNO STANJE

Nakon izbivanja oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije, Crna Gora je pružila utočište i već dvije decenije zbrinjava raseljena lica (RL) iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljena lica (IRL) sa Kosova. Zbrinjavanje ove populacije je uređeno dokumentima koja definišu ovu oblast. Prema podacima iz aprila mjeseca 2013. godine u Crnoj Gori boravi 2689 RL iz bivših jugoslovenskih republika i 8233 IRL sa Kosova.

U cilju trajnog i održivog rješavanja pitanja RL iz bivših jugoslovenskih republika i IRL sa Kosova, Crna Gora je, uz odgovarajuće konsultacije i saradnju s Evropskom komisijom i UNHCR-om, preduzela neophodne aktivnosti da na trajan i održiv način riješi status ovih lica, kroz priznavanje statusa stranca sa stalnim nastanjenjem zbog čega je i donijet Zakon o dopunama Zakona o strancima, koji je u primjeni od 7. novembra 2009. godine. Ovim zakonom je propisano da se raseljenim i interno raseljenim licima može odobriti stalno nastanjenje, ukoliko se na dan 7. novembar 2009. godine nalaze na evidenciji raseljenih, odnosno interno raseljenih lica.

Ova lica, shodno zakonskim odredbama, za razliku od ostalih stranaca u Crnoj Gori, pod privilegovanim uslovima ostvaruju pravo na stalno nastanjenje Crnoj Gori. Privilegovan položaj ovih lica se ogleda u tome, što su za razliku od ostalih stranaca, oslobođeni obaveze pružanja dokaza o obezbijeđenim sredstvima za izdržavanje, obezbijeđenom smještaju i zdravstvenom osiguranju, a što je zakonska obaveza za sve ostale strance kada apliciraju za odobravanje stalnog nastanjenja, tako da su ova lica obavezna da pribave samo šest dokumenata, i to: kopiju važeće putne isprave; potvrdu Kancelarije za azil da se nalaze na evidenciji raseljenih lica, odnosno potvrdu Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica da se nalaze na evidenciji interno raseljenih lica; kopiju legitimacije raseljenog, odnosno interno raseljenog lica; izvod iz matične knjige rođenih; uvjerenje o državljanstvu i dokaz da se protiv tog lica ne vodi krivični postupak u Crnoj Gori.

Takođe, ovim licima je pružena zakonska mogućnost da, u slučaju da ne posjeduju važeći pasoš države porijekla, ostvare pravo na privremeni boravak do tri godine, što je istovremeno i rok u kojem, ukoliko pribave važeći pasoš, ostvaruju pravo na odobravanje stalnog nastanjenja.

Kao stranci sa odobrenim stalnim nastanjenjem, ova lica uživaju sljedeća prava: pravo na rad i zapošljavanje; pravo na obrazovanje i stručno usavršavanje; pravo na priznavanje diploma i sertifikata; pravo na socijalnu pomoć, zdravstveno i penzijsko osiguranje; pravo na poreske olakšice; pravo na pristup tržištu roba i usluga; slobodu udruživanja, povezivanja i članstva u organizacijama koje zastupaju interese radnika ili poslodavaca. U ovom smislu, njihova puna integracija u Crnoj Gori će biti postignuta kada se relevantni zakoni usklade sa Zakonom o strancima i implementiraju u cjelini. Do sticanja statusa stranca sa stalnim nastanjenjem u skladu sa Zakonom o strancima ova lica ostvaruju prava kao crnogorski državljani u skladu sa Uredbom o načinu ostvarivanja prava RL iz bivših jugoslovenskih republika i IRL sa Kosova koja borave u Crnoj Gori.

Zakonom o dopuni Zakona o strancima koji je usvojen krajem maja 2013. godine rok za podnošenje zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka raseljenim i interno raseljenim licima produžen je do 31. decembra 2013. godine.

Zavod za zbrinjavanje izbjeglica kontinuirano sprovodi mjere na identifikaciji najugroženijih lica kojima je potrebna pomoć u obezbjeđivanju

dokumentacije iz države porijekla (pasoš, izvod iz matične knjige rođenih, uvjerenje o državljanstvu) i plaćanja administrativnih taksi za izdavanje ovih dokumenata, i tom cilju, organizuje kolektivne odlaske za Srbiju i Kosovo. Do sada je organizovano 15 kolektivnih odlazaka za Srbiju i Kosovo, koje su obuhvatile 588 interno raseljenih lica iz Podgorice, Beranama, Ulcinja i Kotora. U planu su novi kolektivni odlasci za Kosovo i Srbiju.

Informativna kampanja o potrebi i obavezi apliciranja za status stranca sa stalnim nastanjenjem u Crnoj Gori za raseljena i interno raseljena lica se sprovodi u kontinuitetu. Kampanje su održane u gotovo svim crnogorskim opštinama. Sa informativnom kampanjom će se nastaviti i u narednom periodu, s obzirom da ce rok za apliciranje za status stranca sa stalnim nastanjenjem i privremenim boravkom biti produžen.

Kako je raseljeničtvo problem od nacionalnog, društvenog i međunarodnog značaja, Vlada je u julu 2011. godine usvojila Strategiju za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na oblast Konik, sa Akcionim planom. Strategija obuhvata period od avgusta 2011. do decembra 2015. godine, a akcioni planovi za njenu imlementaciju donosiće se godišnje.

U cilju praćenja sprovođenja Strategije i koordinacije aktivnosti organa državne uprave, državnih organa i drugih nadležnih institucija na ovom planu Vlada je Odlukom u septembru 2011. god obrazovala Koordinacioni odbor za praćenje imlementacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica sa posebnim osvrtom na oblast Konik.

Kako su Strategijom definisana dva rješenja (lokalna integracija i dobrovoljni povratak) za trajno rješavanje problema RI i IRL tako je neophodno da se omogući da RL i IRL uz rješavanje pravnog statusa i obezbjeđivanja smještaja imaju pristup: socijalnoj pomoći, obrazovanju, zdravstvu i zapošljavanju.

Socijalna pomoć: Vlada će nastaviti da obezbjeđuje da RL/IRL i stranci sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom imaju puni pristup sistemu socijalne pomoći u skladu s crnogorskim propisima. Usvojen je Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, 28. maja 2013. godine na osnovu koga će biti donijeta podzakonska akta, koja će definisati ostvarivanje prava (pravilnici).

Obrazovanje: Vlada će nastaviti da obezbjeđuje da I/RL i stranci sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom imaju jednak pristup državnim vrtićima za djecu, osnovnim i srednjim školama i državnim univerzitetima kao i državljani Crne Gore. Pokrenuti programi aktivnosti za povećanje socijalne integrisanosti i prisutnosti u školama, naročito među djecom IRL RAE populacije. Programi stručnih obuka biće ponuđeni nepismenim adolescentima i odraslim osobama kojima je potrebna obuka kako bi poboljšali svoje šanse na tržištu rada.

Zdravstvo: Vlada ima za cilj da pospješi uključivanje RL, IRL i stranaca sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom u nacionalni zdravstveni sistem, putem informativnih kampanja kojima bi se povećala svijest RL i IRL o pravima kada je u pitanju pristup zdravstvenom sistemu i kroz osiguravanje da ova lica budu označena kao ciljna grupa u zdravstvenim kampanjama.

Zapošljavanje: Vlada ima za cilj da pospješi zapošljavanje i samozapošljavanje RL/IRL i stranaca sa stalnim nastanjenjem ili privremenim boravkom. Kako bi se podržao ekonomski napredak raseljeničke radon aktivne populacije, biće pokrenuti programi dodatne edukacije i sticanje vještina shodno Zakonu o zapošljavanju i ostvarivanju prava iz osiguranja od nezaposlenosti.

Smještaj: Adekvatan smještaj je ključni element za integraciju. Iz IPA sredstava i kroz regionalnu inicijativu, međunarodne donacije i sopstvene izvore, Vlada će obezbijediti smještaj za porodice koje se smatraju ugroženim prema UNHCR-ovim kriterijumima ugroženosti i koje žive u smještaju ispod standarda stanovanja (Konik I i II, nezvanični kolektivni centri i privremena naselja). Doprinos Crne Gore biće prvenstveno u smislu dodjele zemljišta i obezbjeđivanja primarne infrastrukture, ali će takođe obezbijediti finansijsku podršku. Smještaj će se realizovati kroz imlementaciju projekata: "Identifikovanje trajnih rješenja za interno raseljena lica i stanovnike kampa na Koniku" faza I i Regionalni stambeni program "Sarajevski proces-

Beogradska inicijativa".						
Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.10.2.1	Pripremiti Analizu o zakonskim rješenjima u ovoj oblasti posebno sa aspekta uporednih iskustava predviđenim Zakonom o strancima u dijelu regulisanja stalnog nastanjenja djece rođene u Crnoj Gori čiji jedan ili oba roditelja su stranci sa stalnim nastanjenjem u Crnoj Gori; Izmijeniti Zakon o strancima u skladu sa preporukama iz analize.	MUP (Remzija Ademović, Dragan Dašić) u saradnji sa UNHCR-om	Decembar 2013. Decembar 2014.	Budžet 607€, Ekspertska podrška UNHCR	Usvojena Analiza sa preporukama; Usvojen Zakon o strancima.	Polugodišnji izvještaji o procesu izdavanja odobrenja za stalni boravak; Statistički pokazatelji o broju podnijetih žalbi od strane podnosilaca zahtjeva; Statistički pokazatelji o broju tužbi podnijetih Upravnom sudu od strane podnosilaca zahtjeva; Broj djece koja su regulisala svoj status u skladu sa izmjenama Zakona o strancima.
3.10.2.2	Nastaviti sa iznalaženjem rješenja za obezbjeđivanje pomoći materijalno najugroženijim RL/IRL u pribavljanju ličnih dokumenata, u okviru Regionalne tehničke radne grupe za dokumentaciju (Sarajevski proces)	MUP (Abdulah Abdić, Remzija Ademović), MRSS, ZZZI, DEU, UNHCR	Decembar 2013. i Decembar 2014. godine	Budžet MUP – troškovi se odnose na organizaciju sastanka Regionalne tehničke radne grupe - redovni troškovi, Budžet UNHCR-a 243.356€ za 2013.	Broj održanih sastanaka Regionalne tehničke radne grupe; Broj lica koja su pribavila neophodna dokumenta.	Broj lica koja su pribavila neophodna dokumenta; Broj lica koja su podnijela zahtjev za regulisanje statusa.
3.10.2.3	Nastaviti sa upisom, odnosno naknadnim upisom u matični registar rođenih kroz upravni postupak koji vode područne	MUP (Olivera Jukić)	Decembar 2013. Decembar 2014.	Nijesu potrebna finansijska sredstva	Broj podnijetih i riješenih zahtjeva; Izveštaj o broju podnijetih i riješenih	Povećanje broja registrovanih lica

	jedinice Ministarstva unutrašnjih poslova				zahtjeva.	
3.10. 2.4	Identifikovati ekstremno ugrožene porodice i lica sa invaliditetom koji ne mogu da pribave dokumenta i pružiti im pomoć u pribavljanju istih	MRSS (Budimirka Đukanović), ZZZI, MUP (Remzija Ademović, Dragan Dašić), UNHCR	Decembar 2013.	Redovni budžet MRSS - 2.025 €	Broj ekstremno ugroženih porodica i broj lica sa invaliditetom koja su identifikovana; Broj porodica i broj lica sa invaliditetom kojima je pružena pomoć u pribavljanju dokumenata.	Povećan broj lica koja su obezbijedila potrebna dokumenta
3.10. 2.5	Sprovesti ciljane informativne kampanje za RL/IRL populaciju o uslovima za ostvarivanje prava u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti i drugim pravima (organizovanje posjeta na terenu, fokus grupa...)	MRSS (Budimirka Đukanović), NVO, ZZZI, UNHCR	II, III i IV kvartal 2013. II, III i IV kvartal 2014.	Nijesu potrebna sredstva (informativne kampanje se sprovode u okviru informativnih kampanja za Regionalni stambeni projekat – cilj 6)	Broj sprovedenih kampanja; Broj organizovanih skupova.	Povećan nivo informisanosti RL/IRL populacije o uslovima za ostvarivanje prava
3.10. 2.6	Izmijeniti Zakon o visokom obrazovanju kako bi se uskladio sa Zakonom o strancima	Ministarstvo prosvjete (Mubera Kurpejović), UNHCR, DEU	Do kraja 2013.	Budžet 33.390 € (radna grupa od 6 osoba, efektivni rad 3 mjeseca - Nacrt zakona 14580€; javna rasprava 3.810€; rad skupštinskih odbora 15.000€)	Zakon o visokom obrazovanju obezbjeđuje efektivan pristup visokom obrazovanju za lica sa statusom stranca (usklađen sa Direktivom o obrazovanju djece radnika migranata	Omogućena dostupnost obrazovanja strancima

					77/486/EEC od 25. jula 1999. godine)	
3.10.2.7	Izmjeniti Zakon o opštem obrazovanju koji će se obezbijediti pravo stanaca sa stalnim nastanjenjem na zapošljavanje u obrazovnim ustanovama	Ministarstvo prosvjete (Mubera Kurpejović)	Decembar 2013.	Budžet 33.390€ (radna grupa od 6 osoba, efektivni rad 3 mjeseca - Nacrt zakona 14580€; javna rasprava 3.810€; rad skupštinskih odbora 15.000€)	Usvojene izmjene Zakona o opštem obrazovanju	Licima sa statusom stranca sa stalnim nastanjenjem obezbijeđena mogućnost zapošljavanja u obrazovnim ustanovama
3.10.2.8	Kontinuirano pratiti pohađanja nastave djece raseljenih i interno raseljenih lica	Ministarstvo prosvjete (Vesna Vučurović)	Kontinuirana aktivnost	Budžet 810 € na godišnjem nivou (jedna osoba efektivnog rada jedan mjesec)	Povećan broj djece koja ostaju u školi u odnosu na prethodnu školsku godinu	Broj djece iz grupe raseljenih i intereno raseljenih lica koja pohađaju nastavu
3.10.2.9	Razviti i primijeniti program pripreme za osnovnu školu djece uzrasta od 5 do 6 godina za djecu koja nijesu obuhvaćena predškolskim obrazovanjem i obučiti kadar	Ministarstvo prosvjete (Vesna Vučurović)	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015.	Budžet 12.150€ (2013) (Izrada programa pripreme 4500€; Konsultativni jednodnevni sastanci, 60 osoba – 650€; Obuka kadra 6000 € na godišnjem nivou za organizaciju dvodnevnog seminara za 25 učesnika) Budžet za 2014. i	Razvijen program pripreme za osnovnu školu djece uzrasta od 5 do 6 godina za djecu koja nijesu obuhvaćena predškolskim obrazovanjem; Obučeni kadar.	Broj obučenih nastavnika; Broj djece uključene u program pripreme.

				2015. godinu 6.650 €		
3.10. 2.10	Organizovati edukativno-informativne radionice za opštu populaciju RL/IRL o mogućnostima korišćenja zdravstvenih usluga i očuvanju zdravlja; Uraditi i distribuirati edukativni materijal iz oblasti zdravlja i zdravstvenih potreba RL/IRL populacije.	MZ (Ljiljana Vujisić), IJZ, JZU, NVO	Decembar 2013. Decembar 2014. Decembar 2015. Decembar 2016.	Redovan budžet 1.500€, za organizovanje tri radionice na godišnjem nivou dodatni budžet, potrebna donatorska sredstva – 3.000€ na godišnjem nivou za izradu edukativnog materijala	Broj edukativno informativnih radionica; Broj i vrsta publikovanog edukativnog materijala.	Povećano korišćenje usluga savjetovaništa u centrima za podršku
3.10. 2.11	Uraditi informativno-edukativne brošure, za žene, mlade i djecu i distribuirati ovoj populaciji, koje se odnose na pravo na zdravlje i značaj prevencije i očuvanja zdravlja, edukaciju o očuvanju reproduktivnog zdravlja, optimalnom vremenu za stupanje u brak, zaštiti od neželjene trudnoće, kao i ponašanju u trudnoći i sl.	MZ (Ljiljana Vujisić), IJZ, JZU, (KCCG, OB, DZ)	Decembar 2013. Decembar 2014.	Dodatni budžet i donatorska sredstva - 3000€, na godišnjem za izradu edukativnog materijala	Broj djece do 15 godina RL/IRL populacije koja imaju izabranog doktora za djecu – pedijatra, izabranog doktora za odrasle, broj pripadnica od 15 do 65 godina koje imaju izabranog doktora – ginekologa, kao i broj djece kod kojih je obavljena obavezna vakcinacija.	Povećan broj vakcinisane djece i djece za izabranim pedijatrom, povećan broj lica sa izabranim doktorom za odrasle; Povećan broj žena sa izabranim ginekologom.
3.10. 2.12	Uključiti RL/IRL populaciju u programe aktivne politike zapošljavanja (informisati	ZZZCG (Sanja Rabrenović)	I kvartal 2014.	Budžet; Potrebna donatorska	Broj RL/IRL lica obuhvaćenih programima politike	Povećan broj pripadnika RL/IRL kojima je obezbijeđen pristup ekonomskim pravima

	RL/IRL populaciju o mogućnostima i uslovima zapošljavanja; profesionalna orijentacija; obrazovanje i osposobljavanje odraslih, prekvalifikacija, dokvalifikacija, javni radovi i dr.)		I kvartal 2015.	sredstva za realizaciju programa obuka u okviru aktivne politike zapošljavanja	aktivnog zapošljavanja po definisanim mjerama	
3.10. 2.13	Organizovati okrugle stolove i sastanke sa poslodavcima u cilju podizanja svijesti poslodavaca o pravu na rad i zapošljavanju RL/IRL i lica sa statusom stranca	MRSS (Budimirka Đukanović) u saradnji sa ZZZCG, ZZZI, UNHCR	Oktobar 2013. Od 2014. najmanje dva puta godišnje	Budžet Potrebna donatorska sredstva: Acc 10.000 €	Broj održanih okruglih stolova i sastanaka; Broj poslodavaca obuhvaćenih radom na okruglim stolovima i sastancima.	Povećan broj poslodavaca uključenih u programe aktivne politike zapošljavanja
3.10. 2.14	Sprovesti informativne kampanje u cilju podizanja svijesti RL/IRL o pravima po osnovu nezaposlenosti i rada	MRSS (Budimirka Đukanović), ZZZCG, ZZZI, NVO	Oktobar 2013. Od 2014. najmanje 2 puta godišnje	Budžet; Potrebna donatorska sredstva 10.000 €	Broj i vrsta sprovedenih kampanja; Broj organizovanih skupova	Povećan broj lica na evidenciji Zavoda za zapošljavanje radi ostvarivanja prava po osnovu nezaposlenosti
3.10. 2.15	Utvrditi lokacije za izgradnju stambenih objekata po opštinama u CrnojGori	Jedinice lokalne samouprave (Rajko Golubović), MORT (Marko Čanović) MRSS	Decembar 2013. Decembar 2014.	Nisu potrebna sredstva	Broj utvrđenih lokacija u određenim opštinama	
3.10. 2.16	Realizacija Projekta IPA 2011 "Identifikovanje trajnih	MRSS (Budimirka	Početak izgradnje	Ukupna vrijednost projekta	Izgrađeno 90 novih stambenih jedinica za	Zatvaranje kampa Konik 2; Značajan porast broja djece

	<p>rješenja za interno raseljena lica i stanovnike kampa na Koniku”</p> <p>Aktivnost 1: Urbanistički razvoj i izgradnja stambenih objekata;</p> <p>Aktivnost 2: Socijalna integracija;</p> <p>Aktivnost 3: Dobrovoljni povratak;</p> <p>Aktivnost 4: Tehnička pomoć.</p>	Đukanović), Glavni grad Podgorica	decembar 2013.	3.000.000,00€ (Za izgradnju 90 novih stambenih jedinica Obezbijedena sredstva kroz IPA 2011 “Identifikovanje trajnih rješenja za interno raseljena lica i stanovnike kampa na Koniku” 1.700,00€), Kontribucija iz Budžeta 500,000€ - obezbijedena sredstva	interno raseljena lica pripadnike RAE populacije iz kampova Komik 1 i 2 i za lokalno ranjivo stanovništvo	uključenih u sistem osnovnog obrazovanja ili koja imaju korist od adekvatno usmjerenih usluga obrazovanja; Razvijene društvene i kulturne vještine interno raseljenih lica pripadnika RAE populacije; Povećan broj interno raseljenih lica pripadnika RAE populacije uključenih u stručno osposobljavanje kako bi im se obezbijedile bolje mogućnosti zapošljavanja; Riješen status većeg broja interno raseljenih lica pripadnika RAE populacije; Stvoreni uslovi za dobrovoljan povratak interno raseljenih lica pripadnika RAE populacije.
3.10.2.17	<p>Obezbijediti uslove za izgradnju stambenih jedinica za 1,177 porodica u kolektivnim naseljima uključujući nelegalno naselje i Vrela Ribnička (Regionalni projekat Beogradska inicijativa) Sarajevski proces kroz: Izgradnju 907 stambenih jedinica;</p> <p>Isporuku građevinskog materijala za 120 stambenih jedinica;</p>	MRSS (Budimirka Đukanović) (međunarodni donatori, CEB, Vlada) Lokalne samouprave	2013, 2014, 2015. i 2016.	Ukupni iznos potrebnih sredstava: 27.696.000€, Kontribucija Crne Gore 15%, odnosno 4.154.000 €, Donacije oko 23.542 miliona €	Broj izgrađenih stambenih jedinica	Povećan broj porodica sa riješenim stambenim pitanjem

	Gradnju 60 montažnih kuća; Gradnju 90 stambenih jedinica u Domu starih Pljevljima.					
3.10. 2.18	Sprovesti informativne kampanje o ostvarivanju prava u okviru Regionalnog stambenog projekta	MRSS (Budimirka Đukanović), ZZZI, UNHCR	Do kraja 2013. i 2014.	Donatorska sredstva - Informativna kampanja u Crnoj Gori finansiraće se iz sredstava UNHCR-a u iznosu od 15.500€ (za 2013.) i 15.500€ (za 2014.)	Korisnici Regionalnog stambenog projekta obaviješteni o fazama implementacije	Broj porodica koje su aplicirale za rješavanje stambenog pitanja

3.11. Preporuka: Osigurati adekvatno procesuiranje zločina iz mržnje.

TREKUTNO STANJE

Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika nastavljeno je usaglašavanje sa standardima u ovoj oblasti. Uopštem dijelu Krivičnog zakonika uvodi se obavezna otežavajuća okolnost za krivična djela učinjena iz mržnje. Polazeći od odredaba Okvirne odluke Savjeta 2008/913/JHA od 28.12.2008. godine o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije krivično-pravnim sredstvima, Konvencije o eliminisanju svih oblika nasilja nad ženama – CEDAW preporuka ODIHRA cilj nove odredbe člana 42a jeste da se obezbijedi strože kažnjavanje, a time i pojačana krivičnopravna zaštita u odnosu na pojedine posebno ranjive društvene grupe čiji su pripadnici žrtve različitih krivičnih djela koja se vrše iz mržnje zbog te pripadnosti. Iako je u članu 42 Krivičnog zakonika u okviru opštih pravila o odmjeravanju kazne već predviđeno da će sud prilikom odmjeravanja kazne u obzir uzeti i pobude iz kojih je djelo učinjeno, pa prema tome i mržnju, ta odredba je uopštena i ne govori eksplicitno o mržnji kao otežavajućoj okolnosti (i to po navedenim osnovima), niti je propisuje kao obaveznu otežavajuću okolnost što je učinjeno u odredbi člana 42a Krivičnog zakonika. Kod zločina iz mržnje vođenje istrage ne zavisi od prijave žrtve. Namjerno podsticanje na nasilje i mržnju će biti kažnjivo kroz podstrekavanje kao oblik saoučesništva. Krivičnim zakonikom je propisano ko drugog sa umišljajem podstrekne da učini krivično djelo kazniće se kao da ga je sam izvršio. Krivične sankcije mogu biti primijenje i na fizičko i na pravno lice. Pravno lice odogovara za krivična djela propisana Krivičnim zakonikom po principu odgovornosti za krivično djelo odgovornog lica u tom pravnom licu koje djelujući u ime pravnog lica u okviru svojih ovlašćenja učinilo krivično djelo u namjeri da za to pravno lice ostvari kakvu korist. Odgovornost pravnog lica postoji i onda kad je djelovanje tog pravnog lica tog odgovornog lica bilo u suprotnosti sa poslovnom politikom i nalogima pravnog lica.

Krivični zakonik propisuje krivično djelo genocid (426), zločin protiv čovječnosti (427) i ratni zločin protiv civilnog stanovništva (428).

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni	Rok	Potrebna	Indikator rezultata	Indikator uticaja
-----	-------------------	----------	-----	----------	---------------------	-------------------

		organ		sredstva / Izvor finansiranja		
3.11.1	Izvršiti dopunu Krivičnog zakonika u dijelu propisivanja: - krivičnog djela povreda ravnopravnosti (član 159), dopuniti na način da se ovo djelo može izvršiti ako se zbog seksualne orijentacije ili rodnog identiteta nekom licu ograniči ili uskrati ljudsko pravo ili sloboda, - u dijelu propisivanja posebne okolnosti za odmjerenje kazne za krivično djelo koje je izvršeno iz mržnje.	MP (Branka Lakočević/ Nataša Radonjić), Skupština (Vlatko Šćepanović/ Slavica Mirković/ Vesna Peković)	Septembar 2013.	Budžet Kalkulacija izvršena u aktivnosti 1.1.5.1, a ista predviđena i u 3.4.1 i 3.8.1.1	Usvojen Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika; Podaci o procesuiranim krivičnim djelima koja su izvršena iz mržnje.	Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika usklađen sa odredbama Okvirne odluke Savjeta 2008/913/JHA od 28.12.2008. godine o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije krivično-pravnim sredstvima - odredbama Konvencije o eliminisanju svih oblika nasilja nad ženama – CEDAW i preporukama ODIHR-a; Izveštaj EK.

3.12. Preporuka: Osigurati usklađenost s pravnom tekovinom EU u oblasti zaštite ličnih podataka i omogućiti procjenu kroz pripremu relevantnih tabela transpozicije; obezbijediti dovoljne finansijske i ljudske resurse Agenciji za zaštitu podataka.

TREKUTNO STANJE

Crna Gora je u julu 2012.godine izmijenila Zakon o zaštiti podatka o ličnosti. Tokom rada na predlogu izmjena Zakona u pogledu usklađivanja sa predmetnom Direktivom poseban doprinos su dali predstavnici Twining projekta EU za zaštitu ličnih podataka. Njihov zaključak je da ovim izmjenama usklađen Zakon o zaštiti podataka o ličnosti sa Direktivom EU 95/46.

Uvođenjem novog rješenja iz člana 27 Zakona da je rukovalac zbirke ličnih podataka koji ima 10 službenika koji vrše obradu ličnih podataka obavezan da, nakon uspostavljanja automatske zbirke ličnih podataka, odredi lice odgovorno za zaštitu ličnih podataka u skladu sa članom 20 Direktive EU 95/46 jačaju instituti prethodne provjere.

Članom 13 Zakona se definišu Posebne kategorije ličnih podataka koje se mogu obrađivati samo: uz izričitu saglasnost lica; kad je obrada ličnih podataka neophodna radi zapošljavanja u skladu sa zakonom kojim se uređuju radni odnosi, pri čemu se moraju propisati adekvatne mjere zaštite; kad je obrada ličnih podataka neophodna radi otkrivanja, prevencije i dijagnostikovanja bolesti i liječenja lica, kao i radi upravljanja zdravstvenim službama, ako te podatke obrađuje zdravstveni radnik ili drugo lice koje ima obavezu čuvanja tajne; kad je to neophodno radi zaštite života ili drugih vitalnih interesa lica na koje se odnose lični podaci ili drugog lica, a to lice nije u mogućnosti da lično da saglasnost, kao i u drugim slučajevima propisanim zakonom; ako je lice na očigledan način lične podatke učinilo dostupnim javnosti ili je obrada neophodna za ostvarivanje ili zaštitu pravnih interesa tog lica pred sudom ili drugim organima; kad se obrada ličnih podataka vrši u okviru zakonite djelatnosti nevladine organizacije, odnosno udruženja ili druge neprofitne organizacije sa

političkim, filozofskim, vjerskim ili sindikalnim ciljevima, ako se ti podaci odnose samo na članove te organizacije ili lica koja imaju stalan kontakt sa njom u vezi sa svrhom njene djelatnosti i ako se ti podaci ne objavljuju bez saglasnosti tih lica.

Posebne kategorije ličnih podataka posebno se označavaju i štite radi sprječavanja neovlašćenog pristupa tim podacima.

Način označavanja i zaštite ličnih podataka iz stava 2 ovog člana utvrđuje ministarstvo nadležno za poslove javne uprave.

Članom 14 zakona se propisuje da se obrada ličnih podataka koja se odnosi na krivična djela, izrečene krivične i prekršajne kazne ili mjere bezbjednosti može se vršiti samo od strane ili pod nadzorom nadležnog državnog organa i ako su obezbijeđene mjere zaštite ličnih podataka u skladu sa zakonom. Prije obrade ličnih podataka u svrhe direktnog marketinga, licu se mora dati mogućnost da se usprotivi obradi podataka. Ukoliko se u svrhe direktnog marketinga koriste podaci iz člana 13 ovog zakona, neophodna je saglasnost lica čiji se podaci obrađuju.

Agencija tokom postupka nadzora provjerava da li gore navedene mjere sprovode u skladu sa Zakonom.

Zakon o zaštiti podataka o ličnosti daje ovlašćenja i mehanizme Agenciji da može vršiti sve vrste kontrola subjekata koji obrađuju lične podatke. Kapaciteti Agencije za zaštitu ličnih podataka još uvijek su ograničeni u pogledu ljudskih resursa, mehanizama za istragu i inspekciju i potrebno je njihovo dalje jačanje, kroz dodatno upošljavanje kadrova koji će vršiti inspekciju i njihovo stručno osposobljavanje. Za ove namjene potrebno je obezbijediti dodatna sredstva iz budžeta Crne Gore, kao i po mogućnosti, iz fondova EU.

Članom 24 Zakona se obavezuje rukovalac zbirke ličnih podataka i obrađivač ličnih podataka da obezbijede tehničke, kadrovske i organizacione mjere zaštite ličnih podataka, radi zaštite od gubitka, uništenja, nedopuštenog pristupa, promjene, objavljivanja, kao i od zloupotrebe. Mjere zaštite ličnih podataka iz stava 1 ovog člana moraju odgovarati prirodi i karakteru podataka koji se obrađuju, uzimajući u obzir najviši nivo tehnologije i troškove njihovog sprovođenja. Ako se obrada ličnih podataka vrši elektronskim putem, rukovalac zbirke ličnih podataka obavezan je da obezbijedi da se u informacionom sistemu automatski evidentiraju korisnici ličnih podataka, podaci koji su obrađivani, pravna osnov za korišćenje podataka, broj predmeta, vrijeme odjave i prijave sa sistema i po potrebi datum do kad podaci o korisniku nijesu dostupni licu čiji su podaci obrađivani. Rukovalac zbirke ličnih podataka obavezan je da odredi koji zaposleni i kojim ličnim podacima imaju pristup, kao i kategorije podataka koje se mogu dati na korišćenje i pod kojim uslovima. Rukovalac zbirke ličnih podataka dozvoljava pristup zbirkama ličnih podataka i vodi evidenciju o korisnicima ličnih podataka u skladu sa svojim aktom.

Registar evidencija o zbirkama ličnih podataka se uspostavlja i tokom prvih mjeseci 2013. godine će biti u funkciji. Uspostavljen Registra će Agencija biti u situaciji da efikasnije prati poštovanje zaštite ličnih podataka i preduzima mjere za unaprjeđenje zaštite.

Stvaraju se sve pretpostavke da Agencija efikasno primjenjuje institut prethodne provjere. Posebna se pažnja treba posvetiti dodatnoj obuci kadrova u Agenciji za pitanje prethodne provjere.

Na osnovu presjeka stanja u oblasti zaštite ličnih podataka predlažu se mjere navedene u Akcionom planu.

Izmjene Zakona o zaštiti ličnih podataka su praćene izmjenama Zakona o tajnim podacima i usvajanjem novog Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Sva tri zakona su usaglašena. Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, Agenciji za zaštitu ličnih podataka je data nova nadležnost, postupanja u drugom stepenu, po rješenjima prvostepenih organa. Propisan je test štetnosti prilikom objelodanjivanja informacija. Takođe je propisana obaveza proaktivnog pristupa informacijama u posjedu organa. Navedena rješenja će omogućiti građanima da lakše pristupe informacijama, a sa druge strane se organima nameću obaveze, koje će obezbijediti transparentniji rad državnih organa.

Skupština Crne Gore je jula 2012. godine donijela novi Zakon o slobodnom pristupu informacijama. Zakon je usklađen sa Konvencijom o pristupu službenim dokumentima kao i Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti i Zakonom o tajnosti podataka.

Glavne novine definisane novim Zakonom o slobodnom pristupu informacijama su: proaktivni pristup informacijama kojim se afirmiše utvrđeni javni interes u pogledu objavljivanja informacija i omogućava istovremena dostupnost neodređenom broju lica ogleđa se kroz obavezu organa vlasti da na svojim internet prezentacijama objavljuju dokumenta iz svoje nadležnosti, definisana članom 12 stav 1 Zakona o slobodnom pristupu informacijama, uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema pristupa informacijama radi praćenja stanja u oblasti pristupa informacijama koji će voditi Agencija za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama, uspostavljanje jedinstvenog drugostepenog organa, kao nezavisnog nadzornog organa sa posebnim ovlašćenjima koja mu omogućavaju efikasnost rada u funkciji ostvarivanja datih nadležnosti (Savjet nadzornog organa ima obavezu meritornog odlučivanja po žalbi), pristup javnim registrima i evidencijama, koji po prirodi stvari moraju biti dostupni, poboljšava se na način što se omogućava njegovo ostvarivanje neposredno na usmeni zahtjev, jer nema potrebe za vršenjem testa štetnosti njihovog objelodanjanja.

Imajući u vidu da je Zakon o zaštiti podataka o ličnosti u velikoj mjeri usklađen sa Direktivom EU 45/96, u narednom periodu potrebno je uzeti u ožir i nove direktive (Direktivama EU 45/96, 2002/58, 2006/24 i 2009/136 i ostalim) u oblasti zaštite podataka o ličnosti, izvršiti novu analizu usklađenosti Zakona o zaštiti podataka o ličnosti i u skladu sa rezultatima analize definisati dalje mjere za harmonizaciju relevantnih nacionalnih propisa sa ovim direktivama. Osim toga analiza će obuhvatiti ocjenu usaglašenosti Zakona o zaštiti podataka o ličnosti sa članom 9 Direktive 95/46/EZ, i utvrditi da li će ova odredba biće predmet izmjena Zakona o medijima ili Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

Takođe smatramo da odredba člana 43 Ustava nije u suprotnosti sa članom 6 tačka b) Direktive 95/46/EZ, te da je u ovom trenutku nije potrebno mijenjati, ukoliko to bude potrebno, izmjene treba vršiti pri kraju pregovaračkog procesa.

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator rezultata	Indikator uticaja
3.12.1	Pripremiti Analizu usklađenosti Zakona o zaštiti podataka o ličnosti sa Direktivom EU 45/96, Direktivama EU 45/96, 2002/58, 2006/24 i 2009/136 i ostalim relevantnim direktivama iz ove oblasti	MUP (Zora Čizmović) u saradnji sa AZLP (Bojan Obrenović) i uz angaživanje stranog eksperta putem	IV kvartal 2015.	Ukupna sredstva u iznosu od 18.900€; Redovna budžetska sredstva 16.200€, TAIEX - 2.700€	Pripremljena Analiza sa predlogom izmjena Zakona o zaštiti podataka	

		TAIEX-a				
3.12.2	Izmjeniti Zakon o zaštiti podataka o ličnosti na osnovu rezultata iz Analize	MUP (Zora Čizmović) u saradnji sa AZLP (Bojan Obrenović) i uz angaživanje stranog eksperta putem TAIEX-a	IV kvartal 2016.	Budžet 23.260€	Usvojene izmjene i dopune Zakona o zaštiti podataka o ličnosti	Postignuta usklađenost Zakona sa pravnom tekovinom EU u oblasti zaštite podataka o ličnosti
3.12.3	Pripremiti Analizu usklađenosti nacionalnih zakona koji tretiraju mehanizme zaštite podataka o ličnosti u različitim oblastima sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti sa Direktivom EU 45/96, Direktivama EU 45/96, 2002/58, 2006/24 i 2009/136 i ostalim relevantnim direktivama iz ove oblasti.	MUP (Zora Čizmović) u saradnji sa AZLP (Bojan Obrenović) i uz angaživanje stranog eksperta putem TAIEX	II kvartal 2017.	Ukupna sredstva u iznosu od 18.900€; Redovna budžetska sredstva 16.200€, TAIEX - 2.700 €	Pripremljena Analiza sa predlogom izmjena relevantnih zakona	Postignuta usklađenost nacionalnih propisa sa pravnom tekovinom EU u oblasti zaštite podataka o ličnosti
3.12.4	Edukacija državnih službenika, predstavnika medija i NVO o Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti i presudama Evropskog suda za ljudska prava – član 8 Evropske konvencije u vezi sa zaštitom ličnih podataka (namijenjeno službenicima koji primjenjuju Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, predstavnicima	AZLP (Bojan Obrenović), MUP(Zora Čizmović)-UZK (Jadranka	Jun – decembar 2013. Januar – decembar 2014. Januar –	Redovna budžetska sredstva 1.000€ na godišnjem nivou; TAIEX 2.700€	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika.	Smanjen broj prigovora za zaštitu ličnih podataka

	elektronskih i štampanih medija i predstavnicima NVO sektora)	Đurković) uz ekspertsku podršku – TAIEX-a	decembar 2015. Januar – decembar 2016.			
3.12.5	Podizanje kapaciteta Agencije, kroz potpuno zapošljavanje dodatnih potrebnih kadrova u skladu sa Pravilnikom o sistematizaciji radnih mjesta odnosno nadležnostima Agencije	AZLP (Bojan Obrenović), Vlada, Skupština Crne Gore (Vlatko Šćepanović /Slavica Mirković/Vesna Peković)	2014. 1 novozaposle ni 2015. 1 novozaposle ni 2016. 1 novozaposle ni	Potrebna dodatna budžetska sredstva u 2014, 2015. i 2016. godini. Na godišnjem nivou od po 20.160€.	Broj novozaposlenih službenika po godinama	
3.12.6	Edukacija zaposlenih u Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama kroz tematske obuke: - prethodne provjere, - efikasne sofisticirane istrage, - inspeksijske kontrole, - praćenje razvoja međunarodnih standarda u ovoj oblasti.	AZLP (Bojan Obrenović) uz ekspertsku podršku – TAIEX-a	Jun – decembar 2013. Januar – decembar 2014. Januar – decembar 2015. Januar – decembar 2016.	Redovna budžetska sredstva 1.000€; TAIEX 2.700€	Broj i vrsta obuka; Broj i struktura polaznika; Izveštaj o radu Agencije sa preporukama.	Ocjena rada Agencije iz stranih i domaćih izvještaja
3.12.7	Obezbijediti bolju informisanost građana o pravu na zaštitu ličnih podataka kroz: - javne tribine i seminare,	AZLP (Bojan Obrenović),	2014. kontinuirano	Potrebna dodatna budžetska	Broj tribina i seminara; Broj publikacija.	

	- publikacije, - distribuciju Priručnika za lakše razumijevanje i primjenu prava na zaštitu ličnih podataka.	MUP (Zora Čizmović), NVO		sredstva 2.000€ godišnje; TAIEX 2.700€		
--	---	-----------------------------	--	---	--	--

SARADNJA SA NVO

TRENUTNO STANJE

Jedan od vidova ostvarivanja prava na udruživanje je i osnivanje sindikata. Izmjenama i dopunama Zakona o reprezentativnosti sindikata, čije je usvajanje planirano za 2013. godinu, unaprijediće se transparentnosti reprezentativnosti i pravo na osnivanje novih sindikata.

Osnivanje nevladinih organizacija je u modernim društvima bitan element ostvarivanja prava na udruživanje. Skupština Crne Gore je 22. jula usvojila Zakon o nevladinim organizacijama (Sl. list CG, br. 39/11), koji se primjenjuje od 01.01.2012. godine. Potreba za usvajanjem novog zakona proizašla je iz ratifikacije međunarodnih dokumenata, prvenstveno Evropske konvencije o ljudskim pravima, članstva Crne Gore u Savjetu Evrope kao i nedostataka koji su uočeni u primjeni do tada važećeg sistemskog zakona koji je uređivao status, rad i djelovanje nevladinih organizacija. Zakon o nevladinim organizacijama u saglasnosti je sa međunarodnim standardima i praksom Evropskog suda kao i sa međunarodnim dokumentima koji uređuju pitanja koja su materija ovog zakona. Prije svega, usaglašavanje je postignuto sa Konvencijom o ljudskim pravima Savjeta Evrope, koju je Crna Gora ratifikovala, kao i Preporuku CM/Rec (2007)14 Komiteta Ministara država članica o pravnom statusu nevladinih organizacija u Evropi (usvojena od strane Komiteta Ministara 10. oktobra 2007. godine na 1006. zasjedanju Zamjenika Ministara), koja reguliše pitanja statusa, rada i nezavisnosti NVO, i preporučuje da vlade zemalja članica pri izradi svojih zakona, politika i praksi budu vođene minimalnim standardima definisanim ovom preporukom. Zakon je usaglašen i sa čl. 15 Konvencije UN o pravima djeteta tako što je novim zakonom omogućeno maloljetnima licima (sa navršениh 14 godina) da budu osnivači NVO uz saglasnost zakonskog zastupnika u skladu sa zakonom. Osim ispunjavanja potrebe za usklađivanjem sa ratifikovanim međunarodnim dokumentima, novo zakonsko rješenje suštinski je usmjereno je na jačanje dobrog upravljanja u organizacijama, povećanje transparentnosti rada NVO i unaprjeđenje finansiranja NVO iz javnih fondova.

Osim novog Zakona o nevladinim organizacijama, Vlada Crne Gore je donijela još dva, izuzetno značajna propisa za saradnju državnih organa sa NVO, kao i za povećanje učešća građana u procesu donošenja odluka, a to su: Uredba o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija (Sl. list CG, br. 07/12), i Uredba o načinu i postupku sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona (Sl. list CG, br. 02/12). Uredba o saradnji državnih organa i NVO normira ključne oblike saradnje javnog i civilnog sektora (informisanje, konsultovanje, uključivanje u rad radnih tijela) koji su prepoznati u međunarodnim dokumentima, posebno u Kodeksu dobre prakse za učešće građana u procesu donošenja odluka, koji je usvojio Savjet Evrope 2009. godine. Uredba o sprovođenju javne rasprave obezbjeđuje normativne preduslove za efikasno sprovođenje konsultovanja javnosti u procesu pripreme zakona i drugih akata i na taj način je usmjerena na jačanje participativne demokratije u državi, čiji je značaj potvrđen i Lisabonskim ugovorom,

u Poglavlju II.

Na ovaj način, uspostavljeni su pravni osnovi za djelovanje nevladinih organizacija u državi, kao i saradnju javnih vlasti sa civilnim sektorom. Ipak, još uvijek nijesu usvojena sva podzakonska akta koja su potrebna za nesmetano sprovođenje Zakona o NVO, posebno u dijelu finansiranja. Kako je u međuvremenu isteka i period realizacije Strategije za saradnju Vlade i NVO 2009-2011 i Akcionog plana, Vlada je pristupila izradi novog strateškog dokumenta za stvaranje podsticajnog okvira za rad i djelovanje nevladinih organizacija. Ministarstvo unutrašnjih poslova je u tom cilju formiralo radnu grupu, a usvajanje nove Strategije predviđeno je Programom Vlade za IV kvartal ove godine. Osim toga, postoji veliki prostor za unaprijeđenje i drugih zakonskih rješenja koja direktno ili indirektno utiču na funkcionisanje nevladinog sektora u državi.

U zakonskim i podzakonskim aktima kao i internim procedurama nadležnih državnih organa, nije posebno mjesto posvećeno statistici i evidenciji koja se odnosi na nevladine organizacije. Jedna od značajnih prepreka u boljem sagledavanju potreba i funkcionisanja NVO u Crnoj Gori, predstavlja i nedostatak zvaničnih statističkih podataka o zaposlenima i volonterima, prihodima (donacijama iz domaćih i inostranih izvora, privrednih djelatnosti, članarina itd) kancelarijama za rad, tehničkoj opremljenosti. Ovaj nedostatak za posljedicu ima otežano planiranje i sagledavanje daljih pravaca razvoja NVO kao i podrške koju držani organi i organi lokalne samouprave treba da pruže nevladinim organizacijama.

U dijelu institucionalnih mehanizama za saradnju Vlade i NVO, trenutno postoje dva tijela: Kancelarija za saradnju i Savjet za saradnju Vlade i NVO.

Kancelarija za saradnju osnovana je 2007. godine. Zadatak Kancelarije je da na principima partnerstva, transparentnosti, odgovornosti i međusobnog informisanja unaprjeđuje i koordinira rad državnih organa sa NVO, da inicira i organizuje specifičnu edukaciju državnih službenika u vezi sa saradnjom sa NVO, da saraduje sa NVO, koalicijama i mrežama, međunarodnim organizacijama i institucijama u ovoj oblasti, promovišući transparentnost svog rada i ne utičući na nezavisnost NVO. Kancelarija ulaže ozbiljne napore u cilju jačanja saradnje Vlade sa civilnim društvom, te pored navedenih redovnih aktivnosti formalno je i Sekretarijat Savjeta za saradnju Vlade i NVO, gdje redovno obavlja stručne i administrativne poslove za potrebe ovog tijela. Predstavnica Kancelarije učestvuje u izradi gotovo svih propisa koji se odnose na NVO, a koordinirala je izradu prvog strateškog dokumenta u ovoj oblasti. Ipak, Kancelarija se suočava sa velikim problemima koji se moraju riješiti u cilju obezbjeđivanja njene održivosti i efikasnosti. Sa jedne strane, Kancelarija ima „skromne“ nadležnosti koje proizilaze iz njenog statusa kao organizacionog segmenta Generalnog sekretarijata, dok, sa druge strane, postoje velika očekivanja domaćih nevladinih organizacija i međunarodnih aktera na polju njenog djelovanja, koja prevazilaze njene nadležnosti i mogućnosti. Dalje, Kancelarija još uvijek nema jasan mandata i položaj u sistemu. Veliki izazov za Kancelariju je nedovoljan broj zaposlenih u odnosu na zadatke i obaveze Kancelarije, kao i institucionalna zavisnost (Kancelarija nije poseban organ već dio Generalnog sekretarijata Vlade) koja za posljedicu ima i nepostojanje jasno utvrđenog budžeta za rad i otežano pokretanje zakonodavnih inicijativa.

Vlada Crne Gore je 15. aprila 2010. godine usvojila Odluku o obrazovanju Savjeta za saradnju Vlade Crne Gore i nevladinih organizacija (Sl. list CG, br. 28/10). Savjet je konstituisan 25. januara 2011, a čine ga Predsjednik i 24 člana - na paritetnoj osnovi predstavnici državnog i nevladinog sektora. Predsjednik Savjeta je predstavnik Vlade, dok je zamjenik predsjednika - predstavnik nevladinog sektora u ovom tijelu. Ovo tijelo predstavlja savjetodavno tijelo Vlade, koje daje mišljenja na sve propise koji se odnose na rad i djelovanje NVO u državi, definiše jasne preporuke za unaprijeđenje saradnje Vlade i NVO i podstiče dijalog između dva sektora. Savjet funkcioniše na kvalitetan način, u odnosu na okolnosti u kojima tijelo radi. Ipak, zbog sve većeg značaja koji Vlada pridaje saradnji sa civilnim društvom, kao i obaveza iz procesa pridruživanja, te novih obaveza koje Savjet dobija na osnovu određenih zakonskih rješenja (Zakon o NVO) činjenica je da će u perspektivi ovo tijelo imati sve više dužnosti. S tim u vezi, neophodno je jačanje ovog tijela, u smislu ljudskih i

tehničkih kapaciteta, kao i finansijske podrške Vlade. Još uvijek se koristi logistika Kancelarije za saradnju, koja je takođe neizvjesna i nedovoljna. U državnim organima postoje kontakt osobe za saradnju sa NVO. U ovom trenutku, na nivou državnih organa imenovane su 54 kontakt osobe. Međutim, rad i djelovanje kontakt osoba je ograničeno i ne daje prave rezultate zato što isuviše često dolazi do izmjena kontakt osoba što otežava uspostavljanje efikasne komunikacije sa NVO. Takođe, kontakt osobe za saradnju sa NVO nemaju jasan opis poslova, tačnije, saradnja sa NVO je samo dodata u opisu njihovih drugih nadležnosti bez propisivanja detaljnog sadržaja obaveza službenika u tom dijelu. Ovaj problem je u direktnoj vezi sa unošenjem ovih poslova (saradnja sa NVO) u formalni opis poslova određenih izvršilaca u pravilnicima o sistematizaciji državnih organa. Nažalost, samo je mali broj organa ovaj opis poslova formalizovao kroz opšte akte - pravilnike. Postojanje kontakt osoba je veoma važno za intezivniju saradnju državnih organa sa NVO, zato je jačanje njihovih kapaciteta u perspektivi neophodno.

CILJ: UNAPRIJEĐEN ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR ZA RAD I DJELOVANJE NVO U DRŽAVI

Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator uspjeha
1	Izrada i usvajanje Uredbe o sastavu, kriterijumima za izbor i postupku predlaganja članova komisije za raspodjelu sredstava NVO	Ministarstvo finansija (Milanka Otović/Ana Cerović)	2013.	Budžet Crne Gore	Usvojena Uredba o sastavu, kriterijumima za izbor i postupku predlaganja članova komisije; Raspisan javni poziv za članove Komisije na osnovu uredbe; Broj pristiglih prijava kandidata; Obrazovana Komisija za raspodjelu sredstava NVO.
2	Izrada i usvajanje Uredbe o bližim kriterijumima za ocjenu projekata, odnosno programa NVO	MF (Milanka Otović/Ana Cerović)	2013.	Budžet Crne Gore	Usvojena Uredba o bližim kriterijumima za ocjenu projekata, odnosno programa NVO; Broj projekata procijenjenih na osnovu Uredbe; Broj žalbi nevladinih organizacija na način ocjenjivanja projekata na osnovu Uredbe.
3	Izrada i usvajanje Strategije razvoja nevladinog sektora u Crnoj Gori	MUP (Vesko Vukčević, Ivan Šikmanović),	2013.	Budžet Crne Gore	Usvojena Strategija razvoja nevladinog sektora u Crnoj Gori

		Kancelarija za saradnju Vlade i NVO (Danka Latković)			
	Izrada Analize zakonskog okvira za podsticanja kulture davanja i društveno odgovornog poslovanja kao posebnog oblika saradnje nevladinog i biznis sektora u cilju obezbjeđivanja finansijske održivosti NVO	MF (Milanka Otović/Ana Cerović), NVO	2013 - 2014.	Međunarodni donatori, NVO	Izrađena i usvojena analiza zakonskog okvira; Predlozi i preporuke za konkretne izmjene relevantnih zakona.
2	Izrada novih i izmjena postojećih propisa u skladu sa Analizom	MF (Milanka Otović/Ana Cerović), NVO	2014.	Budžet Crne Gore	Usvojeni novi i izmijenjeni postojeći propisi u skladu sa analizom; Broj zajedničkih projekata NVO i biznis sektora; Povećan broj donacija preduzeća u novcu u oblastima opšteg interesa (zaštita životne sredine, kultura, ljudska prava, borba protiv korupcije...)
3	Izrada novog Zakona o volonterizmu u cilju kreiranja podsticajnog okvira za građanski aktivizam i održivost organizacija civilnog društva	MRSS (Knežević Drenka), NVO	2014.	Međunarodni donatori, NVO	Usvojen novi Zakon o volonterizmu; Povećan broj volontera u državnom, biznis i nevladinom sektoru.
4	Izrada Analize o potrebnim statističkim podacima u vezi sa radom NVO i načinu njihovog uvođenja u sistem zvanične statistike (radi objedinjavanja važnih podataka o sektoru: broj zaposlenih, broj volontera, finansijski prihodi NVO, prostor za rad...)	ZZZCG (Sanja Rabrenović), Poreska uprava, Zavod za statistiku, NVO	2014.	Međunarodni donatori, NVO	Izrađena i usvojena analiza o potrebnim statističkim podacima o NVO sa konkretnim preporukama o vrsti potrebnih podataka i načinu njihovog uvođenja u sistem zvanične statistike
5	Izmjene zakonskih/podzakonskih akata i internih procedura u skladu sa Analizom o potrebnim statističkim podacima u vezi sa radom NVO i načinu njihovog uvođenja u sistem zvanične statistike	Vlada (Kancelarija za saradnju sa NVO - Danka Latković),	2014 - 2015.	Međunarodni donatori, NVO, Budžet Crne Gore	Usvojene izmjene zakonskih/podzakonskih akata i internih procedura u skladu sa Analizom; Dostupnost preciznih podataka o NVO kod relevantnih organa;

		Zavod za statistiku, državni organi, NVO			Dostupnost objedinjenih podataka o NVO na internet prezentaciji Kancelarije za saradnju Vlade i NVO.
CILJ: UNAPRIJEĐEN INSTITUCIONALNI OKVIR ZA SARADNJU SA CIVILNIM SEKTOROM					
Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator uspjeha
6	Obrazovanje Komisije za raspodjelu sredstava za programe i projekte NVO	Vlada Crne Gore (Kancelarija za saradnju sa NVO - Danka Latković)	2013.	Budžet Crne Gore	Donijeto rješenje o obrazovanju Komisije; Članovi Komisije potpisali izjavu o konfliktu interesa.
7	Jačanje kapaciteta članova Komisije za raspodjelu sredstava NVO kroz obuke o primjeni propisa u ovoj oblasti	Međunarodni donatori, NVO (Kancelarija za saradnju s NVO-Danka Latković), Vlada Crne Gore	2013. kontinuirano	Budžet Crne Gore, ekspertska podrška – TAIEX, međunarodni donatori, NVO	Broj obuka za članove komisije o načinu primjene Uredbe bližim kriterijumima za ocjenu projekata, odnosno programa NVO; Broj obuka za članove komisije o metodologiji rada profesionalnih evaluatora projekata.
8	Priprema analize za definisanje statusa i nadležnosti Kancelarije za saradnju sa NVO	Generalni sekretarijat (Kancelarija za saradnju s NVO-Danka Latković), Kancelarija,	2013.	Donatorska sredstva, NVO	Izrađena i usvojena analiza sa konkretnim predlozima koji se odnose na djelokrug i položaj Kancelarije, položaj i neophodan broj zapošljenih

		NVO, MUP (Veselin Vukčević, Ivan Šikmanović)			
9	Povećanje broja zaposlenih u Kancelariji za saradnju sa NVO u skladu sa izrađenom analizom	Vlada Crne Gore, (Kancelarija za saradnju sa NVO - Danka Latković) Generalni sekretarijat	2014.	Budžet Crne Gore	Povećan broj zaposlenih u skladu sa prijedlozima iz analize
10	Izrada procjene potreba za obukom zaposlenih u Kancelariji za saradnju sa NVO	Kancelarija za saradnju sa NVO (Danka Latković) , NVO, UzK (Jadranka Đurković)	2014.	Budžet Crne Gore, ekspertska podrška - TAIEX	Izrađena procjena potreba za obukom zaposlenih u Kancelariji
11	Jačanje kapaciteta zaposlenih u Kancelariji	UzK (Jadranka Đurković) , NVO, međunarodne organizacije	Kontinuirano	Budžet Crne Gore, Donatori, TAIEX	Broj obuka; Bolji rezultati zaposlenih nakon obuka; Povećano zadovoljstvo NVO radom Kancelarije.
12	Redizajniranje veb sajta za Kancelariju sa sveobuhvatnim info za NVO i njegovo redovno ažuriranje	Kancelarija za saradnju sa NVO (Danka Latković) , Ministarstvo za informaciono društvo	2014 - 2015.	Budžet Crne Gore, Donatorska sredstva	Redizajniran veb sajt; Redovno ažuriran sajt.
13	Organizovanje posjeta i razmjene znanja za	Generalni	Kontinuirano	Budžet Crne	Broj sastanaka članica i članova Savjeta sa

	članove Savjeta za saradnju sa predstavnicima sličnih tijela u regionu	sekretarijat (Kancelarija za saradnju s NVO-Danka Latković), NVO, MO	no	Gore, Donatorska sredstva	članovima Savjeta iz država regiona i EU
CILJ: UNAPRJEĐENJE ADMINISTRATIVNIH KAPACITETA ZA SARADNJU SA CIVILNIM DRUŠTVOM					
Br.	Mjera / Aktivnost	Nadležni organ	Rok	Potrebna sredstva / Izvor finansiranja	Indikator uspjeha
14	Izrada baze podataka o projektima NVO podržanih iz javnih fondova na lokalnom i nacionalnom nivou	Kancelarija za saradnju sa NVO (Danka Latković), NVO, Zajednica opština, Komisija za raspodjelu sredstava NVO	2014.	Budžet Crne Gore, Budžet lokalnih samouprava, Donatorska sredstva	Izrađena baza podataka dostupna na veb sajtu Kancelarije za saradnju Vlade i NVO
15	Izrada baze podataka o predstavnicima nevladinog sektora uključenih u rad radnih grupa koje formiraju državni organi	Kancelarija za saradnju sa NVO (Danka Latković), državni organi, NVO	2014.	Budžet Crne Gore	Izrađena baza podataka dostupna na veb sajtu Kancelarije za saradnju Vlade i NVO
16	Izrada izmjena i dopuna pravilnika o organizaciji i sistematizaciji organa državne uprave (sa ciljem definisanja opisa poslova kontakt osobe za saradnju sa NVO)	Vlada (Kancelarija za saradnju sa NVO - Danka Latković),	2014.	Budžet Crne Gore	Broj usvojenih izmjena i dopuna pravilnika o organizaciji i sistematizaciji organa državne uprave

		organi državne uprave			
17	Izrada programa obuka za kontakt osobe za saradnju državnih organa i NVO	Kancelarija za saradnju Vlade i NVO (Danka Latković), NVO, UzK (Jadranka Đurković)	2014.	Međunarodni donatori, NVO	Izrađen program obuka za kontakt osobe
18	Organizovanje obuka za kontakt osobe za saradnju državnih organa i NVO	UzK (Jadranka Đurković), NVO, Kancelarija za saradnju Vlade i NVO (Danka Latković)	2014. kontinuirano	Budžet Crne Gore, međunarodni donatori, NVO	Broj obuka za kontakt osobe; Broj polaznika na obukama; Povećano zadovoljstvo NVO radom kontakt osoba (ankete).